

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשׁ
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת תולדות תשפ"ד

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

מה שאין בן באש. אש לא חייב בה שריפת אדם שהיה לו לברוח ואם קפות הוא המבעיר חייב מימה נקם ליה בדרבא מיניה כדמפרש לקמן בפרק הכונס צאן לדיר ודף טא: ואין שאין ראוי. לקמן מפרש ליה כל שור דקתני הכא בקרן קמיידי ולא בשן ורגל: חייב בו את שבתים אבן אבן בגויה ואם באעשה שהיא תולדה דקרן פלים אין ראויין לאש שאין

דרך להסיק בכלים: פלוגתא דרבי יוחנן ורבנן
בפרק שור שנגח את הפרה לקמן דף גג: אלא
לעולם רבנן היא. דקתני לך ליתני חומר בשור
שהיבט בו את הכלים בן תקנא ושייר: שרי אפוני.
דנהו ליה למתני חומר בשור ובור מבאש שאם
בעט שור בשק מלא כלים ושברן חייב או אם
נפל חומר בבור וגילוי שק מלא תבואה חייב
ואע"ג דטמון בשק מה שאין בן באש דנקא לן
לקמן דף טו: מנא תבואה דאינו אלא בגליה:
שור פסולי המוקדשין. שנקדה ונפל בבור פטור
בעל הבור דרביה שמות כא) בעל הבור ישלם
המת ויהיה לו זה קא דן שאין המת שור דאע"ג
דנפיה אלא מת אסור להחילו לכלבים
כדאמרין בבכורות (דף טו) תנחם ולא גזיה קשר
ולא תלב ואבלת ולא לכלבים ובפסולי
המוקדשין הקתוב מדבר ואם נגחו שור חייב
דהא חתיב שור אסור וכוון דנפיה שור רעוה
קרינא ביה ואע"ג דבשור נמי כתיב והמת יזקה
לו מוקמי ליה לקמן לעולם טמאפלים בגבוליה
האי מאי לאו קרינא: אי אפרת בשלמא רבנן
איידי דשייר. טמון אסור שיר מה האי: אלא
אפרת ר' יוחנן. ואין כאן שיר דהא פלים בבור
וטמון באש רבי יוחנן מתיב מאי שיר דהאי
שיר: דש גנירו. שאם דש השור גנירו ונתחבן
לכך כתיב שורין מלומכן בודשה תולדה
דקרן היא שבונתה להזיק חייב לשלם דמי גנירו
ששקילא מה שאין בן בבור דלא שיר ביה היזק
קרע: דהא קתני. לעיל בשור שדרכו לילך
ולחזיק וכל נזקין בכללי: אמרין חייב. בין מת בו
השור בין הוזק וטעמא מפרש לקמן מקראי
בפרק שור שנגח את הפרה: אתר אמרין למיתה.
אם מת השור לא יזילם והראשון כלום דט'
טקופים אין בהם כדי להמית: אמרין חייב.
דאם הוזק השור ולא מת ישלמו בין שניהם: רב
פפא אמר. מתנייהו דקתני בתקשה כל נזקו דאין
חייב אלא אתרוח במיתה שמת השור קמיידי:
ודברי הכל. דאפי' רבי קמור אתר אתרוח
למיתה: ותו ליבא. למימר בהבשר כל נזקו: והא
איבא. למימר תו בגון אף אתרמי דמטר שורו כי
ומסבא קמקשי ליה רבי וידא ושייר. מה שנתה
ופשעו. בו. שהלך לו ולא אפיה.
א

חומר בשור מבאש חומר בשור חומר בשור
מבאש שהשור משלם כופר ותיב בשלשים של עבד
נגמרו דינו אסור בהנאה מסרו להרש שוטה וקפון חייב
מה שאין בן באש חומר בשור שהשור מועדת
מתחלתה מה שאין בן בשור חומר בשור מבאש
וחומר בבור מבאש חומר בבור מבאש שנתחילת
עשיתו לנזק מסרו להרש שוטה וקפון חייב משא"כ
באש חומר בשור מבאש שהשור דרבה לילך ולהזיק
מועדת לאכול בין דבר הראוי לה ובין דבר שאינו
ראוי לה מה שאין בן בבור ולהיני בשור מבאש
שהשור חייב בו את הכלים מה שאין בן בבור אי
מני ר' יוחנן היא דמתניב על נזקי פלים בבור או
רבי יוחנן אימא סיפא חומר בשור מבאש שהשור
דרבה לילך ולהזיק ומועד לאכול בין דבר הראוי לה
ובין דבר שאינו ראוי לה מה שאין בן בבור דבר
הראוי לה מאי ניהוה ענינים דבר שאין ראוי לה מאי
ניהוה פלים מה שאין בן בבור אי ר' יוחנן הא
אפרת מחייב היה ר' יוחנן על נזקי פלים בבור אלא
לעולם רבנן היא ותנא ושייר מאי שיר דהאי שיר
שיר טמון אפיעית אימא לעולם ר' יוחנן ודבר שאין
ראוי לה לאו לאתווי פלים אלא לאתווי ליחכה גירו
וכסכה אבניו מתקוף לה רב אשי ליתני חומר בשור
מבאש שהשור חייב בו שור פסולי המוקדשין מה
שאין בן בבור אי אפרת בשלמא רבנן היא איידי
דשייר הך שיר נמי הך אלא אי אפרת ר' יוחנן
מאי שיר דהאי שיר שיר דש גנירו אי משום
דש גנירו לאו שירא הוא דהתנא שכן דרבו לילך
ולחזיק: הכשרתי במקצת נזקו: תנו רבנן הכשרתי
מקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו בהכשר כל נזקו
פיצד החופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה
האחרון חייב ודלא כרבי דתניא החופר בור תשעה
ובא אחר והשלימו לעשרה אחרון חייב רבי אומר
אחר אחרון למיתה אחר שניהם לנזקין רב פפא אמר
למיתה הכל איבא דאמר לו רבני והבין הכל מתקוף
לה רבי וירא ותו ליבא והא איבא מסר שורו להחשבה בני אדם ופשעו בו אחד מהן והזיק
חייב חייב דמי איבא דבלאו איהו לא הוה מונטר פשיטא דאיהו קעבד אלא דבלאו
איהו נמי מונטר מאי קעבד מתקוף לה רב ששת והא איבא מרבה פתיכה היכי דמי

בשור מבאש. הא דלא תני שהשור ב"ח משום דהוי בכלל מסרו לחשו' דבהכי תלי
טעמא דפטור באש:
טמון. דפטור באש ושור ובור חייב ופי' גזון בעט שור בשק מלא כלים ושברן וכן
אין נפל בבור שק מלא תבואה חייב ולא דין דכל מיילי דלאו בעלי חיים ממעטים
מהמאן דרבו בבור כמו כלים כדאמר בסוף הפרה (דף
מה) גבי נפל לבור והבאש מימיו לאתר נפילה
שהוא פטור משום שהשור הוי ב"ח ככלים:
ליחכה עושה כדבר הטבע שיתוף ביה ושאי' דברים
פרשי' משאי' בבור דלא שיר ביה
הזיק קרקע משמע דהיי' רועה לפרש בן משאי' ב
בבור דלא שיר ביה היזק גיר ואבנים וקשה לפי'
דאם בן היה יכול להזכיר פקה תיזוקת שהאש
עושה כדבר הטבע שיתוף ביה ושאי' דברים
הקבועין אלא ייל ליחכה גירו דחייב אף על פי
שאין רגילות שתיק אש גיר ואבנים כלל מה
שאין בן בבור דפחות מי פטור ממיתה כיון דאין
רגילות לתקום בפחות מי:
שהשור חייב בו פסולי המוקדשין מה שאין בן
בבור. כדדרשינן מוחמת יזקה לו מי
שהמת שלו ואת' למה לי שור ולא אדם תיפוק
ליה מוחמת יזקה לו מי' שהמת שלו כדפרטינן
פסולי המוקדשין דמת אסור בהנאה ודרשינן
גזירה שהו' שם שם מעגלה ירעוה פפרק אין
מעמידין עז' (כט) ואי משום שהשער מותר
כדאמרין בפ"ק דלמית בפרק שור (דף טו) שער שור
פסולי המוקדשין מותר כדאמרין בבכורות פ"ג
(דף כה) ואפילו הכי כיון שעיקרו אסור חייב אין
המת שלו וי"ל דהמת יזקה לו משתעי בשור
ולא מעשטי מיניה תרע מפרקי' בפי' הפרה
(לקמן גג) ואיפוך אגא פירוש והמת יזקה לו
דשור נדרשו למי שמת שלו והכי מצי' למימר
הכי והא בשור משלם כופר ואע"פ שאין המת
שלו אלא על דבר רך לא תיישין בהכי כדפרטינן
דאשור קאי ובלאו הכי לא קשיא מידי למאי
דפרטינן לעיל דשור ולא אדם איצטריך לעבד
ולגברי הקניו לישראל ששפל לבור דההוא שר
בתנאה:

אחרון חייב. גם אנוקין וראשון פטור מבולם
ובפי' הפרה לקמן גא) מפרש טעם
דכתיב כי יכרה אחר ולא שנים לחיובי בתרא
אני ולא שנים דאמר קרא והמת יזקה לו ההוא
דקא עבד שיעור מיתה:
ותו ליבא. ואית' נהי נמי דאית' טובא אטו כי
רובלא ליחשבי לזילוי וי"ל ב"ח משום דחזיק
לאוקמי מחייב דאין כרבי או כרב פפא ולמיתה
והיה יכול להעמיד בנזקין ואת' ולקמא בגון
שלא היה בו הנזק למיתה ולא הכל לנזקין שניה
וחבנו יתר על עומק ובא אתר וסייד וכידי דמוזק
רבי ודאיתוין חייב בין למיתה בין לנזקין כדאמר
רב פפא בפרק הפרה לקמן דף גא.) וי"ל דאין זה
מקצת נזקו דאחרון עבד הכל:
בגון פפא רב אבא. מפרש רש"ם דקטן פפא רב
אבא לפי שלשטם בני אדם הוא שאלו לכל
הבא ממילוי לישב עליה כי סתם פסלי עשוי לכך הוי כמתה ממת מלאכה אבל פפא רב אבא שהוא משונה וכבר משאר בני אדם סתמון אין שאלו לו ולפי' צ"ל בגון פפא רב אבא אכולדו
קאי מוקמא בסמוך דא"ל אי לאו את' היה תיבון פורתא וקמיני משמע דאם היה נשכר היו חייבין ומיהו לפי המסקנא דמשניו דבהי' דקמנו עליהו אין צריך לפרש דתיבין אלא אתרוח כלבד
ומתוך כך פטר ארבעה בני אדם שישבו על פסולי אחר של אלמנה ובשרהו והרי' עזריאל חייב לשלם ורת' מפרש דקטן פפא רב אבא משום דקאמרי במקמא דכחו בגופו דמי דקאמרי פפא
רב אבא שהוא אדם קבד ומתוך קבדו מונען לעמוד אבל שאר בני אדם שאין בדין כל רב ואין סתמיהו מעכב מלעמוד איתנו נמי פשעו שלא עמדו וכוון חייבין ופי' זה צריך לומר דרב
פפא עצמו בא לתרץ מה שהתיר ותו ליבא:

מאי

קעבדי. בבוקר שמעתי ציל מאי קעבדי טפי מאמרינו וישלם כל אחד חלקו ואין לומר דליפטר דהניא פרק הפרה (לקמן נא) אחד החוקק בור לי ובא אחר והשלימו לעשרים ובא אחר והשלימו לשלשים בולם חייבין אע"ג דבלאו אידהו מנה מתה מיהו בזה צריך לדקדוק כפי כל השביל שהשתדל איש ע"י בתוך אש גדולה ויתחייב הא דמי אלא לאחד שחופר בור י ובא אחר והשלימו ל"א:

- 1 **בולן** פטרוין. וביש לראשון כדי להמית דבשאין
- 2 בו כדי להמית אפילו לרנן אחרון חייב
- 3 בדמובח כפי כל השביל שהשתדל אד עתא.
- 4 **ישלמינה.** בעל הבור ישלם אין לדרוש ישלם
- 5 ישלים אבל ישלמה משמע
- 6 שהתבהה עצמה ישלם וזה אי אפשר שכבר מתה
- 7 לפיכך של לדרוש שהשתדל אד עתא.
- 8 **לא** ישלם. אע"ג דקרא בשומר שכר חתיב
- 9 דפטור מאונסין מינ מכתביה עד הטורפה
- 10 לא ישלם יש ללמוד דהייבא דישלם לא ישלם
- 11 כלום שבביל הטורפה עצמה:
- 12 **הא** משום דממילא כו'. כלומר מתד מיעדיה לא
- 13 אתיא אבל מתוך דהיא אתיא מבה הוצו ולא
- 14 חש להאריך ולהדקוק בזה:
- 15 **לא** נצרכא אלא לפתח נבילה. אע"ג דבפ
- 16 המניח (לקמן לד) אמרין ביחשה שעת
- 17 העגמה ברוך משום דקראין דהורג בקריא בי
- 18 הכם משום דלא מתה ויש לו להמתין עד
- 19 שתתקרא אבל הקא מיד יהיה לו למוקרה.
- 20 יביא

אי דבלאו איהו לא אולא פשיטא אלא דבלאו איהו אולא מאי קא עביד מתקוף לה רב פפא והא איבא הא דתניא ה' שישבו על ספסל אחד ולא שברוהו ובא אחד וישב עליו ושרבו האחרון חייב ואמר רב פפא כגון פפא בר אבא היכי דמי אילימא דבלאו איהו לא איתבר פשיטא אלא דבלאו איהו נמי איתבר מאי קעבדי סוף סוף מתיבתא היבא מתרצה איתבר צירכא דבלאו איהו הוה מיתבר בתרי שעי והשתא איתבר בחדא שעה דאמרי ליה אי לאו אתי הוי יתבינן מפי פורתא וקיימין ולימא להו אי לאו אתון ברדיו לא הוה מיתבר לא צירכא דבהדי דקמיה ביה תבר פשיטא מהו דתימא ביה לאו כגופו דמי קמ"ל דכחו כגופו דמי דכל היבא דגופו תבר כחו נמי תבר ותו ליבא והא איבא הא דתניא הכוהו עשרה בני אדם כעשר מקלות בין גבת אחת בין גוה אחר זה וזת בולן פטרוין רבי יהודה בן בתירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב מפני שקורב את מיתתו בבקמלא לא

קמיווי ואיבעית אימא בפלוגתא לא קמיווי ולא והא אוקמינן דלא פרבי דלא בר' ורבנן מוקמינן פר' יהודה בן בתירא ולא פרנן לא מוקמינן: כתתי פתשלומי נקו: כתתי בולן לא קתני אלא פתשלומי נקו תנינא והא דתנו רבנן תשלומי נקו מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה מנא הני מיילי אמר ר' אמי דאמר קרא מפה נפש בהמה ישלמה אל תקרי ישלמה אלא ישלמה רב כהנא אמר מהכא אם טרף יטרף וביארוהו עד הפרפה לא ישלם עד מרפה ישלם טרפה עצמה לא ישלם חזקה אמר מהכא והמת יהיה לו לניזק וכן תנא דבי חזקה והמת יהיה לו לניזק אתה אומר לניזק או אינו אלא למזיק אמרת לא כף היה מאי לא כף היה אמר אביי אי ס"ד נבילה דמזיק הויה לכתוב רחמנא שור תחת השור ולישתוק והמת יהיה לו למה לי ש"מ לניזק וצירכא דאי פתב רחמנא מפה בהמה ישלמה משום דלא שכיחא אבל טרפה דשכיחא אימא לא צירכא ואי אשמועינן טרפה משום דמפולא אבל מפה בהמה דגידים אימא לא ואי אשמועינן דלא שכיחא והא משום דמפולא אבל והמת יהיה לו דשכיחא וגידים אימא לא ואי אשמועינן המת יהיה לו משום דמפולא קא מוזיק אבל הקא דגופא מוזיק אימא לא צירכא א"ל רב כהנא לרב אלא שממא דכתב רחמנא והמת יהיה לו הא הכי הוה אימא נבילה דמזיק הויה השתא אי אית ליה לדידיה פמה מרופת יהיב ליה דאמר מר ישיב לרבות שוה כסף ואפילו סובין בדידיה מבעיא לא נצרכא אלא לפתח נבילה לימא פחת נבילה תפני היא דהניא אם טרף יטרף וביארוהו עד

יביא

אי דבלאו איהו לא מינמר. כגון שהיו עסקי רעים פשיטא. אין זו הכשרתו במקצת נקו אלא כל נקו ולא דמי להשלים בור לעשרה בור דקרי ל בור י ולא עבדי מיתה נזקין מיקא עבדי וסייע הראשון בהגזמת מיתתו ואיצטרקא למיתני דאחרון חייב: **מאי קעבדי.** ואינו חייב כלום. מרבה בתבילות. שרובה תבילות מורות בולן לקח של חבירי וקרה ע"י תבילות לגירש אחרים שהיה בדין שיקח הוא חייב ולא הראשון פשיטא. ולמה תרה לן למיתנייה הרי הראשון לא סייע כלום דכל מה דעביד ליה מעיקרא ואיזיל אביל איהו פור בשעת רוב מיתתו הוא עושה אלא האחרון מקרבה כגון פפא בר אבא. שהיה בעל בשר: פשיטא. דלא דמי לבור שהראשון גרם נזקין ורגר חציו או רובו אלא משום דאיהו חייב ודמטר דאמר ליה אי לאו אתה תהו מתויד ולא היה מית אבא אלו לא שברו כלום כל זמן שלא בא זה מתניתא. דפספסי ליה מיתרצא. הואיל ומונתקת הכי אבל מוסר שורו ומרובה בתבילות לא מתניתא ניהו אלא מסברא הוה מנשי להו דבלאו איהו הוה מיתבר בתרי שעי. ולכפי אצטרך למיתנייה לאשמועינן דאפי הכי חייב ומיהו בחדא שעה דאמרי ליה לאו אתון ברדיו דתניי הך כהכשר במקצת נקו דמתני' היא לא מתקיל נקו הוא אלא כל נקו שהראשונים לא התחילו לשכרו בו היכי דחופר בור י וזייקתו הכל חוס של י והכל חוס של י קרה: **וליבא להו אי לאו אתון ברדיו.** לחוד לא היה מיתבר ואקם כשקובתי היה לבס לעמוד ומולא עמדקם אתם כמנוי שברתם ונבי משלים בור לעשרה ליבא והיה דחופר בור יבא דמי היה לקמא למיעבד: לא צירכא דבהדי דקמיה עליוהי. לעולם דבלאו איהו לא היה מיתבר כלל ודאקמרת פשיטא לא צירכא דלא ישב עליו אלא עמד על דגלו ונסמו צירכא ואתא לאשמועינן דכחו כגופו דמי כדון. סמך עליהם ולא יכלו לעמוד לישנא איתריא דונא מנא נזקין כדאמרין בעלמא חזי למינוא עליהם שבת דת. פטרוין. שאין ידע על ידי מי נצרכא שקורב מיתתו. ופלוניתיה דרבי יהודה בן בתירא ורבנן מפ' בסנהדרין בפרק אלו תן התרפס (דף עט.) ר' יהודה סבר כי יכה כל נפש אדם חתיב דמשמע כל דהו נפש ורבנן סברי בולא נפש משמע דהיינו הכשרתו במקצת נקו דמקא דחופר בור שהראשון היק והאחרון תרבו דלא פרבי ורבנן מוקמינן. והלכה כרביה כגוןוי לא קתני. לדיהו משמע שישלם שור גמור חי והוא שול את הנבילה אלא בשלש שור נקו. דמשמע השלמה שישול ניק את הנבילה וזה משלם לו מה שפחתתו תשלוי נקו כפספסי ביה. לשון השלמה מילית לו לניזק

הבעלים מטפלין בנבילה. כלומר נטליו את הנבילה: ישלמה. משמע שישלם המותר: וביארוהו ע"י. דריש השתא הכי אם טרף יטרף השור כשיפוטו של שומר שכר דהאי קרא בשומר שכר חתיב כדאמרין בהשואל (במ דף ק"ג) פרשה שנייה נאמר ד בשומר שכר וביארוהו עד הפרפה אבא דמי הטורפה אבא דמי הטורפה עצמה לא ישלם דניזק מטפל וטוח בנבילה למוכרה אי ס"ד נבילה דמזיק. והאי המת יהיה לו למזיק קאמר: ולשתוק. קרא מניה דלא אצטרך להכי דפשטא לן בין דישלם שור תחת השור נבילה שלו היא לניזק. שישלמו בדמים ועליו ישלם המזיק: פתב בהמה לא שכיחא. שיהא אדם מוזיק בהמה של חבירו לפיכך לא החמיר עליו הכתוב לטרוח במכירתו הנבילה: מרפה דמפולא. שדאב טרפה והשומר לא נתחנן אמטו להכי חס רחמנא עליה דלא למיטרפ בנבילה: דגידים. קא מוזיק אימא על המזיק לטרוח בנבילה ומשלם דגידים קמ"ל: והמת יהיה לו. משמע ששור נגח דשכיח וגידים הוא ממש (שהשור) שהוא (ממונו של מוזיק) נתחנן להדי: שומר שכר. שפשע ונטרפס על ידי זאב כגוןוי גופו חשיב ליה שהרי היה עליו לשומרה: השתא אי הוה ליה מרופת. למזיק ששעור כל דמי נקו היה: היב ליה בעל כרחיה דניזק דאמר מר: ישיב לרבות כו' ודידה מביענא: לא נצרכא. הא דכתב קרא דניזק מטפל בנבילה אלא לפתח נבילה. דהכי אמר רחמנא דמשעת מיתה קאי ברשומיה דניזק ואם הטרפה ופחתה דמים נבילה שעת העגמה ברוך פסידא דניזק הוא ומשלם לו מוזיק מה שתקו הרי יתר

ופטור. דשומר שכר פטור באונסין כדכתיב ביה ומת או נשבר או נשקח אין רואה שבעות ה' תהיה בין שניהם (שמות כב); **יבאי** ערודיה. נבילה: לבי". לשומה כמה היא שנה וזכי משמע קרא וביארו עד יבאי הנעדרה כדכתיב (בראשית מט) בבקר יאכל עד דהיינו שלל כדמתרגמינן ערואה מפ' מורי; **מאי** לאו **כהא** קמפילגי. דבאונסין קרי דאי לא פליגי אבא שאול למימר דאפי' נטרפה באונס; **הא** חייב

יבאי עדים שנטרפה באונס ופטור אבא שאול אומר
יבאי ערודה לבי"ד מאי לאו פהא קמפילגי דמר סבר
פחת נבילה דניקין הוי וזכר סבר דמיזיק הוי לא דכ"ע
דיניק והכא בטורה נבילה קמפילגי והתניא אחרים
אומרים מניין שעל בעל הבור להעלות שור מבורו ת"ל
כסף ישיב לבעליו והמת אמר ליה אפי' לרבא האי
מורה נבילה ה"ד אלימא דבבירא שוניה וזוא ואגודא
שוניה ארבעה כי טרה בדנפשיה טרה אל לא צריקא
דבבירא שוניה וזוא ואגודא נמי שוניה וזוא ומי אימא
כה"ג אין דהא אמרי אינשי פשוטא פמתא בוזאא פשוטא
כדברא בוזאא אמר שמואל אין שמין לא לנגב ולא לזוקן
אלא לזקקין ואני אומר אף לשואל ואבא מודה לי
איבעיא להו ה"ק אף לשואל שמין ואבא מודה לי או
דלמא ה"ק ואני אומר אף לשואל אין שמין ואבא מודה
לי ת"ש דההוא גברא דשאל רבא מחבריה תבריה
אתא לקמיה דרב אל"ל ויל שלים ליה רבא מעליא ש"מ
אין שמין אדרבה מדאמרי ליה רב פהנא ורב אפי' לרב
דינא הכי ושתיק ש"מ שמין איתמר אמר עופא א"ר
אלעזר שמין לנגב ולזוקן רב פפי אמר אין שמין
והכתתא אין שמין לא לנגב ולא לזוקן אבל לשואל
שמין כדרב פהנא ורב אפי' ואמר עופא א"ר אלעזר
שליא שיצתה מקצתה ביום ראשון ומקצתה ביום שני
מוזנין לה מן הראשון אל"ל רבא מה דעתך לחומרא
חומרא דאתי לידך קולא הוא דקא ממרתה לה מראשון
אלא אמר רבא לחוש חוששת מניא לא ממניא אלא
לשני מאי קמ"ל דאין מקצת שליא בלא ולך תנינא
שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה סימן ולך
פאשה סימן ולך בבחקה או ממיתני' הוה אמניא

1 דאין שומר שכר חייב באונסין אלא ה"ק אם
2 נטרפה פשוטה שניה בין תלמידין קריבא דהגב
3 ויוסף מביתו על הדמים שהיא שנה בשעת
4 מיתה דאי משום דמיס דהשתא לא אינטריך
5 דהשתא אי אית ליה נבילות אהרניתא יתיב
6 ליה כל שכן ה"א אלא לפחת נבילה קאת ות"ל
7 דלא מפיק ליה לתר דרשה סבר פחת נבילה
8 דמזיק הוה הלכך לא מצוי לאוקמי לקרא לתר
9 דרשה דאי משום דמיס דהשתא לא אינטריך
10 דדא תניא ליה לברות שנה פשוטה מותרה נבילה.
11 להקריאה ממקום שמתה שם למקום שהיתה
12 אבא שאול סבר על המזיק הוא; והתניא.
13 בבירוחא: כסף ישיב לבעליו והמת משמע שוה
14 המת לבעליו; ואגודא. שפת הבור
15 בדנפשיה קא ברה. וירוח דנפשיה קא עביד
16 דשיש ליה לניקן בדמי יתירי ולמה לי קרא
17 דהתמה: פשוטא. קורה. פגריק. כשדח אע"ג
18 שמתחרש הכאה לעיר נמקין בזה אמר שמואל
19 מנהג דזינין הוא שאין שמין לא לנגב ולא לזוקן
20 שאם נגב וזוקן בהקא או כלים ונפחתו אצלו אין
21 שמין דבבילה והשברים לבעלים שיחזיר נגב
22 הפחת אלא ישלם בהקא וכלים מעולים
23 והשברים שלו; אל"ל לזוקן. שמין בדכתיבי והמת
24 יהיה לו; ואני אומר אף לשואל ואבא מודה לי.
25 רב: אף לשואל שמין. ואניקין קאי; או דלמא אף
26 לשואל אין שמין. והאי אף אנגב וזוקן קאי.
27 מטרימא ליה רב פהנא ורב אפי' סבא מציעא
28 בפ' השואל (דף ע"ג); שליא שיצתה בו. דקדיל
29 המפלת שליא; וישבת עליה ימי טומאה ומי
30 קטרה שליא בלא ולך אמר שנימור
31 בתוכה. מונין ליה מן הראשון. מילא ראשון
32 טמאה ואפי' תנאי לידה יבישתה; לחומרא.
33 דמטמאין קטרת שנגגה בראשון משעת יציאת
34 שליא; דקא משהתה מן הראשון. ותמה סותרת
35 י"ד של נקבה עם יום הראשון שתיים שחורא
36 ביום ט"ו טהורין דהיינו קולא דאי הווא מניא
37 משני אל חילקא ימי טהרה עד לקמיה: ויששת.
38 לשני טהרות שחורא שנימור לא פסגיא. אלא פסגיא
39 עולא דאמר חוששת דאין מקצת שליא בלא ולך. ומשה חוששת שמא רוב מחויה תולד
40 יצא באותו מקצת ומכי נפק רוב הוי ליה כילוד כדאמרין במסכת נדה (דף כח); יצא
41 מחורה או מסורס עד שיצא רובו וממנא דאי לא מניא מראשון דשמא לא נפק רובא
42 עד שני דאי יש מקצת שליא בלא ולך אל הוה חוששתן לטמא טהרות דכולי האי לא
43 חוששתן דנימא תרי חומרי דלמא נפק רובו ונפגא; ואפי' יש בהמה: שיצאת מקצתה.
44 קודם שחשית הבתמה; אסורה. כולה ואע"פ שאין בה ולך. ה"ג סימן ולך באשה וסימן
45 ולך בבחקה. כלומר מפני שהשאלו סימן ולך בין באשה בין בבחקה שאין שליא בלא ולך
46 אלא שנימור חוששתן שמא באותו מקצת שיצא קודם שחשית היה רובו של עובר וקיימא
47 לן; וצא רובו ה"ו כילוד ואינו נימא בשחשית האם.

בשאלות
דרב אחאי גרי אמר שמואל
אמר לי אבא ולא כפי'ה דפירש
דמתג דזינין קרי הוא?
אין שמין לא לנגב ולא לזוקן. פ"ה אין שמין
הנבילה והשברים לבעלים שחזיר
הפחת אלא ישלם בהקא בשליא מכלי מעולים
והשברים שלו ואע"ג דקיימא לן ישיב לברות שנה
כסף כפסח ואפי' סובין נגב וזוקן שאני משום
דכתיב אשר גזל כעין שגזל הלכך צריך להחזיר
המזילה או דמיה ולא סובין וכן משמע בירושלמי
מנין שאין שמין לא לנגב ולא לזוקן א"ר אבא
מחיל מילי שמים ישיב ליה ומתע עד כדון גניבה
גזלה מנין א"ר אבא בר ממל והשיב הגולה אשר
גזל ופאיטא גזל התינו טמאא דזוק וזוקן קמי מיד
קמי הכהן; ומשנת בעלים אבא מודה לא נחתיב
אלא כמו שהזיק דמיר' דאי לשואל כיון
דחביב באונסין נמצא שקטאו משעת שחזרא מיד
לבעלים והדמים הוא נחתיב; כמו נגב וזוקן.
דקא מטהרת לה מראשון. פירוש שסופרת י"ד
של נקבה מראשון והדמים שחורא ט"ו
היו טהורין וא"ת ואמאי לא יהיו טהורים דלמא
ביום ראשון יצא ראשו או רובו ואפי' לא יצא
דלמא הוא זכר וי"ל דלא מצוי למישרי מספק
ספיקא דהוה תרי קולי דסתרי אגודי' שאם תרא
יום מ"א תשתרי נמי מספק ספיקא דשמא לא יצא
רובו ביום ראשון ואפי' יצא רובו דלמא נקבה היא
והשתא בתחילה תהרנו משום דשמא דבר השקא
תנינו משום שקא תהרנו דאין ממה נפשך נעשה
איסור וכה"ג תנו בהמפלת (גדה כט) תשב לזכר
ולנקבה ולגדה אע"ג דכל איסור באפי' נבשה הוי
ספק ספיקא: **דאין** מקצת שליא בלא ולך. וא"ת
ל"ר; דאמר תלמידין משום דאין מקצת שליא
בלא ולך אבל אם הוה מקצת שליא בלא ולך לא
היתה חוששת ה"ד אי ברה"ר אפי' בחד ספיקא
מטרי' וא"ת ברה"ר אפי' מספק ספיקא נמי טמא
דהא תנו (טהרות ו' מ"ד) כל ספיקות שאתה; כול
לחברות ברה"ר אפי' ספק ספיקא קטא וי"ל
דשעתה לזינין לענגן לאוסרה לבעלה:

שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה. פ"י אסורה אמר שמואל
שיצא יצא ראשו של ולך ויהי כילוד ולא קריין ביה כל דבמה תאכל דאם
יש מקצת שליא בלא ולך היה לנו לחזיר משעם ס"ס תימה דסוגיא דהקא מוכח דשרי ר'
אלעזר בשליא שיצתה מקצתה אי תרי ס"ס באכילה ובסוף בהמה המקשה תולין (גז) משמע
דאפילו בס"ס אסר רבי אלעזר דעל חך משנה דשליא שיצתה מקצתה קאתא ר' אלעזר
לא שנו אלא בשאני קשור בולד דאין פשאן קשורה בולד דאין חוששתן קולא אמר ובשאי
קשורה ע"כ לא הוי אלא ס"ס דקתני בבירייתא דקתני הקם שקא נימוח שפיר של שליא
כו' וא"כ כשאין קשורה תשתרי דשמא אין שם ולך אתר ואפי' יש שם ולך אתר שקא ר'
יצא רובו וי"ל בבירייתא דקתני הקם שכו' כמי ימירי בשליא של אתר תולד ור' אלעזר אפירי
בשליא שקתום תולד דודאי יש שם ולך אתר פשאן קשורה ביה כדאמרין בהמפלת (גדה
כו) דלא אמריין תולין את השליא בולד דשליא הבאה אתר תולד ועוד י"ל דהקם
אפירי ב"ס נזירה מקצת אטו כולה כדאמרין בשמעתין: **בסימן** ולך באשה (פרק סימן ולך בבחקה.
פשוט לו יותר ממכתבה דחרי שפיר שהוא סימן ולך באשה ולא בבחקה כדתנן בהלוקח (בבבב"ר דף ט"ז)
פשוט לו יותר ממכתבה דחרי שפיר שהוא סימן ולך באשה ולא בבחקה כדתנן בהלוקח (בבבב"ר דף ט"ז)
פשוט לו יותר ממכתבה דחרי שפיר שהוא סימן ולך באשה ולא בבחקה כדתנן בהלוקח (בבבב"ר דף ט"ז)

שבעינדי דנקבה אלא משני: **מאי קמ"ל**.
ומשה חוששת שמא רוב מחויה תולד
יצא באותו מקצת ומכי נפק רוב הוי ליה כילוד כדאמרין במסכת נדה (דף כח); יצא
מחורה או מסורס עד שיצא רובו וממנא דאי לא מניא מראשון דשמא לא נפק רובא
עד שני דאי יש מקצת שליא בלא ולך אל הוה חוששתן לטמא טהרות דכולי האי לא
חוששתן דנימא תרי חומרי דלמא נפק רובו ונפגא; ואפי' יש בהמה: שיצאת מקצתה.
קודם שחשית הבתמה; אסורה. כולה ואע"פ שאין בה ולך. ה"ג סימן ולך באשה וסימן
ולך בבחקה. כלומר מפני שהשאלו סימן ולך בין באשה בין בבחקה שאין שליא בלא ולך
אלא שנימור חוששתן שמא באותו מקצת שיצא קודם שחשית היה רובו של עובר וקיימא
לן; וצא רובו ה"ו כילוד ואינו נימא בשחשית האם.

דש
אפירי ב"ס נזירה מקצת אטו כולה כדאמרין בשמעתין: **בסימן** ולך באשה (פרק סימן ולך בבחקה.
פשוט לו יותר ממכתבה דחרי שפיר שהוא סימן ולך באשה ולא בבחקה כדתנן בהלוקח (בבבב"ר דף ט"ז)
פשוט לו יותר ממכתבה דחרי שפיר שהוא סימן ולך באשה ולא בבחקה כדתנן בהלוקח (בבבב"ר דף ט"ז)
פשוט לו יותר ממכתבה דחרי שפיר שהוא סימן ולך באשה ולא בבחקה כדתנן בהלוקח (בבבב"ר דף ט"ז)

גְּזֵירָה מַקְצָתָה אִטּוּ בּוּלָה. לאו דוקא דאיך נוכל לטעות להחיר בולה שגם ביציאת מקצתה היוצא אסור מדאורייתא ולא קאמרין גזירה מה שבפנים אטו מה שבחוץ ועוד אי גזירין אטו בולה באשה נמי לאוור אלא ייל דאטור רובא קאמרין דאי שרית ביציאת מקצת מה שבפנים משום כל אטו בבקמה אינ׳ם שיש לחוש שקא יצא ראשו באורו מקצת יבא להחיר ביציאת רבו אורו מיעוט שבפנים

מהאי טעמא ולא ידעו שבמקצת היו ספק ספיקא
אבל גבי אשה לא שייך למגור דלא אתי למישעי
לדיבא טעמא במה יעשו להשוות רוב למקצת
אבל בבקמה ישנו לאור שמה שבפנים לעולם
אינו כולוּם בן זמן שלא יצא א׳ באשה לא גזרי
למנות מיז ראשון דחומרא דאמי ליד קולא
היא דרלקא לא ימנו מיז ב׳ למהיב לה ימי
טומאה א׳ באשה לאו גזירין דאפשי טומאה
לא מפשין כדארמין בבירא (רף ו) מידה לעיל
פירשנו דלא איירי לענן טומאה אלא לאסרה
לבעלה ופי׳ הקונט דבאשה לא שייך למגור
דלא אתי במיעד ככולו דהוה דמיכ ויהי בשני
מסמיני לה וקשה דהא דחויין דמסמנין לה
בשני אמרי משום דנקפא בכולה
כּבּוּר שנטרף בתוך ל׳ יום. פ׳ה שנטרף ובמת
מעצמו לא איצטרך שקרא לאשמעינן
דאין פודין דהא כתיב ופרויו מכן חדש תפדה אבל
הכרי איצטרך לאשמעינן דלא אמרי אי לאו
דאטילי חוץ חי ולא נפל היו ולפרקה משמע קצת
דאם קים לן מיניה דכולו דהוה דמיכ ויהי קצת חיב
לפרותו וקשה דבפרק שי בבור (בכורות דף מט)
אמר גבי פרדה בנו תוך ל׳ יום ותאכלה המעות
לאחר זמן אין בנו פדוי ואמאי והא אנגלאי
מלקתא לפטרע דלא נפל חוה אלא דהא גזירת
הכתוב היא מופדוין מכן חדש תפדה דאפי׳ קים
לן שכולו חדשיו צריך ל׳ יום ואפי׳ דמחאי קרא
נפקא לן (שבת דף קלה) כל ששהה ל׳ יום אבאם
אינו נפל ד׳ דחדשיו (שם) ח׳ מיזם בבקמה אינו
נפל מחתיב מיום השמיני והלאה ירצה לקרבו
ואפי׳ כי קים לן דכולו חדשיו היו מחוסר זמן
תוך שמתנו כדמוכח בפ׳ק דר׳ה (דף ו) דאמר
(בכור) מיאמינו מונין לו שנה חד משעה
(שנראה) להצרצה וחד אמר משעה שגולד ולא
פליגי הא הם באל כבעל טום ומוקמינן לה הקם
דיקם ליה בגייה רבלי וחד יתדישו ואפי׳ לא חזי להצרצה עד ח ועוד דבסוף הקומין רבה
(מתנת דף לו) מתריב גבי בבור שינו ל׳ ב ראשיש ליתון ל׳ סלעיש לבתן ופרחי עלה
מבכור שנטרף דפטרור ואי נטרף פשוט הכרי היכי מדמי ליה לחבי ועוד דלא התו ליה
למיכור נטרף אלא נכרד ועוד דאסיק נקרא אך חלק אי כיון שנהרג תוך ל׳ יום מופדוין
מכן חדש נפקא ומי׳ ר׳ טעמיה היינו שישעה שרפה והשתא מדמי ליה שפיר בהקומין לבכור שיש לו ב׳ ראשיש דהוי נטרף

בְּהֵמָה פֶּה. אין עקר התרוב כאן ובפ׳ק דקדושין דף (כה) תארכתי **מַה** שעל גביהו ובנותיהן אין שמין. שמתבאשינן להביאם לכ׳ד ומחילי אהידי ופסק רב אלפס דוקא בגדי חול אכל בגדי שבת וחיבי איתא בירושלמי **בְּגָדֹל** את. מחו מורן הירשות בידם אכל גבי שלא מידיו מסתמא ניקא להו כי הידי דלשמעת מליה דקדושין בהניצוקן (גיטין נב) גבי מערקם צבאנא:

לא מבקראי שומר חנם שפטר בו. פי׳ דפטרור אם נגנבה או נאבדה ומידו שומר שפך בי משלם משלם לבעלים כדארמ׳ בהמפקדי (בי׳מ לו) דהלכה רב׳ יוסי דאמר אין תולה עושה סחורה ולקחה על מתורה **לעילוי עוליה** לשמיתיה. אין לפשר עליה שאם נגנבה תחזור לבעלים דהא ורעי גריעה לא אפשר לפרש בענין לו אלא העילוי הנגנזתו אין דשומר שפך מסר נפשו טפי לשמורו תחתיו חנם: **אֶלֶיָּהּ** מיתנתה ל׳ שבועה. לפי טעם זה אם השני נאמן יותר מן הראשון נראה דפטרור אכל בהמפקדי (שם) איבא טעמא אחרניא דאין רוצין שיהא פקרין בידי אחר ואין שני טעמייה הללו שחוק כדמוכח התם ואין להקשות לעולא דהקא דכי פליג אהוחא טעמא את מהניתין היא בפי׳ כל הגט (גיטין סט.) אם אמר טול ממנה חפץ פלוני של ישלחני בידי אחר שאין רוצין שיהא פקדוני בידי אחר וי״ל דהוחא לכתחילה אבל לא מציענו שיתחייב בדויעבד על פה **אֶלֶיָּהּ** לן מן גלימא זעל בתפייה. אם יש לו שנים דאם אין לו אלא אחד אחר היא אמר בפי׳ המקבל (בי׳מ סד) דמסדרים לב׳ח א׳ בינן ששנה מאה מנה מצליבשיטן אותו בסליח דהארי לו ולא בפי׳ דאמר בפי׳ המקבל (שם סג) כל ישראל ארין

לאתו אשטיאל ור׳ת פוסק הלכה דאין מסדרין.

כְּגוּז ששעאו אפותיקי. והשתא גבי מיחמי כמו מלוכא ואעיג דמימתיי לא שייך טעמא משום קלא כמו בלוקח דלגיבי דידיה אפותיקי ולא אפותיקי שחך מכל מקום היבא דגיבי מלקוחות גבי נמי מיחמי מידו דחזקה אלקחה בישר דגיבי מיתמי ומלקוחות אפילו למדי שיעבודא לאו דאורייתא מלוכה על פה לא גבי ממשעבדו ולא מיתמי בלשולמא בלקוחות איבא מילוני

בין

ד׳ש מקצת שליאי בלא וליך. ודקאסרי לה באכילה גזירה מקצתה אטו בולה והאי דקתני סימן וליך לאו אמקצתה קאי אלא הי׳ אסורה באכילה גזירה אטו היבא דנקפא בולה ואותו למימר אין כאן וליך ואם חזקה לפנין תשתרי בשחיתת דאם וקאבלי גבילה דהתיא ודאי סימן וליך באשה כפי׳ אכל גבי אשה לא ניהול למקצת לטמא טהרות דראשון דהתם

למיכור ולגיזר אטו בולה דהא קטוה דמיכ נפס וליך בשני מטמנין לה כמו׳ל בבזר שנטרף. בבזר אדם שנהרג בתוך ל׳ יום: אין פודין אותו. אין צריך לפרותו ואם מת מעצמו לא איצטרך לן למימר דהא כתיב (במכר כ) ופרויו מכן חדש שצנאמר פדה תפדה יכול אפי׳ נטרף בתוך ל׳ יום ת״ל אף חלקו ואמר עולא א״ר אלעזר בהמה גסה נקנית במישיכה והא אגן תגן במסירה הוא דאמר בי היא תנא דתנאי וחיכ׳א זו וזו במישיכה ר׳ש אומר זו וזו בהנבחה ואמר עולא אמר ר׳ אלעזר האחינן שחלקו מה שעליהן שמין ומה שעל גביהו ובנותיהן אין שמין אומר רב פפא פעמיים אף מה שעליהן אין שמין משפחת לה בגדול אחי דניהא להו דלשתמעון מיליה ואמר עולא א״ר אלעזר שומר שפסר לשומר פטור ולא מיבעיא שומר חנם שפסור לשומר שכר דעלוי עלייה לשמירתו אלא אפילו שומר שכר שפסור לשומר חנם דהשתא ורעי גריעה לשמירתו נמי פטור שרתי מסר לכן דעת רבא אמר שומר שפסור לשומר חייב ולא מיבעיא שומר שכר שפסור לשומר חנם דגריעי גריעה לשמירתו אלא אפילו שומר חנם שפסור לשומר שכר חייב דעתיב ליה את מהמית ל׳ בשבועה האי לא מהמיון ל׳ בשבועה ואמר עולא א״ר אלעזר הלקחה גזיין מן העבדים אמר ליה ר׳נ׳ לעולא אמר רבי אלעזר אפי׳ מיתמי לא מנייה מיניה אפי׳ מגלימא דעל כתפייה הקא במאי עסקינן שעשאו אפותיקי פרדיא דאמר רבא עשה עבדו אפותיקי ונכרו בעל חוב גובה הימנו שורו אפותיקי ונכרו אין ב״ח גובה הימנו מ״ט הא אית ליה קלא והא לית ליה קלא ליתר

אפי׳ מן גלימא דעל כתפייה אפותיקי. אפה תתא קאי. כלומר מזה יתא לה פרעין ואשמעינן רבי אלעזר דאם נכרו גובה בעל חוב נפסור:

לִבְתֵּר

מבין

בין

בין

בין ע"פ לבשטר דבמלוקה בשטר גובה משום געילת דלת ונקמלה על פה לא גבי משום דליכא קלא ובשטר אית ליה קלא אבל מתמי מה לי מלוקה ע"פ מה לי מלוקה בשטר אלא ודאי כל דיכא דגבי מלקוחות משום געילת דלת גבי נמי מיתמי כמו מלוקה בשטר או מלוקה בכתובה בתורה למד בכתובה בשטר דמי או בשעמד ברין גבי נמי מיתמי אבל במלוקה על פה כיון

דלא חש לעשות שטר לגבות מלקוחות כי לא גבי נמי מיתמי ליכא געילת דלת דרפי א"ר אלעזר אפי' מיתמי בלא אפותיקי משום דרביה בפרקע לא מנייה פ"י בלא מיתמי לא גבי אלא מנייה ופרקי מנייה לכול' תושני באפותיקי וגבי נמי מיתמי ומלקוחות א"ר דקרי מנייה אע"ג דגבי נמי מיתמי

כיון דמכה הלזו שעשאו אפותיקי קא גבי זילי אהדרו: חשיב להו כמנעו דברר מעניה: מתינתא ידענא: אע"ג דבכמה דוחתיך אשכחו דבמקצע דמי לענון אונגא

ושבועה אורי' דהקא לא איירי אלא במיל' דרבן ולגבות מתמי ומלקוחות וקבר שעבדא לא דאורייתא ולא גבי אלא מדרבנן ולענון פרוכול וקנון אנב דהו' נמי מדרבנן וקרא דערמי מצוות אסמכתא בעלמא אין ולקנון דקאמר לחך לישנא דאמר בעדא כמלקוחות דמי לקח' לי עומדי בתוכה למד' נמי במטלטלי דמי הוה מצי למיפרך דהא לא חשיב במטלטלי אלא לענון מיל' דרבנן אלא דבלאו הכי פריך שפיר תאך דבגי למייד' כפ' המוכר את הבית (כ"ב סו"א) אין בעדא במטלטלי דמי או במקרקעי דמי ממתינ' דהיו בה עבדים ובהמה כולן מוכרין ומייתי לה נמי בפרק מ' שמת (ט"ב סג) גבי מטלטלי פל מלני לא שייכא דהא כלל דהתם ביהאן שן ארז חלינ'

פרוּבּוּל חל על התקצע: אין כותבין פרוכובל אלא על דבר שאי אפשר לבלותו ואע"ג שכותבין על צדדן קובו (ניסו' לו) כיון דחשיב פרקע לא פלוג רבנן: **מכר** לו עבדים וקרקעות: כגונן אנב איירי דאי משמע חצר אמאי מפלגי בהויקו פרקע בין עבדים למטלטלין דאי משתמרת לדעתו בתרווייהו קני ואי באז משתמרת לדעתו בתרווייהו אין קני:

בעינון דומיא דערמי מצוות: ותיקווי פרקע קניי באנב: **הה'ב'חא** כפותא: רצ' לי מיידינין ינישן כפותותי דלא הוי חצר מהילכת יניש' מתיני דהוי משתמרת לדעתו כדאמרינן גבינישן פרק הוורק (רף עט) גבי כתב גט אשטו ותתנו ביה עבדו יניש' ומשפתתו ה"ו גט ינעור אין גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא מדעתה ופרקי יניש' אמאי הוי גט חצר מהילכת הוא וכ"ת יניש' אמאי ותיקווי

רבי כל שאילו מנהל לא קנה עומד ויובל לא קנה עומד ויובל לא קנה והלכתא אלא ע'ג דמוקי לה בכפות אפי' ה' ניעור אינו גט ואין לפרש ההלכתא בכפות כלומר לא חשיב מהילכת ולא דמי לעומד ויובל וכיון דכפות מועיל לניש' נמי מועיל דאי' כדבשנאן פחות איירי רבא אמאי קאמר רבא ניעור אין גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא לדעתה תיפוק ליה דהוי חצר מהילכת וכן פרק הוורק והלכתא בכפות ובהווא קאמר רבא וניעור אין גט וכן פסקו הגלות גדולות דכפות ינישן בשל

בעומדין לתוכה: הוא דקאמר לא קנה באין עומדין לתוכה ואפי' במטלטלין קנה דלא בעינון צבורין מנופה הוה מצי למיידק: **למה** לי עומדין בתוכה: פ"י על כרחיך לא משמע חצר קנה תחתם עבדים אין משתמרו לדעתו ואפי' עומד בצד שהוה דהוי עבד כבצר רך כדרבו ומשעם אנב נמי לא קנה דפרקע אב קנתי ואפי' אמר קני פרקע התסמוק לתחום אנגבה תקנה העלוניה דהשאת' הוי וז על גב זו לא קני באנב אלא ע"כ הוא דקני היינו ממתינ' דחשיב כמותכר ואיכ' אפי' אין עומדין בתוכה נמי דהוי כשטר שדות בעשר מדינות כיון שהויקו באחת מןן קנה כולן והא דקאמר שמואל בפרק חזקת הבתים (כ"ב דף רז) לא קנה אלא מקום מכוש בלבד היינו נכסיה הרי דהפרק אגל אם דעת אחרת מקנה אותו קנה הכל והא דקאמר התם דמצר מפסיק היינו נמי נכסיה הרי או מכור ולא נתן להם דמי כולם דמי בעינון כדמוכח בפי' דקדישות (רף ס"ב):

לבתר דנפק: ר"ג אמר להו עולא: ליתבוני לקנייה הכי אמר ר' אלעזר אפילו מתמי: דעבדא במקרקעי דמי: אשתמטין עולא: נשמתו מניין הוה משום דס"ל עבדא במטלטלי דמי ומתידיא הוא שקאן אקפנתו בהלכות ובקישויות: הוה עובדא ואבוי דייני דתמרידעא: אפי' מיתמי: הא עולא והא ר' אלעזר כו': דכחלוהו סברי' להו במקרקעי דמו: פ"ר: דאמר

במטלטלי כמאן ס"ל: פרוכובל: מקרש גבינישן רף (לו) שתיקין חלל תוקן פרוכובל בדיי שלא תשמש בשיעית המלוכה: חל על התקצע: דכיון דלא 2 מחוררי גוביקאן הוה כבת' לו אלעזר שכל חוב שיש לו עליו שיתגבו כל זמן שפרצה קיימי 3 בהשתייה דמלוח: נקנין עם התקצע: אם מכר לו פרקע ומטלטלין והויקו בפרקע קנה במטלטלי 4 אע"פ שלא משך: ואין נקנין עם העבדים: שאם החיוק בעבדים לא קנה מטלטלין ויכול מוכר לחזור במטלטלין אלאם עבדא במטלטלי: ה"ו 5 בפרקע לא קנה עבדים: ואע"ג דס"ל להאי תנא עבדים במטלטלין דמי אפי' לא קנה אלא איכ' עומד העבד בתוכה בשעה שהחיוק בה 7 כדמתירין לקמן שאני מטלטלי דנידיי במטלטלי דלא ניידי: דומיא דערמי מצוות: דמהאי קרא נפקא ר' גמס' דקושינ' מטלטלין נקנין בכתב 9 פרקעות דכתבי ויתן להם אביהם מתנות עם ערי מצוות: הולקך בעינון במקרקעי דלא נידיי בי' התם חצר מהילכת היא: אינה קונה לבעליה כלום 11 דלא חצר היא מהילכת: והלכתא: איכ' דמתרצין דקנה ליה עבד בעודן עליו כגון שהעבד כפופ שאינו ראוי ללך דדימי לחצה: והתניא החיוק בפרקע קנה עבדים: ולעיל קמני דלא קנה: בעומדין בתוכה: והתניא ולעיל בשיען עומדין בתוכה: התיא' לקח' לישנא: דאוקר רב איקא לעיל להחיא מתני' דעבדי במטלטלי דמי 22 כו' **הא**

ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגננות עם ערי מצוות ביהודה איפא דאמרי אמר רב איקא בריה דרב אדרי דכ"ע עבדי במטלטלין דמי והדתניא לא קנה שפיר הא דתניא קנה בעודן עליו וכי עודן עליו מאי הוי חצר מהילכת היא והחצר מהילכת לא קנה וכו' תימא בעומד והא אמר רבא פל שאילו מנהל לא קנה עומד ויובל לא קנה והלכתא בכפות והתניא החיוק בפרקע קנה עבדים התם בעומדין בתוכה מפלל דהאי לא קנה פשאין עומדין בתוכה התיא' להך לישנא דאמר רב איקא בריה דרב אפי' עבדי במטלטלי דמי היינו דאי עומדין בתוכה אין אי לא לא אלא אף לישנא דאמר עבדי במקרקעי דמי לקמה לי עומדין בתוכה אין אי לא לא אלא אף לישנא דאמר עבדי במקרקעי דמי למה לי עומדין בתוכה לא קנה ויובל לא קנה והלכתא אלא ע'ג דמוקי לה בכפות אפי' ה' ניעור אינו גט ואין לפרש ההלכתא בכפות כלומר לא חשיב מהילכת ולא דמי לעומד ויובל וכיון דכפות מועיל לניש' נמי מועיל דאי' כדבשנאן פחות איירי רבא אמאי קאמר רבא ניעור אין גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא לדעתה תיפוק ליה דהוי חצר מהילכת וכן פרק הוורק והלכתא בכפות ובהווא קאמר רבא וניעור אין גט וכן פסקו הגלות גדולות דכפות ינישן בשל

בעומדין לתוכה: הוא דקאמר לא קנה באין עומדין לתוכה ואפי' במטלטלין קנה דלא בעינון צבורין מנופה הוה מצי למיידק: **למה** לי עומדין בתוכה: פ"י על כרחיך לא משמע חצר קנה תחתם עבדים אין משתמרו לדעתו ואפי' עומד בצד שהוה דהוי עבד כבצר רך כדרבו ומשעם אנב נמי לא קנה דפרקע אב קנתי ואפי' אמר קני פרקע התסמוק לתחום אנגבה תקנה העלוניה דהשאת' הוי וז על גב זו לא קני באנב אלא ע"כ הוא דקני היינו ממתינ' דחשיב כמותכר ואיכ' אפי' אין עומדין בתוכה נמי דהוי כשטר שדות בעשר מדינות כיון שהויקו באחת מןן קנה כולן והא דקאמר שמואל בפרק חזקת הבתים (כ"ב דף רז) לא קנה אלא מקום מכוש בלבד היינו נכסיה הרי דהפרק אגל אם דעת אחרת מקנה אותו קנה הכל והא דקאמר התם דמצר מפסיק היינו נמי נכסיה הרי או מכור ולא נתן להם דמי כולם דמי בעינון כדמוכח בפי' דקדישות (רף ס"ב):

שאנא מטלטלי. פ' שיש להם דעת אָבל בהמות לא חישי מטלטלי דנידי ונקיין באבא אפי' אנ' צבורים כדארמקין בפ' ק' קדושים (דף כו:) טפח על טפח לפלוני ועמו מאה שאנ' מרקעי גינדי. וא"ל אפילו לא נידיי הוא תרי' תשמישי גינוה והיו בחולסית ומנולה ומחויק באַחד מהן לא קנה האחר כדארמקין בפ' המוכר (אבות הבית (כ"ב סו.) לחו' לישנא וי'ל דעבד וקרקע חשיב חד תשמיש לפי

הא קנינא לן. בפ' ק' קדושים (דף כו:) דמטלטלין נקניין עם הקרקע ולא בעינין שיהו עומדין לחוכה: **אלא מאי אית לה' לומר** כו'. והשתא דבעל כרחך אמית להכי אפי' תימא לאידך לישנא דעבדא במקרקעי דמי דרשינא לך דשמואל שאני מרקעי דנידיי במקרקעי דלא נידיי: **פעילה הוא**. דבעינין דלא ליהו בהו בנקיים שאני חיביב בנקיין האי א' לית בהו מעילה אע"ג דמקדש קרשי ביה ואינוי חיביב בנקיין כגון

קדשים קלים שאין בהו מעילה מחיים אלא באימיויין לאחר זריקת דם כדגרסינן במסכת מעילה (דף יז:) **מאן תמא**. דמחייב בנקיין אם הזיק שורו שור שלמים ע"ה חבירו: **מזון בעלים** הן. ושור רעהו קרנין ביה: **ושעלה מעל פה'**. וכחש בעמיתו ונג' ה' דיא בעובתה הפקדון פתיב: לרבות קדשים קלים. ה' דיא דכתיב בה' לחוב: קדשים קלים שאם הפקדין בקומת שלמים אצל חבירו וכפר ונשבע והודיע משלם כך וזוממו ואשם ואע"ג דמקדש שמיים אין נשבעין עליון כדגרסינן בפרק הנהב (כ"מ דף נג.) **קדשים קלים נשבעין שנתן סומנו**. של חבירו וקרנין בהו ה' וכחש בעמיתו וכחש: **מקדש**. אשה חלקקי: ה' אפרי' ר' יוסי הגלילי. **מזון בעלים הווי מתיב**. כי יוכו בין כהנים כהןזו ושוק בין בעלים בשאר הקשר משלוחן גבוה וכו' כבוד מוכרין אותו. בזמן הזה בדמוקף לה לקמן (וההגנה) מוכרין אותו לכהן: **תב חי**. ולזכות מתניתין עד שיפול בו וישחטנו אָבל תמים שחוט לא דאין לו תקנה אלא בקבדה דאסור בהנאה קדשים שהשחיט בחיין הוא: **ופקדושין בו**. כהנים: **את האשה**. דקמתן הוא דבעילי של כבוד היינו כהן דמשגולי הכבוד שלו הוא: לא שנו. דבכור חי הוי מזון בעלים משחיטו וכן אלא בזמן הזה: **זכירה פניויה**. מתיב: ואיתיביה גרסי': **שנתן סומנו**. אפי' בזמן שביח המקדש קיים אָבל קרא דמשגולי הפקדון בזמן שבית המקדש הוא דמתיב ליה אָשם ומשני רבינא. **הבא דקתני דקמתן בעלים הם בכבוד הגולד בחורל בזמן המקדש עסקין דלא קאי להקרבת: ואילאי** דר"ש. **דאמר**. במסכת תמונה (דף כא.): **אם באו**. בכורות מחורלי לאי'

מתמיים קרבה **אז** אין לכתחילה לא. אלא יריע עד שישתאבו והלכך בינן דלאו להקרבא קאי הוי מזון כהן: **ואם איתא**. דמחיים אמר רבי יוסי הגלילי דקמתן בעלים הן כדקתני מתני' דתיביין על נוקן להקרבא רבי יוסי הגלילי

לישני

ואיליבא דר"ש דאמר אם באו מתמיים קרבו. ור"ע פליגי עליה פ' אלו קדשים בתמונה (דף כא:) ואמר לא קרבו דרד"ש **מתקישא** מקום שאי אהב מבאי מעשר שני אהב מבאי כבוד וא"ת ואמאי קאמרו ואיליבא דר"ש כ"ש איליבא דר"ע דאמר לא קרבו דהוי ממנו וי'ל דמקון ליה בריש משום דדומיא דשולמים קתני דקריבין ועוד ו'ל דיע'כ לא מתקשא ברי'ע מדמירין קרא לרבווי שהוא מזון בעלים: **לכתחילה** לא. פ' אין צריך להביאם כדמרש בפ' אלו קדשים (שם) אמר ר"ש מה טעם לפי שקל הקדשים אין להם פרנסה במקומן פ' אין להם התרה אלא במקדש חוץ מן הבכור ומעשר שיש להם פרנסה במקומן פ' שנאכלין במקומן ולהכי תלי לה לה ברי'ש דכולהו ר"ש היא וקצת היה נראה לגדוס ר' ישמעאל דהקם פריך אמתי' שאמרו יורבו מבין אנטוניוס שהביא בכורות מִכְבֵּל ולא קבלם ומשני היא בר' ישמעאל הוא בר'ע ומכוח הקום שהמשנה בר' ישמעאל ובקרייתא דבן אנטוניוס בר'ע **ואם איתא לישני ליה**. פ' היא איתא דמתיים הוי ממנו לר' יוסי הגלילי אפי' מתנות כהונה דתוח להקרבא לישני ליה היא דר"ג אמר רבה בר אבהו פרקין דמקשה נפשה ל'א הוי בר' הגלילי ולפי ספרי זו לא יהיה אמת הוא דמשמע לקמן בסוף הפרק (דף נג.) ושם) דבכור לא הוי בכלל רעהו אפי' בזמן הזה דפליגי אביי ורבא בשור ושור של פסולי המוקדשין שנגזפו רבינו יוחאי אָזאן בכבור שור דלא פריך ליה וכפי' ז"ל כמו שאפשר שם בע"ה ומסתקא בימיים פליגי דבזמן הזה לבי'ע הוי מזון הדיוט ומשני אלא מתנות כהונה שאני הוי' ר"ח ר"ש ו'ל הגלילי כן והשתא מלתיב דר"ג לא מיתוקא אלא אפי' ר' יוסי הגלילי ופולגותא דאביי ורבא לקמן פרקין נראה דרוקא מחיים הוי לרנן מזון גבוה אפי' לבי'ע מום דאסור בגיזא ועובדה אלא לאחר שחיטה לקח. וזהו ששמוון גבוה אפילו בזמן שבית המקדש קיים דהוי אפילו לקבוי שרי' להאכלי כדתיב בפרק קל פסולי המוקדשין (בכורות דף טו.) דאכפש לצבי ואל'.

אי

הא **קנינא לן דלא בעינין צבורין אלא מאי אית לה' לומר שאני מטלטלי דנידיי מומטלטלי דלא נידיי ה"ג שאני מקרקעי דנידיי ממקרקעי דלא נידיי עבדא מקרקעי דנידיי הוא היתם סומא דארעא חד הוא: נכסיים שאין בהן מעילה וכו': מעילה הוא דלית בהו הא מקדש קדשי מאן תמא א"ר יוחנן בפקדשים קלים ואיליבא דר' יוסי הגלילי דאמר מזון בעלים הוא דתניא ומעלה מעל פה' לרבות קדשים קלים שתון כמזונו דברי ר' יוסי הגלילי והתנן המקדש בחלקו בין קדשי קדשים בין קדשי קדשים מקודשת לימא דלא פרבי יוסי הגלילי אפי' תימא ר' יוסי הגלילי כי אמר ר' יוסי הגלילי מחיים אָבל לאחר שחיטה אפילו רבי יוסי הגלילי מודה דכי קא יכו משלחן גבוה קא יכו ומחיים מי אמר והתנן בכור מוכרין אותו תם חי (ולא שחוט) ובעל כום חי ושחוט ומקדשין בו את האשה ואמר ר"ג אמר רבה בר אבהו לא שנו אלא בכור בזמן הזה דכיון דלא הוי להקרבא אית להו לכהנים זכירה פניויהו אָבל בזמן שביח המקדש קיים דתוח להקרבא לא ואיתיביה ר' יוסי הגלילי **מעלה מעל פה' לרבות קדשים קלים שתון כמזונו דברי ר' יוסי הגלילי ומשני רבינא בכבור בחור'ל ואיליבא דר"ש דאמר אם באו תמימים קרבו אם באו אין לכתחילה לא ואם איתא דר"ש יוסי הגלילי ממונו אלא מחיים לישני****

הקרוב שלחן וקרא' נמי דמית' בפ' האישי מקדש שדיוקן (דף נב:) אמתי' דמקדש בחלקו וזה ידחה לך מקדש קדשים מן האש לא כתיב אָבל בהקנים וכתבם והתם לקא מתני' דלא ר' יוסי ונסוכי בו קאמר ר' יוסי מחיים דיקא נמי דבתנן המקדש בחלקו דמשמע לאחר שחיטה לא הוי לפי המסקנא דהבא אלא לפי מה דלסקא דעמייה מעיקרא דלפי המסקנא במתנות כהונה אפי' מחיים הוי מזון גבוה: **תב** חי אָבל לא שחיט. היא לא איצטרך לאשמועינן דבכבור בזמן דלא שייך בו מכירה לאחר שחיטה. ודאמר ר' יוסי הגלילי דלא קרבו דהוי כדאמר ר' יוסי ונסוכי בו קאמר ר' יוסי ונסוכי בו קאמר ר' יוסי מחיים דיקא נמי דבתנן המקדש בחלקו קרא דלא שייך אלא בזמן שבית המקדש קיים: **בכבור** בחוריל. הוא דלא התיך בכבור בזמן הזה משום דדומיא דשולמים קתני כפי' לעיל אָבל ר"ג לעיל המל' בכבור בחוריל אָבל זה הוא

דחוק וניחא ליה להעמיד בכבור בזמן הזה: **ואיליבא** דר"ש דאמר אם באו מתמיים קרבו. ור"ע פליגי עליה פ' אלו קדשים בתמונה (דף כא:) ואמר לא קרבו דרד"ש **מתקישא** מקום שאי אהב מבאי מעשר שני אהב מבאי כבוד וא"ת ואמאי קאמרו ואיליבא דר"ש כ"ש איליבא דר"ע דאמר לא קרבו דהוי ממנו וי'ל דמקון ליה בריש משום דדומיא דשולמים קתני דקריבין ועוד ו'ל דיע'כ לא מתקשא ברי'ע מדמירין קרא לרבווי שהוא מזון בעלים: **לכתחילה** לא. פ' אין צריך להביאם כדמרש בפ' אלו קדשים (שם) אמר ר"ש מה טעם לפי שקל הקדשים אין להם פרנסה במקומן פ' אין להם התרה אלא במקדש חוץ מן הבכור ומעשר שיש להם פרנסה במקומן פ' שנאכלין במקומן ולהכי תלי לה לה ברי'ש דכולהו ר"ש היא וקצת היה נראה לגדוס ר' ישמעאל דהקם פריך אמתי' שאמרו יורבו מבין אנטוניוס שהביא בכורות מִכְבֵּל ולא קבלם ומשני היא בר' ישמעאל הוא בר'ע ומכוח הקום שהמשנה בר' ישמעאל ובקרייתא דבן אנטוניוס בר'ע **ואם איתא לישני ליה**. פ' היא איתא דמתיים הוי ממנו לר' יוסי הגלילי אפי' מתנות כהונה דתוח להקרבא לישני ליה היא דר"ג אמר רבה בר אבהו פרקין דמקשה נפשה ל'א הוי בר' הגלילי ולפי ספרי זו לא יהיה אמת הוא דמשמע לקמן בסוף הפרק (דף נג.) ושם) דבכור לא הוי בכלל רעהו אפי' בזמן הזה דפליגי אביי ורבא בשור ושור של פסולי המוקדשין שנגזפו רבינו יוחאי אָזאן בכבור שור דלא פריך ליה וכפי' ז"ל כמו שאפשר שם בע"ה ומסתקא בימיים פליגי דבזמן הזה לבי'ע הוי מזון הדיוט ומשני אלא מתנות כהונה שאני הוי' ר"ח ר"ש ו'ל הגלילי כן והשתא מלתיב דר"ג לא מיתוקא אלא אפי' ר' יוסי הגלילי ופולגותא דאביי ורבא לקמן פרקין נראה דרוקא מחיים הוי לרנן מזון גבוה אפי' לבי'ע מום דאסור בגיזא ועובדה אלא לאחר שחיטה לקח. וזהו ששמוון גבוה אפילו בזמן שבית המקדש קיים דהוי אפילו לקבוי שרי' להאכלי כדתיב בפרק קל פסולי המוקדשין (בכורות דף טו.) דאכפש לצבי ואל'.

אָמֵר רבא תודה שהזיקה. אע"ג דרבא מפרש מתניתין דין מעילה ולא אוקי מתניתין כרבי יוסי הגלילי על דרקה הכא איירי לר' יוסי הגלילי: **שְׁנֵי אֲמָרֵי** והועד בעליו ותמית. נראה דלא מהוהו דקריש דהאי והועד ולא איירי בעדות שערשן לסקלו כ"א ליעדו אלא מסיפא דקרא קריש דכתיב והשור יסקל וכן משמע לישנא דפרין והא השור יסקל בגמרא דין הוא דכתיב: **חֲצֵר** והשופטין חר"ב בה על השן

ועל הרגלו. במהרה לפירות ולא לשורשים פליגי 1
 כדמוכח בסוף הסוגיא דפליגי בקשיא דרבי יודא 2
 ובפירוקא דאביי ולפי זה הנה יכול רב חסדא 3
 לפרש המשנה כמו שפרשנו ר' אלעזר יפרש 4
 רשות הנזק והמוציא במיוחדת לפירות ולשורשים 5
 דמועד רב חסדא דפטר וגרסינן לקמן אמר לך 6
 רבי אלעזר והסברא מתניתין מי לא פליגי ומיהו 7
 לפירוש דגרסי לקמן הסברא מתניתין מי פליגי 8
 ובסוף גרסי אלא בי תניא ההיא וכל זה מדברי רבי 9
 אלעזר וז"ל דפליגי במיוחדת לפירות ולשורשים 10
 ה"פ והסברא מי פליגי והתנא כו' אלא ודאי לא 11
 פליגי וכי קתני כו' פליגי והניק והמוציא חוב ולא תהיה תחילת 12
 הסוגיא כמו במסקנא דפליגי בקשיא דרבי יודא 13
 ובפירוקא דאביי:

כְּשֶׁהַזֵּיק חב המזיק לאתווי קרן. וא"ת ולרב 1
 חסדא מתנן ליה לאתווי קרן 2
 לשמואל וכל הני לרב ועוד דבריו את דקתני 3
 כשהזיק חב המזיק מותר לאתווי כל הני כשניא 4
 לרב חסדא וי"ל לדלדידה נמי איקא תורא דהוי 5
 מצי למיתני ברשות הניק והמוציא חוב ולא לתני 6
 כשהזיק חב המזיק אך קשה דלשמואל תיקשי 7
 הבריותא:

כְּגוֹן שקבל עליו שמירת גופו כו'. איפכא לא 1
 מצי למימר כגון דאזקה תורא דשואל 2
 לתורא דמשאיל וכגון שקבל עליו שמירת קונו 3
 ולא קבל עליו שמירת גופו דמילתא דלא שכיה 4
 הוא ואע"ג דבהכיב בו שהוא נגזון אמרינן סוף 5
 ופרק שורו שנגזר ד' וד' (לקמן מה) סתמא 6
 דמילתא דלא אזיל אידו ומוציא אחרוני קביל 7
 עליה דאתו אחרים ומוקי ליה לדידה לא קביל 8
 עליה. שואל לא שיקל למימר הכי דסתמא 9
 שואל קבל עליה שמירת גופו: 10
 ולא

המיוחדת למזיק דפטור ורשות הניזק 28
 השן ועל הרגלו והכי קאמר חוץ מרשות המיוחדת למזיק 29
 וכשהזיק חב המזיק לאתווי קרן הניחא לשמואל אלא לרב דאמר תנא שור וכל מילי דשור 30
 חב המזיק לאתווי מאי לאתווי הא דת"ר כשהזיק חב המזיק להביא שומר חנם והשואל 31
 נשוא שכן והשוכר שהזיקה בהמה ברשותו תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם 32
 נפרצה בלילה או שפרצהו לסמין ויצתה והזיקה פטור אמר מר כשהזיק חב המזיק להביא 33
 שומר חנם והשואל נשוא שכן והשוכר היכי דמי אימינא דאזקה תורא דמשאיל לתורא 34
 דשואל לימא ליה אילו איזק בעלמא בעית לשלומי אתה השתא דאזקה לתורא דידך בעית 35
 לשלומי אלא דאזקה תורא דשואל לתורא דמשאיל לימא ליה אילו איזק בעלמא בעית 36
 לשלומי כוליה תורא השתא דאזקה תורא דידך בלנא ניזקא הוא דמשלמת ל' לעולם 37
 דאזקה תורא דמשאיל לתורא דשואל והכא עסקינן שקבל עליו שמירת גופו 38

תורא דמשאיל לתורא דשואל. וקאמר חייב משאיל לשלם ודקשיא לך דברי השואל מוטל לשומר שלא יזיק. כשקבל 1
 ולא

אָבֵל הֵבֵא מִי מִצֵּי אֲמֹר בִּשְׂר אֲזִיק אִימורין לא אֲזִיק 1
אָמֵר רַבָּא תוֹרְדָה שְׁהוּזְקָה גוֹבְהָ מִבְּשָׂרָהּ וְאִינוּ גוֹבְהָ 2
מִלְחָמָהּ לְחֵם פְּשִׁיטָא סוּפָא אֲצַטְרִיד לִיה נִיזָק אוֹכֵל 3
בִּשְׂר וּמְחַפֵּפֵר מוֹבִיא לְחֵם הָא נִמְי פְּשִׁיטָא מַהוּ דְתִימָא 4
בְּיֻן דְלָחֵם הַכְּשִׂירָא דְיֻבֵחַ הוּא לְיֻמָּא לִיה אַתְּ אֲכַלְתָּ 5
בִּשְׂר וְאִנָּא אִייתִי לְחֵם קמ"ל דְלָחֵם הוֹיבָא דְבַעְלִים 6
הוּא: נְכֻסִים שֶׁהָן שֶׁל בְּנֵי בְרִית: לְמַעוּטֵי מָא אִי 7
לְמַעוּטֵי דְעוֹבֵד כּוֹכְבִים הָא קְתַנֵּי לֵה לְקַטְנֵן שׁוֹר שֶׁל 8
יִשְׂרָאֵל וְנִגְנַם שׁוֹר שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים פְּטוֹר תָּנָא וְהָרֵד 9
מִפְּרָשׁ: נְכֻסִים הַמְּיוּחָדִין: לְמַעוּטֵי מָא אֲמֹר רַב יְהוּדָה 10
לְמַעוּטֵי לַה אֲמֹר שְׂרֻדָּה הוּיֵק וְהָא אֲמֹר שְׂרֻדָּה הוּיֵק 11
הָא תַנֵּי לְקַטְנֵן הוּיֵ שְׁנֵים רֹדְפִין אַחַר אַחַד לַה אֲמֹר 12
שְׂרֻדָּה הוּיֵק וְהָא אֲמֹר שְׂרֻדָּה הוּיֵק שְׁנֵיהֶם פְּטוֹרִין תַנֵּי 13
וְהָרֵד מִפְּרָשׁ בְּמַתְנִיתָא תָנָא: פֶּרֶט לְנֻכְסֵי הַפֶּקֶד ה"ד 14
אִילִימָא דְנִגְנַם תוֹרָא דִידֵן לְתוֹרָא דְהַפֶּקֶד מֵאֵן תַּבַּע 15
לִיה אֵלָא דְנִגְנַם תוֹרָא דְהַפֶּקֶד לְתוֹרָא דִידֵן לְיֻזֵּל 16
וְלִיתִיה מִשְׁקָרָם וְזָכָה בּו אַחַר רַבִּינָא אֲמֹר לְמַעוּטֵי נִגְנַ 17
וְאח"כ הַקְדִּישׁ נִגְנַ וְאח"כ הַפֶּקֶד תָּנָא נִמְי חֵבִי יִתֵר 18
עַל כֵּן אֲמֹר ר' יְהוּדָה אִפִּי' נִגְנַ וְאח"כ הַקְדִּישׁ נִגְנַ 19
וְאח"כ הַפֶּקֶד פְּטוֹר שְׁנֵי אֲמָרֵי וְהוּעֵד בְּבַעְלֵיו וְהִמְכִּיר 20
אִישׁ וְגו' עַד שֶׁתֵּהָא מִיתָה וְהַעֲמִידָה בְּדִין שְׁוִין פְּאָחַד 21
וְגַמְר דִּין לֹא בַעֲיֵן הָא הַשׁוֹר יִסְקֵל בְּגַמְר דִּין הוּא 22
דְכַתִּיב אֵלָא אִימָא עַד שֶׁתֵּהָא מִיתָה וְהַעֲמִידָה בְּדִין 23
וְגַמְר דִּין שְׁוִין פְּאָחַד: חוּץ מִרְשׁוֹת הַמְּיוּחָדֶת לְמֻזִּיק: 24
דְאָמֵר לִיה תוֹרְדָה בְּרִשְׁוֵי מָאִי בַעֲיֵ: וְרִשְׁוֵי הַנִּיזָק 25
וְהַמְּיוֹק: אֲמֹר רַב חֲסָדָא אֲמֵר אֲבִימִי חֲצַר הַשׁוֹתְפִין 26
חֵיבִב בְּהַ עַל הַשֵּׁן וְעַל הַרְגְלוֹ וְהַכִּי קָאמֵר חוּץ מִרְשׁוֹת 27

אבל הֵבֵא מִי מִצֵּי אֲמֹר בִּשְׂר אֲזִיק אִימורין לא אֲזִיק 1
 יפסיה: לשון אחר לא צריכא לגבוה מבשרן כנגד אימורין ודאי גובה מבשרן כנגד 2
 אימורין דהאי גובה מבשרן דקאמר רבי אבא אפי' חלק האימורין קאמר וקא פריין אי 3
 אליבא דרבנן אמאי הא אמרינן כו' אי אליבא דר' נתן פשיטא לא משמתיה וראשו עיקר 4
 דמסתברא דהאי דאמרינן קא משני ליה דהא 5
 נקרא מסיפא דמילתיה דקאמר אינו גובה 6
 מאימורין פריך פשיטא אימורין לגובה סלקי 7
 ונלקה בעי לשוניי מה אינו גובה מאימורין 8
 דקאמר אינו גובה מבשרן כנגד אימורין 9
 פשיטא. הא לא אזיק; ניזק אוכל בשר. לאחר 10
 הקרבת אימורין למעוטי זה אימור שרד הדיק. 11
 שאינו יודע שור של מי הזיק שהיו עמו שוורים 12
 של אצטריס הריבה מיוחדתין ומתניתין יכתי משמע 13
 שהיו כל נכסים שהזיקו מיוחדים לאדם אחד 14
 שאין בהם ספק; שנים שהיו ירדפינ'. שני שוורים 15
 של שני בני אדם שהיו ירדפינן אחר שור של אדם 16
 אחד; נכשדים וזכה בו אחר. לאחר שהזיק 17
 למעוטי נגח ואח"כ הקריש. דהכי משמע שיהיו 18
 מיוחדים לאדם אחד לעולם משעת נתיקה עד 19
 שעת העמדה בדין; והועד בעליו והמית איש 20
 השור יסבל וגם בעליו יופת. דמשמע שיהא לו 21
 בעל אחד משעת העדאה ועד שעת העמדה 22
 בדין; שוין פאחד. כבעל אהד; חוץ מרשות 23
 המיוחדת למזיק. שאם נכנס שור ניזק בחצר 24
 המזיק נכנס וזכה בו אחר. לאחר שהזיק 25
 חייב בה. הכתוב על השן ועל הרגלו אם אכלה 26
 בהמתו של זה פירותיו של זה או דרסה על כלי 27
 חייב בדבדה אחר קרניו ביה ולא הוי כרשות 28
 הבעים וכ"ש של הקרן והלולותיו דהא אפי' 29
 ברה"ר נמי חייב ודקתני מתניתין רשות הניזק 30
 והמוציא אולבתייה קאי וד"ק רשות הניזק 31
 והמוציא כגון חצר השותפין כשהזיק חב המזיק 32
 ובשן וברגל קאמר דבקרו לא אצטריק למיזק 33
 דהא ברה"ר דיש לשניהם רשות בה נמי חייב 34
 אלא בשן וברגל קאמר וקמ"ל דלא ברה"ר דמאי; 35
 ורשות הניזק והמוציא נמי פטור. בשן וברגל 36
 קאמר דבעינן אבועי בשדה אבועי אכל קרן חייב 37
 דלא גרע מרה"ר; כשהזיק חב המזיק לאתווי 38
 קרן. לר' אלעזר דאי משום מיטב הא תנא ליה 1
 רישא אלא לאתווי קרן דחייב עליו דלא תנייה 2
 לעיל בהדי ארבעה אבות; הניחא לשמואל 3
 דאמר בריש פירקין מבקעה זה השן והתנא שור 4
 לרגלו ומבקעה לשניו אצטריק הא לאתווי קרן 5
 אלא לרב דאמר. מבקעה זה אדם ושור דתנא 6
 בהדי ארבעה אבות לכל מילי תנייה לאתווי 7
 מאי; תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם. מפרש 8
 לקמיה; נפרצה. כותל בלילה מאזליה וככולת 9
 שאינו ריעוע קאמר דתהו ליה אנוס; לימא ליה. 10
 משאיל לשואל אבועי אבועי אבועי. שורו שור של אדם 11
 אחר; בעית לשלומי ליה. שהרי שמירתו עליו 12
 השתא כו'; אלא דאזקה תורא דשואל לתורא 13
 דמשאיל. וקתני חצי נזק; לימא ליה. בעלים; אילו 14
 איתוק בעלמא. אם הזיק שור של אדם אחר 15
 בעית לשלומי לי כולא ניזקא. דהא שואל חייב 16
 באנוסין השתא דאזקה כו'; לעולם; דאזקה 17
 עליו. השואל; שמירת גופו. שלא יזקנו אחר 18
 ולא

תורא דמשאיל לתורא דשואל. וקאמר חייב משאיל לשלם ודקשיא לך דברי השואל מוטל לשומר שלא יזיק. כשקבל 1
 ולא

וְלֹא קָבַל עָלָיו שְׁמִירַת נְזִיקוֹ. אִם יִזְקָה הוּא אֶת אַחֵרֵיהֶם אִינִי וְהָא תַנִּי רַב יוֹסֵף. אֲדַרְבֵּי אֲלֵעָזָר פִּרְרִי: וְתַפְנוּקִי. בֵּית גְּדוּל שְׂרָגְלִין אֲרוּחִים וְאֶבְסָאָן לָלוּן בּוּ וְאִם הִזִּיק זֶה אֶת זֶה חַיִּיב אֲשֶׁן וְרָגַל וְלֹא הוּי כְּרַחֲדִי הֲדוּאִיל וְאִינוּ מוּיָחָד לְבָנֵי רִשׁוֹת הַרְבִּים אֲלֵא לְאוּתוֹן הַדְרִין בּוּ כְּשֵׁרָה אַחַר קָרְיָין בֵּיה שְׂתָרֵי עִי' שְׂכִירֹתָם הֵם יוֹסֵף: וְתַפְנוּקִי וְתַמְנִיָּתָא לֹא פְלִיגִי.

דְּלִבָּא בְרִייתָא דְקָאֵי כּוּוּתֵי וְהִתְנַאי ד' כְּלָלוֹת כו': תֵּיב בְּבַל. לְקַמָּן מִפְּשָׁא פִּיפּוּלֵי קָרָן תַּמָּה מִשְׁלֵם גִּזְק שְׁלֵם הוּאִיל וְנִכְסֵי לְרִשְׁתּוֹ וְהִזִּיקָה: פְּטוּר בְּבַל. דְּאָמְרֵי לַתּוֹרָה מִשְׁלֵם בְּרִשְׁתּוֹ וְאִינוּ כְּעִי עַל הַשֵּׁן וְרָגַל. דְּלֹא קָרְיָין בֵּיה בְּשֵׁרָה אַחַר דְּמַשְׁמַע שִׁמְתָא מוּיָחָד לְנִזְקֵי אָבְל עַל הַגְּנִיחָה וְעַל הַגְּנִיפָה וְהַגְּשִׁיכָה וְהַרְבִּיצָה וְהַבְּעִיטָה שְׁתּוּ תוֹלְדוּתֵיהּ שֶׁל קָרָן תַּם מִשְׁלֵם חֲצִי נְזִק דְּכַרְדִּי: הוּא שְׂתָרֵי לְשִׁנְיָה רִשׁוֹת בּוּ לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה. מִפְּשָׁא לְקַמְתָּא דְאִינוּ שֶׁל שְׂנִינָה אֲלֵא שֶׁל אַחַר מִקָּח שֶׁל נִזְקֵי: תֵּיב כֶּה עַל הַשֵּׁן וְלֹא הִרְגַל. נִישׁ: וְעַל הַגְּנִיחָה שֶׁל קָרָן וְלִקְפּוֹן פִּרְרִי קָא תַנִּי רִישָׁא דְּבַחְצֵר הַיְזִיק אֲפִילוּ קָרָן תַּמָּה מִשְׁלֵם נִישׁ: פְּטוּר כֶּה עַל הַשֵּׁן וְעַל הִרְגַל. וְהִינוּ רַבִּי אֲלֵעָזָר וְהַפִּרְרִי גִמְרָא קִשְׂיָא אֲהֲדָרֵי: כִּי תַנִּיא הַחַיִּיא. דְּפִסְתוּרָה גִמְרָא וְהַיְזִיקָה לֹא לְזֶה. לְפִירוֹת אֲזִלְשׁוּרִים דְּהוּקִיא לִיה חֲצֵר הַשְׁתוּפִים לְגַבִּי שֶׁן וְלַגְבֵי קָרָן הַלְקָן כְּשֵׁן פְּטוּר כְּרַחֲדִי וְקָבָן מִפְּשָׁא חֲדִי כְּרַחֲדִי מִשְׁלֵם: וְדַרְבִּי יוֹסֵף בְּחֲצֵר הַמִּיחָדִּת כִּי הַחֲזָא חֲצֵר הַיְזִיק שֶׁלֹּא לֹא לְזֶה. לְפִירוֹת אֲזִלְשׁוּרִים וְלֹא דְמֵי לְרַחֲדִי: תַּמָּה אִינוּ מוּיָחָד לְשׁוּרִים לְפִי שִׁשֵׁם מִנְחָתָה בְּרַגְמִטָּא שֶׁל סוֹדְרִים וְאִינוּ מִנְחָח לִכְנֵס שֶׁם שׁוּרִים: שְׁלֹא דִחְפּוּ וְסַנְפּוּ לְכִיחֵם: סַחַם הַקְּנֵעָה רֹעִים שֶׁם שׁוּרִים: כְּעִינֵן שִׁדָּה אַחַר וְלִיבָא. שְׂתָרֵי יֵשׁ לְמַזִּיק רִשׁוֹת כֶּה לְהַכְנִיס פִּירוּתֵיהּ שִׁדָּה אַחַר קָרְיָין בֵּיה. שְׂתָרֵי נִכְסֵי שְׁלֹא בְּרִשְׁתּוֹ שְׁלֹא הִקָּה לוֹ רִשׁוֹת לְשׁוּרִים: אֲמַרְרָא נְפִי לֹא פְלִיגִי. דְּהָא דְרַב הֶסְקָא בְּמִיחָדָה אִיל לְשׁוּרִים: כְּקוּשִׁיא דְר' וִירָא וְפִירוּקָא דְאֲבִי. וְכַחְצֵר הַמִּיחָדִּת לְפִירוֹת וְלֹא לְשׁוּרִים: רַב חֶסְדָּא כֹּאבִי דְּכִיחֵן דְּאִיקָה מִיחָדִּת לְשׁוּרִים שִׁדָּה אַחַר קָרְיָין בֵּיה וְרַבִּי אֲלֵעָזָר כְּרַבִּי וִירָא וְזֵרֵשׁ מִקָּמָי רִשׁוֹת כֶּה לְפִירוֹת לֹא קָרְיָין בֵּיה שִׁדָּה אַחַר: חַיִּיב עַל הַכֵּל לֹא קָמְנִי. דְּלִקְהֵי מַשְׁמַע עַל הַשֵּׁן וְהִרְגַל וְעַל הַקָּרָן אֲלֵא חַיִּיב בְּבַל דְּמַשְׁמַע עַל הַקָּרָן עֲבִירָא שֶׁ הוּא תַּם אֲלֵא לְאֲשַׁמְעִינֵן דְּחִיב נִישׁ: רַבִּי טַרְפוֹן הִיא דְאָמְרֵי. לְקַמָּן בְּפִרְק בִּיצָד (נח כד): מִשְׁנֵה קָרָן בְּחֲצֵר הַיְזִיק נִישׁ מִשְׁלֵם. קָרָן תַּמָּה כִּי תוֹלְדוּתֵיהּ קָרִי מִשְׁנֵה הוּאִיל וְשִׁנֵּי אֶת וְסַתֵּן שְׁלֹא הִיוּ דְרַפְּן לְכֶה: אֲלֵא דְאִתֵּר. שְׁאִינוּ לֹא נִזְקֵי וְלֹא מוּזִיק וְקַמְנֵי חַיִּיב עַל הַשֵּׁן וְהֵא בְעִינֵן שִׁדָּה אַחַר: אֲלֵא דְחַד מִיַּיְחִי. כְּלוֹמֵר

וְלֹא קָבַל עָלָיו שְׁמִירַת נְזִיקוֹ. וְאִם תַּמָּה בִּין דְּלֹא קָבַל עָלָיו פְּשִׁיטָא דְחַם מִשְׁלֵם חֲצִי נְזִק מוּיָחָד מִשְׁלֵם נְזִק שְׁלֵם וְיֵשׁ לְזִמְרָה וְסַלְקָא דְעַתְרָה דְשְׁמִירַת נְזִיק דְעַלְמָא לֹא קָבַל אָבְל אֲנָקוּן לְחֲרָא דְשׁוּאֵל גּוֹפִיָה סַלְקָא דְעַתְרָה שְׁקָבַל וְלִפְטֵר מִשְׁאִיל: כִּי לֹא פְלִיגִי. הָדֵר מִצִּי לְאֲקוּמֵי הַחַיִּיא דְרַבִּי יוֹסֵף לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה לְשׁוּרִים וְלִכְנֵס וְלִג' כִּמו

וְלֹא קָבַל עָלָיו שְׁמִירַת נְזִיקוֹ אִי הִכִּי אִימָא סִיפָא גִפְרָצָה בְּלִילָה אוּ שְׁפָרְצוּהָ לְסַטְמִים וְיָצְתָה וְהִזִּיקָה פְּטוּרָה הָא בְּיוֹם תֵּיב הָא לֹא קָבַל עָלָיו שְׁמִירַת נְזִיקוֹ הִכִּי קָאָמְרֵי אִם קָבַל עָלָיו שְׁמִירַת נְזִיקוֹ חַיִּיב גִּפְרָצָה בְּלִילָה אוּ שְׁפָרְצוּהָ לְסַטְמִים וְיָצְתָה וְהִזִּיקָה פְּטוּרָה אִינִי וְהָא תַנִּי רַב יוֹסֵף חֲצֵר הַשְׁתוּפִים וְהַפּוֹנְדֵק חַיִּיב כֶּהָן עַל הַשֵּׁן וְעַל הִרְגַל תּוּיבְתָא דְרַבִּי אֲלֵעָזָר אֲמַר לָךְ רַבִּי אֲלֵעָזָר וְתַפְנוּקִי מִתְנִיָּתָא כִּי לֹא פְלִיגִי וְהַחֲזָא אַרְבַּעָה כְּלָלוֹת הִיָּה ר' שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזָר אוֹמֵר בְּנִזְקֵין כֵּל שְׁהוּא לְרִשׁוֹת לְנִזְקֵין וְלֹא לְמַזִּיק חַיִּיב בְּבַל לְנִזְקֵין וְלֹא לְנִזְקֵין פְּטוּר מִכֵּל לֹא לְזֶה וְלֹא בְּגוֹן חֲצֵר הַשְׁתוּפִים וְתַבְקַעָה פְּטוּרָה כֶּה עַל הַשֵּׁן וְעַל הִרְגַל עַל הַגְּנִיחָה וְעַל הַגְּנִיפָה וְעַל הַגְּשִׁיכָה וְעַל הַרְבִּיצָה וְעַל הַבְּעִיטָה תַּם מִשְׁלֵם חֲצִי נְזִק מוּיָחָד מִשְׁלֵם נְזִק שְׁלֵם לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה בְּגוֹן חֲצֵר שְׁאִינוּ שֶׁל שְׂנִינָה חַיִּיב בּוּ עַל הַשֵּׁן וְעַל הִרְגַל עַל הַגְּנִיחָה וְעַל הַגְּנִיפָה וְעַל הַגְּשִׁיכָה וְעַל הַרְבִּיצָה וְעַל הַבְּעִיטָה תַּם מִשְׁלֵם חֲצִי נְזִק מוּיָחָד מִשְׁלֵם נְזִק שְׁלֵם וְיֵשׁ לְזִמְרָה וְסַלְקָא דְעַתְרָה דְשְׁמִירַת נְזִיק דְעַלְמָא לֹא קָבַל אָבְל אֲנָקוּן לְחֲרָא דְשׁוּאֵל גּוֹפִיָה סַלְקָא דְעַתְרָה שְׁקָבַל וְלִפְטֵר מִשְׁאִיל: כִּי לֹא פְלִיגִי. הָדֵר מִצִּי לְאֲקוּמֵי הַחַיִּיא דְרַבִּי יוֹסֵף לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה לְשׁוּרִים וְלִכְנֵס וְלִג' כִּמו לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה לְשׁוּרִים דְבִגֵּי שֶׁן הוּיָא לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה לְשׁוּרִים דְבִגֵּי שֶׁן הוּיָא חֲצֵר הַיְזִיק שְׁהוּקֵי פִירוֹת אָבְל גְּבִי שׁוּרִים הִל קָרָן כְּרַחֲדִי: כִּי שְׁלֹא הִיָּה לְזֶה לְזֶה רִשׁוֹת לִכְנֵס וְלִג' כִּמו שְׂקִיבֹת בְּסַפְרִים וְלֹא לְזֶה לְזֶה לְשׁוּרִים דְאִיִּכ גְּבִי שֶׁן לֹא הִקָּה לוֹ לְיַחְסֵיב חֲצֵר הַיְזִיק בִּין שִׁשֵׁי רִשׁוֹת אָבְל חֵד וְחֵד לְהַכְנִיס שֵׁם שׁוּרוֹ כְּמַדּוּכָה לְעִיל לֹא לְזֶה כִּי לְאֲקוּמָא לֹא לְזֶה לְזֶה לְפִירוֹת וְלֹא לְשׁוּרִים דְלֹא כִּי וִירָא עוֹד דְלִישָׁנָא לֹא מַשְׁמַע חֲבִי: חֲבִי אֲרִבְעָה כְּשִׁלְשָׁה הוּו. בְּשַׁלְמָא לְשְׁמוּאֵל דְמוּקִי רִישָׁא רַבִּי טַרְפוֹן וְסִיפָא רַבְּנָן אֲצַטְרִיךְ סִיפָא לְאֲשַׁמְעִינֵן לְאֲפֻקִי מִדְרַבִּי טַרְפוֹן אֲלֵא לְרַבִּינָא לֹא אֲצִירָא כְּלָל דְלִגְבֵי שֶׁן חֵד הַיְזִיק שְׁמַעוֹן מַכֵּל שְׁהוּא רִשׁוֹת לְנִזְקֵין אֲרָן כְּרַחֲדִי: שְׁמַעוֹן מִחֲצֵר הַשְׁתוּפִין הַתַּבְקַעָה: פְּרַה

וְלֹא קָבַל עָלָיו שְׁמִירַת נְזִיקוֹ אִי הִכִּי אִימָא סִיפָא גִפְרָצָה בְּלִילָה אוּ שְׁפָרְצוּהָ לְסַטְמִים וְיָצְתָה וְהִזִּיקָה פְּטוּרָה הָא בְּיוֹם תֵּיב הָא לֹא קָבַל עָלָיו שְׁמִירַת נְזִיקוֹ הִכִּי קָאָמְרֵי אִם קָבַל עָלָיו שְׁמִירַת נְזִיקוֹ חַיִּיב גִּפְרָצָה בְּלִילָה אוּ שְׁפָרְצוּהָ לְסַטְמִים וְיָצְתָה וְהִזִּיקָה פְּטוּרָה אִינִי וְהָא תַנִּי רַב יוֹסֵף חֲצֵר הַשְׁתוּפִים וְהַפּוֹנְדֵק חַיִּיב כֶּהָן עַל הַשֵּׁן וְעַל הִרְגַל תּוּיבְתָא דְרַבִּי אֲלֵעָזָר אֲמַר לָךְ רַבִּי אֲלֵעָזָר וְתַפְנוּקִי מִתְנִיָּתָא כִּי לֹא פְלִיגִי וְהַחֲזָא אַרְבַּעָה כְּלָלוֹת הִיָּה ר' שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזָר אוֹמֵר בְּנִזְקֵין כֵּל שְׁהוּא לְרִשׁוֹת לְנִזְקֵין וְלֹא לְמַזִּיק חַיִּיב בְּבַל לְנִזְקֵין וְלֹא לְנִזְקֵין פְּטוּר מִכֵּל לֹא לְזֶה וְלֹא בְּגוֹן חֲצֵר הַשְׁתוּפִים וְתַבְקַעָה פְּטוּרָה כֶּה עַל הַשֵּׁן וְעַל הִרְגַל עַל הַגְּנִיחָה וְעַל הַגְּנִיפָה וְעַל הַגְּשִׁיכָה וְעַל הַרְבִּיצָה וְעַל הַבְּעִיטָה תַּם מִשְׁלֵם חֲצִי נְזִק מוּיָחָד מִשְׁלֵם נְזִק שְׁלֵם לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה בְּגוֹן חֲצֵר שְׁאִינוּ שֶׁל שְׂנִינָה חַיִּיב בּוּ עַל הַשֵּׁן וְעַל הִרְגַל עַל הַגְּנִיחָה וְעַל הַגְּנִיפָה וְעַל הַגְּשִׁיכָה וְעַל הַרְבִּיצָה וְעַל הַבְּעִיטָה תַּם מִשְׁלֵם חֲצִי נְזִק מוּיָחָד מִשְׁלֵם נְזִק שְׁלֵם לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה בְּגוֹן חֲצֵר שְׁאִינוּ שֶׁל שְׂנִינָה חַיִּיב בּוּ עַל הַשֵּׁן וְעַל הִרְגַל עַל הַגְּנִיחָה וְעַל הַגְּנִיפָה וְעַל הַגְּשִׁיכָה וְעַל הַרְבִּיצָה וְעַל הַבְּעִיטָה תַּם מִשְׁלֵם חֲצִי נְזִק מוּיָחָד מִשְׁלֵם נְזִק שְׁלֵם וְיֵשׁ לְזִמְרָה וְסַלְקָא דְעַתְרָה דְשְׁמִירַת נְזִיק דְעַלְמָא לֹא קָבַל אָבְל אֲנָקוּן לְחֲרָא דְשׁוּאֵל גּוֹפִיָה סַלְקָא דְעַתְרָה שְׁקָבַל וְלִפְטֵר מִשְׁאִיל: כִּי לֹא פְלִיגִי. הָדֵר מִצִּי לְאֲקוּמֵי הַחַיִּיא דְרַבִּי יוֹסֵף לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה לְשׁוּרִים וְלִכְנֵס וְלִג' כִּמו לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה לְשׁוּרִים דְבִגֵּי שֶׁן הוּיָא לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה לְשׁוּרִים דְבִגֵּי שֶׁן הוּיָא חֲצֵר הַיְזִיק שְׁהוּקֵי פִירוֹת אָבְל גְּבִי שׁוּרִים הִל קָרָן כְּרַחֲדִי: כִּי שְׁלֹא הִיָּה לְזֶה לְזֶה רִשׁוֹת לְכִיחֵס וְלִג' כִּמו לְרַבִּינָא לֹא אֲצִירָא כְּלָל דְלִגְבֵי שֶׁן חֵד הַיְזִיק שְׁמַעוֹן מַכֵּל שְׁהוּא רִשׁוֹת לְנִזְקֵין אֲרָן כְּרַחֲדִי: שְׁמַעוֹן מִחֲצֵר הַשְׁתוּפִין הַתַּבְקַעָה: פְּרַה

וְלֹא קָבַל עָלָיו שְׁמִירַת נְזִיקוֹ אִי הִכִּי אִימָא סִיפָא גִפְרָצָה בְּלִילָה אוּ שְׁפָרְצוּהָ לְסַטְמִים וְיָצְתָה וְהִזִּיקָה פְּטוּרָה הָא בְּיוֹם תֵּיב הָא לֹא קָבַל עָלָיו שְׁמִירַת נְזִיקוֹ הִכִּי קָאָמְרֵי אִם קָבַל עָלָיו שְׁמִירַת נְזִיקוֹ חַיִּיב גִּפְרָצָה בְּלִילָה אוּ שְׁפָרְצוּהָ לְסַטְמִים וְיָצְתָה וְהִזִּיקָה פְּטוּרָה אִינִי וְהָא תַנִּי רַב יוֹסֵף חֲצֵר הַשְׁתוּפִים וְהַפּוֹנְדֵק חַיִּיב כֶּהָן עַל הַשֵּׁן וְעַל הִרְגַל תּוּיבְתָא דְרַבִּי אֲלֵעָזָר אֲמַר לָךְ רַבִּי אֲלֵעָזָר וְתַפְנוּקִי מִתְנִיָּתָא כִּי לֹא פְלִיגִי וְהַחֲזָא אַרְבַּעָה כְּלָלוֹת הִיָּה ר' שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזָר אוֹמֵר בְּנִזְקֵין כֵּל שְׁהוּא לְרִשׁוֹת לְנִזְקֵין וְלֹא לְמַזִּיק חַיִּיב בְּבַל לְנִזְקֵין וְלֹא לְנִזְקֵין פְּטוּר מִכֵּל לֹא לְזֶה וְלֹא בְּגוֹן חֲצֵר הַשְׁתוּפִים וְתַבְקַעָה פְּטוּרָה כֶּה עַל הַשֵּׁן וְעַל הִרְגַל עַל הַגְּנִיחָה וְעַל הַגְּנִיפָה וְעַל הַגְּשִׁיכָה וְעַל הַרְבִּיצָה וְעַל הַבְּעִיטָה תַּם מִשְׁלֵם חֲצִי נְזִק מוּיָחָד מִשְׁלֵם נְזִק שְׁלֵם לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה בְּגוֹן חֲצֵר שְׁאִינוּ שֶׁל שְׂנִינָה חַיִּיב בּוּ עַל הַשֵּׁן וְעַל הִרְגַל עַל הַגְּנִיחָה וְעַל הַגְּנִיפָה וְעַל הַגְּשִׁיכָה וְעַל הַרְבִּיצָה וְעַל הַבְּעִיטָה תַּם מִשְׁלֵם חֲצִי נְזִק מוּיָחָד מִשְׁלֵם נְזִק שְׁלֵם לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה בְּגוֹן חֲצֵר שְׁאִינוּ שֶׁל שְׂנִינָה חַיִּיב בּוּ עַל הַשֵּׁן וְעַל הִרְגַל עַל הַגְּנִיחָה וְעַל הַגְּנִיפָה וְעַל הַגְּשִׁיכָה וְעַל הַרְבִּיצָה וְעַל הַבְּעִיטָה תַּם מִשְׁלֵם חֲצִי נְזִק מוּיָחָד מִשְׁלֵם נְזִק שְׁלֵם וְיֵשׁ לְזִמְרָה וְסַלְקָא דְעַתְרָה דְשְׁמִירַת נְזִיק דְעַלְמָא לֹא קָבַל אָבְל אֲנָקוּן לְחֲרָא דְשׁוּאֵל גּוֹפִיָה סַלְקָא דְעַתְרָה שְׁקָבַל וְלִפְטֵר מִשְׁאִיל: כִּי לֹא פְלִיגִי. הָדֵר מִצִּי לְאֲקוּמֵי הַחַיִּיא דְרַבִּי יוֹסֵף לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה לְשׁוּרִים וְלִכְנֵס וְלִג' כִּמו לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה לְשׁוּרִים דְבִגֵּי שֶׁן הוּיָא לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה לְשׁוּרִים דְבִגֵּי שֶׁן הוּיָא חֲצֵר הַיְזִיק שְׁהוּקֵי פִירוֹת אָבְל גְּבִי שׁוּרִים הִל קָרָן כְּרַחֲדִי: כִּי שְׁלֹא הִיָּה לְזֶה לְזֶה רִשׁוֹת לְכִיחֵס וְלִג' כִּמו לְרַבִּינָא לֹא אֲצִירָא כְּלָל דְלִגְבֵי שֶׁן חֵד הַיְזִיק שְׁמַעוֹן מַכֵּל שְׁהוּא רִשׁוֹת לְנִזְקֵין אֲרָן כְּרַחֲדִי: שְׁמַעוֹן מִחֲצֵר הַשְׁתוּפִין הַתַּבְקַעָה: פְּרַה

תַּם מִשְׁלֵם חֲצִי נְזִיק

שְׁלֵשָׁה

בני חורין. שיהו העדים בני חורין ובני ברית. עבד אין לו יחס. דאמרין בפרק הבא על דבמות (יבמות דף סב) הכל מודים בעבד שאין לו יחס בדכתיב עם החמור עם הדומין לחמור. נקרי יש לו יחס. כדמפרש התם דכתיב הדרימון בן טבריימון בן חזאל. עבד כגעני שריף במצות שהשנים תהיו בנות דגמור לה לה מאשה: לפניהם. בזמן בכלל: קפויי.

השנה הכתוב אשה לאיש. היינו דוקא היבא דהפרשה נאמרה בלשון זכר כי הייא דריש תמורה (דף ב) דפריך אמאי איצטריך רבוי לענן תמורה לפי שהפרשה נאמרה בלשון זכר וזה השנה הכתוב אשה לאיש אבל היבא דכתיב איש בהדיא ודאי התם צריך רבוי בהדיא דפרק ארבע מיתות (ספדרין טו) איש כי אלא איש אשה מין

איש או אשה כי יעשו דמשמעו בפרקו: התם הוא דתם רחמנא עליה. דהיתירא דאיש לענן פפרה: כי היכי דיתירוי לה חיותא. לא לא ודאי בכלל דינין היו פרישי תהיו מיתה: איש אשה מצות. משלם בעל השור בופר ליודשים משום דבעילה ממזרה: מנאמינן. דין הוא ששלעלמנו ואינו קנס ונפקא מניה דאי מודה מקמי דאתו סהדי לא מפרשה: לאו פרישי תהיו מיתה קפויי. שריגילן בנגיחה וצריכין שמירה: בתשלומין. משמע דהשנייה מפקדי ממונ בתשלומין שהו משלם מוציא וחד מפקדי מוציא: דשייף ניק בתשלומין. כלומר משהו ממה שנתקרה ראו לו דבעי לשלם ול כוליה שהו פשה בשורו שלא שמרה בתשלומין איתיה. בתמיה דמשמע שפסקידי מדיני: לפתת נבילה. דכל פחת נבילה דניזק הוא והינו דשייף ניק בתשלומין פחותה שיהיו קפויי. שריגילן תורה אינו נוטל כוליה: את הנא ליה רישא. בחתי בתשלומין נוקו וקמיני עלה תשלומי נוק מלמד שהבעלים משלמים נבילה ואמרין לא נשדדו אלא לפחת נבילה: מנאמינן. ואם אינו צריכין ניק מפקדי בתיקו: בדכתיב (שמות כא) וחיצו את כספו: מן העלייה. אם אינו שור פגג כל הנזק נוטל נכסיה מביה: ואם איתא. דקנסא: ליהני נמי תא. שחצי נוקו של חס קנס ואינו משלם ע"פ עצמו ומועד היו ממונ ומשלם ע"פ עצמו חצי בופר. מועד שהמית את האדם משלם בופר ליודשים ותם אפילו חצי בופר לא משלם: דבי יוסי הגלילי. היא דאמר. בפרק שור שנגח את הפרה (לספן דף מב.) תם משלם חצי בופר וליכא שוייא דאי משום דהאי משלם בופר שלם והאי דא משלם חצי פלגא בופר לאו שויירא הוא דהא תני לה תם משלם חצי נוק ומועד נוק שלם ובופר בכלל:

בני חורין ובני ברית בני חורין למעוטי עבדים בני ברית למעוטי עובדי עובדים וצריכא דאי אשמעינן עבד משום דאין לו יחס אבל נקרי דיש לו יחס אימא לא ואי אשמעינן נקרי משום דלא שייף במצות אבל עבד דשייף במצות אימא לא צריכא: והנשים בכלל הנזק: מנאמינן מילי אמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישימא לאמר קרא איש או אשה כי יעשו מכל השנה השנה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה דבי רבי אלעזר תנא ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם השנה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה דבי חזקיה ורבי יוסי הגלילי תנא אמר קרא והמית איש או אשה השנה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה וצריכי דאי אשמעינן קפוייאת התם הוא דתם רחמנא עליה כי היכי דתתוי לה פפרה אבל דינין איש דבר מושא ומתן אין אשה לא ואי אשמעינן דינין כי היכי דתתוי לה חיותא אבל פפרה איש דבר מצוה אין אשה דלאו פת מצוה לא ואי אשמעינן הני תרתוי הכא משום פפרה והכא משום חיותא אבל לענן קמלא איש דבר מצוה לשלם בופר אשה לא ואי אשמעינן בופר משום דאיכא איבוד נשמה אבל הני תרתוי דליכא איבוד נשמה אימא לא צריכא: הניזק והמוזק בתשלומין: אתמר פלגא נוקא רב פפא אמר ממונא רב הונא בריה דרב יהושע אמר קנסא רב פפא אמר ממונא קנסב סתם שוורים לאו בהזקת שימור קפויין וברין הוא דבעי לשלומי כוליה ורחמנא הוא דתם עליה דאפתי לא אייעד

המית
תורה רב הונא בריה דרב יהושע אמר קנסא קנסב סתם שוורים קפויי וברין הוא דלא לשלם כלל ורחמנא הוא דקנסיה פי היכי דלנמריה לתוריה תנן הנזק והמוזק בתשלומין בשלמא דלאו פלגא נוקא ממונא היינו דשייף ניק בתשלומין אלא למ"ד פלגא נוקא דאמר דלאו דהיה שקול בתשלומין איתיה וצריכא אלא לפחת נבילה פחת נבילה הוא תנא ליה רישא תשלומי נוק מלמד שהבעלים משלמין נבילה היא בתם והוא במועד וצריכא דאי אשמעינן תם משום דאפתי לא אייעד אבל מועד אימא לא ואי אשמעינן מועד משום דקא משלם כוליה אבל תם אימא לא צריכא ת"ש מה בין תם למועד שהתם משלם חצי נוק מוגזפו ומועד משלם נוק שלם מן העלייה ואם איתא ליתני נמי תא תם אינו משלם ע"פ עצמו מועד משלם ע"פ עצמו תנא ושירי מאי שירי דהאי שירי שירי חצי בופר אי משום חצי בופר לאו שויירא הוא הא מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי בופר ת"ש המית

חצי נוק חשבינן ליה דאיתיה בתשלומין מה שפחת נבילה עליו ולא מצי איל לפיכך קרנא דתורך בקרא ביה כדפי' לעיל ו ר"ה לא נצרכא: ו דלאו דהיה מי ביקן שויירא ליה רחמנא. דליקיש למד פלגא נוקא ממונא מאי שירי דהאי שירי לאו שירי אלא שירי כלום דבדח' אבא פרק שלשה מינין (ניר דף לח) ובפרק הקליל (סוכה דף נג.) ת"א מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי בופר. וקא דמועד משלם בופר שלם ותם חצי בופר לאו שויירא הוא דהא תנא תם משלם חצי נוק ומועד משלם ניש ובופר בכלל ואת' אמתי ליתני דמועד משלם בופר אף כשהשור בסקילה ותם כשהוא בסקילה פטור אפילו לרבי יוסי הגלילי דהביאה לבית דין וישלם

חצי נוק חשבינן ליה דאיתיה בתשלומין מה שפחת נבילה עליו ולא מצי איל לפיכך קרנא דתורך בקרא ביה כדפי' לעיל ו ר"ה לא נצרכא: ו דלאו דהיה מי ביקן שויירא ליה רחמנא. דליקיש למד פלגא נוקא ממונא מאי שירי דהאי שירי לאו שירי אלא שירי כלום דבדח' אבא פרק שלשה מינין (ניר דף לח) ובפרק הקליל (סוכה דף נג.) ת"א מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי בופר. וקא דמועד משלם בופר שלם ותם חצי בופר לאו שויירא הוא דהא תנא תם משלם חצי נוק ומועד משלם ניש ובופר בכלל ואת' אמתי ליתני דמועד משלם בופר אף כשהשור בסקילה ותם כשהוא בסקילה פטור אפילו לרבי יוסי הגלילי דהביאה לבית דין וישלם

חצי נוק חשבינן ליה דאיתיה בתשלומין מה שפחת נבילה עליו ולא מצי איל לפיכך קרנא דתורך בקרא ביה כדפי' לעיל ו ר"ה לא נצרכא: ו דלאו דהיה מי ביקן שויירא ליה רחמנא. דליקיש למד פלגא נוקא ממונא מאי שירי דהאי שירי לאו שירי אלא שירי כלום דבדח' אבא פרק שלשה מינין (ניר דף לח) ובפרק הקליל (סוכה דף נג.) ת"א מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי בופר. וקא דמועד משלם בופר שלם ותם חצי בופר לאו שויירא הוא דהא תנא תם משלם חצי נוק ומועד משלם ניש ובופר בכלל ואת' אמתי ליתני דמועד משלם בופר אף כשהשור בסקילה ותם כשהוא בסקילה פטור אפילו לרבי יוסי הגלילי דהביאה לבית דין וישלם

חצי נוק חשבינן ליה דאיתיה בתשלומין מה שפחת נבילה עליו ולא מצי איל לפיכך קרנא דתורך בקרא ביה כדפי' לעיל ו ר"ה לא נצרכא: ו דלאו דהיה מי ביקן שויירא ליה רחמנא. דליקיש למד פלגא נוקא ממונא מאי שירי דהאי שירי לאו שירי אלא שירי כלום דבדח' אבא פרק שלשה מינין (ניר דף לח) ובפרק הקליל (סוכה דף נג.) ת"א מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי בופר. וקא דמועד משלם בופר שלם ותם חצי בופר לאו שויירא הוא דהא תנא תם משלם חצי נוק ומועד משלם ניש ובופר בכלל ואת' אמתי ליתני דמועד משלם בופר אף כשהשור בסקילה ותם כשהוא בסקילה פטור אפילו לרבי יוסי הגלילי דהביאה לבית דין וישלם

חצי נוק חשבינן ליה דאיתיה בתשלומין מה שפחת נבילה עליו ולא מצי איל לפיכך קרנא דתורך בקרא ביה כדפי' לעיל ו ר"ה לא נצרכא: ו דלאו דהיה מי ביקן שויירא ליה רחמנא. דליקיש למד פלגא נוקא ממונא מאי שירי דהאי שירי לאו שירי אלא שירי כלום דבדח' אבא פרק שלשה מינין (ניר דף לח) ובפרק הקליל (סוכה דף נג.) ת"א מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי בופר. וקא דמועד משלם בופר שלם ותם חצי בופר לאו שויירא הוא דהא תנא תם משלם חצי נוק ומועד משלם ניש ובופר בכלל ואת' אמתי ליתני דמועד משלם בופר אף כשהשור בסקילה ותם כשהוא בסקילה פטור אפילו לרבי יוסי הגלילי דהביאה לבית דין וישלם

חצי נוק חשבינן ליה דאיתיה בתשלומין מה שפחת נבילה עליו ולא מצי איל לפיכך קרנא דתורך בקרא ביה כדפי' לעיל ו ר"ה לא נצרכא: ו דלאו דהיה מי ביקן שויירא ליה רחמנא. דליקיש למד פלגא נוקא ממונא מאי שירי דהאי שירי לאו שירי אלא שירי כלום דבדח' אבא פרק שלשה מינין (ניר דף לח) ובפרק הקליל (סוכה דף נג.) ת"א מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי בופר. וקא דמועד משלם בופר שלם ותם חצי בופר לאו שויירא הוא דהא תנא תם משלם חצי נוק ומועד משלם ניש ובופר בכלל ואת' אמתי ליתני דמועד משלם בופר אף כשהשור בסקילה ותם כשהוא בסקילה פטור אפילו לרבי יוסי הגלילי דהביאה לבית דין וישלם

חצי נוק חשבינן ליה דאיתיה בתשלומין מה שפחת נבילה עליו ולא מצי איל לפיכך קרנא דתורך בקרא ביה כדפי' לעיל ו ר"ה לא נצרכא: ו דלאו דהיה מי ביקן שויירא ליה רחמנא. דליקיש למד פלגא נוקא ממונא מאי שירי דהאי שירי לאו שירי אלא שירי כלום דבדח' אבא פרק שלשה מינין (ניר דף לח) ובפרק הקליל (סוכה דף נג.) ת"א מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי בופר. וקא דמועד משלם בופר שלם ותם חצי בופר לאו שויירא הוא דהא תנא תם משלם חצי נוק ומועד משלם ניש ובופר בכלל ואת' אמתי ליתני דמועד משלם בופר אף כשהשור בסקילה ותם כשהוא בסקילה פטור אפילו לרבי יוסי הגלילי דהביאה לבית דין וישלם

חצי נוק חשבינן ליה דאיתיה בתשלומין מה שפחת נבילה עליו ולא מצי איל לפיכך קרנא דתורך בקרא ביה כדפי' לעיל ו ר"ה לא נצרכא: ו דלאו דהיה מי ביקן שויירא ליה רחמנא. דליקיש למד פלגא נוקא ממונא מאי שירי דהאי שירי לאו שירי אלא שירי כלום דבדח' אבא פרק שלשה מינין (ניר דף לח) ובפרק הקליל (סוכה דף נג.) ת"א מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי בופר. וקא דמועד משלם בופר שלם ותם חצי בופר לאו שויירא הוא דהא תנא תם משלם חצי נוק ומועד משלם ניש ובופר בכלל ואת' אמתי ליתני דמועד משלם בופר אף כשהשור בסקילה ותם כשהוא בסקילה פטור אפילו לרבי יוסי הגלילי דהביאה לבית דין וישלם

לך וי"ל שהוא בכלל שהתם משלם חצי נזק מגופו וא"כ א"כ מהאי טעמא אמאי לא מוקף אפילו כר"ע דפוסר בתם מחצי בופר דקשהשור בסקילה לא איצטרך למיתני שפטור מחצי בופר דהתנן שהתם משלם מגופו ובין דמשלם מגופו הביארו לבי"ד רישלם לך ובשאין השור בסקילה כגון ע"פ עד אחד וע"פ בעלים בתם בין בן מוגד שנתים פטורין מוכפר מדרבך דאמר פרק שור שנגב ארבעה חמשה (למקן דף מגז) דהו

המית שורי כו' מאי לאו בתם. וה"ק המית שורי את פלוני משלם חצי בופר ע"פ עצמו ורבי יוסי הגלילי היא או שורו של פלוני המית משלם ע"פ עצמו חצי נזק אלקא ממונא הוא: עבדו של פלוני. הא קנסא הוא דמשלם ל' סלעים ואפילו אינו שור אלא דריי: לפלוג קפירי. וחילוקים דמועד בעי לאשמעינן: יותר על מה שהזיק. כגון ל' של עבד: פחות. כגון חצי נזק דתם משלם ע"פ עצמו: כמה שהזיק. נזק שלם דמועד: משום דלא קתני כמה שהזיק. נזק לא תיבתא היא ולדא ספקא ליה למיתני כמה שהזיק דליהוי משמע דפחות אינו משלם ע"פ עצמו כיון דאיכא חצי נזק צרורות דאינו משלם כמה שהזיק ואפילו הכי משלם ע"פ עצמו דהלכתא גמרי לה דממונא הוא: איפרי. כבשים: משונה הוא. דאין דרכן בכר וחיי תולדה דקרן לשלם חצי נזק: ולא מנבינן לה כבבל. דאין דין דנין קנסות אלא כסמוכין ובבבל אין סמיכה ב'רביי. ותרנגולים ובכשים גדולים דאין דרך כלב וחתול להזקין: ואי תפיס. נזק כבבל לי משפוקן מניה: ואי לא תפיס נזק ואמר קבעו לי זמן דליתי בבדי לארעא דישראל. קבעין ליה: ובין כך ובין כך משפתינן ליה. להרגות את הכלב ואת החתול: עד דמסלק הניקא. שיהרגו **מתני'** לא ליהב. דקרן: ולא ליהוי. ודחפת נזק

ובחלה הוי תולדה דקרן ומשלמין חצי נזק הרי חמשה תמי: ואינו לשון המועד. ו' פעמים ליהב את לגוף או לרבוץ או לבעוט או לשוף הרי הן חמשה מועדין לשלם נזק שלם ולגבי מועד חשיב להו חר דע"י העדא דעדים אתי בהו חיוב גיש הלך דתא מילתא הוא: ושור המזיק ברשות הניגין. ואפי' קרן תמה הוי במועד לשלם נזק שלם: והאדם. הרי חמשה ובבעלי חיים קמירי להכי לא חשיב בור ואש ולקמן פריך אמאי לא חשיב הארי והדוב כו': הרי אלו מועדין. אפילו בנשיכה ובכל נזקין ומשלמין בעלים שלהו נזק שלם: שהו בני תרבות. שגידלן אדם בביתו: **גמ'** וקתני בהקמה אינה מועדת לא ליהב את לשון אלקא קרן בחצר הניגין חצי נזק הוא דמשלם:

המית שורי את פלוני או שורו של פלוני זה משלם על פי עצמו מאי לאו בתם לא במועד אבל תם מאי הכי נמי דאין משלם על פי עצמו אי הכי אדתני סיפא המית שורי את עבדו של פלוני אין משלם על פי עצמו לפלוג וליתני ב'רבייה ב"א במועד אבל בתם אינו משלם על פי עצמו בופר במועד קמירי תא שמע זה הפלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו מאי לאו הא פחות כמה שהזיק משלם לא הא כמה שהזיק משלם על פי עצמו ליתני זה הפלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו ליתני זה הפלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם כמה פלגא נזקא קנסא תיובתא והלכתא אין טעמא מאי הניא תיובתא משום דלא קתני כמו שהזיק לא פסיקא ליה פיון דאיכא חצי נזק צרורות דהלכתא גמירא לה דממונא הוא משום הכי לא קתני והשאת דאמרת פלגא נזקא קנסא האי פלגא דאכל אימרי ושונרא דאכלה תרנגולא משונה הוא ולא מנבינן בבבל ותני מילי ברברבי אבל בזוטרי אורחיה הוא ואי תפס לא משפוקן מניה ואי אמר קבעו לי זימנא דאולינא לארעא דישראל קבעין ליה ואי לא אויל משפתינן ליה ובין כך ובין כך משפתינן ליה עד דמסלק הניקא מדרבי נתן דתניא רבי נתן אומר מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו ת"ל לא תשים דמים בביתך: **מתני'** חמשה תמיין וחמשה מועדין בהקמה אינה מועדת לא ליהב ולא ליגוף ולא לשוף ולא לרבוץ ולא לבעוט השן מועדת לאכול את הראוי לה הרגל מועדת לשבור בדרך החלוקה ושור המועד ושור המזיק ברשות הניגין והאדם והארי והדוב והנמר והבדילס והנחש הרי אלו מועדין מועדת לאכול מפלל הבחצר הניגין עסקין וקתני בהקמה אינה מועדת לשלם בפליה אבל חצי נזק משלמת מני רבנן היא דאמרי משונה קרן בחצר הניגין חצי נזק הוא דמשלם אימא סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות הניגין והאדם אתאן לרבי מרפון דאמר משונה קרן בחצר הניגין נזק שלם הוא דמשלם רישא רבנן וסיפא רבי מרפון אין דתאמר ליה שמואל לרב הורדה שבינא שבוק מתני' ותא אבתראי רישא רבנן וסיפא רבי מרפון רבי אלעזר משמיה לרב אמר כולה

שהמית בן חורין שלא בכונה פטור שצאמר 1
השור יסקל וגם בעליו יומת כל זמן שהשור 2
בסקילה בעלים משלמים בופר וי"ל דלא ה"ע 3
דלר"ע נמי מצינו לה הוי שור והא דאין קאמר 4
הא מני רבי עקיבא היא משום דרדיש בשור 5
שנגב ארבעה חמשה (למקן מגז) וקי מרמי עבד 6
ואי ר"ע ליתני שהתם פטור מדמי עבד ומאי 7
שירי דהאי שפיר למי' פלגא נזקא ממונא דאי 8
משום חצי בופר לאו שיריא הוא דהתנן שהתם 9
משלם ח"נ מגופו וא"ת ומנא ליה דאית ליה 10
לרבי יוסי הגלילי תם משלם חצי בופר אי משום 11
דריש ללמך וניס הגלילי פלומ וקא דריש וקי 12
מחצי בופר דלקא לעולם ס"ל דפטור דקשהשור 13
בסקילה הביארו לבי"ד רישלם לך ובשאין השור 14
בסקילה פטור מדרבך וי"ל דהא דאמר דתם 15
משלם חצי בופר לא משום דשמעין ליה הכי 16
אלא כלומר דמצי סבר דמשלם חצי בופר ולא 17
יסקור דרבך כר' טרפון דאית ליה נמי ללמך 18
שליה כיצד הרגל (דף כו.) דתם משלם בופר ואי 19
נמי ס"ל רבי יוסי הגלילי פלומ וקא משלם וקי 20
בופר משום דרבך לאו שיריא היא כדפרישית 21
דה"ה דהנה מצי לממר הא מני ר"ש בן זוקא היא 22
דריש התם וקי מדמי עורו ולדידיה נמי בופר 23
לאו שיריא וקא 24
פלוני וליתני ב'רבייה ב"א במועד אבל בתם 25
כו'. תימה הכי הנה מצי למימר הכי 26
אבל בתם אין משלם ע"פ עצמו דמשמע דע"פ 27
עדים משלם קשהמית שור את פלוני דלקא לא 28
סבר כרבי יוסי הגלילי דאמר תם משלם חצי בופר: 29
והשאת דאמרת פלגא נזקא קנסא. נראה 30
דזקא למי' פלגא נזקא קנסא דמנא קנסא 31
אבל למי' דזקא נזקא קנסא לא מניחא כלל 32
דמתי תיתי דמקין לא אתיא דקרן אורחיה הוא 33
דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי והאי 34
משונה הוא ודלא אורחיה דכלבא למיכל אימרי 35
ברביי אבל למי' פלגא נזקא קנסא הוי תולדה 36
דקרן דתרווייהו משונה הם איג' דקרן פונותו 37
להזיק: 38
ואי תפס לא משפוקן מניה. אור"ת דזקא אי תפס 39
והמוקף עצמו כגון כלב או השונרא קאמר 40
דלא משפוקן דבמוקף הקילו בחמשים שיכול להזיק 41
בו אם לקחו בשעת הניגין אבל מני אמרינא לא 42
דאי בכל רבך שיתפוס לא משפוקן ונא לדיד תתלה 43
דהיום או למחר: יגדל כל אשר לו לא נוציא ממנו 44
דאי אנו דנין קנסות וזו תפיס יתור ממה שקנו 45
הא דאמר כיצד הרגל (למקן דף טו) הדוא 46
חמיקא דאכל נהמא ופליטה לסלף וחיבייה רב 47
דורדה אבתראי נזק שלם ואפסלא חצי נזק

דורדה אבתראי נזק שלם ואפסלא חצי נזק משמא דקבעיה זימנא לא"י

בזילה רבי טרפון היא. ורישא לאו בחצר הניזק גמורה עסקין משום הכי קתני איהו מועדת דקא מתחיל ליה אשן והגל בחצר המיוחדת לניזק לפירות ובקבן חצי גזק ותו לא משום דלשזוריים הוא רשות לשניהם וכוהרי דמקא: ראוי לה אין. כגון פירות ירקות. שאין להו. ליה. כסות וכלים: לא. דמשניהם הוא וחצי גזק הוא המשלם: ואי רבי טרפון כו'.

הא ודאי לגבי שן רשות הניזק הוא דקא במיוחדת לניזק לפירות אוקוממה המשה תמין הו. נגיחה נגיפה נגיכה רביעה בעישה: ואם העירו המשתן מועדיו: והיני דקתני חמשה מועדיו והא דקתני השן מועדת לאכול כו' לאו אמאינא קאי אלא הכי קאמר ושן והגל מועדיו מתחילתן והא דקתני ושור המועד ושור המנין ברשות הניזק הכי קאמר והיכן העראתן דשן והגל ברשות הניזק ה"נ מתקורף לה רבינא הא קתני לקבוע שיה המנין ברשות הניזק ביצה. ולא חזי קרא דתמשה תנו: הא קתני לקבוע. בפרק ביצה דקמפוש לרבינו מועדיו דפי' וקמפוש נמי שור המנין ברשות הניזק ביצה: אי אפרת כשילמא איירי. כקרו תמה ברשות הניזק בגזק שלם בפ"ק היינו דתני וירישא בפ"ב ביצה ומפרש הניזק אלא הכי טרפון ורבנן. אלא אי אפרת לא איירי בה. בהאי פירקא: פאי ביצה. אהיבא קאי: ואם העירו המשתן מועדיו. היינו פירשא דתמשה מועדיו דתנו ממתינת: ושן והגל מועדיו מועדיו רבין. לאו אמאינא קאי אלא מועדיו קתני ואזיל: והוה שור המועד. הא דמקא ואם העירו המשתן מועדיו והוה שור המועד הנהוב פפרשי: ושור המנין כו' מחלוקת רבי טרפון ורבנן. בפרק שני והאדם: ושן מועדיו כו'. סיפא דתמתינת קא מפרש והא דלא מני ליה כהדי הני משום דלא כתיבין כי הנה: אבל פכיס כטנים אורחיה. לרבוץ ואם רביעה עליון ברדיר פטור וברשות הניזק חייבת גזק שלם דתולדת דרגל הוא: לימא מסייע ליה הפשתא ונתנה לפעך כו'. ומתניתין קתני דאעה מועדת לרבוץ אלא ודאי דתמתינת בגדולין וביריקא בכלים כטנים ובגדלים כטנים ובתמיה קטנה: דלימא כו' תני. האי דקתני מועדת למעך לאו ברביצה אלא מן הצד כשהיא מחלבת והש בעידיה פלים ממעבתן ביקה לכותל וזו היא שאמרנו ויחיק בגופה דרך הליכה בהתיא תולדת דרגל: נפראי: אפאי: אף המביע: אהני דתמתינת מועדיו: ואי רב יוסף. בדוקתא אחרת: צבוע זו אפא. ומדמוסיס ר"מ אפא מכלל דברדלס לאו אפא הוא: לא קשיא אי. דברדלס דתמתינת הוא צבוע ובר געלו קאמר רב יוסף צבוע זו אפא ור"מ מוסיס אף צבוע נקבה דלא שמייה אפא ודרב יוסף דלא אדרי"מ אימנר אלא בעלמא אימנר כדתניא צבוע וקר נעשה כו' אלאקא צבוע וקר משתנה לכמה מיניו הלכך קרי לה ברדלס ונפרוא ואפא. כר מצאתי: לישא אחרתא ועיקר הוא מתני' צבוע נקבה ור"מ מוסיס צבוע וקר ותרתייהו מיקרו אפא דתניא צבוע וקר כו' ומשום דמשתנה לרבייה אחרת אצטרף לאוסופי בהדיא מפני מורו ולא שמעתי.

בזילה רבי טרפון היא. הכא נמי גרסינן במיוחדת לאחד מן לפירות ולא לזה ולזה לשזוריים תימה דמשמע הא לשניהם לפירות פטור ואי' תיפשוט מהקא דפליגי בקושיא דר' זורא ובפירוקא דאמי ולעיל (דף יד.) הש"ס מסופק ולהספדים דרסי לזה ולזה לשזוריים קשיא איפא דתיפשוט דלא פליגי במיוחדת לשניהם לפירות לחשיב ליה הצד

הניזק אע"פ שיש רשות למוזק לתניח שם שורו כ"ש היבא דאין מיוחדת לשזוריים ככלל חשיב חצר הניזק אע"פ שמיוחדת לשניהם לפירות: ראוי לה שאין רשות ראויה לה. לא. אלא הפקשות דלמא הא דקאמר מועדת היינו לשלם מן העלייה ושאיין ראוי לה אע"פ שמשלם כ"ש רבי טרפון אינו מועד לשלם מן העלייה כדאמרנן בפ"ב (דף ט"ו) ולשון מועד שייך ע"ל כן בהדיא קתני גבי השן הידוס אינו מועד ויש אומרים מועד ובהא קמפליגי דמר סבר מנופח ומר סבר מן העלייה דע"כ שאין ראוי לה לא משלם כי אם חצי גזק ודלקמן בפ"ב (דף י"ט) בהדיא קתני גבי השן מועדת אכלה כסות או כלים משלמת חצי גזק והנחש דהי אלו מועדים. לאו בכל עניני הניזק חשיבו מועדים אלא כל אחד במידו דאדחה כגון שקבא זאב וטרף ארי ודבס או טרף לתיני אבל במידי דלאו אדחה כגון ארי שטרף ואכל וכן שאר הניזקות דלאו אדחה כן הוה מועדים אלא משלמי ח"נ ובמידו דאדחה דמשלם כ"ש היינו דוקא כצד הניזק אבל בהדיא פטור דהיי שן בהדיא כצד ראמר שמואל בגמ' ארי בהדיא דרס ואכל פטור ואפי' נחש שאין נהנה מנשיבתו כדאמרנן בפ"ק דתענית (דף ח.) שנחשבצו כל החיות אצל נחשש ואומרות לו מה נתנא ויש לך מ"מ פיון דאדחה הכי הוי כמו רגל ופטור בהדיא ולא הוי כמו קרו כתר דאיעיב אע"פ דמתפנין לחזיק מרחשיב ליה גבי אורחיה רבי

והנחש איפא דרמו לה מירקא תנן חמשה תמים וחמשה מועדים ותו ליפא והאיפא הואב הארי והדוב והנמר והברדלס והנחש ומשני אמר רבינא חסוריה מחסרא והכי קתני חמשה תמים הן ואם הועדו המשתן מועדיו ושן והגל מועדיו מתחילתן והוה שור המועד ושור המנין ברשות הניזק מחלוקת רבי טרפון ורבנן ויש מועדיו אחרים פיוצא באלו הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והנחש: ולא לרבוץ: אמר רבי אלעזר לא שנו אלא פכין גדולים אבל פכין כטנים אורחיה הוא לימא מסייע ליה בהקמה מועדת להלף ברובה ולשפר ולמעך את האדם ואת בהקמה ואת הפלים דלמא מן הצד איפא דאמרי א"ר אלעזר לא תימא פכין גדולים הוא דלאו אורחיה אבל פכין כטנים אורחיה הוא אלא אפילו פכין כטנים נמי לאו אורחיה הוא מיתיבי וילמעך את האדם ואת בהקמה ואת הפלים אמר רבי אלעזר דלמא מן הצד איפא דרמי לה מירקא תנן ולא לרבוץ והתניא וילמעך את האדם ואת בהקמה ואת הפלים אמר רבי אלעזר לא קשיא פאן פכין גדולים פאן פכין כטנים: הזאב והארי וכו': ואת בהקמה אמר רב יהודה נפרוא מאי נפרוא אמר רב יוסף אפא מיתיבי רבי מאיר אומר אף הצבוע ורבי אלעזר אומר אף הנחש ואמר רב יוסף צבוע זו אפא לא קשיא פאן בצבוע וקר פאן בצבוע נקיבה דתניא צבוע וקר לאחר שבע שנים נעשה עטלף עטלף לאחר שבע שנים נעשה ערפד ערפד לאחר ז' שנים נעשה קימוש קימוש לאחר שבע שנים נעשה חוח חוח לאחר שבע שנים נעשה שר שרדו של אדם לאחר שבע שנים נעשה נחש והני מיילי דלא פרע במודים אמר רב ר"מ אומר אף הצבוע

רבי אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדים. תימה דבריש פ"ק דסנהדרין דף ב' (שם) נתן הק"ר וקובא והדוב כו' ר"א אומר כל הקודם לחורגו נזה ומפרש ר' יוחנן בגמ' שם טו) אע"פ שלא המיתו דאין להם תרבות ואין להם בעלים ואר"י דהקא גרסינן ר' אלעזר שיהא אחר ר' מאיר והקם גרסינן ר' אלעזר שהוא קודם ר' עקיבא דקמתי

אף הנחש. מדקמתי אף מכלל דלר' אלעזר הוא איך מועדו; והא אמן תנן ר' אלעזר אומר. נחש הוא מועד אבל הני לא דרי. שלא ריקנה אלא מתיים אכלה פטור דאריותה הוא וכן ברה"ר פטור. כנה. שהקנה ואכלה. תיב. דלאו אריותה היא ותולדה דקרן הוא ומשלם חצי נזק ברה"ר. כדו גורותיו. די מנאכל גורותיו לקדו אלקא טורח הוא; ומשעי בשביל גורותיו. אריותה להרוג ולתקבא ולהציע אבל לטרוף ולאכלה הוא עצמו כי היא לא אריותה; וקפדו והתבית ונסתמך ללכאותיו. אלקא אריותה להרוג ומשני בשביל לכאותיו; והתבית ויפלא כרף חורף ומשני בשביל חורף. אריותה להרוג ולאכלה לחורף ולהציע אבל לאכלה מיד לאחר הריגה כי היא דשמואל לא אריותה הוא; כרפא כהמה. והרגתה ואכלה הכשרי; משלם נזק שלם. מדמשלמת כהמצר תניקן נזק שלם מכלל דאריותה היא ותולדה דשן היא וברה"ר ליפטר; להניח. להציע אריותה להרוג; ועוד דשמואל גמי. דאמר טרף ואכל תיבא אמאי תיבא דלקא הכי הוא דטרף על מנת להציע ומנולך ואכל וליפטר; ה"ו אמר רב נחמן לר' צדון קמתי טרפה והיחיה או דרסה ואכלה משלמת נזק שלם. כלומר תמי דקמתי ברייתא טרפה בהמה ואכלה בשר תמי מילי גניחה טרפה בהמה והיחיה או אכלה בשר תמי יד דריסה משלם נזק שלם; רבינא אפ"ר. לעולם אריותה הוא לטרוף ולאכלה ושמואל דמתבית ליה טרפה בארי תרבות כו' ואליאב דר' אלעזר א"י הכי. אפי' דרס נמי לתיב אלא ודאי רבינא לא אדשמואל אהמר אלא אי איבא ללקמא; לדרבינא אמתותא הוא דמוקמת ליה והכי קאמר רבינא רבי דקמתי מתניתא נזק שלם לא משהו דאריותה לטרוף דאפי' בארי תרבות כו' מתוקמה; ופריכין מתניתא נמי. היכי איתא לדרבינא חצי נזק בעי לשלומי; א"י הכי. יתולדה דקרן היא אדתינן להא מתניתא (לדמו דר' גבי תולדה היא נזק בעי לשלומי; א"י הכי. תולדה היא העליליה. ואפי' אין הוגהה שדה שיעור הנוק דמה דמוקם תבית ושלם שות חרות השור ולא כתיב ונא'. בחוקה חצי ספיר דברי ימיש; וישלביכוהו כפפושכ. באסא מלך והידדו וני' וני. מיני מיני בשמים הרבה כדמתרגמינן למינהו לנוהד (כראשית א); כי קרו שוקה ללכרני. בקרימה הניבא כתיב; עצתם עלי לפנות. דאשת אשת אמת תלמידים לעוסק קם בתורה; שלשת. ימים; ושבחו שם ושיבחו;

רבי אלעזר אומר אף הנחש והא אמן תנן ר' אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדים והנחש מועד לעולם תני נחש אמר שמואל ארי ברה"ר דרס ואכל פטור טרף ואכל תיב דרס ואכל פטור כינן דאריותה ליה שן בראשות הרבים ופטור טרף לאו אריותה הוא למימרא דטרפה לאו אריותה הוא והתבית אריה מורף כדו גורותיו בשביל גורותיו ומתנא ללכאותיו בשביל לכאותיו וימלא טרף חורף בשביל חורף ומעונותיו מטרפה בשביל מעונותיו והתניא וכן היה שזנבסה לחצר הניזק טרפה בהמה ואכלה בשר משלם נזק שלם הקא במאי עסקינן שטרפה להניח הא אכלה קמתי בשנמלכה ואכלה מנא ידעינן ועוד דשמואל גמי דלקא הכי הוא אמר רב נחמן בר יצחק לצדדיו קמתי שטרפה להניח או דרסה ואכלה משלמת נזק שלם רבינא אמר כי קאמר שמואל בארי תרבות ואליאב דרבי אלעזר דאמר לאו אריותה או הכי אפי' דרסה נמי לתיב אלא דרבינא לאו אשמואל אהמר אלא אמתותא א"י הכי מתניתא בארי תרבות ואליאב דר' אלעזר דאמר לאו אריותה א"ה ח"נ בעי לשלומי דאיעד א"ה מאי היא דקמתי לה גבי תולדה דשן גבי תולדה דקרן בעי למיתנייה קשיא: מתני' מה בין תם למועד אלא שהתם משלם חצי נזק מוגפו ומועד משלם נזק שלם לה העליליה: גמ' מאי עליה אמר רבי אלעזר במעולה שפנכסיו וכן הוא אומר וישכב חזקתה עם אבותיו וקברוהו במעלה קברי בני דוד ואמר ר' אלעזר במעולה אצל מעולים שבמשפחה ומאן יניחו דוד ושלמה ויקברוהו בקברותיו אשר כרה לו בעיר דוד וישלביכוהו במשכב אשר מלא בשמים וזנים מאי בשמים וזנים רבי אלעזר אמר זני זני ר' שמואל בר נחמני אמר בשמים שפל המריח כהן בא לדי יומת: כי כרו שוקה ללכרני ופחים טכנו לרנלי רבי אלעזר אמר שחשדוהו מזונה ר' שמואל בר נחמני אמר שחשדוהו מאשת איש בשלמא למ"ד שחשדוהו מזונה רבינא אמר שחשדוהו מאשת איש מי נפקא מכלל זונה בשלמא למ"ד שחשדוהו מאשת איש תיב דתבית ואתה ה' ידעת את כל עצתם עלי לפנות אלא למאן דאמר שחשדוהו מזונה מאי לפנות שהשלביכוהו לבאר מיט דרש רבא מאי דתבית יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם אמר רימיה לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם אפילו בשעה שעושין צדקה תכשילם בבני אדם שאינן מהוגנים כדו שלא יפקלו עליהן שכר; וכבוד עשו לו כמותו מלמד שהושבו ושיבה על קברו פליגי בה ר' נתן ורבינן חד אמר שלישה וחד

והנחש מועד לעולם מידו אפתי קשה דהתקן ריש לקיש והוא שהמיתו אבל לא המיתו לא אקשר שלם להם תרבות ואין להם בעלים אפי' כהן ואומר ר' דהתם בקשרים בשלשלות כהן ארי ברה"ר שפיר שלו ביה"ד; יש להם תרבות ואין להם להרגם אפי' המיתו ותרבות לא ענין זה; יש להם תרבות שאין להם להרגם כל הקודם אפי' המיתו אבל לענין אם הדיקו שלם נזק שלם או לא בהא לא איירי מידו אם חשיב תרבות שלהם תרבות: **והוא** דלא קרע בחודים. לפי שמעוה לברעו וכי זקף וקף מנא דבאשבתן ברב ששת במסכת ברכות (דף יב; ושם) מדה כנגד מדה ועשה נחש זהו עונשו שגנאי הוא לו כמה שגשגה נחש; גליון. ויש מפרשים משהו דאמרין במדרש עליו. כפי כשרו של אדם שממנו נזק; לעתיד לבא ואותו עצם חזק וקשה כל כך שאין הוא יכול לשרופו והשקא כשאוהו עצם גשעה נחש אינו יכול לעתיד לבא ואין סבא לומר שיהא עונש גדול כל כך בשלביכוהו וכן דהתם בל ישראלי יש להם חלק לעולם הבא: **דרס** ואכל. פירוש שאוכל מחיים כדאמרין בפרק אלו עוברין (מסכת דף מט; ושם) מה ארי דרס ואכל ואינו משלם עד שמת אף עם הגרין כו': **והתניא** וכן תידי. תימה ולקמה כהא דאריותה לטרוף ר"ל דהיה סתם קמתי בין בארי בין זנאב ולא נזה מצי לשניו דכרבי טרפון אתאי דאמר (לעיל ד.) משנה קרן בהצר הניזק נזק שלם משלם מוקמת לה גבי תולדה דכדמסי' **כי** תניא מתניתא בארי תרבות ואליאב דר' אלעזר. לא נקט ר' אלעזר לאפוקי רבנן אלא לברכות נקטיה הדיק דלא תימא משהו דאריותה לטרוף משלמת נזק דאפילו בארי תרבות אליבא דר' אלעזר ודאי לאו אריותה הוא איש לאוקמי דהינו דאיעד כדמפרש ואיל תואוהו חטעם שיתחייב לר' אלעזר ותתיב לרבנן ועוד ר"ל דדוקא מוקף לה כרבי אלעזר משום דהיה סתם קמתי בין בארי בין כהא ולר' אלעזר קמי דהיו בני תרבות לא אריותהו לטרוף ומיירי תריותה דאיעד אבל לרבנן דלאו בני תרבות נינהו ואריותה לטרוף כי לא אייעד נמי משהו שיהא על ויהו דוקא לעומדי בהריותה לצדדים זאב בלא אייעד וארי באייעד ואת למאי רסדי' השקא דהיה תולדה דקרן אמאי נקט בברייתא שזנבסה חורף הניזק ו"ל משהו זאב נקט דכיון דאיעד חורף לקדמותו הנין של פטור ברה"ר; **שחשדוהו** מותה. ודומיה כהן חסד וזנה אסורה לכהן; **אפילו** בשעה שעושין צדקה. ו"ל; ישראל אדשני ענותו קאי **לפניה** זו צדקה. שאמר תולך לפניך צדקה (שעיהו נה); **שחשבו** ושיבחו על קברו. לפי שהרבה תורה בישראל כדאמרין בחלק (סנהדרין דף עז; ע"ש) שפקדו מן עד באר שבע לא מצאו איש ואיש היתק ויתנתק שלא היה בקיאים בטומאה וטורה ולא על קברו ממש אלא ברחוק ארבע אמות דליבא לועג לרש;

שחשדוהו מאשת איש בשלמא למ"ד שחשדוהו מזונה רבינא אמר שחשדוהו מאשת איש מי נפקא מכלל זונה בשלמא למ"ד שחשדוהו מאשת איש תיב דתבית ואתה ה' ידעת את כל עצתם עלי לפנות אלא למאן דאמר שחשדוהו מזונה מאי לפנות שהשלביכוהו לבאר מיט דרש רבא מאי דתבית יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם אמר רימיה לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם אפילו בשעה שעושין צדקה תכשילם בבני אדם שאינן מהוגנים כדו שלא יפקלו עליהן שכר; וכבוד עשו לו כמותו מלמד שהושבו ושיבה על קברו פליגי בה ר' נתן ורבינן חד אמר שלישה וחד

והנחש מועד לעולם מידו אפתי קשה דהתקן ריש לקיש והוא שהמיתו אבל לא המיתו לא אקשר שלם להם תרבות ואין להם בעלים אפי' כהן ואומר ר' דהתם בקשרים בשלשלות כהן ארי ברה"ר שפיר שלו ביה"ד; יש להם תרבות ואין להם להרגם אפי' המיתו ותרבות לא ענין זה; יש להם תרבות שאין להם להרגם כל הקודם אפי' המיתו אבל לענין אם הדיקו שלם נזק שלם או לא בהא לא איירי מידו אם חשיב תרבות שלהם תרבות: **והוא** דלא קרע בחודים. לפי שמעוה לברעו וכי זקף וקף מנא דבאשבתן ברב ששת במסכת ברכות (דף יב; ושם) מדה כנגד מדה ועשה נחש זהו עונשו שגנאי הוא לו כמה שגשגה נחש; גליון. ויש מפרשים משהו דאמרין במדרש עליו. כפי כשרו של אדם שממנו נזק; לעתיד לבא ואותו עצם חזק וקשה כל כך שאין הוא יכול לשרופו והשקא כשאוהו עצם גשעה נחש אינו יכול לעתיד לבא ואין סבא לומר שיהא עונש גדול כל כך בשלביכוהו וכן דהתם בל ישראלי יש להם חלק לעולם הבא: **דרס** ואכל. פירוש שאוכל מחיים כדאמרין בפרק אלו עוברין (מסכת דף מט; ושם) מה ארי דרס ואכל ואינו משלם עד שמת אף עם הגרין כו': **והתניא** וכן תידי. תימה ולקמה כהא דאריותה לטרוף ר"ל דהיה סתם קמתי בין בארי בין זנאב ולא נזה מצי לשניו דכרבי טרפון אתאי דאמר (לעיל ד.) משנה קרן בהצר הניזק נזק שלם משלם מוקמת לה גבי תולדה דכדמסי' **כי** תניא מתניתא בארי תרבות ואליאב דר' אלעזר. לא נקט ר' אלעזר לאפוקי רבנן אלא לברכות נקטיה הדיק דלא תימא משהו דאריותה לטרוף משלמת נזק דאפילו בארי תרבות אליבא דר' אלעזר ודאי לאו אריותה הוא איש לאוקמי דהינו דאיעד כדמפרש ואיל תואוהו חטעם שיתחייב לר' אלעזר ותתיב לרבנן ועוד ר"ל דדוקא מוקף לה כרבי אלעזר משום דהיה סתם קמתי בין בארי בין כהא ולר' אלעזר קמי דהיו בני תרבות לא אריותהו לטרוף ומיירי תריותה דאיעד אבל לרבנן דלאו בני תרבות נינהו ואריותה לטרוף כי לא אייעד נמי משהו שיהא על ויהו דוקא לעומדי בהריותה לצדדים זאב בלא אייעד וארי באייעד ואת למאי רסדי' השקא דהיה תולדה דקרן אמאי נקט בברייתא שזנבסה חורף הניזק ו"ל משהו זאב נקט דכיון דאיעד חורף לקדמותו הנין של פטור ברה"ר; **שחשדוהו** מותה. ודומיה כהן חסד וזנה אסורה לכהן; **אפילו** בשעה שעושין צדקה. ו"ל; ישראל אדשני ענותו קאי **לפניה** זו צדקה. שאמר תולך לפניך צדקה (שעיהו נה); **שחשבו** ושיבחו על קברו. לפי שהרבה תורה בישראל כדאמרין בחלק (סנהדרין דף עז; ע"ש) שפקדו מן עד באר שבע לא מצאו איש ואיש היתק ויתנתק שלא היה בקיאים בטומאה וטורה ולא על קברו ממש אלא ברחוק ארבע אמות דליבא לועג לרש;

רבי בא בר ממל אומר: תניב. מן הדא (דברים יד, כט) ובא הלוי כי אין לו חלק ונתלה עמו. ממה שיש לך ואין לו – את תניב ליתן לו. יצא הפקר שיידך וידו שווין בו. הוא לקט, היא שכחה, היא פאה, היא הפקר.

רבי הילא בשם רבי יוסי אומר: פטור, מן הדא, פוסבר שזרעה לזרע, ורקח – פטור! שנייא היא פוסבר, שיש לו גורן אחרת. והיי דא אומר דא? המקיים מליאה של ברוב לזרע – בטלה דעתו. קלחין יחידין – לא בטלה דעתו.

אמר רבי יונה: והוא שליקט ירק, אכל אם לא ליקט ירק, כך אנו אומרים, עצים תיבין במעשרות? מהו שיהיו אסורין משום גזל? וכי עצים אינן אסורין משום גזל? מה צריכה ליה? כגון אילן תותייה דלא אית בהון מפוש.

רימון שנטען לשם רימון, בנות הדם שנטען לשם בנות הדם, אית תניי תניי, אית תניי תניי: פטור. אומר רבי חסדא: מאן דאמר תניב – במקום שרוב משמרין. מאן דאמר פטור – במקום שאין הרוב משמרין.

רבי יוסי בעי: אם במקום שהרוב משמרין, למה לי הישב? אפילו לא הישב, כך אנו אומרים זית ותאנה עד שיהשוב עליהן? אלא אפילו מחצה משמרין ומחצה שאין משמרין. אומר רבי מתיא מן דבתרתה, מקום שאין רוב משמרין, אפילו לא הישב – פטור.

רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוצדק: גפן שעלת במקום חורשין – פטורה מן הערלה. אומר רבי יוסי: אפילו נטעה.

והתנינן: העולה מאליו – תניב בערלה! תמון – בשנטעה במקום ישוב. ברם הכא – שנטעה במקום חורשין. אומר רבי ליעזר: הדא דתימר, בשאינה עושה כדי טפילתה. אכל אם היתה עושה כדי

[דה ב' ע"א]

טפילתה – תניבת.

רב הונא שאל: אתרוג שנטעו למצותו, מהו שיהא תניב בערלה? חזר רב הונא ואמר, אתרוג שנטעו למצותו – תניב בערלה. ולא כן תנינן (ויקרא כג, ט) ולקחתם לכם – ולא מן המצות!

תמון, ולקחתם לכם, בדרמים, לא מן המצות. ברם הכא, במה דתימר גבי שופר: יום תרועה יהיה לכם – מפל מקום. וכא, שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל – מפל מקום.

מה בינו למשמר פירותיו לעצים? בשם שהוא רוצה בפריו, כך הוא רוצה בעצו. ברם הכא – רוצה הוא בפריו ואינו רוצה בעצו.

ועוד מן הדין דאמר רבי חנינא: פרי. אם אומר עזו – אין אדם יוצא בה ידי הוכתו כהן. מה דמי לה? זית שננטעו להדליק בו בהנוכה. אומר רבי יוסי בר בון: זה דבר תורה, וזה מדבריהן, ואת אומר הכין? מה דמי לה? זית שננטעו להדליק בו את המנורה, זה דבר תורה, וזה דבר תורה.

רבי שמעון בן יקים בעא קומי רבי יוחנן: נטעו צד התחתון לסייג, והעליון למאכל. צד התחתון למאכל והעליון לסייג? אומר ליה: היא הדין היא הדין. היא צד התחתון לסייג והעליון למאכל. היא צד העליון לסייג והתחתון למאכל.

פיצד הוא יודע? אומר רבי יונה: מביא זמורה ומסוים, עד כאן לסייג, מכאן ואילך למאכל. רבי זעירא בעי: ניהא צד התחתון לסייג והעליון למאכל. צד התחתון למאכל והעליון לסייג, גדל מתוך איפור, ואת אמרת הכין?

רבי זעירא כדעתיה. דאמר רבי זעירא בשם רבי יוחנן: בצל של פלאי הפרס שעקרו ושתלו, אפילו מוסיף כמה – אסור, שאין גידולי איפור מעלין את האיפור.

נטעו לסייג והישב עליו למאכל, בא במחשבה למאכל והישב עליו לסייג – לא כל הימינו. נטעו שנה ראשונה לסייג, מכאן ואילך הישב עליו למאכל, מפיון שהישב עליו מחשבת חיוב – יהא חייב. והתנינן: רבי יוסי אומר: אפילו הפנימי למאכל

[דף ב' ע"ב]

והחיצון לסייג, הפנימי חייב, והחיצון פטור! תפון – למאכל, למאכל לעולם. לסייג, לסייג לעולם. ברם הכא, מפיון שעירב בו מחשבת חיוב – יהא חייב.

נטעו שלש שנים לסייג, מוכן ואילך הישב עליו למאכל והוסיף, תוספתו, רבי ירמיה אומר: התוספת – פטור. רבי בא אומר: התוספת – חייב.

אמר רבי יוסי: הדין דרבי ירמיה מתחמיא קשיא, ולית היא, אלא ניהא. בהדיא דתני: שדה שהביאה שליש לפני גוי, ולקחה ישראל, רבי עקיבה אומר: התוספת – פטור. וחכמים אומרים: התוספת – חייב. והכא, עיקרו – פטור, ותוספתו – חייב.

אמר רבי יוחנן: דברי רבי ישמעאל, כל שאין לו ערלה – אין לו רבעי.

רבי יוחנן בעי: עד שיהא לו שלש שנים ערלה? אומר רבי יונה: עיקר ערלה צריכה ליה, אין עיקר ערלה פחות משלש שנים.

אמר רבי יוסי: עיקר רבעי צריכה ליה. כל שאין לו ערלה – אין לו רבעי.

תני: אילן שמקצתו נטוע בארץ ומקצתו חוץ לארץ, מפיזן שמקצתו נטוע בארץ – פילו פילו בארץ; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: צד הנטוע בארץ – חייב. צד הנטוע חוץ לארץ – פטור. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: נעשה כמבול וכמעושר מעורבין זה בזה. רבי זעירא בשם רבי יוחנן: שורש פטור – פותר. מאי, רבבי?

[דף ג' ע"א]

דרבי אמר: שורשין חייבין זה מזה! דברי הכל היא. תבא שורש פטור – פותר. הן דתימר שורש פטור – פותר, בשורש ישן שהשריש מתוך שילו לתוך של חברו. אבל אם השריש מחוץ לארץ בארץ – לא בדיא שורש פטור פותר.

והתנינן: רבי יוסי אומר: אפילו הפנימי למאכל ומהיצון לסיני, הפנימי – חייב, וההיצון – פטור. ויפטור צד ההיצון לצד הפנימי! רבי זעירא אמר לה סתם. רבי לא בשם רבי לעזר: ראוי הוא לחשוב עליו ולחייבו.

רבי יוסי בשם רבי יוחנן: שרשים – אין בהן ממש. אמר רבי זעירא לרבי יסא: בפירוש שמעתנה מן דרבי יוחנן, או בערלה הויתון קנימין, ואידברת הדא מילתא בכיפורין, ואמר: שרשין – אין בהן ממש. אמר רבי זעירא: הדא דתימר שרשין – אין בהן ממש, בהשרישו מחוץ לארץ לארץ. אבל משהשרישו מארץ לחוץ לארץ, שרשים – יש בהן ממש.

סיפקה לזקינה – פטור. לחוץ לארץ – פטור. להקדש – חייב. לצד התחתון, לצד העליון – חייב. להקדש חייב, שהוא ראוי לפדותו ולחייבו. לצד העליון חייב, שהוא ראוי לחשוב עליו ולחייבו. רבי יוסי – רבן שמעון בן גמליאל! אפילו יסבור ברבי, ערלה – תלויה לדעתו. ומעשרות – אין תלוין לדעתו.

הלכה ב'

מתני' עת שבאו אבותינו לארץ, ומצאו נטוע – פטור. נטעו אף על פי שלא כבשו – חייב. הנוטע לרבים – חייב. רבי יהודה פותר. הנוטע ברשות הרבים, והנכרי שנטע, והגזלן שנטע, והנוטע בפפינה, והעולה מאליו – חייב בערלה.

גמרא (ויקרא יט, כג) ונטעתם – פרט לשנטעו גוים עד שלא באו ישראל לארץ. רב הונא בשם

[דף ג' ע"ב]

רבי אבא: הדין אמר: שורש פטור – פטור. נטעו אף על פי שלא ביבשו – חייב. וברבי ישמעאל דאמר, כל ביאות האמורות בתורה – לאהר ארבע עשרה שנה נאמרו. שבע שביבשו, ושבע שהילקו. רב הילא בשם רבי לעזר: מודה רבי ישמעאל בחלה ובערלה. ותני בן: בבואכם, לפי ששינה הכתוב משמעו, שינוי חכמים חיובו.

רבי יונה בעי: מחלפה שיטתיה דרבי ישמעאל! תמן הוא אמר היא הונית, היא תקמה, היא שכירה, היא נתיצה, היא גאולה, היא פדייה, והכא הוא משנה בין לישן ללישון?

נטעו לרבים – חייב. רבי יודה פטר. מחלפא שיטתין דרבניו! תמן אינון אמרין: ירושלם וחוצה לארץ – אין מיטמאין בנגעין. והכא אינון אמרין הכין! תמן, ובא אשר לו הבית – פרט לירושלם שהיא לכל השבטים. ברם הכא, ונטעתם.

מכל מקום מחלפה שיטתיה דרבי יודה! תמן הוא אומר: אני לא שמעתי אלא בית המקדש, והכא הוא אמר הכין! תמן הוא אמר אני לא שמעתי אלא בית המקדש, שמועה אמרה. ברם הכא, גרמיה אמר. אמר רבי יוסי בי רבי בון: תיפתר ברבי שמעון בן אלעזר. דתני, רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו: הנוטע לרבים – חייב בערלה. גלה מאיליו – פטור מן הערלה. הנוטע לרבים – חייב. ברשות הרבים – פטור. הנוטע לרבים חייב, בנוטע בתוך שלו. לרשות הרבים פטור, בשגול קרקע.

ויש קרקע נגזל? אמר רבי הילא, אף על פי שאין קרקע נגזל, יש יאוש לקרקע.

רבי יאשיה מויתי נטיעות מהוין לארץ בגושיהון, ונציב לון בארץ. רבי יונה לשכרו שנים, רבי יוסי [דה ד' ע"א]

לשכרו רבעי.

תני: גוי שהרכיב אילן מאכל על גבי אילן סרק, אף על פי שאין ישראל רשאי לעשות בן – חייב בערלה.

ערלה, מאימתי הוא מונה לו? משעת נטיעתו. רבי שמעון בן לקיש אמר: ובלבד דברים שהן באין במחשבה, כגון חרובי צלמונה, וחרובי גידודה. אבל ערבה – כנטוע בארץ.

רבי יוחנן אמר: אפילו ערבה. והתנינו: אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרביכין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה. ואם נטע או הכריד או הרכיב – יעקר. על דעתיה דרבי שמעון בן לקיש דו פתר לה בערבה – ניהא. על דעתיה דרבי יוחנן, דו אמר אפילו ערבה, למה לי יעקר? שגניא [היא] שהן מתאחזין בשביעית.

והינדא אמר דא? הנוטע ותמכרין ותמכרין שלשים יום לפני ראש השנה – עלתה לו שנה שלימה ומותר לקיימה בשביעית. פחות משלשים יום לפני ראש השנה – לא עלתה לו שנה שלימה, ואסור לקיימו בשביעית. אבל אמרו: פירות נטיעה זו – אסורים עד המשה עשר בשבט.

תני רבי יהושע אונגא: לית פאן מרכיב. אמר רבי אבא מרי: אפילו פרבי שמעון בן לקיש לית פאן מרכיב. לשעבר. הא בתחילה – לא.

רבי יצחק בר חקילה בשם חזקיה: הנוטע בעציץ שאינו נקוב – חייב בערלה. רבי יוסי אמר: מפני שהשרשין מפעפעין אותו.

רבי יונה מפיק לישנא, בלי חרש עומד בפני שרשין?

רבי ירמיה בעי: נטע בו דלעת

[דף ד' ע"ב] מאחר שהוא נקוב אצל האילן, נקוב הוא אצל הזרעים?

רבי יוחנן בשם רבי ינאי: אילן שנטעו בתוך הבית – חייב בערלה ופטור מן הפעשרות, דכתיב (דברים יד, כב) עשר תעשר את כל תבואת זרעך הניצא השדה. ובשביעית – צריכה, דכתיב (ויקרא כה, ב) ושבתה הארץ שבת לה. וכתיב (שם) שדך לא תזרע וקרמך לא תזמר.

הלכה ג' מתני' אילן שנעקר והסלע עמו, אם יכל להיות – פטור. ואם לאו – חייב. נעקר הסלע מצידו, וזעזעו הפחרישה, או שזעזעו ועשאו בעפר, אם יכול להיות – פטור. ואם לאו – חייב.

אילן שנעקר ונשתיר בו שורש – פטור. וכמה יהא בשורש? רבן זמליאל משום רבי לעזר בן יהודה איש בירתותא: כמחט של מתון.

אילן שנעקר ובו בריכה והוא תיה מפניו – חזרה זקינה להיות בפריכה. הבריכה שנה אחר שנה ונפסקה – מונה משעה שנפסקה.

סיפוק הנפנים, סיפוק על גבי סיפוק, אף על פי שהבריכן בארץ – מותר. רבי מאיר אומר: מקום שבוכה ופה – מותר. ומקום שבוכה רע – אסור.

בריכה שנפסקה והיא מלאה פירות, אם הוסיף במאתים – אסור.

גמרא ביני מתניתין, אם תיה יכול להיות – פטור. ואם לאו – חייב.

חזקיה שאל: פחות מכאן בתלוש הוא? השתתהוה לו – אסור? כותבין עליו גיטי נשים? אמרין: חזר ביה חזקיה. אמר רבי יונה: מן הדא חזר ביה, דאמר רבי יוחנן

[דף ה' ע"א]

בשם רבי יצאי: מפיון שניש כמחטא של מיתוי, דבר בריא שניש לו שלש שנים.

חזקיה שאל: שלישי מחטא – שנה, שני שלישים – שתי שנים?

חברייא בעיי: מחטא ושלישי, דבר בריא שניש לו ארבע שנים? אין תימר לא חזר ביה, למה שאל בן? אמר רבי יונה: מן מילתיה חזר ביה. דאמר רבי יוחנן בשם רבי יצאי: מפיון שניש בו כמחטא של מיתוי דבר בריא שניש לו שלש שנים.

אמר רבי יוסי: אפילו יש בו שלש שנים – אין בו כמחטא של מיתוי.

אמר רבי יודן: מתניתא מסייעא לרבי יוסי! אמר רבי אלעזר בן עזריה: אף בשאמרו: בנות חמש בנות שש בנות שבע, אלא בגפנים – בנות חמש. בתאנים – בנות שש. בזיתים – בנות שבע. ואנן חמיי תדין מרוותא דתאינה אתיא בפירי. אמר רבי יודן: כד טריפן לעוביה.

אילן שנגער ובו בריכה. ובו ברכה. רבי חונא בשם רבי יוחנן: ובו בריכה.

[דף ה' ע"ב] אמר רבי מנא: אית בגי נש שמון בריכה, כמאן דאמר (בראשית כד) **בוא ברוך ה'.**

רבי זעירה, רבי יסי, רבי לעזר בשם רבי חנינא. רבי בא, רבי חיה, רבי לעזר, רבי חנינה בשם רבי חנינה בן גמליאל: ילדה שסיפקה לזקנה – טהרה תילדה.

אמר רבי חיה בר בא: מתניתא אמרה בן? סיפוק גפנים, סיפוק על סיפוק, אף על פי שהכריכן לארץ – מותר. וחש לומר שמה השרישה תילדה עד שלא תתאחה מן הזקנה!

רבי חנינה בריה דרבי הלל: דרבי יהודה היא. דרבי יהודה אמר: מתאחה היא עד שלא תשריש.

רבי יוסי בשם רבי יוחנן: שרשים – אין בהן ממש. אמר רבי זעירא לרבי יוסי: בפירוש שמעתנה מן רבי יוחנן, או מן שיטתיה דאמר רבי יוחנן, ותני בן, הקדיש ואחר כך נטע – פטור מן הערלה. נטע ואחר כך הקדיש – תיב בערלה. ואתון סברין מימר: הקדוש – פטור, וזקנה – פטור!

ולא דמיא, הקדיש – ראוי הוא לפדותו ולחייבו, הואיל וראוי לחשוב ולחייבו. אית לך גבי זקנה ראוי לחשוב עליה ולחייבה?

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: אתרוג שהנט בשנת ערלה, וסיפקו לחבירו, אפילו מוסיף כמה – אסור, שאין גידולי איסור מעלין את האיסור.

[דף ו' ע"א]

הא ילדה שסיפקה – טהרה תילדה. אין תימר לא טהרה, אפילו מוסיף כמה – אסור!

רבי זעיריה בשם רבנין: אֶתְרוּג שְׁחַנְטָא בְּשַׁנַּת עֶרְלָה וַיֵּצֵא בְּשַׁנַּת הַיֵּתֵר וְסִיפְקוֹ לְחִבְרֹו, אֶפִּילוּ מוֹסִיף כַּמָּה – אָסוּר. לֹאֲקִינ עָלָיו כְּבוֹזָת.

אָמַר רַבִּי מְוִישָׁא לְרַבִּי זְעִירָא: תַּרְתִּינ מִילִין אַתּוֹן אָמְרִין וְאִינּוּן פְּלִיגִין חֲדָא עַל חֲדָא. הֲכָא אַתּוֹן אָמְרִין: שְׂאִין גִּידוּלֵי אִיסוּר מַעְלִין אֶת הָאִיסוּר. וְהֲכָא אַתּוֹן אָמְרִין: לֹאֲקִינ עָלָיו כְּבוֹזָת. וַיִּלְקַח לְפִי חֲשַׁבּוֹן שְׂוִיש בּוֹ!

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: כָּאֵן – מַחְמַת עֲצָמוֹ הוּא חַי. וְכֵאֵן מַחְמַת הַסִּיפּוּק הוּא. מַעְתָּה, אֶתְרוּג שְׁחַנְטָא בְּשַׁנַּת עֶרְלָה, וַיֵּצֵא בְּשַׁנַּת הַיֵּתֵר וְסִיפְקוֹ לְחִבְרֹו, וְכֵן חִבְרֹו סִיפְקוֹ זֶה לָזֶה – מְהֵרוּ זֶה אֶת זֶה.

רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, וְרַב חֲסֵדָא, תַּרְוִיהוּן אָמְרִין: בְּסֵתָם הַלּוֹקִין. מַה זֵּן קְיָמִין? אִם דְּבַר בְּרִיא הוּא שְׂהוּא חַי מַכַּח הַזְּקָנָה – דְּבַרִּי הַכֹּל מוֹתֵר. וְאִם דְּבַר בְּרִיא שְׂהוּא חַי מַכַּח תֵּילְדָה – דְּבַרִּי הַכֹּל אָסוּר! אֵלָא כִּי זֵן קְיָמִין: בְּסֵתָם.

כִּיצַד הוּא יוֹדֵעַ? רַבִּי בִּיבִי בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: אִם חַי הָעֲלִים הַפּוֹכִינ כְּלַפֵּי תֵּילְדָה – דְּבַר בְּרִיא שְׂהוּא חַי מַכַּח הַזְּקָנָה. וְאִם חַי הָעֲלִים הַפּוֹכִינ כְּלַפֵּי הַזְּקָנָה – דְּבַר בְּרִיא שְׂהוּא חַי מַכַּח תֵּילְדָה.

אָמַר רַבִּי יוֹדֵן בַּר חֲנִינִי: סִימְנָא, דְּאָכִיל מִזֵּן חֲבֵרִיה, בְּהִית מְסַתְּבַל בֵּיה.

אָמַר רַבִּי יוֹדֵן אֲבָוֵי דְרַבִּי מַתְנִייה: תִּיפְתֵר שְׁנַשְׂרוּ הָעֲלִין.

בְּרִיכָה שְׁנַפְסָקָה. אָמַר רַבִּי יוֹדֵן: לֹא סוּף דְּבַר בְּרִיכָה. אֵלָא אֶפִּילוּ אֵילָן. דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בְּצַל שְׁעָקְרוּ וּשְׂתָלוּ, בִּיּוֹן שְׂהַשְׂרִישׁ – מְעַשֵּׂר לְפִי כּוּלוֹ.

רַבִּי חֵייה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בְּצַל שְׁעָקְרוּ וּשְׂתָלוּ, בִּיּוֹן שְׂהַשְׂרִישׁ – מְעַשֵּׂר לְפִי כּוּלוֹ, דְּלֹא תִיסְבּוֹר מִימַר, אוּף הֲכָא כֵּן.

חִילְפֵי שְׂאֵל לְרַבִּי יוֹחָנָן וְלְרַבִּי שְׁמַעוֹן: תְּכַל מַהוּ שְׂיַאֲסַר בְּיוֹתֵר מִמּוֹאֲתִים? אָמַר לֵיה: אֵין תְּכַל בְּיוֹתֵר מִמּוֹאֲתִים. וְהַתְנִינֵן: כֹּל הַמְּחַמֵּין וְהַמְּתַבֵּל וְהַמְּדַמְעֵ, אֵין תִּימַר לְמַאֲה מַאֲתִים,

[דף ו' ע"ב]

אֶפִּילוּ לֹא חִימִין, אֶפִּילוּ לֹא תִיבְלוּ! אֵלָא בְּעַנְבִים אֲנִן קְיָמִין.

רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בְּשֵׂלָא צְמָקוּ. אֲבָל אִם צְמָקוּ – יֵשׁ תְּכַל בְּיוֹתֵר מִמּוֹאֲתִים.

רַבִּי חֵייה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בְּשֵׂלָא בִישְׁלוּ. אֲבָל אִם בִּישְׁלוּ – יֵשׁ תְּכַל בְּיוֹתֵר מִמּוֹאֲתִים.

רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּשֵׁם רַבִּי פְּדִיה: נוֹתְנֵי טְעָמִים – אֶחָד מִשְׂשִׁים.

אמר רבי שמואל בר רב יצחק לרבי הויה בר בא: הא רבי יוסי פליג עלך, ומתניתא פליגא על תריכון. כל המחמין והמתבל והמדמע. אין תימר למאה מאתים, אפילו לא הימין אפילו לא תיבל. אלא, ביותר אנן קיימין.

אמר רבי ירמיה: תיפתר בשר בבשר. אמר רבי יוסי: היא בשר בבשר, היא שאר כל האיפורין. דאמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כל האיפור – משערין אותן כילו בן.

מיי גדון? הוה אמר: נותני טעמים – אחד ממואה. והוה אמר: נותני טעמים – אחד מששים.

מאן דאמר נותני טעמים אחד מששים, את עושה את הזרוע אחד מששים באיל. ומאן דאמר אחד ממואה, את עושה את הזרוע אחד ממואה באיל.

מאן דאמר אחד ממואה, את מוציא העצמות מהזרוע. ומאן דאמר אחד מששים, אין את מוציא את העצמות מן הזרוע.

וכשם שאת מוציא את העצמות מן הזרוע, כך הוציאם מן האיל! לית יכיל! דתני: אין מינופת של תרומה מצטרפת עם התרומה לאסור את החולין. אבל מינופת של חולין מצטרפת עם החולין להעלות את התרומה.

רב ביבי בעי: מינופת של תרומה מהו שתצטרף עם החולין להעלות את התרומה?

מז מה דאמר רב הונא: קליפי איפור מצטרפת להיתר – הדיא אמרה: מינופת של תרומה מצטרפת עם החולין להעלות את התרומה.

תני רבי הויה: כל מה שאסרתי לך במקום אחר, התרתי לך כאן. לפי שבכל מקום, מאה – אסור. מאה ועוד – מותר. ברם הכא אפילו מאה – מותר.

אם הוסיף במקאתים – אסור. דבית רבי ינאי משערין ביהדין ירבונה.

ביצד הוא יודע? רב ביבי בשם רבי חנינא: לוקט אחד ומניח אחד, מה שנה פוחת – זה מוסף.

הלכה ד' מתני' נטיעה של ערלה ושל פלאי הפרם שנתערבו בנטיעות – הרי זה לא ילקוט. ואם ליקט – יעלו באחד ומאתים. ובלבד שלא יתבנין

[דף ז' ע"א]

לקוט. רבי יוסי אומר, אף יתבנין וילקוט, ויעלו באחד ומאתים.

גמרא נטיעה של ערלה, נטיעה של פלאי הפרם. וחלא כל הנטיעות אינן פלאים בכרם? ביני מתניתא, ערוגה של פלאי הפרם. אמר רבי יוסי בי רבי בון: פשהביא עצין נקוב והעבירו תחת הגפן.

רבי שמעון בן לקיש בשם חזקיה: לוקט שלשה אשכולות ומתיר.

מחלפה שיטתיה דרבי שמעון בן לקיש. תמן אומר בשם רבי הושעיה: היו לפניו מאה וחמשים חביות, נתפתחו מאה – מאה מותרות וחמשים אסורות. והשאר, לכשיפתחו – יהו מותרות. אומר רבי זעירא: לא אמרו אלא לכשיפתחו. הא ליפתח לכתחילה – אסור. והכא הוא אומר הכין! תמן – בשם רבי הושעיה, והכא – בשם חזקיה.

ואמרין תמן בשם רבי שמעון בן לקיש: פותח שלש חביות ומתיר. ואתיא כחזקיה דהכא. והא תנינן: תרי זה לא ילקוט! לשעבר. והא תנינן: אם לקטו – יעלו באחד ומאתים! אומר רבי יוסי בי רבי בון: כאן – בשליקט שלשה, כאן – בשליקט כולהון.

תני: רמוני בדין שסיפקו – מעלה. ודיין – אינו מעלה.

אף בקרקע בן. ספק קרקע – מעלה. ודאי קרקע – אינו מעלה. היד עבידא? נטיעה של ערלה ושל פלאי הפרם שנתערבו בנטיעות, ספק קרקע – מעלה. ודאי קרקע – אינו מעלה. רבי יודן בעי: אף לענין נבילה בן? חזר רבי יודן ומר: נבילה – אין לו עליה. קרקע – יש לו עליה. רבי יוסי אומר: אף יתבון וילקוט ויעלו באחד ומאתים. מאי טעמא דרבי יוסי? שכן דרף בני אדם להיות

[דף ז' ע"ב]

מידל בגנבים. תמן תנינן: סאה תרומה שנפלה למאה, טחנן ופתחו – בשם שפתחו החולין כד פתחה התרומה, ומותר. תני: אף טוחן לכתחילה ומתיר. מתניתין דרבי יוסי, דאמר: אף יתבון וילקוט ויעלה באחד ומאתים.

אמר רבי זעירא: דברי הכל היא, שכן דרף הכהנים להיות טוחנין מדומע לתוד בתיחון. מה נפק מן ביניהון? פלאי הפרם. על דעתיה דרבי יוסי – טוחן ומתיר. על דעתון דרבנין – אין טוחן ומתיר.

הלכה ה' מתני' העלים, והלולבים, ומי גפנים, ותסמדר – מותרים בערלה וברבועי ובגזיר. ואסורים באשירה. רבי יוסי אומר: תסמדר – אסור מפני שהוא פרי.

רבי ליעזר אומר: תסמדר בשרף הערלה – אסור. אומר רבי הושע: שמעתי בפירוש שתסמדר בשרף העלים ובשרף העיקרים – מותר. בשרף הפגים – אסור, מפני שהוא פרי.

ענקולות ותחרצנים ותזנין ותתמד שלהן, קליפי רימון ותנין שלו, קליפי אגוזים ותגרעינין – אסורין בערלה ובאשירה ובגזיר, ומותרין ברבועי. והנזבלות כולן – אסורות.

רבי יוסי אומר: נטעין ויחור של ערלה, ואין נטעין אגוז של ערלה, מפני שהוא פרי. ואין מרביבין בכפניות של ערלה.

[דף ח' ע"א]

גמרא העלים והלולבים. מתניתא דלא כרבי ליעזר. דתני בשם רבי ליעזר: (במדבר ו) מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל. אף העלים והלולבים במשמע. תני, רבי יוסי אומר: סמדר – אסור בגזיר מפני שהוא פרי. וקשיא, אם אסור בגזיר – למה לי פרי. אם פרי הוא – יהא אסור בכל.

מילתיה דרבי יצחק אמר: שהוא אסור בכל.

רבי יצחק שאל: מאן תנא אין מרכיבין בכפניות של ערלה? רבי יוסי.

תני: פרי אתה פודה, ואין אתה פודה לא בוסר ולא פגים. הורי רבי זבידא באילין פגי תמרה – שיקברו. רבי יונה בעי: עבר ופדיו, שפוא אינו פדוי? ותימר טעון קבורה?
 רבי פדת, רבי יוסי בשם רבי יוחנן: רבי שמעון ורבי יהושע – שניהם אמרו דבר אחד. תמן תנינן: רבי שמעון אומר, אין לקטף שביעית, מפני שאינו פרי.

אמר רבי זעירא לרבי פדת: כמה דתימר תמן: הלכה כרבי שמעון. והכא, הלכה כרבי יהושע!

אמר רבי יונה: ודמיה היא לכל דבר? קטף – בטל על גבי שרפו. אילן – אינו בטל על גבי שרפו. אוכלי בהמה – קדושת שביעית חל עליהן, אין קדושת ערלה חל עליהן.

אמר רבי בון: אית לה חורי, רבי יהושע אמרה שמועה. רבי שמעון בשם גרמיה אמרה.

למה? שרף פרי, פגין פרי? אין תימר שרף פרי, עשה בן בתרוומה – אסור. למה? שהניית תרוומה – מותרת, והניית ערלה – אסורה.

ענקולות וחרצנים. רבי זעירא וחד מן רבנין בשם רב: ענבים שלקו – עד שלא הביאו שלישי. אומר רבי יוסי בי רבי בון: אפילו לקו – משתביאו שלישי. אומר רבי חייא בר אדא: לשון נזטריקון הוא, ענבין דלקי תלתיהון.

רבי יוסי אומר: נזטעין יחור. אומר רבי יוחנן: עבר ונטע – מותר. עבר והרכיב – אסור.

אגוז של ערלה שנטעו, וכן ביצת עבודה זרה שנעשית אפרוח, רבי חגי בשם רבי יאשיה: איתפלגון חזקיה ובהנא. בהנא אומר: מותרת. חזקיה אומר: אסור.

על דעתיה דחזקיה, איד אפשר לביצת עבודה זרה שנעשית אפרוח? מה נן קיימין? אם בשפחסה – אין באן אפרוח! אם בשתבניסה לפנימה מן התנקילין, ארתא חמי, ואלו השתחוה לה – לא אסרה, מפני שתבניסה לפנים מן התנקילין – אסרה!

אמר רבי יודן אבוי דרבי מתניה: תפתר, שגדר בה עבודה זרה.

ביצת הקדוש שנעשית אפרוח. אמר רבי יסא: פליגי בה בהנא ורבי יוחנן. בהנא אמר: אסורה. ורבי יוחנן אמר: מותרת. אמר רבי זעירא לרבי יוסי: הא רבי יוחנן אמר: מותרת, אוף היא פודה אותה בזמן זרעה. רבי חנינא ורבי יונה ורבי לעזר בשם בהנא: פודה אותה בזמן זרעה. ורבי חנינא בשם רבי פנחס, מתקנתה. בהנא אמר: אסורה ופודה אותה כמות שהיא. ורבי יוחנן אמר: מותרת ופודה אותה בזמן זרעה.

הדרן עלה הנוטע לפיג

פירק שני

הלכה א' מתני' התרומה, ותרומת מעשר של דמאי, החלה, והבכורים – עולים באחד ומאה [דף ח' ע"ב] ומצטרפין זה עם זה, וצריך להרים.

הערלה וכלאי הכרם – עולים באחד ומאתים, ומצטרפין זה עם זה, ואינו צריך להרים. רבי שמעון אמר: אינן מצטרפין. רבי לעזר אמר: מצטרפין בנותן טעם, אבל לא לאסור.

גמרא התרומה ותרומת מעשר בוי'. למי נצרכה? לרבי שמעון. אף על גב דרבי שמעון אמר: אינן שתי שמות מצטרפין, מודי שפולחן לשם תרומה – מצטרפין.

מאן תנא תרומת מעשר של דמאי? רבי מאיר. דרבי מאיר מחמיר בדבריהן בדברי תורה. והא אשכחן דרבי מאיר מחמיר בדבריהן בדברי תורה? אמר רבי חנינה: תהיא דתנינן תמן: הרוואה פתם – הרי זו מקולקלת, והושששת משום זוב; דברי רבי מאיר. והכמים אומרים: אין בכתמים משום זוב.

רבי יונה בעי: ולמה לא תנינן חלת דמאי? בגין דתנינן חלה ודאי לא תני חלת דמאי. והתנינן: תרומת מעשר של דמאי רבי חנינא בשם שמואל: דמאי – צריך חלה. אמר ליה רבי חייה בר

[דף ט' ע"א]

לוליאבא: נוטל הוא דמיו מן השבט? אמר ליה: בן אמר שמואל, שהוא נוטל דמיו מן השבט. רבי מנא בשם רבי יוסי: אינו נוטל דמיו מן השבט. למחר הוא מכיא ודאי ואומר: "דמאי הוא" כדי ליטול ממונו דמיו!

רבי יוחנן שאל לגמליאל זוגא: נהיגין אתון מפקין חלה מן הדמאי? אמר ליה: לא. בן אמר רבי שמואל אחוה דרב ברבקה, בשעה שגזרו על הדמאי, רוב העם מפרישין אותו לתוך בתיהן.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: תניי בית דין, שתהא חלתו בצפון צפון.

מִסְכַּת מַעֲשָׂרוֹת פֶּרֶק ראשון

א. ¹ וַיִּגְרַן לְמַעֲשָׂרוֹת - חֵיב עָלָיו מִשׁוּם, טָבֵל מִשְׁתַּגְּמַר מְלֹאכְתּוֹ וּמְלֹאכְתּוֹ מִכְּנִסְתּוֹ]:

ב. כָּל שֶׁתַּחֲלֹתוֹ אֶכְל וְסוּפוֹ אֶכְל, כְּגוֹן יָרֵק - חֵיב בְּתַחֲלֹתוֹ וְחֵיב בְּסוּפוֹ. כָּל שֶׁתַּחֲלֹתוֹ אֶכְל וְאֵין סוּפוֹ אֶכְל, כְּגוֹן הַמְּקִים זֶרַע לְיָרֵק - חֵיב בְּתַחֲלֹתוֹ וּפְטוּר בְּסוּפוֹ. כָּל שֶׁאֵין תַּחֲלֹתוֹ אֶכְל וְסוּפוֹ אֶכְל, כְּגוֹן פְּרוֹת אֵילָן - פְּטוּר בְּתַחֲלֹתוֹ וְחֵיב בְּסוּפוֹ. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִשׁוּם אָבִיו: אֶפְלוּ לֹא הֵבִיא אִישׁ אֶלָּא גִרְגִיר אֶחָד בְּאֶשְׁכוֹל - כָּל הָאֶשְׁכוֹל כְּלוּ הָרִי זֶה חֵיב:

ג. הָאֶלְצָרִין, וְהַאֲפָרְסִין, וְהַאֲסֵרוּבָלִין - מְשִׁיעֵשׁוּ קִלְפָּה. הָאֶגּוּזִין, הַשְּׂקָדִין - מְשִׁיעֵשׁוּ מִגּוּרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְשִׁיעֵשׁוּ קִלְפָּה. בְּאִיזוֹ קִלְפָּה אָמְרוּ? בְּקִלְפָּה תַּחֲתוֹנָה שֶׁעַל גַּב אֶכְל. נְהוּרָאִי בֶן שׁוּנְיָא אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן: תַּפּוּחִין קִטְנִים - פְּטוּרִין. תַּפּוּחֵי גְדוֹלִים - חֵיבִין. תַּפּוּחֵי מִילָא - חֵיבִין, בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קִטְנִים. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי אָמַר מִשֵּׁם אָבִיו: שְׂקָדִים הַמְּרִים - חֵיבִין בֵּין קִטְנִים בֵּין גְּדוֹלִים. שְׂקָדִים מְתוּקִין - מִשְׁתַּפְּרֵשׁ קִלְפָתָן הַחֵיצוֹנָה. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל פּוֹטֵר אֶת הַמְּלַפְּנוֹת בְּקִטְנָן עַד שִׁיקְרָחוּ²:

ד. הַסִּיאָה, וְהַאֲזוּב, וְהַקּוֹרְנִית - מְשִׁינִיצוּ. וְכָל הָאוֹבִים אֲדָמִין - מְשִׁינִיצוּ. הֵיתָה שְׁנֵיהֶם וְנִכְנְסָה שְׁלִישִׁית - הָרִי הֵן שֶׁל שְׁלִישִׁית. הֵיתָה עָרֹב שְׁבִיעִית וְנִכְנְסָה שְׁבִיעִית - הָרִי הֵן שֶׁל שְׁבִיעִית. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל עַל הַגְּמוּר - שֶׁהוּא לְשַׁעֲבֵר, וְעַל שֶׁלֹּא הֵנִץ - שֶׁהוּא לְעֵתִיד לְבֹא. עַל מֵה נִחְלְקוּ? עַל הַנֶּץ, שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמֵר: לְשַׁעֲבֵר. וּבֵית הַלֵּל

אוֹמֵר: לְעֵתִיד לְבֹא. גְּרַנָּן לְמַעֲשָׂרוֹת - חֵיב עָלָיו מִשׁוּם טָבֵל מִשְׁתַּגְּמַר מְלֹאכְתּוֹ וּמְלֹאכְתּוֹ מִכְּנִסְתּוֹ. הֵיךְ מִפְּקֵס רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן, וּמִשְׁלִיק רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן - אֵינוֹ חֵיב עַד שִׁיגְמַר כָּל צָרְכוֹ:

ה. תוֹרְמִין קְשׁוּאִין וְדלוּעִין, אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא פִּיקֵס. אַבְטִיחִין וּמְלַפְּפוֹת, אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁלַק. מְלַפְּפוֹת שְׁעֵתִידִין לְעֵלוֹתָן מִן הַיּוֹרֶה - אֵינוֹ חֵיב עַד שִׁיעֲלֵם מִן הַיּוֹרֶה. יָרֵק שְׁנֹאגְדוֹ בְּשָׂדֵה וְעֵתִיד לְאָגֵד צִינוּקִי קָטָן לְשׁוּק, כִּיּוֹן שְׁאָגְדוֹ בְּשָׂדֵה - הָרִי זֶה חֵיב:

ו. הַמְּלַקֵּט בְּשָׂדֵה, כִּיּוֹן שֶׁלֵּקֵט כָּל צָרְכוֹ - הָרִי זֶה חֵיב. הַמְּלַקֵּט בְּשָׂדֵה, וְעֵתִיד לְקַלֵּעַ בְּשׁוּם וּלְאָגֵד בְּבָצֵל - אֵינוֹ חֵיב עַד שִׁיקְלַע וַיִּאָּגֵד. שְׁבָלִין הַפּוֹלְטוֹת מִן הַגֶּרֶן, וּמַחְפּוּרוֹת שֶׁל כְּרִי, וְקִצְצִין שֶׁל קִטְנִיּוֹת, כִּיּוֹן שֶׁנִּתְמַרַח הַגֶּרֶן - לֹא יֵאָכֵל עַד שִׁיעֲשֹׁר. קִטְנִיּוֹת - מְשִׁיכְבֵּר, אֲבָל נוֹטֵל מִתַּחַת כְּבֵרָה וְאוֹכֵל:

ז. הַמְּקַדֵּשׁ אֶת הַבּוֹר עַד שֶׁלֹּא שִׁילָה וְקִיפָה, וּפְדָאָה - חֵיב. וּמְשִׁשִׁילָה וְקִיפָה וּפְדָאוּ - חֵיב. הַקְּדִישׁוֹ עַד שֶׁלֹּא שִׁילָה וְקִיפָה, וּבֹא גִזְבֵּר וְשִׁילָה וְקִיפָה, וְאַחַר כֵּף פְּדָאוּ - פְּטוּר, הוֹאִיל וּבִשְׁעַת חוֹבְתוֹ הֵיתָה פְּטוּרָה. הֵיין - מְשִׁיקָפָה. אָף עַל פִּי שֶׁקִּיפָה - קוֹלֵט מִן הַגַּת הַעֲלִיוֹנָה וּמִן הַצְּנוּר וְשׁוֹתָה:

ח. הַשֶּׁמֶן - מְשִׁירֵד לְעוֹקֵל. אָף עַל פִּי שִׁירֵד - נוֹטֵל מִן הַעוֹקֵל, וּמִן הַמְּלוּל, וּמִבֵּין הַפְּסִיז, וְנוֹתֵן לְחַמִּטָּה וְלִתְמַחוּי. אֲבָל לֹא יִקְבַּל הַכֵּלִי לְהִיּוֹת מְשִׁתַּמֵּשׁ מִמֶּנּוּ וְהוֹלֵךְ. הֵיךְ אוֹכֵל וְהוֹתִיר, וְחִשְׁכָה בְּלִיל שְׁבֵת - מִתֵּר. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: בְּמֵה דְבָרִים אָמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁאֶכְל וְהוֹתִיר וְחִשְׁכָה בְּלִיל שְׁבֵת. אֲבָל לֹא יִתְכוּן וְיִתֵּן

³ פְּרוּשׁ: אֶגּוּדָה. מְלִשׁוֹן הַכְּתוּב (וּרְמִיָּה כט, כו): "וַיֵּאֵל הַצִּינָק".

¹ הַגֶּרֶן"א לֹא גָרַם לָהּ הַכָּא, רַק לְהֵלֵן בְּהִלְכָה ד'.

² שִׁישׁ עַל הַקִּלְפָּה כְּמִין שְׁעָרוֹת, וְנִקְרָחוֹת בְּגִמְרָ בְּשׁוּלָן.

לתוף אנגרוֹן הרבה בשביל שיותיר ויכניס לתוף ביתו:

ט. המקפה בערבה, והמקפה בפלי - נותן לתמיטה ולתמחוי. המערה ממיחם למיחם, ומאלפס לאלפס, ומקדרה לקדרה - מתן לתן לשני ואסור לתן לראשון:

י. הסוחט ענבים, לתוף ידו - הרי זה פטור. לתוף הפלי - הרי זה חייב:

יא. הבדדין המדליקין מבד לבד - אין חוששין משום גזלו של בעל הבית, שפך נהגו:

יב. היה דש בחבית ומעגל במגורה, נשברה החבית ונפתחה המגורה - אסור לאכל מהן עראי. רבי יוסי מתיר, מפני שהתחתונות צריכות לעליונות:

מסכת מעשרות פרק שני

א. החמירין ובעלי הבית שהיו עוברים ושבים ממקום למקום - אוכלין ופטורין, עד שמגיעין לאותו מקום. אם יחד להן בעל הבית בית בפני עצמן, אם לנין שם - חייבין לעשר, ואם לאו - פטורין מלעשר:

ב. מעשה שהלך רבי יהושע אצל רבי יוחנן בן זכאי לברר חיל, והיו בני עירות מביאין להם תאנים, אמר: מה אנו לעשר? אמר להם: אם לנין אנו כאן - אנו חייבין לעשר, ואם לאו - פטורין מלעשר. הגיעו למקום לינה, אפלו שתי שעות - צריכין לעשר. רבי מאיר אומר: הגיעו למקום שביתה, אפלו ביום השני - צריכין לעשר:

ג. התורם גרוגרות ועתיד לדורסן, תמרים ועתיד לדושן, רבי אליעזר אומר: לא יאכל מהן עראי. וחכמים אומרים: אוכל מהן עראי. מודה רבי אליעזר לחכמים: בתורם שבלין ועתיד לעשותן גרן, ענבים ועתיד לעשותן זין - שיאכל מהן עראי. ומודים חכמים לרבי אליעזר: בכלכלה שתורם עד שלא נגמרה מלאכתה - שלא יאכל ממנה עראי. ורבי שמעון מתיר מקל וחרמ. ומה

אם בשעה שיש עליה זיקת שלשה מעשרות - אוכל הימנה ארעי, שעה שאין עליה אלא זיקת שני מעשרות - אינו דין הוא שיאכל הימנה עראי!

ד. הלוקח גרוגרות ועתיד לדורסן, תמרים ועתיד לדושן, רבי מאיר אומר: לא יאכל מהן עראי, ומעשרן דמאי. וחכמים אומרים: אוכל מהן עראי, ומעשרן ודאי. מודה רבי מאיר לחכמים: בלוקח שבלין ועתיד לעשותן גרן, ענבים ועתיד לעשותן זין, זיתים ועתיד לעשותן שמן - שאוכל מהן עראי. ומודים חכמים לרבי מאיר: בפרות שאין צריכין גמר מלאכה - שלא יאכל מהן עראי:

ה. הבוצר כרמו לשוק, שאם לא מצא להן שוק מחזירין לגת. זיתים לשוק, אם לא מצא להן שוק מחזירין לבד - אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי:

ו. אמר לו: 'צא ולקט לך תאנים מן התאנה' - אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי. 'צא ומלא לך כלכלה זו' - אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי. במה דברים אמורים? בעם הארץ. אבל בחבר - אוכל ואין צריך לעשר; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: במה דברים אמורים? בעם הארץ. אבל בחבר - לא יאכל עד שיעשר, שלא נחשדו חברין תורמין שלא מן המקף. אמר רבי: נראין דברי מדברי אבא, מטב יתורמו חברין שלא מן המקף, ואל יאכילו את עמי הארץ טבליים:

ז. אמר לו: 'צא ולקט לי תאנים מן התאנה' - אוכל ואינו חושש משום גזל. 'צא ומלא לי כלכלה זו' - הרי זה חושש משום גזל. בין כך ובין כך - מוציא עליה תרומה ומעשרות משל בעל הבית ואינו חושש:

ח. אמר לו: 'צא ולקט לך עשרים תאנים מתוך שלי, ואני אמלא כרסי מתוך שלך', המלקט במנין - חייב. הממלא כרסו - פטור. רבי אליעזר בן רבי צדוק אומר: המצרף

מזונות - אוכלין ופטורין. ואם צרפו - חיבין:

טו. פועלין שהיו עוֹדְרִין בתאנים, וגוֹדְרִין בתמרים, ומוסקין בזיתים - אוכלין ופטורין, שהתורה נתנה להן רשות. לא יספות במלח ויאכל - אלא אם כן נתן לו בעל הבית רשות. ולא יאכל בהן פתו - אלא אם כן נתן לו בעל הבית רשות:

טז. השוכר את הפועל לנכש בבצלים - מקרטם עלה עלה ואוכל. לא יאחז קלח בידו, אלא מקרטמו במחבר לקרקע ואוכל: יז. פועלין שהיו עוקרין בבצלים, ואוגדין בבצלים - אוכלין ופטורין, שהתורה נתנה להן רשות:

יח. מצא פריכות ברשות היחיד - אסורות משום גזל, וחיבות במעשרות. ברשות הרבים - מתרות משום גזל, ופטורות מן המעשרות. והאלומות, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים - אסורות משום גזל וחיבות במעשרות:

יט. מצא תבואה ממרחת העשויה כרי - אסורה משום גזל. מפזרת - מתרת משום גזל. בין כף ובין כף - חיבין במעשרות ופטורין מתרומה גדולה. ובעל הבית עושה אותה תרומה ומעשרות ואינו חושש. מצא כלכלה מחפה - אסורה משום גזל וחיבת במעשרות. עד היכן? עד כדי שיכול לתרם מן המקף⁴. לאחר כף - עושה אותה דמים:

כ. מצא קציצות - לא יהא קוצץ והולך ואוכל בהן, לפי שנתשדו רב אדם עליהן. היתה לו ערמה של בצלים, ושל גרוגרות, ושל חרובים בראש גגו - בורר ואוכל, בורר ומניח על השלחן, בורר ומשליך לפני בהמתו בחצר. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין בהמה אוכלת עראי בחצר. וכלן שהכניסן מן השדה לעיר - לא יאכל מהן

שלש תאנים בתוך פיו - פטור. ארבע - הרי זה חיב. אמר לו: 'צא ולקט לך כלכלה גדולה' - אין פחותה מסאה. 'בינונית' - אין פחותה מתרקב. 'קטנה' - אין פחותה מקבים:

ט. המביא תאנים מן השדה לאכלן בחצר שפטורה מן המעשרות, שכח והכניסן לתוך ביתו - מוציאן לחצר ואוכל מהן עראי:

י. המביא תאנים מן השדה לאוכלן בראש גגו, שכח והכניסן לתוך ביתו - אוכל מהן עראי. המביא תאנים מן השדה, והעבירן בחצרו לאכלן בראש גגו - לא יאכל עד שיעשר; דברי רבי. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: מעלן לראש הגג ואוכל:

יא. המוציא את פועליו לשדהו - אין רשאי להאכילן אלא אם כן עשר, והן אינן רשאין לאכל אלא אם כן עשרו. ואם היה בעל הבית מוציא ונותן לפניהן בעין יפה - אוכלין ואין צריכין לעשר:

יב. האומר לחברו: 'הילך אסר זה ותן לי בו חמש תאנים' - אוכל אחת אחת ופטור. אם צרפן - חיב. היה בעל הבית מוציא ונותן לו - לא יאכל עד שיעשר; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בין כף ובין כף - אוכל אחת אחת ופטור. ואם צרף - חיב:

יג. הלוקח גרוגרות מן המקצה - לא יאכל עד שיעשר; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: במה דברים אמורים? בלקט מתוך שלו. אבל בלקט מתוך של חברו - אוכל ואין צריך לעשר:

יד. פועלין שהיו מנכשין בשדה, ומעדרין בשדה - לא יאכלו מן הזית ומן התאנה, אלא אם כן נתן להן בעל הבית רשות. נתן להם בעל הבית רשות - אוכלין ומצטרפין ופטורין. במה דברים אמורים? בזמן שאין להם עליו מזונות. אבל אם יש להן עליו

⁴ בירושלמי: מן המפקר.

עראי, לפי שאין סופו להחזיר את המותר. לעולם מאכילה פקיעי עמיר עד שיעשה חבילות:

היה אוסר. המלקט כלכלה לשלח לחברו - לא יאכל עד שיעשר. רבי יהודה אומר: הלל לעצמו היה אוסר:

כא. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי עקיבא: כל שאחד פותח ואחד נועל - פטור. בשני שתפים בשני דירים. הגנות - פטורין, אף על פי שהן של חצר חייבת, מעלין לראש הגג ואוכל:

ד. המעביר פרות ממקום למקום לקציעות, וקדש עליהן היום, למוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר. רבי יהודה אומר: הלל לעצמו היה אוסר:

כב. בית הכנסת ובית התלמוד, אם יש בהן בית דירה - אין אוכל בהן עראי. ואם לאו - אוכל בהן עראי. האוריות, והאוצרות שבשדה העשויות למכנס בהן - אוכל בהן עראי. לבית דירה - אין אוכל בהן עראי. רבי נחמיה אומר: חצר הנעדרת - הרי היא כגנה ואוכל בה עראי:

ה. סופי תאנים ובהן תאנים, מכבודות תמרה ובהן תמרים, הכניסום תינוקות או פועלין - פטורין, הכניסם בעל הבית - חייבין. הכניסו שבלין לתוך ביתו לעשותן עסה - פטור. למוללן במלילות - רבי מחיב, ורבי יוסי ברבי יהודה פוטר:

כג. סכת היוצרים, אחרים אומרים משום רבי נתן: הפנימית - חייבת, והחיצונה - פטורה. תאנה שבגנה ונוטה לחצר - אוכל בדרך ופטור. אם לקט והניח על השלחן, אפלו אחת - חייב:

ו. המקליף שעורין, שתים - פטור, שלש - חייב. ובחטים, שלש - פטור, ארבע - חייב. אמרו לרבי אליעזר: אף על פי שמחזירין למעטן הזה - הרי הוא כמחזירין למעטן אחר:

כד. אילן שמקצתו נטוע בארץ, ומקצתו בחוצה לארץ, הואיל ומקצתו נטוע בארץ - כאלו בלו נטוע בארץ; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: חציו הנטוע בארץ ישראל - הרי הוא בארץ ישראל. חציו הנטוע בחוצה לארץ - הרי הוא בחוצה לארץ:

ז. כסבר שזרעה לזרע, וחשב עליה לירק - מתעשרת זרע וירק. חרדל שזרעו לירק, וחשב עליו לזרע - מתעשר זרע וירק. בבתנין נהגו בירקות החר; דברי רבי אליעזר. אמר רבי יהושע בן קבוסאי: מימי לא נמתי לאדם לומר: צא ולקט תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול המצרי, והוי פטור מן המעשרות:

מִסְקַת מַעֲשָׂרוֹת פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: המהבהב בשדה - הרי זה חייב. השוחק את השום ואת השחלים בשדה - הרי זה חייב:

ח. המטליא - לא נהגו בה חכמים החר, לא למעשרות ולא לשביעית. כשהוא תורם - תורם מכל אחד ואחד, שאין תורמין ממין על שאינו מינו:

ב. תינוקות שטמנו תאנים לשבת, שחורות ומצאו לבנות, לבנות ומצאו שחורות - הרי אלו אסורות, שמספקן אסור. וכל שוודאן אסור - ספק מוכנן אסור:

ט. העוקר שתלים מתוך שלו לטען בחוצה לארץ, ולזרע, ולהפקיר, ולמוכרן לנכרי - הרי זה חייב, מפני שמוציאן מדי מעשרות. רבי יהודה אומר משום רבי אלעזר בן עזריה: המשלח לחברו שתלין, ואטונין, וחיילי תלתן - לא יאכל עד שיעשרן ודאי, שכן דרך בני אדם משלחין לחבריהן טבליים. והוצגני פשתן - מעשרן ודאי, מפני שגחשדו רוב אדם עליהן. וחכמים אומרים:

הרי הן ככל הפרות, ואין מעשרן אלא דמאי:

י. בצלים שהשרישו זה בזה בקופות - הרי זה בחזקתן למעשרות ולשביעית. אם היו טמאים - לא עלו ידי טמאתן. ומתר לתלש מהן בשבת. השרישו זה בזה בקרקע עליה - הרי הן בחזקתן למעשרות ולשביעית. ואם היו טמאין - עלו ידי טמאתן. ואסור לתלש מהן בשבת. ואם תלש - פטור. נפלה עליהן מפלת והן מגלין - הרי אלו כנטועין בשדה. אסורין בשביעית, וחיבין במעשרות:

יא. הלוף שבגומות - בורר גסה גסה ומניח בתוף ידו דקה דקה. בארץ ובתוף ידו - הרי זה פטור. ובכלי - הרי זה חיב. אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הבורר בארץ - שהוא פטור, ועל הבורר בכלי - שהוא חיב. על מה נחלקו? על הבורר ביד - שבית שמאי מחיבין, ובית הלל פוטרין:

יב. המפקיר שדהו, עד שלשה ימים - יכול לחזור בו. אם אמר: 'הרי שדי מפקרת יום אחד', 'שבת אחד', 'חדש אחד', 'שנה אחת', 'שבוע אחת', עד שלא זכה בו, בין הוא בין אחר - יכול לחזור בו. משזכה בו, בין הוא בין אחר - אינו יכול לחזור בו, וקושר את בהמתו על גבי הפקר. אבל לא על גבי לקט שכחה ופאה. אבל עוקר ומשליך לפניה:

יג. סופי תאנים, ומשמר שדהו מפני ענבים. סופי ענבים, ומשמר שדהו מפני ירק. אם היו פועלין עוברין ביניהן, אם היה בעל הבית מקפיד עליהן - הרי אלו חיבין במעשרות, ואסורין משום גזל. ואם לאו - הרי אלו מתרין משום גזל, ופטורין מן המעשר:

יד. הזורה תבנו סתם ולקחו אחר, אפלו להוציא הימנו - פטור מתרומה. אמר רבן שמעון בן גמליאל: מודין בית שמאי ובית

הלל, שלא ימכר אדם גדיש של תבואה, ועביט של ענבים, ומעטן של זיתים, אלא לחבר ולעושה בטרהה. מוכר לו חטים אף על פי שיודע בו שאינו גובל עסתו בטרהה. וכן בן לוי שנתמנו לו עטונים של זיתים - הרי זה מפריש עשור זיתים ושמן טבל מתוך ביתו. ואומר: 'מה שזיתים האלו ראויין לעשות, מעשר - בדרומן, ותרומת מעשר - בדרום דרומן':

טו. הלוקח שדה ירק בסוריא, עד שלא באו לעונת המעשרות - פטור. משבאו לעונת המעשרות - חיב. מלקט כדרכו, ופטור; דברי רבי עקיבה. וחכמים אומרים: אף משבאו לעונת המעשרות - חיב לפי חשבון. מודים חכמים לרבי עקיבה: שאם מכר לו תבואה לקצר, וענבים לכצר, וזיתים למסוק - שלוקט כדרכו ופטור:

טז. איזה שום בעל בכי? כל שאין לו אלא דור אחד מקיף את העומד. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל שאין בו אלא קלפה אחת. איזה הוא בצל של רכפה? כל שעוקצו נמעה לתוכו.

יז. אלו הן גריסין הקלקין? אלגוסין המרבעין. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין להן מרבע מששת ימי בראשית. אלו הן עדשין מצרים? אלו שגלגליהן חדים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל שאין בהם צורות. רבי מאיר אומר: אף הקרקס. ואלו הן הקרקס: שעוקציהן מועטין ולקיטתן מרביץ. רבי יוסי אומר: אף הקטנין והן שלמטה מהן, כגון אלו צרכו חכמים לתן בהן סימן. לפי שאין פיוצא בהן בארץ ישראל. אבל האלרסין, והאפרסקין, והאצטרבילין - לא צרכו חכמים לתן בהן סימן, לפי שפיוצא בהן בארץ ישראל:

יח. פרות, לא הלכו בהן חכמים לא אחר הטעם, ולא אחר הריח, ולא אחר המראה, ולא אחר הדמים, אלא אחר הרב בלבד. ושאר זרעוני גנה, כגון: זרע קשואין ודלועין, וזרע לפת וצנונות שאין נאכלין -

פִּטוּרין מן המַעֲשָׂוֹת, וְנִלְקַחִין מִכָּל אֶדָם בְּשִׁבְעֵי עֵיט. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ אֲלָא זְרַעוּנִי גַּנְה בְּלֶבֶד. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִף זְרַעוּנִי שָׂדֶה, כְּגוֹן: זֶרַע אֶסְטִיס, וְזֶרַע קוֹצֶה, וְזֶרַע בִּיקֵיא:

מִסְכַּת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי פָרָק רִאשׁוֹן

א. מַעֲשֵׂר שְׁנֵי - אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ, וְאֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ, וְאֵין מְהַרְהִינִין אוֹתוֹ, וְאֵין מְחַלִּיפִין אוֹתוֹ, וְלֹא שׁוֹקְלִין כְּנֶגְדּוֹ דִּינְרֵי זָהָב אֶפְלוֹ לְחַלֵּל עֲלֵיהֶן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אַחַר. וְלֹא יִתְּנֵם לְשִׁלְחָנִי לְהַתְּגַאוֹת בְּהֶן, וְלִהְלוּוֹתָן לְהַתְּעַשֵׂר בְּהֶן. אִם בְּשִׁבִיל שְׂלֵא יַעֲלוּ חֲלוּדָה - הֲרֵי זֶה מִתֵּר:

ב. כִּיצַד 'אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ? לֹא יֹאמֵר לוֹ: 'הִילָךְ מֵאַתִּים וְתַן לִי מְנָה שֶׁל חֲלִין'. כִּיצַד 'אֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ? לֹא יִכְנַס לְבֵיתוֹ וְיִמְשַׁכְּנֵנוּ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁלוֹ. כִּיצַד 'אֵין מְהַרְהִינִין אוֹתוֹ? לֹא יֹאמֵר לוֹ: 'הִילָךְ מַעֲשֵׂר זֶה וְיֵהָא בְּיַדְךָ, וְתַן לִי עֲלִיו חֲלִין'. כִּיצַד 'אֵין מְחַלִּיפִין אוֹתוֹ? לֹא יֹאמֵר לוֹ: 'הִילָךְ יֵין וְתַן לִי שְׁמֹן, 'הִילָךְ שְׁמֹן וְתַן לִי יֵין'. אֲלָא אוֹמֵר לוֹ: 'הִילָךְ יֵין מִפְּנֵי שְׂאֵין לִי שְׁמֹן. וְהִלָּה אוֹמֵר לוֹ: 'הִילָךְ שְׁמֹן מִפְּנֵי שְׂאֵין לִי יֵין'. נִמְצָאוּ, מְחַלִּיפִין וְאֵין מְחַלִּיפִין, וְעוֹשִׂין טוֹבָה זֶה עִם זֶה:

ג. מַעֲשֵׂר שְׁנֵי - אֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ לֹא עַל גְּבִי צִינִית, וְלֹא עַל גְּבִי חֲזִיזִית, וְאֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ קְמִיע:

ד. אֵין מְחַלְלִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי עַל אֶסִימוֹן, וְרַבִּי דוֹסָא מִתִּיר. אֲבָל פְּרוּטוֹת קִטְנוֹת הַנְּתוּנוֹת לְסִימָן בְּמִרְחֵץ - הַכֹּל שׁוֹיֵן שְׂאֵין מְחַלְלִין אוֹתוֹ עֲלֵיהֶן:

ה. אֵין מְחַלְלִין אוֹתוֹ לֹא עַל מִטְבַּע מְרוּד, וְלֹא עַל מִטְבַּע שְׂאֵינוּ יוֹצֵא, וְלֹא עַל מִטְבַּע שֶׁל מְלָכִים רִאשׁוֹנִים, וְלֹא עַל הַמְּעוֹת שְׂאֵין בְּרִשׁוֹתוֹ. כִּיצַד? הֵיוּ לוֹ מְעוֹת כְּזָבִיּוֹת וּמְמַעוֹת יְרוּשְׁלַמִּיּוֹת - אֵין מְחַלְלִין אוֹתוֹ עֲלֵיהֶן. אִם חֲלָל עֲלֵיהֶן - לֹא קָנוּ מַעֲשֵׂר. אֲבָל מִטְבַּע שֶׁל מְלָכִים הָרִאשׁוֹנִים הַיּוֹצֵאִין

- מְחַלְלִין אוֹתוֹ עֲלֵיהֶן. אֵין מְחַלְלִין אוֹתוֹ, לֹא עַל מְעוֹת שֶׁהֵן בְּכָבֵל וְלֹא עַל מְעוֹת שֶׁבְּכָבֵל וְהֵן כָּאֵן. אֲבָל אִם הָיָה כָּאֵן, וְהָיוּ לוֹ מְעוֹת שֶׁל בָּבֶל - מְחַלְלִין אוֹתוֹ עֲלֵיהֶן. כִּיצַד 'אֵין מְחַלְלִין עַל הַמְּעוֹת שְׂאֵין בְּרִשׁוֹתוֹ? הֵיוּ לוֹ מְעוֹת בְּגִיטְרָא, וּבֵית הַמֶּלֶךְ, אוֹ שְׁנַפֵּל כִּיסוֹ לְבוּר, אִף עַל פִּי שִׁידוּעַ שֶׁהוּא שָׁם - אֵין מְחַלְלִין אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם, וְאִם חֲלָל - לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר:

ו. כִּיוֹצֵא בּוֹ, מִי שֶׁבָּא בְּדֶרֶךְ וּבִידוֹ מְעוֹת, וְרָאָה אֲנָס בָּא כְּנֶגְדּוֹ לֹא יֹאמֵר: 'פְּרוֹת שֵׁישׁ לוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מְחַלְלִין עַל מְעוֹת הַלְלוֹי, וְאִם אָמַר: הֲרֵי הֵן מְחַלְלִים עַל מְעוֹת שֵׁישׁ לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִי, אִם עָשָׂה כֵן - דְּבָרָיו קִיָּמִים. כִּיוֹצֵא בּוֹ, הָיָה טְעוֹן כְּפִי יֵין וְכִדֵּי שְׁמֹן, וְרָאָה אוֹתָם שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ, לֹא יֹאמֵר: 'הֲרֵי הֵן עֲשׂוּיִין תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת עַל פְּרוֹת שֵׁישׁ לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִי. אָמַר כֵּן - לֹא אָמַר כְּלוּם. אִם עָשָׂה כֵן - הֲרֵי זֶה אֶסוּר:

ז. לוֹקַחִין חֲזִיה וְעוֹף לְבִשֵׁר הַתְּאֵוָה, אֲבָל לֹא לְזִבְחֵי שְׁלָמִים. מִשְׁגֻזְרוֹ שִׁיְהָא בִּשְׂר הַתְּאֵוָה מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַים, אָמְרוּ: אֵין לוֹקַחִין חֲזִיה לְבִשֵׁר הַתְּאֵוָה, אֲבָל לוֹקַחִין עוֹף לְבִשֵׁר הַתְּאֵוָה. רַבִּי אֲלֵעָזָר בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר אִישׁ אֲכָלִים: אִף לֹא בִּשְׂר עוֹף לְבִשֵׁר הַתְּאֵוָה, שְׁכָל הַגַּת שֶׁנַּעֲשָׂה עַל גְּבִי בִּשְׂר הַתְּאֵוָה - טְמֵאָה לְקֹדֶשׁ, וְטָהוּר לְתְרוּמָה:

ח. הַלוֹקַח חֲבִית בִּירוּשָׁלַיִם, פְּתוּחָה - צָרִיף לְאַכּוֹל כְּנֶגְדַּת הַקֶּנֶקֶן. סְתוּמָה - אֵין צָרִיף לְאַכּוֹל כְּנֶגְדַּת הַקֶּנֶקֶן. בְּמָה דְּבָרִים אָמְרוּ? בְּשֵׁל יֵין. אֲבָל בְּשֵׁל צִיר, וְשֵׁל חֲמִץ, וְשֵׁל מוֹרִיס, וְשֵׁל שְׁמֹן, וְשֵׁל דְּבִשׁ, בֵּין פְּתוּחָה בֵּין סְתוּמָה - אֵין צָרִיף לְאַכּוֹל כְּנֶגְדַּת הַקֶּנֶקֶן:

ט. חֲרַשׁ שֶׁל תְּמָרָה - אֵין צָרִיף לְאַכּוֹל כְּנֶגְדּוֹ. קְפוֹת, אִם הָיוּ דְרוּסוֹת שֶׁל תְּמָרָה - אֵין אוֹכֵל כְּנֶגְדּוֹ. וּשְׂאָר כָּל הַדְּבָרִים - אוֹכְלִין כְּנֶגְדּוֹ. וְאֵינוּ אוֹכֵל, לֹא כְּנֶגְדַּת הַחֲרָצִינִין, וְלֹא כְּנֶגְדַּת הַזִּגִין, וְלֹא כְּנֶגְדַּת הַגְּפֹת:

י. הלוקח צבי חי בירושלים - אין צריך לאכל כנגד העור. שחוט - צריך לאכל כנגד העור:

יא. אין משכירין בתים בירושלים, מפני שהן של שבטים. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: אף לא המטות. לפיכך, עורות של קדשים - בעלי אושפיזין באין ונוטלין אותן בזרוע:

יב. לולבי הזרדין והחרובין, עד שלא ימתיקו - אין נקחין בכסף מעשר. משימתיקו - נקחין בכסף מעשר. אבל הלוף, והחרדל, ותורמסין, ושאר כל הנכבשין, בין משימתיקו, בין עד שלא ימתיקו - נקחין בכסף מעשר:

יג. חלות חריע - נקחות בכסף מעשר שני, ואין מטמאות טמאת אוכלין. אמר רבי יוסי: בא רבי יוחנן בן נורי אצל חלפתא, אמר לו: חלות חריע, מה הן שילקחו בכסף מעשר? אמר לו: לא ילקחו. אמר לו: אף אני אומר כן, אלא שעקיבה אומר: שילקחו:

יד. קור - נקח בכסף מעשר. ואין מטמא טמאת אוכלין. כפניות - נקחות בכסף מעשר, ומטמא טמאת אוכלין. רבי יהודה אומר: קור - הרי הוא כעץ לכל דבר. אלא, שנקח בכסף מעשר. כפניות - הרי הן כפרות לכל דבר, אלא שפטורות מן המעשרות. רבי שמעון אומר משום רבי אליעזר: פרכום - אין נקח בכסף מעשר, לפי שאין בו טעם אלא למראה. אמר רבי יהודה: בן גרוש דן לפני רבי אליעזר: של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר. אמר לו: שמא קרבי דגים מערבין בו:

טו. הלוקח בהמה לזבחי שלמים, בשוגג - יחזרו דמיה למקומן. במזיד - תעלה ותאכל במקום. בזמן הזה - תמות. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שמתכונן וילקחה מתחלה לשום שלמים, אבל במתכונן להוציא מעות של מעשר שני לחלין, בין

בשוגג בין במזיד - יחזרו דמים למקומן. אם היתה בהמה בעלת מום, בין בשוגג בין במזיד - יחזרו דמים למקומן. אם היו פרות טמאין, בין בשוגג בין במזיד - יחזרו דמים למקומן:

טז. לג יין שנפל לתוכו לג דבש, והרי בו שני לוגין - השבח לפי חשבון. תבשיל של מעשר שני שתבלו בתבלין של חלין - השבח לפי חשבון. ושל חלין שתבלו בתבלין של מעשר שני - אל יוציא מעשר שני שלו לפדיון. קפלוט של מעשר שני ושל חלין שנתבשלו זה עם זה - השבח לפי חשבון:

יז. היתה לו עסה של מעשר שני ואפאה - השבח לשני. נפלה הפת ונקדח התבשיל - הפגם לשני. בורר את החטים וטוחנן ומרקידן, דים שיפדה כשער החטים. רבי יוסי אומר: מקום שמחשבין את ההוצאה - פודין את החטים ואין פודין את הכפרות. מקום שאין מחשבין את ההוצאה - אף פודין את הכפרות:

יח. שמן של מעשר שני, וראשי בשמים של חלין, שנתערבו - השבח לפי חשבון. זה הכלל אמר רבי יוסי: כל המותר במדת שבחו נכר - השבח לפי חשבון. לא הותר במדת שבחו נכר - השבח לשני:

מסכת מעשר שני פרק שני

א. תלתן של תרומה שחפה בה בת כהן ראשה - אין בת ישראל רשאי לחף אחריה. אבל מענגת שערה:

ב. תלתן של מעשר - אכל צומחניות. של תרומה, בית שמאי אומרים: כל מעשיה בטרהה. ובית הלל אומרים: כל מעשיה בטמאה חוץ מחפיפתה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, בית שמאי אומרים: כל מעשיה בטרהה חוץ מחפיפתה. ובית הלל אומרים: כל מעשיה בטמאה חוץ משרייתה:

ג. כְּרַשִּׁינִין שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי – יֵאָכְלוּ צְמַחוּנִין. שֶׁל תְּרוּמָה, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: שׁוּרִין בְּטְהָרָה, וְשָׁפִין בְּטְהָרָה, וּמֵאֲכִילִין בְּטַמְאָה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: שׁוּרִין וְשָׁפִין בְּטְהָרָה וּמֵאֲכִילִין בְּטַמְאָה; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: שׁוּרִין וְשָׁפִין בְּטְהָרָה וּמֵאֲכִילִין בְּטַמְאָה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: כָּל מַעֲשִׂיהֶן בְּטַמְאָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: זֶה מִשְׁנֵת רַבִּי עֲקִיבָא. לְפִיכֶן הוּא אוֹמֵר יִתְּנֶנּוּ לְכָל כֹּהֵן. וְחַכְמִים לֹא הוֹדוּ לוֹ:

ד. אֵין שׁוּרִין תְּמָרִים לְהוֹצִיא מֵהֶן שֶׁכֶּר תְּמָרִים. וְלֹא צְמוּקִים לְהוֹצִיא מֵהֶן מִי צְמוּקִים. אָבֵל שׁוֹחֲקִים וְעוֹשֵׂה אוֹתָן טְרִימָה. בְּתַבְלִין מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁכֶּן הוּא מְלֹאכְתּוֹ. צוּרֵר אֵת הַתְּבָלִין וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַתְּבָשִׁיל. אִם נָפֵל לְקִדְרָה אַחֲרָת, אִם בְּטֵל טַעֲמָן – מִתְרִין. וְאִם לֹא – אֶסוּרִין:

ה. אֵין עוֹשִׂין אֵת הַיַּיִן אֱלוֹנִיתִית, וְאֵת הַשֶּׁמֶן עָרַב. סֹךְ אֵת הַשֶּׁמֶן, וְאֵין סֹךְ יַיִן וְחִמְץ, שֶׁהַשֶּׁמֶן – דִּרְכוּ לְסִיכָה, יַיִן וְחִמְץ – אֵין דִּרְכָן לְסִיכָה:

ו. מַעוֹת חֲלִין וּמַעוֹת הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּתְפָּזְרוּ, מֵה שְׁלֶקֶט – לֶקֶט לְהַקְדֵּשׁ. אֶחָד מַעוֹת בְּמַעוֹת, פְּרוֹת בְּפְרוֹת, רְמוּנִין בְּרְמוּנִין, וְכָל דְּבַר שְׂאִין דִּרְכוּ לְבַלֵּל. אָבֵל דְּבַר שֶׁדִּרְכוּ לְבַלֵּל, מֵה שְׁלֶקֶט – לֶקֶט לְשִׁנְיָהֶם, וּמֵה שֶׁהוֹתִיר – הוֹתִיר לְשִׁנְיָהֶם:

ז. סִלַּע שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְשֶׁל חֲלִין שֶׁנִּתְעָרְבוּ – מְבִיא בְּסִלַּע מַעוֹת, וְאוֹמֵר: 'סִלַּע שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּכָל מְקוֹם שֶׁהִיא – מִחֲלַלֵּת עַל מַעוֹת הָאֱלוֹי'. בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר: בְּשֵׁתִים. סִלַּע שֶׁל חֲלִין וְשֶׁל הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּתְעָרְבוּ – בּוֹרֵר אֵת הַיָּפֶה שְׁבָהֶן וְאוֹמֵר: 'אִם הַקֹּדֶשׁ הוּא – הֲרִי הוּא הַקֹּדֶשׁ, וְאִם לֹא, הַקֹּדֶשׁ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא – מִחֲלָל עַל זֶה'. וְשִׁנְיָה, הֲרִי הִיא מִתְרַת. וְסִלַּע שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְשֶׁל הַקֹּדֶשׁ – בּוֹרֵר אֵת הַיָּפֶה שְׁבָהֶן וְאוֹמֵר: 'אִם הַקֹּדֶשׁ – הֲרִי הַקֹּדֶשׁ, וְאִם לֹא, הַקֹּדֶשׁ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא – מִחֲלָל עַל זֶה'. נוֹטֵל אֵת הַשִּׁנְיָה וּמִחֲלָל אֵת הַמַּעוֹת עָלֶיהָ. סִלַּע שֶׁל מַעֲשֵׂר

שְׁנִי, וְשֶׁל חֲלִין, וְשֶׁל הַקֹּדֶשׁ, שֶׁנִּתְעָרְבוּ – מְבִיא בְּסִלַּע מַעוֹת, וְאוֹמֵר: 'סִלַּע שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא – מִחֲלַלֵּת עַל הַמַּעוֹת הָאֱלוֹי', בּוֹרֵר אֵת הַיָּפֶה שְׁבָהֶן, וְאוֹמֵר: 'אִם הַקֹּדֶשׁ הוּא – הֲרִי הוּא הַקֹּדֶשׁ, וְאִם לֹא, הַקֹּדֶשׁ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא – מִחֲלָל עַל זֶה'. נוֹטֵל אֵת הַשִּׁנְיָה וּמִחֲלָל אֵת הַמַּעוֹת עָלֶיהָ, וְשִׁלְשִׁית – הֲרִי זֶה מִתְרַת, מִפְּנֵי שֶׁאֲמָרוּ: מִחֲלָלִין נַחֲשֵׁת עַל הַכֶּסֶף, וְכֶסֶף עַל הַזֶּהָב, כֶּסֶף עַל הַנְּחֹשֶׁת מִדַּחֲק, אָבֵל לֹא זֶהָב עַל הַכֶּסֶף. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כִּשֶׁם שֶׁמִּחֲלָלִין כֶּסֶף עַל נַחֲשֵׁת – כֵּן יִחֲלָלוּ זֶהָב עַל כֶּסֶף. אָמַר לוֹ: רַבִּי, מִפְּנֵי מַה מִּחֲלָלִין כֶּסֶף עַל נַחֲשֵׁת? שֶׁכֶּן מִחֲלָלִין כֶּסֶף עַל הַזֶּהָב. לֹא יִחֲלָלוּ זֶהָב עַל הַכֶּסֶף שְׂאִין מִחֲלָלִין זֶהָב עַל הַנְּחֹשֶׁת? ! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: שֶׁכֶּן מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁל זֶהָב – מִחֲלָלִין אוֹתוֹ עַל הַמַּעוֹת שֶׁבִירוּשָׁלַיִם. בְּמֵה דְּבָרִים אֲמָרוּרִים? בְּשֵׁל וְדָאִי, אָבֵל בְּשֵׁל דְּמָאִי – מִחֲלָלִין עַל הַכֵּל וְעַל הָאוּכְלִין:

ח. מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁל זֶהָב שֶׁעֲשָׂאוּ כָּלִים – אֵין לוֹ פְּדִיוֹן. אִם הִיָּה שֶׁל כֶּסֶף – הֲרִי זֶה מִתְרַת. מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁל דְּמָאִי שֶׁנִּתְעָרַב בְּשֵׁל וְדָאִי – יֵאָכְלוּ כַּחֲמוֹר שְׁבָהֶן:

ט. חִמְר בְּהַקְדֵּשׁ שְׂאִין בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׂאִין בְּהַקְדֵּשׁ. הַקֹּדֶשׁ – מִתְחַלֵּלֵת עַל הַכֵּל, מַעֲשֵׂר שְׁנִי – אֵין מִתְחַלֵּל אֲלָא עַל הַמַּעוֹת בְּלִבְד. הַקֹּדֶשׁ – נִפְדָּה בְּכָל מְקוֹם וְאֵין מַעֲשֵׂר שְׁנִי נִפְדִּית מִכָּאֵן וְאֵילָךְ וּמִכָּאֵן וְאֵילָךְ. הַקֹּדֶשׁ – נִכְנַס לִירוּשָׁלַיִם וְיוֹצֵא, מַעֲשֵׂר שְׁנִי – נִכְנַס לִירוּשָׁלַיִם וְאֵין יוֹצֵא. חִמְר בְּהַקְדֵּשׁ, שֶׁהַקֹּדֶשׁ – חָל עַל הַכֵּל, וּמוֹעֲלִין בּוֹ, לֹא הִתֵּר לְאֲכִילָה אֲלָא בְּפְדִיוֹן, מֵה שְׂאִין כֶּן בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי. חִמְר בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי מִבְּתְרוּמָה, שֶׁמַּעֲשֵׂר שְׁנִי – קוֹנֶה אֵת הַקֶּנֶקֶן, אוֹסֵר דְּמִיו וְעִרוּבָיו, סִפֵּק עִרוּבוֹ – כָּל שֶׁהוּא, אֶסוּר לְאוֹנֵן, וְטַעוֹן בַּעוּר, וְטַעוֹן וְדוּי, וְלֹא הִתֵּר לְאֲכִילָה אֲלָא בְּפְדִיוֹן, וְאֵין מְדַלִּיקִין בּוֹ אֵת הַנֵּר, מֵה שְׂאִין כֶּן בְּתְרוּמָה. חִמְר בְּתְרוּמָה מֵה שְׂאִין כֶּן בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, שֶׁהִתְרוּמָה – אֵינָה נִתְרַם אֲלָא מִן הַמְּקָף,

וְאִינְהָ נִטְלַת אֶלָּא מִן הַגְּמוּר, וְאִינְהָ נִטְלַת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא, וּמִדְּמַעַת, וְחִיבִין עָלֶיהָ חֻמְשׁ, וְנוֹהֶגֶת בְּכָל הַשָּׁנִים, מֵה שְׁאִין בֶּן בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי:

י. רבי מאיר אומר: אין מחללין כסף ופרות על הכסף אלא אם כן יש עמו פרוטרוט, וחקמים מתירין. רבי יעקב אומר משמו: שלשה דינרין כסף ודינר, הרביעי - כסף, והשאר - מעות. רבי שמעון בן אלעזר אומר, שמאי הזקן אומר: יניחנה בחנות ויאכל כנגדה:

יא. היו לו שתי מגורות, אחת של תרומה ואחת של מעשר שני, ומצא ביניהן פרות, קרוב לתרומה - יפלו לתרומה, קרוב למעשר שני - יפלו למעשר שני. מחצה על מחצה - מטילין אותו לשני חומרין. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: תבה שגשתמשו בה חלין ומעשר שני, ומצא בתוכה מעות, אם רב הניחו חלין - חלין, אם רב הניחו מעשר שני - מעשר שני. אמר להם רבי שמעון: הרי שלמים שיש בהן חזה ושוק שהן אסורין לזרים. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי: כך אמרו בית הלל לבית שמאי: אי אתם מודים לנו בפרות שלא נגמרה מלאכתן, שיפדה מעשר שני שלה ויאכל בכל מקום, אף פרות שנגמרה מלאכתן פיוצא בהן. אמרו להן בית שמאי: לא! אם אמרתם בפרות שלא נגמרה מלאכתן, שיכול להפקירן ולפוטרן מן המעשרות, תאמרו בפרות שנגמרה מלאכתן, שאינו יכול להפקירן ולפוטרן מן המעשרות? אמרו להן בית הלל: אף פרות שנגמרה מלאכתן, יכול להוציא תרומה ומעשרות ממקום אחר עליהן עד שירימו:

יב. אילן שעומד בפנים ונפו נוטה לחוץ - יש למעשר שני שלו פדיון. החזיר נופו לפנים - אין למעשר שני שלו פדיון. היה עומד בחוץ ונפו נוטה לפנים - אין למעשר שני שלו פדיון. החזיר נופו לחוץ - יש למעשר שני שלו פדיון:

יג. בתים שפתחיהן לפנים וחללן לחוץ, פתחיהן לחוץ וחללן לפנים, בית שמאי אומרים: אין פודין בהן מעשר שני כאלו הן מבפנים, ואין אוכלין בהם קדשים קלים כאלו הן בחוץ. ובית הלל אומרים: מכנגד החומה ולפנים - כלפנים. ומכנגד החומה ולחוץ - כלחוץ. אמר רבי יוסי: זו משנת רבי עקיבה. משנה ראשונה, בית שמאי אומרים: אין פודין בהן מעשר שני כאלו הן מבפנים, ואין אוכלין בהן קדשים קלים כאלו הן מבחוץ. ובית הלל אומרים: הרי הן כלשכות, את שפתחה לפנים - כלפנים. ואת שפתחה לחוץ - כלחוץ:

יד. לשפכה בנויה בקדש ופתחה לחול, תוכה - חול, וגגה - קדש. אוכלין בה קדשי קדשים, ואין שוחטין בה קדשים קלים, ואין חייבין עליה משום טמאה. בנויה בחול ופתחה לקדש, אף על פי שאין מקימין כן, תוכה - קדש, וגגה - חול. אוכלין בה קדשי קדשים, ושוחטין בה קדשים קלים, וחייבין עליה משום טמאה. בנויה בקדש ופתוחה לחול ולקדש, כלה - קדש. בנויה בחול ופתוחה לקדש ולחול, כלה - חול. בנויה בקדש ובחול, ופתוחה לקדש ולחול, כגון: בית המוקד, תוכן וגגותיהן, מכנגד הקדש ולקדש - קדש, ומכנגד החול ולחול - חול. רבי יהודה אומר: אם לענין טמאה, מכנגד החומה ולפנים - כלפנים, מכנגד החומה ולחוץ - כלחוץ. אם לאכול קדשים - הפל הולך אחר פתחה:

טו. היתה בנויה בחומת עזרה - אוכלין בה קדשי קדשים, ושוחטין בה קדשים קלים. היתה בנויה בחומת ירושלים - אוכלין בה קדשים קלים ואין פודין בה מעשר שני:

טז. בית הבנוי בחומה, רבי יהודה אומר: כאלו הוא מבחוץ. רבי שמעון אומר: כאלו הוא מבפנים:

יז. כל הלשכות בלן בנויות בקדש. רבי יוסי אומר: תחומי ארץ ישראל שבכתובים -

נדונין כחוצה לארץ. רבי אלעזר ברבי יוסי אומר: נדונין בארץ ישראל:

יח. מעשר שני שנכנס לירושלים ונטמא, בין שנטמא באב הטמאה ובין שנטמא בולד הטמאה, בין מבפנים בין מבחוץ - בית שמאי אומרים: הכל יפדה ויאכל בפנים. ובית הלל אומרים: הכל יפדה ויאכל מבחוץ, חוץ משנטמא באב הטמאה מבפנים; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, בית שמאי אומרים: הכל יפדה ויאכל בפנים, חוץ מה שנטמא באב הטמאה בחוץ. ובית הלל אומרים: הכל יפדה ויאכל בחוץ, חוץ מה שנטמא בולד הטמאה מבפנים. רבי אליעזר אומר: נטמא באב הטמאה, בין מבפנים בין מבחוץ - יפדה ויאכל בחוץ. נטמא בולד הטמאה, בין בפנים בין בחוץ - יפדה ויאכל בפנים. רבי עקיבא אומר: נטמא בחוץ, בין באב הטמאה בין בולד הטמאה, יפדה ויאכל בחוץ. נטמא בפנים, בין באב הטמאה בין בולד הטמאה - יפדה ויאכל בפנים. אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שנטמא באב הטמאה בחוץ - שיפדה ויאכל בחוץ. ועל שנטמא בולד הטמאה בפנים - שיפדה ויאכל בפנים. על מה נחלקו? על שנטמא באב הטמאה בפנים, ובולד הטמאה בחוץ, שבית שמאי אומרים: נפדה במקום, ויאכל במקום. ובית הלל אומרים: נפדה במקום, ויאכל בכל המקומות:

יט. הלכות בכסף מעשר שני שנטמא - יפדה. רבי יהודה אומר: יקבר. אמרו לו לרבי יהודה: מחמיר אתה בטפלה יתר מן העקר. אמר להם: מצינו שהחמירו בטפלה יתר מן העקר, שהתמורה - חלה על בעל מום קבוע, הקדש - אין חל על בעל מום קבוע. אמרו לו: ממקום שבאתה, מה להלן, תמימין - אין נפדין, ובעלי מומין - נפדין, אף כאן, טהורין - לא יפדו, טמאין - יפדו:

כ. המשאיל קנקנין למעשר שני, עד שלא גיפן - לא קנה מעשר, ומשגיפן - קנה מעשר. במה דברים אמורים? בשל יין. אבל של ציר ושל חמץ ושל מוריס, של שמן ושל דבש, בין גפס בין שלא גפס - לא קנה מעשר. בין גפס בין שלא גפס - עולים באחד ומאה. בין גפס בין שלא גפס - תורם מאחד על הכל. אימתי אמרו קנה מעשר בזמן שבלה מעשר. אבל אם הפקיד לתוכה רביעית של חליון, אף על פי שגפס - לא קנה מעשר:

כא. אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הדורף בחביות, שמפתח ואין צריך לערות. על מה נחלקו? על הדורף בגת, שבית שמאי אומרים: מפתח ומערה לגת. ובית הלל אומרים: מפתח ואין צריך לערות:

מסכת מעשר שני פרק שלישי

א. המוליך פרות מעשר שני ממקום היקר למקום הזול, או ממקום הזול למקום היקר - פודהו כשער מקומו. אמר רבי יהושע בן קרח: במה דברים אמורים? בשל דמאי. אבל בשל ודאי - פודין אותו כשער המקום הזול:

ב. פודין מעשר שני כשער הזול, כמו שחנוני לוקח אותו יום, ולא כמו שהוא מוכר. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כמו שחנוני לוקח באותו המין. הפורט דינר כסף למעשר שני - כמו שחנוני לוקח ולא כמו שהוא מוכר. המצרף דינר זהב למעשר שני - כמו ששלחני פורט ולא כמו שהוא מצרף. היה מוליכו ממקום למקום ומשתפר עליו על שויו רבע; דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: עד דינר. מעשר שני שאין לו דמים - דיו שיאמר הוא וחומשו מחלל על איסר זה:

ג. מעשר שני שאין דמיו ידועים - נפדה על פי שלשה לקוחות ולא על פי שלשה שאין לקוחות, אפלו אחד מהן נכרי, ואפילו אחד

מִהֵן בְּעָלִים - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לַפֶּתַח
 רֵאשׁוֹן. אִם אָמַר: הֲרִי הוּא שְׁלִי בְּסֹלֶע, וְאֶחָד
 אֹמֵר בְּסֹלֶע וְאֶסֶר - יִכּוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. זֶה חֲמוֹר
 בְּהִקְדָּשׁ מִבְּמַעֲשֵׁר שְׁנֵי:

ד. אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׁר שְׁנֵי אַכְסֵרָה אֲלֵא מַעוֹת.
 פִּיצֵד? הֵיוּ לוֹ פְרוֹת מִרְקִיבִין וּמַעוֹת
 מִחֲלִידִין - לֹא יֹאמֵר: 'כִּמָּה אָדָם רוֹצֵה לִתֵּן
 בְּצַבוּר זֶה, וְכִמָּה אָדָם רוֹצֵה לִתֵּן בְּכָרִי זֶה',
 אֲלֵא אֹמֵר: 'כִּמָּה אָדָם רוֹצֵה לִקַּח לוֹ מַעוֹת
 בְּסֹלֶע, וְכִמָּה אָדָם רוֹצֵה לִקַּח לוֹ פְרוֹת
 בְּדִינָר':

ה. סֹלֶע, כִּמָּה תֵהָא חֲסֵרָה וְלֹא יִהְיֶה מִחֲלָלִין
 עֲלֶיהָ מַעֲשֵׁר שְׁנֵי? לְסֹלֶע - אַרְבַּע אֶסְרוֹת.
 וְלִדְיָנָר - אִיסָר; דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה
 אֹמֵר: לְסֹלֶע - אַרְבַּע פּוֹנְדִיאוֹת. וְלִדְיָנָר -
 פּוֹנְדִיוֹן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: סֹלֶע - שְׁמוֹנֶה
 פּוֹנְדִיאוֹת. וְדִינָר - שְׁנֵי פּוֹנְדִיאוֹת. יֵתֵר עַל כֵּן
 - מִחֲלָלָה בְּשׁוּיָה. עַד כִּמָּה תִפְסַחַת וְיֵהָא
 רִשְׁאֵי לְקִימָה בְּסֹלֶע? סֹלֶע - עַד שְׁקָל,
 וּבְדִינָר - עַד רַבַּע. פְּחוֹת מִכֵּן, אֲפִלוּ אִיסָר -
 אֵין רִשְׁאֵין לְהַחֵל עֲלֶיהָ. הֵיתָה יוֹצֵא לְסִימוֹן
 בְּסֹלֶע, וְלִמְטַבַּע בְּשְׁקָל, לְסִימוֹן בְּשְׁקָל,
 וְלִמְטַבַּע בְּסֹלֶע - אֵין לְמַעֲשֵׁר שְׁנֵי אֲלֵא
 כְּשַׁעַר הַמְטַבַּע:

ו. הַמוֹכֵר פְרוֹת לַחֲבֵרוֹ וְנִמְצְאוּ טְבָלִים - רִץ
 אַחֲרָיו לְתַקְנָן. לֹא מִצְאוּ, בִּידוּעַ שֶׁהֵן קְיָמִין
 צְרִיף לַעֲשֹׂר עַל יָדוֹ, אִם בִּידוּעַ שְׁאֵין קְיָמִין
 אֵין צְרִיף לַעֲשֹׂר עַל יָדוֹ. סִפְקַ שֶׁהֵן קְיָמִין
 סִפְקַ שְׁאֵינָן קְיָמִין - מַעֲשֵׁר עֲלֵיהֶן וְקוֹרָא שֵׁם
 לְמַעֲשֵׁרוֹתֵיהֶם:

ז. הַמוֹכֵר פְרוֹת לַחֲבֵרוֹ, הַמוֹכֵר אֹמֵר:
 טְבָלִים מְכָרְתִי לָךְ, וְהִלּוּקַח אֹמֵר: מִתְקַנֵּין
 מְכָרְתִי לִי - כּוֹפִין אֶת הַמוֹכֵר לְתַקֵּן מִשְׁלָם
 אֶת שְׁלוֹ. הֲרִי שְׁלַקְחוּ שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶת
 גְּרוֹנוֹ, אִם מִחֲמַת הַחֹב - צְרִיף לַעֲשֹׂר עַל יָדוֹ.
 אִם מִחֲמַת אָנֹס - אֵין צְרִיף לַעֲשֹׂר עַל יָדוֹ:

ח. הָאוֹכֵל פְרוֹת מַעֲשֵׁר שְׁנֵי, בֵּין בְּשׁוּגַג בֵּין
 בְּמִזֵּיד - יִזְעַק לְשָׁמַיִם; דְּכָרִי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֵּן
 גְּמַלְיָאֵל. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אֹמֵר: בְּשׁוּגַג - יִזְעַק

לְשָׁמַיִם. בְּמִזֵּיד - יַחֲזֵרוּ דְמַיִם לְמַקוֹמָן. וְאִם
 הֵיוּ מַעוֹת, שׁוּגַג - יִזְעַק לְשָׁמַיִם. מִזֵּיד -
 יַחֲזֵרוּ דְמַיִם לְמַקוֹמָן; דְּכָרִי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֵּן
 גְּמַלְיָאֵל. רַבִּי אֹמֵר: בֵּין שׁוּגַג בֵּין בְּמִזֵּיד -
 יַחֲזֵרוּ דְמַיִם לְמַקוֹמָן:

ט. הַגּוֹנֵב טְבָלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - מִשְׁלָם לוֹ דְמֵי
 טְבָלוֹ; דְּכָרִי רַבִּי. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה
 אֹמֵר: דְמֵי חֲלִין שָׁבוּ:

י. יִשְׂרָאֵל שְׁאֵכֵל פְרוֹתָיו בְּטְבָלוֹ, אִף עַל פִּי
 שְׁמַתְחִיב בְּהֵן לְשָׁמַיִם - אֵין לְכַהֵן בְּהֵן
 כְּלוּם, שְׁנֹאֲמַר (בְּמִדְבָר יח, יט): "אֲשֶׁר
 יְרִימוּ" - אֵין לְכַהֵן בְּהֵן אֲלֵא עַד שְׁיָרִימוּ. וְכֵן
 בֵּן לֹוי שְׁאֵכֵל מַעֲשֵׁרוֹתָיו בְּטְבָלוֹ, אִף עַל פִּי
 שְׁמַתְחִיב בְּהֵן לְשָׁמַיִם - אֵין לְכַהֵן בְּהֵן
 כְּלוּם, שְׁנֹאֲמַר בְּהֵן: "וְזֶה אֲשֶׁר יְרִימוּ לַה'"
 - אֵין לָךְ בְּהֵן אֲלֵא עַד שְׁיָרִימוּ:

יא. הַמְבִיא פְרוֹת מִן הַגְּרָן לְעִיר, הַפְּרִישׁ
 תְּרוּמָה וְנִתְנָה לְכַהֵן, מַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן וְנִתְנָו
 לְלוּי, מַעֲשֵׁר עֲנִי וְנִתְנָו לְעֲנִי - אֵין מַחֲשֵׁב
 עֲמָהֵן דְמֵי הַבָּאָה. אֲבָל אִם קָרָא לְהֵן שֵׁם
 בְּגָרָן - הֲרִי זֶה מַחֲשֵׁב עֲמָהֵן דְמֵי הַבָּאָה:

יב. הַמוֹכֵר פְרוֹת לַחֲבֵרוֹ, וְאָמַר לוֹ: פְרוֹת
 שְׁמְכָרְתִי לָךְ טְבָלִין הֵם, בְּשֵׁר בְּכוֹר הוּא, יֵין
 נֶסֶף הוּא - מַה שְׁאֵכֵלוּ אֲכָלוּ, וְיַחֲזִיר לְהֵן אֶת
 הַדְּמַיִם. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן אֲלִיעֶזֶר אֹמֵר: דְּכָר
 שֶׁהִנְפֵּשׁ קֶצֶה בּוֹ - מַה שְׁאֵכֵלוּ אֲכָלוּ וְיַחֲזִיר
 לְהֵן אֶת הַדְּמַיִם. דְּכָר שְׁאֵין הִנְפֵּשׁ קֶצֶה בּוֹ -
 מַה שְׁאֵכֵלוּ אֲכָלוּ, וְיִנְכַּה לְהֵן מִן הַדְּמַיִם:

יג. אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׁר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם בְּזָמַן
 הַזֶּה. וְאֵין אוֹכְלִין מַעֲשֵׁר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם
 בְּזָמַן הַזֶּה. וְאֵין מִחֲלָלִין מַעֲשֵׁר שְׁנֵי
 בִירוּשָׁלַיִם בְּזָמַן הַזֶּה. וְאֵין מוֹכְרִין מַעֲשֵׁר
 שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם בְּזָמַן הַזֶּה. וְאֵין מוֹצִיאִין
 מַעֲשֵׁר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם בְּזָמַן הַזֶּה. וְאִם הוֹצִיא
 - הֲרִי אֵלוֹ יִרְקְבוּ. הַמְחַלֵּל מַעוֹת עַל פְרוֹת
 בִירוּשָׁלַיִם בְּזָמַן הַזֶּה - בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים:
 זֶה זָוָה מַעֲשֵׁר שְׁנֵי. וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים:
 הַמַּעוֹת - כְּמוֹת שְׁהִיּוֹ, וְהַפְּרוֹת - כְּמוֹת
 שְׁהִיּוֹ:

יד. בית הלל אומרים: מפריש אדם מעשר ראשון של דמאי, ותורמו ואוכלו, ואין צריך להפריש שני. בית שמאי אומרים: צריך להפריש שני, שמא הורם הראשון - לא הורם השני. והלכה כדברי בית הלל:

טו. ראה אחד שהפריש מעשר שני - נאמן על הראשון; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: נאמן על הראשון - נאמן על השני. אינו נאמן על השני - אינו נאמן על הראשון:

טז. הפריש תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני ואכלן, על אותו המין - נאמן, על מין אחר - אינו נאמן; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: אף על אותו המין - אינו נאמן. לא כל הימנו שיתקין את עצמו ויבא ויקלקלנו:

יז. האומר: מעשר שני שבחפץ זה מחלל על איסר זה, ולא קבע לו מקום - רבי שמעון אומר: קרא שם. וחכמים אומרים: עד שיאמר: לצפוננו או לדרומו. מעשה ברבן שמעון בן גמליאל, ורבי יהודה, ורבי יוסי, שנכנסו אצל בעל הבית לכזיב, אמרו: לא נדע היאך בעל הבית הזה מתקן את פרותיו. כיון שהרגיש בהן, הלך והביא לפניהן דלוסקיא מלא דיגרי זהב. אמרו לו: היאך אתה מתקן את פרותיך? אמר להם, כך וכך אני אומר: מעשר שני שבחפץ זה מחלל על איסר זה. אמרו לו: צא ואכול את פרותיך, השתכרת במעות, אבדת נפשות:

יח. חבר שמת והניח פרות, אפלו באותו היום כנסן - הרי הן בחזקת מתקנין:

מסכת מעשר שני פרק רביעי

א. הפודה מעשר שני שלו - הרי זה חייב בחמש. אחד הכונס מתוך שלו, ואחד הלוקח מן הכותי ומן הנכרי פרות טבלים, אחד שירש, ואחד שנתן לו במתנה - הרי זה חייב בחמש. כיצד חייב בחמש? הפודה בסלע - נותן חמשה דיגרין. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: הפודה בשקל - נותן

חמשה של סלע. הפודה במעשר, אם רצה לדקדק - ידקדק. כיצד? חלל על הסלע ונמצאת רעה, על הטריסית ונמצאת רעה - יחליף:

ב. מערימין על מעשר שני לפוטרו מן החמש. כיצד? אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים, לעבדו לשפחתו העברים: 'הילך מעות אלו ופדה לך בהן את מעשר זה'. אבל לא יאמר לו: 'פדה לי בהן את מעשר זה'. אמר רבי יהושע בן קרחה: בראשונה היו נוהגין כך. משרבו הרמאין: אומר אדם לחברו: 'הרי הפרות האלו נתונין לך במתנה', וחוזר ואומר לו: 'הרי הן מחללין על פרות שיש לי בבית'. ובלבד שלא יאמר לו: 'הרי הן מחללין על מעות שיש לי בתוך הכיס עד שיזכה בעל הבית לתוך ידו, או עד שישכר לו את מקומו':

ג. מפקיד אדם מעשר שני שלו אצל חבר, ושל דמאי אצל עם הארץ. אבא חלקיה מן קרויה אומר: בראשונה היו עושין כן. חזרו לומר: אפלו חבר - אין מפקידין אצלו, שאין אתה יודע מי עומד אחריו:

ד. נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החמש - רבי אליעזר אומר: חלל. וחכמים אומרים: לא חלל. אמר רבי: נראין דברי רבי אליעזר בשבת, ודברי חכמים בחול:

ה. מי שלא קרא שם למעשר שני של דמאי - רבי אליעזר אומר: יאכל. וחכמים אומרים: לא יאכל. אמר רבי יוסי: נראין דברי רבי אליעזר בשבת, ודברי חכמים בחול:

ו. שני אחין ושני שתפין, אב ובנו - פודין זה לזה מעשר שני, ונותנין זה לזה מעשר עני. אמר רבי יהודה: תבא מארה לאדם שנותן מעשר עני לאביו. לא אמרו אלא את שהיו שניהם עניים:

ז. אשתו - אין פודה לו את המעשר. רבי שמעון בן אליעזר אומר: אשתו פודה לו את המעשר:

בכּרף. אלו שרוצה - מוכר לשם חלין, ואלו שרוצה - מוכר לשם מעשר שני:

יג. האומר: 'מעשר שני מחלל על סלע שתעלה בידי מכיס זה', ו'על דינר שיעלה בידי מכיס זה' - רבי יוסי אומר: לא חלל. ו'חכמים אומרים: חלל. מודה רבי יוסי לחכמים, באומר: 'מעשר שני מחלל על סלע חדשה שתעלה בידי מכיס זה', ו'על דינר חדש שיעלה בידי מכיס זה' - שזה חלל. מודים חכמים לרבי יוסי, באומר: 'מעשר שני מחלל על סלע שהיתה ביד בני', ו'על דינר שהיה ביד בני' - שלא חלל, שאני אומר: שמה לא היתה בידו באותה שעה:

יד. האומר: 'מעשר שני מחלל על סלע שאפרט מן הדינר', ו'על טריסין שאפרט מן הסלע' - פורט לו דינר ונוטל הימנו סלעים ונוטל הימנו טריסית. נותן אדם לחברו טריסית טברית, ונוטל הימנו צפורית. צפורית ונוטל הימנו טברית. שני פונדיון. פונדיון, ונוטל הימנו שני איסרין. נותן אדם לחברו מעין ונוטל ממנו דינר. דינר, ונוטל ממנו פונדיון. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? בדמאי, אבל בודאי - אסור. ומחללין נחשת על פרות. אף בדמאי מחללין אותו נחשת על נחשת. נותן אדם לחברו גולגנית ונוטל הימנו דינר ונוטל הימנו פונדיון. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? בדמאי ובדחק, אבל בודאי וברוח - הרי זה אסור:

טו. היה עובר ממקום למקום ובידו מעות, אם עתיד לחזור למקומו - מחללן כשער מקומו. ואם לאו - מחללן בשויהן וכשער אותו מקום:

טז. הפריש תרומה, ומעשר ראשון, ומעשר שני, ולא קרא להן שם. - רבי יוסי אומר: נתקדשו. רבי יהודה אומר: לא נתקדשו. רבי מאיר אומר: אם עתיד לקרות להן שם - אין בהן קדשה, עד שיקרא להן שם, אם אין עתיד לקרות להן שם - כיון שהפרישן נתקדשו:

ת. כל אלו שאמרו: 'פודין זה לזה מעשר שני' - נותנין זה לזה מעשר עני. מודה רבי שמעון בן אלעזר באשתו, שאף על פי שפודה לו את המעשר - שאין נותנין לה מעשר עני:

ט. מפרישין תרומת מעשר על פרות עם הארץ, אף על פי שעושה תקלה לבאין אחריו. כיצד? הוציא פרות מתוך ביתו, ואמר לו: 'הפריש על אלו' - לא הפריש אלא עד מקום שהוא לוקח. מחללין מעשר שני על מעות עם הארץ, אף על פי שעושה תקלה לבאים אחריו. כיצד? הוציא מעות מתוך ביתו, ואמר לו: חלל על אלו - לא חלל, אלא עד מקום לוקח, ופורט לו דינר לאלתר. אם מחמת החוב - מתר. ואם מחמת מלוה - הרי זה אסור, עד שילך לתוך ביתו ויחזור:

י. קטן שמוכר בשוק - מפרישין עליו מעשר שני. כיצד? נתן לו טריסית, בין שהיא ביד הלוקח, בין שהיא ביד המוכר, בין שהיא באונקלין - מפריש עליו והולך, וחוזר ומביאו. נוטל הימנו דינר - מפריש עליו והולך. ולא עוד: אלא שאדם מוציא דינר מתוך ביתו - מפריש עליו והולך, וחוזר ומביאו לו באחרונה, ואומר לו: 'על זה חללתו':

יא. לקח הימנו עשרה דינרין של זהב - לא יחלל על כלן אלא על אחד מהם. לקח הימנו עשרה כורין של חטין - לא יפריש על כל המגורה אלא על אחד מהם. לקח הימנו עשר חביות של יין - לא יפריש על כל האוצר, אלא על אחת מהן. לקח הימנו עשר אגדות של ירק - לא יפריש על כל האונקלי אלא על אחת מהן, שלא להפחית את השוק בעיניו:

יב. מוכר מעשר שני לשם חלין. לא ימכרו לשם מעשר, מפני שפגם את המעשר. יש לו חלין ומעשר שני מערבין זה בזה ומבקש למוכרו - מוכר ראשון ראשון ונותן לתוך האונקלי. נתן כלן בכרף - נוטל דמיהן

יז. פְּדָה הַיִּמְנוּ מֵעֶשֶׂר בְּסֻלַּע, וְלֹא הִסְפִּיק לְמַדְרוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּשִׁתִּים, מִה שֶׁפְּדָה - פְּדָה, וּמִדַּת הַדִּין בִּינֵיהֶם. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי - מְשִׁיכְתוֹ הוּא פְּדִיוֹנוֹ. פְּדָה מִיִּמְנוּ מֵעֶשֶׂר בְּשִׁתִּים, וְלֹא הִסְפִּיק לְמוֹשְׁכוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּסֻלַּע, מִה שֶׁפְּדָה - פְּדָה, וּמִדַּת הַדִּין בִּינֵיהֶם, שֶׁמֵּעֶשֶׂר שְׁנֵי - פְּדִיתוֹ הִיא מְשִׁיכְתוֹ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אוֹמְרִים: אִף הֶקְדֵּשׁ - פְּדִיתוֹ הִיא מְשִׁיכְתוֹ:

יח. הַמְּנִיחַ אִיסָר וְאָכַל עָלָיו חֲצִיו, וְהֵלֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר וְהָרִי הוּא יוֹצֵא בְּפוּנְדִיּוֹן - יֹאכַל עָלָיו עוֹד אִיסָר. הַמְּנִיחַ פּוּנְדִיּוֹן וְאָכַל עָלָיו חֲצִיו, וְהֵלֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר וְהָרִי הוּא יוֹצֵא בְּאִסָר - יֹאכַל עָלָיו פֶּלֶג. זֶה הַכֶּלֶל: עַד שֶׁלֹּא פָּדְאוּ, מִה שֶׁהִשְׁבִּיחַ - הִשְׁבִּיחַ לְפִי חֲשׁוֹן, וּמִה שֶׁפָּגַם - פָּגַם לְפִי חֲשׁוֹן. אַחֵר שֶׁפָּדְאוּ, מִה שֶׁהִשְׁבִּיחַ - הִשְׁבִּיחַ לְשָׁנִי, וּמִה שֶׁפָּגַם - פָּגַם לְשָׁנִי:

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יַעֲקֹב בֶּן־אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם הוֹלִיד וְאֵלֶּיךָ תּוֹלְדֹת יַעֲקֹב בֶּן אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם אוֹלִיד יָת אֶת־יַעֲקֹב:

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יַעֲקֹב – יַעֲקֹב וְעָשָׂו הָאֲמוּרִים בַּפְּרָשָׁה. אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יַעֲקֹב – עַל יְדֵי שְׂפָתַיב הַכְּתוּב "יַעֲקֹב בֶּן אֲבִרְהָם", הוֹזַק לומר "אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יַעֲקֹב". לְפִי שְׂהִי לִיבְנֵי הַדּוֹר אֲמוּרִים: מֵאֲבִימֶלֶךְ נִתְעַבְּרָה שְׂרָה, שְׂהִרֵי כַּמָּה שָׁנִים שְׂהִתָּה עִם אֲבִרְהָם וְלֹא נִתְעַבְּרָה הִימָנוּ. מֵה עָשָׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? צַר קִלְסֵתֵר פְּנֵי שֶׁל יַעֲקֹב דּוֹמָה לְאֲבִרְהָם, וְהַעֲיִדוּ הַכֵּל "אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יַעֲקֹב". וְהוּא שְׂפָתַיב כֹּאן "יַעֲקֹב בֶּן אֲבִרְהָם", שְׂהִרֵי עֲדוּת יֵשׁ שֶׁ"אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יַעֲקֹב".

וַיְהִי יַעֲקֹב בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקָתְתוֹ אֶת־רַבְקָה בַּת־בְּתוּאֵל הַגְּאֲרִי מִפְּדָן אֲרָם אֲחֹת לָבֶן הַגְּאֲרִי לִו לְאִשָּׁה:

בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה – שְׂהִרֵי כִּשְׁבָא אֲבִרְהָם מֵהַר הַמּוֹרִיָּה נִתְבַּשֵּׁר שְׂנוֹלְדָה רַבְקָה. וַיַּעֲקֹב הָיָה בֶּן שְׁלוֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנָה, שְׂהִרֵי בּוּ בַּפְּרָק מֵתָה שְׂרָה, וּמִשְׂנוֹלְד יַעֲקֹב עַד הַעֲקֵדָה שְׂמֵתָה שְׂרָה שְׁלוֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנָה. כִּי בַת תְּשׁוּעִים הָיְתָה כִּשְׂנוֹלְד יַעֲקֹב, וּבַת מֵאָה עָשָׂרִים וְשֶׁבַע כִּשְׂמֵתָה, שְׂנִאָמַר: "וַיְהִי חַיֵּי שְׂרָה..." – הָרִי לִיַּעֲקֹב שְׁלוֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים, וּבּוּ בַּפְּרָק נּוֹלְדָה רַבְקָה. הַמֵּתִין לָהּ עַד שְׂהִתָּה רֵאוּיָה לְבִיאָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים וּנְשָׂאָה. בַּת בְּתוּאֵל מִפְּדָן אֲרָם אֲחֹת לָבֶן – וְכִי עֲדִיין לֹא נִכְתַּב שְׂהִיא בַת בְּתוּאֵל וְאֲחֹת לָבֶן וּמִפְּדָן אֲרָם? אֵלֶּה לְהַגִּיד שְׂבָחָה, שְׂהִתָּה בַת רָשָׁע וְאֲחֹת רָשָׁע, וּמִקּוּמָה אֲנָשִׁי רָשָׁע, וְלֹא לְמַדָּה מִמַּעֲשֵׂיהֶם. מִפְּדָן אֲרָם – עַל שֵׁם שְׁשׁוּנֵי אֲרָם הָיוּ: אֲרָם נִהְרִים וְאֲרָם צוּכָה, קוֹרָא אוֹתוֹ "פְּדָן" – לְשׁוֹן "צָמַד בְּקָר", מִרְגּוּם "פְּדָן תּוֹרִיָּא". וַיֵּשׁ פּוֹמֵרִין "פְּדָן אֲרָם" כֹּמוֹ "שָׂדָה אֲרָם", שְׂבַלְשׁוֹן יִשְׂמַעֲאֵל קוֹרִיו לְשָׂדָה "פְּדָן".

וַיַּעֲתֵר יַעֲקֹב לִי־הַיְהוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עַקְרָה הָיָה וַיַּעֲתֵר לוֹ י־הַיְהוָה וַתֵּהָר רַבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיֵּעָמֵר לָבֶן וַיַּעֲתֵר לוֹ י־הַיְהוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עַקְרָה הָיָה וַיֵּעָמֵר לָבֶן וַיַּעֲתֵר לוֹ י־הַיְהוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ:

וַיַּעֲתֵר – הַרְבֵּה וְהַפְּצִיר בַּתְּפִלָּה. וַיַּעֲתֵר לוֹ – נִתְפַצֵּר וְנִתְפַסֵּס וְנִתְפַתָּה לוֹ. וְאוֹמֵר אָנֹכִי: כֵּל לְשׁוֹן "עָתֵר" לְשׁוֹן הַפְּצָרָה וְרַבּוּי הוּא, וְכּוּ: "וַיַּעֲתֵר עָנוּ הַקְּטָרֵת", מִרְבִּית עֲלִפַת הַעֲשׂוֹן. וְכּוּ: "וַיַּעֲתֵרְתֶם עָלַי דְּבָרֵיכֶם". וְכּוּ: "וַיַּעֲתֵרֹת נְשִׁיוֹת שׁוֹנָא", דּוּמּוֹת לְמִרְבּוֹת וְהַגֵּם לְמִשָּׂא, אִינְקֵרִישְׂמִינִי ט | בְּלַע"ז. לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ – זֶה עוֹמֵד בְּנוּיָת זוֹ וּמִתְפַלֵּל, וְזוֹ עוֹמֵדָת בְּנוּיָת זוֹ וּמִתְפַלֵּלָת. וַיַּעֲתֵר לוֹ – וְלֹא לָהּ, שְׂאִין דּוֹמָה תְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן רָשָׁע לְתְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן צַדִּיק. לְפִיכֵךְ "לוֹ" וְלֹא "לָהּ".

וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקַרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם־כֹּן לָמָּה זֶה וַדַּחֲקִיו בְּנִיָּא בְּמַעֲשָׂהּ וַתֹּאמֶר אִם כֹּן לָמָּה דָּנָן אֲנִי אֲנֹכִי וַתִּלְךְ לְדָרֶשׁ אֶת־יְהוָה:

וַיִּתְרַצְצוּ – עַל כְּרַחֲמֵי הַמִּקְרָא הָיָה אוֹמֵר דְּרָשׁוּנִי, שְׂסַתֵּם מֵהּ הִיא "רַצְצִיָּה" זוֹ וְכַתְּב: "אִם כֹּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי". רַבּוּמִינוּ דְּרָשׁוּהוּ לְשׁוֹן "רִיצָה": כִּשְׂהִתָּה עוֹבְרָת עַל פְּתַחֵי תוֹרָה שֶׁל שֵׁם וְעַבְר – יַעֲקֹב רַץ וּמִפְּרָס לְצִאתָה. עוֹבְרָת עַל פְּתַחֵי עֲבוּדָה נְרָה – עָשָׂו מִפְּרָס לְצִאתָה. דְּבַר אַחֵר: מִתְרַצְצִים זֶה עִם זֶה, וּמְרִיבִים בְּנִחַלֵּת שָׁנֵי עוֹלָמוֹת. וַתֹּאמֶר אִם כֹּן – גְּדוֹל צַעַר הַעֲבוּר. לָמָּה זֶה אֲנֹכִי – מִתְאָנָה וּמִתְפַלֵּלַת עַל הַרְיוֹן. וַתִּלְךְ לְדָרֶשׁ – לְבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל שֵׁם. לְדָרֶשׁ אֶת ה' – שְׂיַגִּיד לָהּ מֵהּ תֵּהָא בְּסוּפָה.

וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ שְׂגִי גַיִם גּוֹיִם בְּבִטְנָךְ וּשְׂגִי לְאִמִּים מִמַּעֲיָךְ יִפְרְדּוּ וְלֹאֵם מִלֵּאֵם יֵאֱמָץ וְרַב יַעֲבֹד צַעִיר:

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ – עַל יְדֵי שְׁלִיחַ. לְשֵׁם נִאָמַר בְּרוּחַ הַקְּדוּשׁ, וְהוּא אָמַר לָהּ. שְׂגִי גַיִם בְּבִטְנָךְ – "גַּיִם" כְּתִיב: אֵלּוּ אֲנִטוֹנִינּוּס וְרַבִּי, שְׂלֹא פְּסוּקוֹ מֵעַל שְׁוִלְחָנָם לֹא צָנוּן וְלֹא חֲזָרָת, לֹא בִימּוֹת חֲתָמָה וְלֹא בִימּוֹת הַגְּשָׁמִים. וּשְׂגִי לְאִמִּים – אִין "לְאֹם" אֵלֶּה מְלָכוֹת. מִמַּעֲיָךְ יִפְרְדּוּ – מִן הַמַּעֲשִׂים הֵם נִפְרָדִים, זֶה לְרָשָׁעוֹ וְזֶה לְתַמוּ. מִלֵּאֵם יֵאֱמָץ – לֹא יִשְׁוּוּ בְּגִדְלָה: כִּשְׂזָה קָם זֶה גּוֹפֵל. וְכּוּ הוּא אוֹמֵר: "אִמְלֵאָה הַחֲרָבָה" – לֹא נִתְמַלֵּאָה צוּר אֵלֶּה מִחֲרָבָהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם.

וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לְלֵדָת וְהִגָּה תוֹמָם בְּבִטְנָהּ: וּשְׁלִימוֹ יוֹמָהָ לְמִילָד וְהָא תִּיּוּמִין בְּמַעֲשָׂא:

וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ – אֲכַל בְּתַמֵּר כְּתִיב: "וַיְהִי בַעַת לְדָתָהּ", שְׂלֹא מְלֵאוּ יָמֶיהָ כִּי לְשֶׁבַעַה חֲדָשִׁים יִלְדָתָם. וְהִגָּה תוֹמָם – חֶסֶר. וּבְתַמֵּר "תְּאוּמִים" מְלֵא, לְפִי שְׂשִׁנְיָהם צַדִּיקִים, אֲכַל כֹּאן אֲחַד צַדִּיק וְאֲחַד רָשָׁע.

וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן אֲדָמוּנִי כְּלוֹ פְּאֲדָרֵת שַׁעַר וַיִּקְרָאוּ שְׂמוֹ עֲשׂוֹ: וּנְפַק קְדָמָאָה סְמוּקָה פּוֹלִיָּה כְּגִלּוּם דְּסַעַר וַקְרוּ שְׂמִיָּה עֲשׂוֹ:

אֲדָמוּנִי – סִימָן הוּא שְׂהִיא שׁוּפָד דְּמִים. כְּלוֹ פְּאֲדָרֵת שַׁעַר – מְלֵא שַׁעַר כְּטִלִּית שֶׁל צֶמֶר הַמְּלֵאָה שַׁעַר, פְּלוֹקִיד"א בְּלַע"ז. וַיִּקְרָאוּ שְׂמוֹ עֲשׂוֹ – הַכֵּל קְרָאוּ לוֹ כּוּ, לְפִי שְׂהִיָּה נַעֲשָׂה וְנִגְמַר בְּשַׁעַרוֹ כְּכּוּן שָׁנִים הַרְבֵּה.

וַאֲחֵרֵי־כֹן יֵצֵא אֲחִיו וַיְדוּ אֲחֵזָתָהּ בַּעֲקֵב עֲשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׂמוֹ יַעֲקֹב בֶּן־שְׁשׁוּנֵים שָׁנָה בְּלֵדָת אֲתָם: וּבְתֵר כֹּן נִפְקָ אֲחִוְהִי וַיְדִיָּה אֲחִיָּדָא בְּעַקְבָּא דְּעֲשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׂמִיָּה יַעֲקֹב וַיַּעֲתֵר בְּרַ שְׂתִין שָׁנִין כַּד יִלְיַדַת יְתֵהוּן:

וַאֲחֵרֵי־כֹן יֵצֵא אֲחִיו וַיְדוּ אֲחֵזָתָהּ בַּעֲקֵב עֲשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׂמוֹ יַעֲקֹב בֶּן־שְׁשׁוּנֵים שָׁנָה בְּלֵדָת אֲתָם: וּבְתֵר כֹּן נִפְקָ אֲחִוְהִי וַיְדִיָּה אֲחִיָּדָא בְּעַקְבָּא דְּעֲשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׂמִיָּה יַעֲקֹב וַיַּעֲתֵר בְּרַ שְׂתִין שָׁנִין כַּד יִלְיַדַת יְתֵהוּן:

ואחרי כן יצא אחיו... – שמעתי מדרש אגדה הדורשו לפי פשוטו: בדין הנה אוחז בו לעקבו: יעקב נוצר מטפה ראשונה, ועשו מן השניה. צא ולמד משפופרת שפיה קצרה: מן בה שמי אכנים זו אחר זו – הנכנסת ראשונה תצא אחרונה, והנכנסת אחרונה תצא ראשונה. נמצא עשו הנוצר באחרונה יצא ראשון, ויעקב שנוצר ראשונה יצא אחרון. ויעקב בא לעקבו, ושיהא ראשון ללידה כראשון ליצירה, ויפטור את רחמה ויטול את הבכורה מן הדין. בעקב עשו – סימן שאין זה מספיק לגמור מלכותו עד שזה עומד ונוטלה הימנו. ויקרא שמו יעקב – הקדוש ברוך הוא. דבר אחר: אביו קרא לו "יעקב" על שם אחיות העקב. בן ששים שנה – עשר שנים משושאה, עד שנעשית בת שלש עשרה שנה וראויה לתריון. ועשר שנים הללו צפה והמתין לה כמו שעשה אביו לשרה. פינן שלא נתעברה, ידע שהיא עקרה והתפלל עליה. ושפחה לא רצה לשא, לפי שנתקדש בהר המזריה להיות עולה תמימה.

ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש ורביאו עולימיא והיה עשו גבר נחש ירכן גבר שזדה ויעקב איש תם ישב אהלים:

ויגדלו הנערים ויהי עשו – כל זמן שהיו קטנים לא היו נפרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם. כיון שנעשו בני שלוש עשרה שנה, זה פרש לבתי מדרשות וזה פרש לעבודה נרה. ידע ציד – לצוד ולרמות את אביו בפיו. ושואלו: אבא, היאך מעשירין את המלח ואת התבן? כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות. איש שזדה – כמשמעו: אדם בשל, וצודה בקשתו חיות ועופות. תם – אינו בקי בכל אלה, קלבו כן פיו. מי שאינו חריף לרמות קרוי "תם". ישב אהלים – אהלו של שם ואהלו של עבר.

ויאהב יצחק את-עשו כפי ציד ורבקה אהבת את-יעקב:

בפיו – פתגמו: בפיו של יצחק. ומדרשו: בפיו של עשו, שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו.

וינזד יעקב נזיד ויבא עשו מן-השדה והוא ענה: ובשיל יעקב תבשילא ועאל עשו מן חקלא והוא משלהי:

וינזד – לשון בשול, כפתגמו. והוא ענה – ברציחה, כמה דמימא: "כי עיפה נפשי להרגים".

ויאמר עשו אל-יעקב הלעיטני נא מן-האדם האדם הזה כי ענה אנכי עליך קרא-שמו אדם: ואמר עשו ליעקב אטעימני כען מן סמוקא סמקא הדיו ארי משלהי אנא על כן קרא שמיא אדם:

הלעיטני – אפתח פי ושפוף הרבה לתוכה, כמו ששינינו: "אין אוכסין את הגמל אבל מלעיטין אותו". מן האדם האדם – עדשים אדמות. ואותו היום מת אברהם, שלא יראה את עשו בן בנו יוצא למרבות רעה. ואין זו "שיבה טובה" שהבטיחו הקדוש ברוך הוא, לפיכך קצר הקדוש ברוך הוא חמש שנים משנותיו: שיצחק חי מאה ושמונים שנה וזה מאה ושבעים וחמש שנה. ובשל יעקב עדשים להברות את האבל. ולמה עדשים? שדומות לגלגל, שהאבלות גלגל החזור בעולם.

ויאמר יעקב מכרה כיום את-בכרתך לי: ואמר יעקב זבין כיום דלהי ית בכירותך לי:

מכרה כיום – כפתגמו: "כיום דלהו" – כיום שהוא ברוך, קד מכור לי מכירה ברוחה. בכרתך – לפי שהעבודה בבכורות. אמר יעקב: אין רשע זה כדאי שיקריב להקדוש ברוך הוא.

ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה-יגה לי בכרה: ואמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה-יגה לי בכרותך:

הנה אנכי הולך למות – אמר עשו: מה טיבה של עבודה זו? אמר לו כמה אזהרות ועונשין ומיתות תלוין בה. פאותה ששינינו: "אלו הן שבמיתה... שתוני יין ופרועי ראש". אמר: אני הולך למות על ידה, אם כן מה חפץ לי בה?

ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע לו וימפר את-בכרתו ליעקב: ואמר יעקב קיים לי כיום דלהי וקיים ליה וזבין ית בכירותיה ליעקב:

ויעקב נתן לעשו לחם ונגיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את-הבכרה: ויעקב יחם לעשו לחם ונתן עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את-הבכרה:

ויבז עשו – העיד הכתוב על רשעו, שבה עבודתו של מקום.

ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר הגה בימי אברהם וילך יצחק אל-אבימלך מלך-פלשתים גררה: והנה כפנא בארעא בר מפנא קדמא דהנה ביומי אברהם ואזל יצחק לנת אבימלך מלכא דפלשתאי לגרר:

ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר הגה בימי אברהם וילך יצחק אל-אבימלך מלך-פלשתים גררה: והנה כפנא בארעא בר מפנא קדמא דהנה ביומי אברהם ואזל יצחק לנת אבימלך מלכא דפלשתאי לגרר:

ויקרא אליו י-הנה ויאמר אל-תמד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך: ואתגלי ליה יי ואמר לא תיחות למצרים שרי בארעא דאימר לך:

אל תרד מצרִימָה – שְׁהִינָה דַעְתּוֹ לְרַדַּת מִצְרִימָה, כְּמוֹ שְׁרִיד אַבְיוּ בִימֵי הַרְעָב. אָמַר לוֹ: "אל תרד מצרִימָה", שְׁאַתָּה עוֹלָה תְּמִימָה, וְאִין חוֹצָה לְאַרְצָךְ כְּדָאֵי לָךְ.

גִּוּר בְּאַרְצָךְ הַזֹּאת וְאַהֲנִיה עִמָּךְ וְאַבְרָכְךָ כִּי־לָךְ וְלִזְרַעֲךָ אֶתְּךָ אֶת־כָּל־הָאַרְצוֹת הָאֵל וְהַקְּמַתִּי אֶת־הַשְּׂבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ:

האל – כמו "האלה".

וְהַרְבִּיתִּי אֶת־זְרַעֲךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזְרַעֲךָ אֶת כָּל־הָאַרְצוֹת הָאֵל וְהַתְּבַרְכּוּ בְּזְרַעֲךָ כָּל־גִּוְיֵי הָאָרֶץ:

וְהַתְּבַרְכּוּ בְּזְרַעֲךָ – אָדָם אוֹמֵר לְבָנוֹ: יְהִי זְרַעֲךָ בְּזַרְעוֹ שֶׁל יִצְחָק. וְכֵן כָּל הַמְּקַרָּא, וְזֶה אֵב לְכָל: "כִּי יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְשִׁימָךְ...". וְאִם לַעֲנֹן הַקְּלָלָה מִצִּיּוֹנוֹ כֹּ: "וְהִיָּתָה הָאֵשׁה לְאַלְהָ", שֶׁהַמְּקַלֵּל שׁוֹנְאוֹ אוֹמֵר: תֵּהָא כְּפִלּוֹנִית. וְכֹ: "וְהַנְּחַתְּם שְׂמֵכֶם לְשִׁבוּעָה לְבַחֲרִי", שֶׁהַנְּשָׁבַע אוֹמֵר: אֵהָא כְּפִלּוֹנִי אִם עֲשִׂיתִי כִּי וְכִי.

לְעָב אֲשֶׁר־שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקִלְי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֶרְתִּי מִצִּוְתֵי חֻקוֹתַי וְתוֹרֹתַי:

שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקוֹלִי – כְּשִׁנְסִיתִי אוֹתוֹ. וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֶרְתִּי – גְּזֵרוֹת הַהֲרַחָקָה עַל הַאֲנָקְרוֹת שֶׁבַתּוֹרָה, כְּגוֹן: שְׁנִיּוֹת לַעֲרִיּוֹת וְשִׁבּוֹת לַשַּׁבָּת. מִצִּוְתֵי – דְּבָרִים שֶׁאֵלּוֹ לֹא נִקְּבְּוּ רְאוּיִין הֵם לְהַצְטוּוֹת, כְּגוֹן: גְּזֵל וְשִׁפְכוֹת דָּמִים. חֻקוֹתַי – דְּבָרִים שֶׁנֶּצֶר הֲרַע וְאִמּוֹת הָעוֹלָם מְשִׁיבִין עֲלֵיהֶם, כְּגוֹן אֲכִילַת חֲזִיר וְלִבִּישַׁת שֶׁטְטָנוֹ, שֶׁאִין טַעַם בְּדָבָר, אֵלָּא גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ וְחֻקוֹתָיו עַל עַבְדָּיו. וְתוֹרֹתַי – לְהַבִּיא תוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה, הַלְכָה לְמִשְׁחָה מִסִּינַי.

פְּרִשְׁת גֵּרָר

שְׁנִי

וַיִּשָּׁב יִצְחָק בְּגֵרָר:

וַיִּתֵּיב יִצְחָק בְּגֵרָר:

וַיִּשְׁאַלּוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם לְאַשְׁתּוֹ וַיִּנְאֶמֶר אַחַתִּי הוּא כִּי יֵרָא לֵאמֹר אֲשִׁיתִי כְּפִי־הַרְגֵנִי אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם עַל־רְבִקָּה כִּי־טוֹבַת מְרָאָה הוּא:

וַיִּשְׁאַלּוּ אַנְשֵׁי אַתְרָא עַל עֵיסַק אַתְתִּיהָ וַנְאֶמֶר אַחַתִּי הוּא אַרִי דְחִיל לְמִימַר אַתְתִּי דְלִמָּא יִקְטְלוּנִי אַנְשֵׁי אַתְרָא עַל רְבִקָּה אַרִי שְׁפִירַת חִיזוֹ הוּא:

לְאַשְׁתּוֹ – עַל אֲשִׁתּוֹ, כְּמוֹ: "אִמְרִי לִי אַחִי הוּא".

וַיְהִי כִּי אָרְכוּ־לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁלַח אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיִּרְא וְהִגִּה יִצְחָק מִצַּחֲקָא אֶת רְבִקָּה אֲשִׁתּוֹ:

וְהוּא כִּד סְגִיאוֹ לִיה תַּמָּן יוֹמִיָּא וַאֲסַתְכִי אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְא דְּפִלְשְׁתִּי מִן חֲרַפָּא וַחֲזָא וְהָא יִצְחָק מְחִינֵךְ עִם רְבִקָּה אַתְתִּיהָ:

כִּי אָרְכוּ – אָמַר: מַעֲמָה אִין לִי לְדַאוּג, מֵאַחַר שֶׁלֹּא אָנְסוּהָ עַד עַכְשָׁיו, וְלֹא נִזְהַר לְהִיּוֹת נִשְׁמַר. וַיִּשְׁלַח אַבְיִמֶלֶךְ... – רָאָהוּ מְשַׁמֵּשׁ מִשְׁתּוֹ.

וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיִּנְאֶמֶר אַךְ הִנֵּה אֲשִׁתְךָ הוּא וְאִיךְ אֲמַרְתָּ אַחַתִּי הוּא וַנְאֶמֶר לִיה יִצְחָק אַרִי כִּי אֲמַרְתִּי כְּפִי־אִמּוֹת עֲלִיָּה:

וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק וַנְאֶמֶר בְּרַם הָא אַתְתְּךָ הוּא וַאֲיִכְדִין אֲמַרְתָּ אַחַתִּי הוּא וַנְאֶמֶר לִיה יִצְחָק אַרִי אַמְרִית דְּלִמָּא אַתְקַטִּיל עֲלֵהָ:

וַיִּנְאֶמֶר אַבְיִמֶלֶךְ מַה־זֹּאת עֲשִׂיתִי לָנוּ כְּמַעֲט שְׂכָב אַחַד הָעַם אֶת־אֲשִׁתְךָ וְהַבַּאת עֲלֵינוּ אֲשָׁם:

וַנְאֶמֶר אַבְיִמֶלֶךְ מָא דָּא עַבְדְּתָ לָנָא כְּזַעִיר פּוֹן שְׂכִיב דְּמִיחַד בְּעַמָּא יְת אַתְתְּךָ וְאִיתִיתָא עֲלָנָא חוּבָא:

אַחַד הָעַם – הַמִּיּוּחַד בְּעַם, זֶה הַמֶּלֶךְ. וְהַבַּאת עֲלֵינוּ אֲשָׁם – אִם שְׂכָב כְּבָר, הַבַּאת עֲלֵינוּ אֲשָׁם.

וַיִּצְוּ אַבְיִמֶלֶךְ אֶת־כָּל־הָעַם לֵאמֹר הַנִּגְעַ בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמַת:

וּפְקִיד אַבְיִמֶלֶךְ יְת כָּל עַמָּא לְמִימַר דִּינְזִיק לְגוּבְרָא הַדִּין וְלֵאֲתַתִּיהָ אַתְקַטִּיל יְתַקְטִיל:

וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאַרְצָךְ הַזֹּאת וַיִּמְצָא בְּשִׁנְהָ הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ וַיִּתְּהוּ:

וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאַרְעָא הַהִיא וְאַשְׁכַּח בְּשַׁתָּא הַהִיא עַל חַד מֵאָה בְּדַשְׁעָרוּהִי וּבְרַכִּיהָ יְיָ:

בְּאַרְצָךְ הַהוּא – אִף עַל פִּי שְׁאִינָה חֲשׁוּבָה בְּאַרְצָךְ יִשְׂרָאֵל עַצְמָה, בְּאַרְצָךְ שְׂבַעָה גוֹיִם. בְּשִׁנְהָ הַהוּא – אִף עַל פִּי שְׁאִינָה כְּתוּבָה, שְׁהִיָּתָה שְׁנַת רַעְבּוֹן. בְּאַרְצָךְ

ההוא, בשנה שהוא – שניהם למה? לומר שהארץ קשה והשנה קשה. מאה שיערים – שאמדיה כמה ראויה לעשות, ועשתה על אחת שאמדיה מאה. ורבותינו אמרו: אמד זה למעשרות הנה.

שלישי

ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד פי-גדל מאד: ורבא גוברא ואזל אזיל סגי ורבי עד דרבא לחדא:

פי גדל מאד – שקיו אומרים: גדל פרדותיו של יצחק, ולא כספו ונהבו של אבימלך.

ויהי-לו מקנה-צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אתו פלשתים: ונהו ליה גייתי ענא וגייתי תורי ועבדה סגי וקניאו ביה פלשתאי:

ועבדה רבה – פעלה רבה, בלשון לע"ז אובריינג"א ו. "עבודה" משמע עבודה אחת, "עבדה" משמע פעלה רבה.

וכל-הבארת אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר: וכל בירי דחפרו עבדי אבוהי ביומי אברהם אבוהי טמונין פלשתאי ומלונין עפרא:

סתמום פלשתים – מפני שאמרו: תקלה הם לנו מפני הגיסות הבאות עלינו. "טמונין פלשתאי" לשון סתימה, ובלשון המשנה: "מטמטם את הלב".

ויאמר אבימלך אל-יצחק לך מעמנו פי-עצמת ממנו מאד: ואמר אבימלך ליצחק איזיל מעמנא ארי תקיפת מננא לחדא:

ויגדל משם יצחק ויחן בנחל-גרר וישב שם: ואזל מתמן יצחק ושרא בנחלא דגרר ויתיב תמן:

בנחל גרר – רחוק מן העיר.

וישב יצחק ויחפר ואת-בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אתרי מות אברהם ויקרא להן שמות פשמת אשר-קרא להן אביו: ותב יצחק ויחפר ית בירי דמנא דחפרו ביומי אברהם אבוהי וטמונין פלשתאי בטר דמית אברהם וקרא להון שמיהו כשמיהו דנהו קרי להון אבוהי:

וישב... ויחפר – הבארות אשר חפרו בימי אברהם אביו, ופלשתים סתמום מקודם שנסע יצחק מגרר – חזר ונחפרו.

ויחפרו עבדי-יצחק בנחל וימצאו-שם באר מים חיים: ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו-שם באר מים חיים:

ויקרא שם-הבאר עשק פי התעשקו עמו: ונצו רעוותא דגרר עם רעוותא דיצחק למימר דילנא מנא וקרא שמה דבירא עשק ארי אתעסקו עמיה:

עשק – ערעור. פי התעשקו עמו – נתעשקו עמו עליה במריבה וערעור.

ויחפרו באר אתרת ויריבו גם-עליה ויקרא שמה שטנה: ויחפרו ביר אחרי ונצו אף עלה וקרא שמה שטנה:

שטנה – נושמיני"ט.

ויעתק משם ויחפר באר אתרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחבות ויאמר פי-עתה הרתיב י-הנה לנו ופרינו בארץ:

ופרינו בארץ – כתרומו: "ונפוש בארעא".

רביעי

ויצל משם באר שבע: וסליק מתמן לבאר שבע:

ויבא אליו י-הנה בלילה ההוא ויאמר אנכי א-לחי אברהם אביה אל-תירא פי-אתה אנכי וברכתיה והרביתי את-נרעך בעבור אברהם עבדי:

ויבן שם מזבח ויקרא בשם י-הנה ויט-שם אהליו ויבן תמן מדבחה וצלי בשמא די ופרסיה תמן

וַיִּכְרוּ-שָׁם עֲבָדֵי-יִצְחָק בָּאָר:

לְמִשְׁכָּנֵיהָ וַיְכַרו תַּמָּן עֲבָדֵי יִצְחָק בִּירָא:

וַאֲבִימֶלֶךְ הִלֵּךְ אֵלָיו מִגְרָר וַאֲחֻזַּת מִרְעֵהוּ וּפִיכֹל שׁוֹר-צָבָאוּ:

וַאֲבִימֶלֶךְ אֶתָּא לְנֹתִיהָ מִגְרָר וְסִיעַת מִרְחֻמוֹהִי וּפִיכֹל רַב חֵילִיהָ:

וַאֲחֻזַּת מִרְעֵהוּ – כְּתֻבָּהוּמוֹ: "וְסִיעַת מִרְחֻמוֹהִי", סִיעַת מֵאוֹהֲבָיו. וְנִשׁ פּוֹתְרִין "מִרְעֵהוּ" מ"ם מִיִּסּוּד הַתִּיבָה, כְּמוֹ "שְׁלֹשִׁים מִרְעִים" דְּשִׁמְשׁוֹן, כְּדִי שְׁתַּהַיְתֶה תִּיבַת "וַאֲחֻזַּת" דְּבוֹקָה. אֲבָל אֵין דְּרַף אֲרִיץ לְדַבֵּר עַל הַמְּלֻכּוֹת כּוּ, "סִיעַת אוֹהֲבָיו", שָׁאֵם כּוּן כֹּל סִיעַת אוֹהֲבָיו הוֹלִיךְ עִמּוֹ, וְלֹא הָיָה לוֹ אֵלָא סִיעָה אַחַת שֶׁל אוֹהֲבִים. לְכּוּן נִשׁ לְפָתְרוּ בְּלִשׁוֹן הִרְאִישׁוֹן. וְאֵל תַּתְּמָה עַל תִּי"ו שֶׁל "אַחֻזַּת", וְאֵף עַל פִּי שְׁאִינָה תִּיבָה סְמוּכָה, נִשׁ דּוֹגְמָתָה בְּמִקְרָא: "עֲזַרַת מִצָּר", "וַיִּשְׁכַּרַת וְלֹא מִיָּדוֹ". אַחֻזַּת – לִשׁוֹן קְבוּצָה וְאַגְדָּה, שְׁנֹאֲחֻזִּין נְסֻד.

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִצְחָק מִדּוֹעַ בְּאַתָּם אֵלָי וְאַתֶּם שְׂנֵאתֶם אֹתִי וְתִשְׁלַחְנִי מֵאַתָּכֶם:

וַיֹּאמֶר לְהוֹן יִצְחָק מִדִּין אֶתִּיתוֹן לְנֹתִי וְאַתּוֹן סְנִיתוֹן תִּי וְשִׁלַּחְתוּנִי מִלְּנֹתְכוֹן:

וַיֹּאמְרוּ רָאוּ רְאִינוּ כִּי-הִיָּה י-הוָה | עִמָּךְ וְנֹאֲמָר תְּהִי נָא אֱלֹהֵ בִּינוֹתֵינוּ וּבִינֵינוּ וּבִינְךָ וּנְכַרְתֶּה בְּרִית עִמָּךְ:

וַיֹּאמְרוּ מִחֻזָּא חֻזִּינָא אַרִי הוּהּ מִימְרָא דִּי בְּסַעֲדָךְ וַאֲמַרְנָא תַתְּקִימִים כְּעַן מוֹמְתָא דְהוֹת בֵּין אֲבָהֵתְנָא בִּינוּנָא וּבִינְךָ וּנְגִזֹר קִיָּם עִמָּךְ:

רָאוּ רְאִינוּ – "רָאוּ" בְּאִבְיָה, "רְאִינוּ" כּוּ. תְּהִי נָא אֱלֹהֵ בִּינוֹתֵינוּ... – הָאֵלָה אֲשֶׁר "בִּינוֹתֵינוּ" מִימֵי אֲבִיךָ, תְּהִי עִם עַמָּה בִּינוֹנֵינוּ וּבִינְךָ –

אִם-תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רְעָה כְּאֲשֶׁר לֹא נִגְעֵנוּךָ וְכְאֲשֶׁר עָשִׂינוּ עִמָּךְ רַק-טוֹב וְנִשְׁלַחְךָ בְּשָׁלוֹם אֶתָּה עַתָּה בְּרוּךְ י-הוָה:

אִם תַּעֲבִיד עִמָּנָא בִּישָׂא כְּמָא דְלֹא אֲנִזִּיקְנָךְ וְכְמָא דְעַבְדְּנָא עִמָּךְ לְחֻזַּד טָב וְשִׁלַּחְנָךְ בְּשָׁלָם אֶתָּה כְּעַן בְּרִיכָא דִּי:

לֹא נִגְעֵנוּךָ – כְּשִׁאֲמַרְנוּ לְךָ "לֵךְ מֵעַמָּנוּ". אֶתָּה – עִם אֶתָּה עֲשֶׂה לָנוּ כְּמוֹ כּוּ.

חמישי

וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתָּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ:

וַעֲבַד לְהוֹן מִשְׁתִּיָּא וַאֲכָלוּ וַשְׁתִּיאוּ:

וַיִּשְׁפִּימוּ בְּבֶקֶר וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאָחִיו וַיִּשְׁלַחֲם יִצְחָק וַיִּלְכוּ מֵאַתּוֹ בְּשָׁלוֹם:

וַאֲקִדִּימוּ בְּצַפְרָא וְקִיִּימוּ גְבַר לְאַחוּהִי וְשִׁלַּחְנוֹן יִצְחָק וַאֲזָלוּ מִלְּנֹתִיהָ בְּשָׁלָם:

וַיְהִי | בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּבְאֹר עֲבָדֵי יִצְחָק וַיִּגְדּוּ לוֹ עַל-אֲדוֹת הַבָּאָר אֲשֶׁר חָפְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִצָּאנוּ מַיִם:

וַתְּהִי בַּיּוֹמָא הַהוּא וַאֲתוּ עֲבָדֵי יִצְחָק וַחֻזִּיאוּ לִיהָ עַל עֵיסַק בִּירָא דְחִפְרוּ וַאֲמָרוּ לִיהָ אֲשַׁכְחָנָא מַיָּא:

וַיִּקְרָא אֹתָהּ שְׁבַעָה עַל-כֵּן שְׁמֵי-הָעִיר בָּאָר שְׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

וַקְרָא יְתָה שְׁבַעָה עַל כּוּן שְׁמָה דְקַרְתָּא בָּאָר שְׁבַע עַד יוֹמָא הַדִּין:

שְׁבַעָה – עַל שֵׁם הַבְּרִית.

וַיְהִי עָשׂוּ בּוֹן-אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת-יְהוֹדִית בַּת-בְּאָרִי הַחַתִּי וְאֶת-בְּשֵׁמֶת בַּת-אֵילָן הַחַתִּי:

וַתְּהִי עָשׂוּ בַר אַרְבָּעִין שָׁנִין וּנְסִיב אֶתְתָּא יְתָה יְהוֹדִית בַּת בְּאָרִי תַתְּאָה וְיְתָה בְּשֵׁמֶת בַּת אֵילוֹן תַתְּאָה:

כּוּן אַרְבָּעִים שָׁנָה – עָשׂוּ הָיָה נִמְשַׁל לְחֻזִּיר, שְׁנֹאֲמַר: "וַיְכַרְסֵּמֶנָה חֻזִּיר מִיַּעֲר". הַחֻזִּיר הָיָה כְּשִׁהוּא שׁוֹכֵב, פּוֹשֵׁט טְלָפִיו, לוֹמַר: רָאוּ שְׁאֵנִי טְהוֹר! כְּדִי אֵלּוּ גּוֹזְלִים וְחוֹמְסִים וּמְרָאִים עִצְמָם כְּשָׂרִים. כֹּל אַרְבָּעִים שָׁנָה הָיָה עָשׂוּ צַד וְנִשִּׁים מִתְּמַחַת יַד בְּעֵלְיָהוּן וּמַעֲנָה אוֹתָם. כְּשִׁהָיָה כּוּן אַרְבָּעִים אָמַר: אֲבָא כּוּן אַרְבָּעִים שָׁנָה נִשָּׂא אִשָּׁה, אֵף אֵנִי כּוּ.

וַתִּהְיֶינָּה מֵרַת רוּחַ לְיִצְחָק וּלְרַבְקָה:

וַתְּהוּאָה מְסַרְבֵּן וּמְרַגְזֵן עַל מִימַר יִצְחָק וּרַבְקָה:

מֵרַת רוּחַ – לִשׁוֹן הַמְּרָאוֹת רוּחַ, כְּמוֹ: "מְמַרִים הֵייתֶם". כֹּל מַעֲשִׂיהוֹן הָיוּ לְהַכְעִיס וּלְעַצְבוֹן לְיִצְחָק וּלְרַבְקָה, שִׁהִיו עוֹבְדוֹת עֲבוּדָה זָרָה.

וַיְהִי כִּי-יָגֵן יִצְחָק וַתִּכְתְּבֵינָּה עֵינָיו מִרְאָת וַיִּקְרָא אֶת-עָשׂוּ | בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַגִּבִּי:

וַתְּהִי כִּד סִיב יִצְחָק וְכִהִיָּא עֵינוֹהִי מִלְּמַחְזֵי וַקְרָא יְתָ עָשׂוּ בְרִיהָ רַבָּא וַאֲמַר לִיהָ בְרִי וַאֲמַר לִיהָ הָאָנָּא:

ותמקחין – בעשנו של אלו. דבר אחר: כשנעקד על גבי המזבח, והנה אביו רוצה לשחטו, באותה שעה נפתחו השמים, וראו מלאכי השרת והיו בוכים, ונרדו דמועתיהם ונפלו על עיניו. לפיכך כהו עיניו. דבר אחר: כדי שיטול יעקב את הברכות.

וַיֹּאמֶר הַנְּהַגְנָא זְקַנְתִּי לֹא יְדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי:

וַאֲמַר הָא כֶּעַן סִיבִית לִית אַנָּא יָדַע יוֹם מוֹתִי:

לא ידעתי יום מותי – אמר רבי יהושע בן קרחה: אם מגיע אדם לפרק אבותיו, ידאג חמש שנים לפניו ויחמש לאחר כן. ויצחק היה בן מאה ועשרים ושלוש. אמר: שמא לפרק אמי אני מגיע, והיא מתה בת מאה ועשרים ושבע, והריני בן חמש שנים סמוך לפרקה? לפיכך לא ידעתי יום מותי – שמא לפרק אמי, שמא לפרק אבא.

וַעֲתָה שְׂאֵנָא כְּלִיף תְּלִיף וְקִשְׁתָּךְ וַצֵּאל הַשְּׂלָה וַצּוּדָה לִי צִידָה צִידָה:

וְכַעַן סַב כְּעַן זִינָךְ סִיפָךְ וְקִשְׁתָּךְ וּפּוֹק לַחֲקָלָא וַצּוּד לִי צִידָה:

שׂא נא – לשון השחנה, כאותה ששנינו: "אין משחיוזין את הסכין, אבל משיאה על גבי חברתה" – חדד סכינך ושחוט נפה, שלא תאכילני גבלה. תלף – חרף שדרך לתלותה. וצודה לי – מן הקפקר ולא מן הגל.

וַעֲשֵׂה־לִּי מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי וְהִבִּיֵאָה לִּי וְאֶכְלָה בְּעֶבְרַת תְּבָרְכָךְ נַפְשִׁי בְּטָרַם אָמוֹת:

וַעֲבִיד לִי תַבְשִׁילִין כַּמָּא דְרַחֲמִית וְאֶעִיל לִי וְאֵיכּוּל בְּדִיל דְתַבְרַכְנָךְ נַפְשִׁי עַד לֹא אָמוֹת:

וּרְבֵקָה שֹׁמַעַת בְּדַבָּר יִצְחָק אֶל־עֲשׂוּ בְּנֵי וַיִּלְךְ עֲשׂוּ הַשְּׂדָה לְצוּד צִיד לְהִבִּיא:

וּרְבֵקָה שֹׁמַעַת כַּד מְלִיל יִצְחָק עִם עֲשׂוּ בְרִיה וְאֶזַּל עֲשׂוּ לַחֲקָלָא לְמַצְד צִידָה לְאִיתָאָה:

לצוד ציד להביא – מהו "להביא"? אם לא ימצא ציד, הביא מן הגל.

וּרְבֵקָה אָמְרָה אֶל־יַעֲקֹב בְּנֵה לֵאמֹר הִנֵּה שֹׁמַעַתִּי אֶת־אֲבִיךָ מְדַבֵּר אֶל־עֲשׂוּ אַחִיךָ לֵאמֹר:

וּרְבֵקָה אָמְרַת לְיַעֲקֹב בְּרַה לְמִימַר הָא שֹׁמַעִית מִן אַבּוּךָ מְמִלִּיל עִם עֲשׂוּ אַחוּךְ לְמִימַר:

הִבִּיֵאָה לִי צִיד וַעֲשֵׂה־לִּי מִטְעָמִים וְאֶכְלָה וְאֶבְרַכְכָּה לְפָנַי יְיָ־הוֹהָה לְפָנַי מוֹתִי:

אִיתָא לִי צִידָה וַעֲבִיד לִי תַבְשִׁילִין וְאֵיכּוּל וְאֶבְרַכְנָךְ קָדָם יְיָ קָדָם מוֹתִי:

לפני ה' – ברשותו, שישכים על ידי.

וַעֲתָה בְּנֵי שָׁמַע בְּקֹלִי לְאֲשֶׁר אֲנִי מְצַנֵּה אִתְּךָ:

וְכַעַן בְּרִי קַבִּיל מִנִּי לְמָא דְאַנָּא מְפַקְדָא יְתָךְ:

לְךָ־נָא אֶל־הַצֵּאן וְקַח־לִּי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדֵי עֲזִים טֹבִים וְאֶעֱשֶׂה אִתָּם מִטְעָמִים לְאֲבִיךָ כַּאֲשֶׁר אֶהֱב:

אִיזִיל כְּעַן לְעֵנָא וְסַב לִי מִתַּמָּן תְּרִין גְּדֵי עֲזִין טֹבִין וְאֶעֱבִיד יְתֵהוּן תַבְשִׁילִין לְאַבּוּךָ כַּמָּא דְרַחֲמִים:

וקח לי – משלי הם ואינם גזל, שפך כתב לה יצחק בכתבתה לטול שני גדי עזים בכל יום. שני גדי עזים – וכי שני גדי עזים היה מאכל של יצחק? אלא פסח היה, האחד הקריב לפסחו, והאחד עשה מטעמים; בפרקי דרבי אליעזר. כאשר אהב – כי טעם הגדי בטעם הצבי.

וְהִבֵּאתָ לְאֲבִיךָ וְאֶכְלָה בְּעֶבְרַת אֲשֶׁר יְבָרְכָךְ לְפָנַי מוֹתוֹ:

וְתַעִיל לְאַבּוּךָ וְיֵיכּוּל בְּדִיל דִּיבְרַכְנָךְ קָדָם מוֹתִיָּה:

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־רְבֵקָה אִמּוֹ הֵן עֲשׂוּ אַחִי אִישׁ שָׂעֵר וְאֲנֹכִי אִישׁ תֵּלֵק:

וַאֲמַר יַעֲקֹב לְרְבֵקָה אִמִּיהָ הָא עֲשׂוּ אַחִי גִבֵּר סַעֲרָן וְאֲנָא גִבֵּר שְׂעִיעַ:

איש שער – בעל שער.

אוּלַּי יִמְשַׁנֵּי אָבִי וְהִיִּיתִי בְּעֵינָיו כַּמְתַּעֲתַע וְהִבֵּאתִי עָלַי קִלְלָה וְלֹא בְרָכָה:

מָאָם יְמוּשְׁנֵי אַבָּא וְאִיהִי בְּעֵינֵיהִי כַּמְתַּלְעַב וְאִיתִי עָלַי לוֹטִיּוֹן וְלֹא בְרָכּוֹן:

ימשיני – כמו "ממשש בעהרם".

וְתֹאמַר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קִלְלָתְךָ בְּנֵי אָךְ שָׁמַע בְּקֹלִי וְלָךְ קַח־לִּי:

וְאָמְרַת לִּיהָ אִמִּיהָ עָלַי אֶתְאַמַּר בְּנִבּוּאָה דְלֹא יִיתוֹן לְוִטִיָּא עָלָךְ בְּרִי בְרַם קַבִּיל מִנִּי וְאִיזִיל סַב לִּי:

וַיִּלְךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטְעָמִים וַאֲזַל וַנְּסִיב וְאִיתִי לְאִמִּיהָ וַעֲבַדַת אִמִּיהָ תַבְשִׁילִין

פֶּאֶשֶׁר אָהַב אָבִיו:

כְּמֵא דָרְחִים אָבוּהֵי:

**וַתִּקַּח רַבֶּקָה אֶת־בְּגְדֵי עֶשָׂו בְּגַה הַגָּדֹל הַחֲמֹדֹת
אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבַּיִת וַתִּלְבַּשׁ אֶת־יַעֲקֹב בְּגַה הַקָּטָן:**

**וַנְּסִיבַת רַבֶּקָה יָת לְבוּשֵׁי עֶשָׂו בְּרַה רַבָּא דְכִיּוּתָא
דְּעַמְהָ בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַה זְעִירָא:**

החמדות – הנקיות, כתרמומו "דכיינתא". דבר אחר: שחמד אותן מן נמרוד. אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבַּיִת – והלא כמה נשים היו לו, והוא מפקיד אצל אמו? אלא שהיה בקי במעשיהו וחושדו.

**וְאֵת עֵרַת גְּדֵי הָעֵזִים הַלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו וְעַל
חֻלְקַת צִוְּאָרָיו:**

**וְיָת מִשְׁכֵּי דְגְדֵי בְנֵי עֵזִי אַלְבִּישַׁת עַל יְדוּהֵי וְעַל
שְׁעִיעוֹת צוּרְיָה:**

**וַתִּתֵּן אֶת־הַמְּטַעֲמִים וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשְׂתָהּ
בֶּיַד יַעֲקֹב בְּגַה:**

**וַיִּהְבַּת יָת תְּבַשְׁלִילָא וְיָת לַחְמָא דְעַבְדַּת בִּידָא
דְּיַעֲקֹב בְּרַה:**

**וַיָּבֵא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִי מִי אַתָּה
בְּנִי:**

**וַעֲבַל לָוֹת אָבוּהֵי וַאֲמַר אָבָא וַאֲמַר הָאָנָּא מִן אַתָּ
בְּרִי:**

**וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אֲנֹכִי עֶשָׂו בְּכֹרֶךָ עֲשִׂיתִי
פֶּאֶשֶׁר דְּבַרְתָּ אֵלָי קוּם־נָא שָׁבָה וְאֶכְלֶה מִצִּידֵי
בְּעֹבֹר תְּבַרְכְּנִי נִפְשָׁךָ:**

**וַאֲמַר יַעֲקֹב לְאָבוּהֵי אָנָּא עֶשָׂו בּוֹכְרֶךָ עַבְדִּית כְּמֵא
דְּמַלְלִיתָא עִמִּי קוּם כְּעַן אֶסְתַּחֲר וְאֶכּוֹל מִצִּידֵי בְּדִיל
דְּתַבְּרַכְּנִי נִפְשָׁךָ:**

אֲנֹכִי עֶשָׂו בְּכֹרֶךָ – אֲנֹכִי הַמְּבִיא לָךְ, וְעֶשָׂו הוּא בְּכֹרֶךָ. עֲשִׂיתִי – כְּמֵה דְבָרִים כְּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ אֵלָי. שָׁבָה – לְשׁוֹן מִסָּב עַל הַשְּׁלֵחוֹ, לְכֹךְ מִתְּרַגְּם "אֶסְתַּחֲר".

**וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־בְּנוֹ מִה־נָּה מַתְּרַת לְמִצְאָא בְּנִי
וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרַה יְיָ־הֲנָה אֶ־לְהִיךָ לְפָנָי:**

**וַאֲמַר יִצְחָק לְבְרִיָּה מָא דִּין אוֹחִיתָא לְאִשְׁכַּחַא בְּרִי
וַאֲמַר אָרִי זְמִין יְיָ אֱלֹהֶךָ קְדָמִי:**

**וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב גְּשָׁה־נָּא וְאִמְשָׁךְ בְּנִי
הָאִתָּה זֶה בְּנִי עֶשָׂו אִם־לָא:**

**וַאֲמַר יִצְחָק לְיַעֲקֹב קְרַב כְּעַן וְאִמּוּשְׁנֹךָ בְּרִי הָאִתָּ
דִּין בְּרִי עֶשָׂו אִם לָא:**

גְּשָׁה נָא וְאִמְשָׁךְ – אָמַר יִצְחָק בְּלִבּוֹ: אִין דְּרַךְ עֶשָׂו לְהִיּוֹת שֵׁם שְׁמִרָם שְׁגוּר בְּפִיו, וְזֶה אָמַר: "כִּי הִקְרַה ה' אֶ־לְהִיךָ".

**וַיַּגִּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשָׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֹּל
קוֹל יַעֲקֹב וְהִיזְדִּים יְדֵי עֶשָׂו:**

**וּקְרִיב יַעֲקֹב לָוֹת יִצְחָק אָבוּהֵי וּמְשִׁיָּהּ וַאֲמַר קֹלָא
קְלִיָּה דְּיַעֲקֹב וַיִּדְבָּר וַיִּדִּי אִדֵּי עֶשָׂו:**

קוֹל יַעֲקֹב – שְׁמַדְבַּר בְּלִשׁוֹן תַּחְנוּנִים: "קוּם נָא". אֲבָל עֶשָׂו בְּלִשׁוֹן קַטְרוּרְיָא דְּבַר: "נִקְּם אָבִי".

**וְלֹא הִפִּירוּ כִּי־הָיוּ יָדָיו כִּי־עָשָׂו אָחִיו שְׁעַרְתָּ
וַיְבָרְכֵהוּ:**

**וְלֹא אִשְׁתַּמוּדְעִיָּה אָרִי הַנּוֹאָה יְדוּהֵי כִּי־עָשָׂו
אָחוּהֵי סַעְרָנִין וּבְרַכִּיָּה:**

וַיֹּאמֶר אִתָּה זֶה בְּנִי עֶשָׂו וַיֹּאמֶר אָנִי:

וַאֲמַר אַתָּ דִּין בְּרִי עֶשָׂו וַאֲמַר אָנָּא:

וַיֹּאמֶר אָנִי – לֹא אָמַר "אָנִי עֶשָׂו" אֶלָּא "אָנִי".

**וַיֹּאמֶר הַגִּישָׁה לִי וְאֶכְלֶה מִצִּיד בְּנִי לְמַעַן תְּבָרַכְנִי
נִפְשִׁי וַיַּגִּישׁ־לוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא לוֹ יֵין וַיִּשְׁתָּ:**

**וַאֲמַר קְרִיב לִי וְאִיכּוֹל מִצִּידָא דְּבְרִי בְּדִיל דְּתַבְּרַכְּנִי
נִפְשִׁי וּקְרִיב לִיָּה וְאֶכּוֹל וְאֶעִיל לִיָּה חֲמָרָא וּשְׁתִּי:**

וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גְּשָׁה־נָּא וּשְׁקָה־לִּי בְּנִי:

וַאֲמַר לִיָּה יִצְחָק אָבוּהֵי קְרַב כְּעַן וּשְׁקָ לִי בְּרִי:

**וַיַּגִּשׁ וּשְׁקָ־לוֹ וַיִּרַח אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ
וַיֹּאמֶר רְאֵה רִיחַ בְּנִי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ
יְיָ־הֲוָה:**

**וּקְרִיב וּנְשִׁיק לִיָּה וְאָרִיחַ יָת רִיחַ לְבוּשׁוּהֵי וּבְרַכִּיָּה
וַאֲמַר חֲזִי רִיחָא דְּבְרִי כְּרִיחַ חֲקִלָא דְּבְרַכִּיָּה יְיָ:**

וַיִּרַח... – וְהִלָּא אִין רִיחַ רַע יוֹתֵר מִשְׁטַף הַעֲזִים? אֶלָּא מִלְּמַד שְׁנַכְנַס עִמּוֹ רִיחַ גַּן עֵדֶן. כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכּוּ ה' – שְׁנַמְן בּוֹ רִיחַ טוֹב, וְהוּא שְׂדֵה תְּפוּחִים. כֶּךָ דְּרָשׁוּ רַבּוּתֵינוּ זְכוּרֵינָם לְבְרַכָּהּ.

וַיִּתֵּן-לָהּ הָאֱלֹהִים מַטְלַת הַשְּׂמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרַב דָּגָו וּתְרִשׁוֹ:
וַיִּתֵּן לָהּ יְיָ מַטְלַת דְּשָׁמַיָא וּמִטּוּבַא דְאַרְעָא וּסְגִיּוֹת עֲבוּר וַחֲמַר:

וַיִּתֵּן לָהּ – יתן ויחזור ויתן. ולפי פשוטו מסב לענין הראשון: "ראה ריח בני" שנתן לו הקדוש ברוך הוא "כריח שדה...", ועוד יתן לה "מטל השמים"... "מטל השמים – כמשמעו. ומדרשי אנדה נש להרבה פנים. הא-להים – מהו "הא-להים"? בדיון: אם ראוי לה יתן לה, ואם לאו לא יתן לה. אבל לעשו אמר: "משמני הארץ יהיה מושקה" – בין צדיק בין רשע יתן לה. וממנו למד שלמה, כשעשה הבית, סדר תפלתו: ישראל שהוא בעל אמונה ומצדיק עליו הדיו, לא יקרא עליה תגר. לפיכך: "ונתת לאיש כדרכיו אשר תדע את לבבו". אבל נכרי מחסר אמונה, לפיכך אמר: "אתה תשמע השמים... ועשית ככל אשר יקרא אליה הנקרי" – בין ראוי בין שאינו ראוי תן לו, כדי שלא יקרא עליה תגר.

וַעֲבָדוּהָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהּ לְאֲמִים הַגּוֹה גְבִיר לְאֲחִיהָ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהּ בְּנֵי אַמְּךָ אַרְרִיךָ אַרְוֹר וּמְבַרְכֶיהָ בְּרוּךְ:
וַיִּפְלַחוּנָהּ עַמִּמִּין וַיִּשְׁתַּעֲבָדוּ לָהּ מִלְכּוֹן הָוִי רַב לְאַחָהּ וַיִּסְגְּדוּן לָהּ בְּנֵי אַמְּךָ לִיטָךְ יְהוֹן לִיטִין וּבְרִיכָךְ יְהוֹן בְּרִיכִין:

בני אמה – ויעקב אמר ליהודה "בני אביך", לפי שהיו לו בנים מכמה אמהות. וכאן שלא נשא אלא אשה אחת, אמר: "בני אמה". ארריך ארור ומברכיך ברוך – ובלעם הוא אומר: "מברכיך ברוך וארריך ארור"? הצדיקים תחלתם יסורים וסופן שלום, ואורריהם ומצעריהם קודמים למברכייהם, לפיכך יצחק הקדים קללת אוררים לברכת מברכים. והרשעים תחלתו שלום וסופן יסורים, לפיכך בלעם הקדים ברכה לקללה.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּלַהּ יִצְחָק לְבָרַךְ אֶת-יַעֲקֹב וַיְהִי אָחִי יִצְאָא יִצְאָא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וְעִשָׂו אָחִיו בָּא מִצִּידוֹ:
וַהֲוָה כַּד שִׁיבֵי יִצְחָק לְבָרְכָא יֵת יַעֲקֹב וַהֲוָה בָּרַם מִפְּקָ גַּפְקָ יַעֲקֹב מִן קִדָּם יִצְחָק אָבִוּהִי וְעִשָׂו אָחִוּהִי עָאֵל מִצִּידִיהָ:

יִצְאָא יִצְאָא – זה יוצא וזה בא.

וַיַּעֲשֵׂה גַם-הוּא מִטְעַמִּים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיִּנְאֶמֶר לְאָבִיו יָקָם אָבִי וַיֹּאכַל מִצִּיד בְּנֹו בַעֲבַר תְּבַרְכֵנִי נִפְשָׁךְ:
וַעֲבַד אִף הוּא תְבַשְׁלִין וְאָעִיל לְאָבִוּהִי וַאֲמַר לְאָבִוּהִי יָקָם אָבִי וַיִּיכֹל מִצִּידָא דְבָרִיהָ בְּדִיל דְתַבְּרַכֵּנִי נִפְשָׁךְ:

וַיִּנְאֶמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי-אַתָּה וַיִּנְאֶמֶר אָנִי בִנְךָ בְּכָרְךָ עִשָׂו:
וַאֲמַר לִיהָ יִצְחָק אָבִוּהִי מִן אֵת וַאֲמַר אָנֹא בְּרַךְ בּוֹכְרַךְ עִשָׂו:

וַיִּתְרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְדֻלָּה עַד-מָאֵד וַיִּנְאֶמֶר מִי-אֲפֹא הוּא הַצִּיד-צִיד וַיָּבֵא לִי וַאֲכַל מִכָּל בְּטָרָם תְּבֹא וַאֲבָרְכֶהוּ גַם-בְּרוּךְ יְהִיהָ:
וַתְּרַד יִצְחָק תְּוֹהָא רַבָּא עַד לַחֲדָא וַאֲמַר מִן הוּא דִּיכִי דְצַד צִידָא וְאָעִיל לִי וַאֲכַלִּית מִפּוֹלָא עַד לָא תִיעוֹל וּבְרִיכְתִיהָ אִף בְּרִיךְ יְהִי:

ויתרד – כתרגמומו: "ותנה", לשון תמיכה. ומדרשו: ראה גיהנם שתוחה מתחתיו. מי אפוא – לשון לעצמו, משמש עם כמה דברים: "אפוא" – אנה פה, מי הוא ואיפה הוא "הציד ציד"? ואכל מכל – מכל טעמים שבקשתי לטעום, טעמתי בו. גם ברוך יהיה – שלא תאמר: אלולי שרמה יעקב לאביו, לא נטל את הברכות. לךד הסכים וברכו מדעתו.

כַּשְׂמַע עִשָׂו אֶת-דְּבָרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צְעָקָה גְדֻלָּה וּמָרָה עַד-מָאֵד וַיִּנְאֶמֶר לְאָבִיו בְּרַכֵּנִי גַם-אָנִי אָבִי:
כַּד שִׁמַּע עִשָׂו יֵת פְּתָגְמֵי אָבִוּהִי וַיִּצְחַח צִוְחָא רַבָּא וּמָרִירָא עַד לַחֲדָא וַאֲמַר לְאָבִוּהִי בְּרִיכֵנִי אִף לִי אָבִי:

וַיִּנְאֶמֶר בָּא אַחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בְּרִכְתְּךָ:
וַאֲמַר עָאֵל אַחוּךְ בְּחִכְמָא וְקַבִּיל בְּרִכְתְּךָ:

בְּמִרְמָה – בחכמה.

וַיִּנְאֶמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַעַמִּים אֶת-בְּכֹרְתִי לָקַח וְהִגָּה עִתָּה לָקַח בְּרִכְתִּי וַיִּנְאֶמֶר הֲלֹא-אַצְלָתָ לִי בְּרַכָּה:
וַאֲמַר יָאוֹת קָרָא שְׁמִיהָ יַעֲקֹב וַחֲכַמֵּי דָנֹן תְּרַתִּין זְמַנִּין יֵת בְּכִירוּתִי גָסִיב וְהָא כְעַן קַבִּיל בְּרִכְתִּי וַאֲמַר הֲלֹא שְׂבַקְתָּ לִי בְּרַכָּא:

הכי קרא שמו – לשון תימה הוא, כמו "הכי אחי אתה": שמא לךד נקרא שמו יעקב על שם סופו, שהוא עתיד לעקבני? תנחומא: למה תרד יצחק? אמר: שמא עון נש בי, שברכתי קטן לפני גדול ושנית סדר היחס? התחיל עשו מצעק: "ויעקבני זה פעמים!" אמר לו אביו: מה עשה לך? אמר לו: "את בכרתי לקח". אמר: כך הייתי מצר ותרד שמא עברתי על שורת הדיון. עכשיו לבכור ברכתי – "גם ברוך יהיה". ויעקבני – כתרגמומו "וכמני", ארביני. "ארב", "ויקמו" ויש מתרגמיו "והכמני", נתחכם לי. אצלת – לשון הפרשה, כמו "ויאצל".

וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לַעֲשׂוֹ הֵן גְּבִיר שְׁמִתִּיו לָךְ
וְאֶת-כָּל-אֲחִיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים וְדָגַן וְתִירֹשׁ
סִמְכַתִּיו וּלְכָה אִפּוּא מִה אַעֲשֶׂה בְּנִי:

וְאֶתִּיב יִצְחָק וַאֲמַר לַעֲשׂוֹ הֵא רַב שְׁוִיתִיה עֲלֹנָךְ וַיִּת
כָּל אַחוּהִי יְהִבִית לִיה לַעֲבָדִין וּבַעֲבוּר וּבְחִמַּר
סַעֲדָתִיה וְלָךְ כֶּעַן מָא אַעֲבִיד בְּרִי:

הן גביר – ברכה זו שביעית היא, והוא עושה אותה ראשונה? אלא אמר לו: מה תועלת לך בברכה? אם תקנה נכסים שלו הם, שחרי "גביר שמתינו לך", ומה שקנה עבד קנה רבו. ולכה אפוא מה אעשה – אנה איפה אבקש מה לעשות לך?

וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֶל-אָבִיו הַבְּרָכָה אֶתֵּת הוּא-לָךְ אָבִי
בְּרִכְנִי גַם-אֲנִי אָבִי וַיֵּשֶׂא עֲשׂוֹ קָלוֹ וַיִּבְרַךְ:

וַאֲמַר עֲשׂוֹ לְאָבוּהִי הַבְּרָכָתָא חֲדָא הִיא לָךְ אָבָא
בְּרִיכְנִי אַף לִי אָבָא וְאָרִים עֲשׂוֹ קָלִיה וּבְכָא:

הברכה אחת – ה"א זו משמשת לשון תמיכה, כמו: "הבמחנים", "השמנה היא", "הקמות נבל".

וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲיֵה מִשְׁמַגֵּי הָאָרֶץ
יְהִי מוֹשִׁבָהּ וּמַטְל הַשָּׁמַיִם מֵעַל:

וְאֶתִּיב יִצְחָק אָבוּהִי וַאֲמַר לִיה הֵא מִטּוֹבָא דְאַרְעָא
יְהִי מוֹתְבָדָּ וּמַטְלָא דְשָׁמַיָא מְלַעִילָא:

משמגי הארץ... – זו איטליאה של נון.

וְעַל-חֲרָבָהּ תַחֲלֶה וְאֶת-אֲחִיהָ תַעֲבֹד וְהִיָּה כַּאֲשֶׁר
תִּרְיַד וּפְרַקְתָּ עָלוֹ מֵעַל צְוֹאָרָהּ:

וְעַל חֲרָבָהּ תִּיחִי וַיִּת אַחוּף תַּפְלַח וַיְהִי כַּד יַעֲבֹרוּן
בְּנוּהִי עַל פְּתַגְמֵי אוּרִיתָא וְתַעֲדִי נִירִיה מֵעַל צְוֹרָהּ:

ועל חרב – כמו "בחרבה". יש "על" במקום בי"ת, כמו: "עמדתם על חרבכם", "בחרבכם"; "על צבאתם", בצבאתם. תריד – לשון צער, כמו: "אריד בשיחתי". כלומר: כשיעברו ישראל על התורה, ויהיה לך פתחון פה להצטער על הברכות שנטל, ופרקת עליו....

וַיֵּשְׁטֵם עֲשׂוֹ אֶת-יַעֲקֹב עַל-הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בְּרָכוּ
אָבִיו וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ בְּלָבוֹ יִקְרְבוּ יְמֵי אָבִל אָבִי
וְאֶהְרַגֶּה אֶת-יַעֲקֹב אָחִי:

וּנְטֵר עֲשׂוֹ דְבָבוּ לִיעֲקֹב עַל בְּרָכָתָא דְבְּרַכִּיה אָבוּהִי
וַאֲמַר עֲשׂוֹ בְּלַבִּיה יִקְרְבוּן יוֹמֵי אָבְלִיה דְּאָבָא
וְאֶקְטוּל יֵת יַעֲקֹב אָחִי:

יקרבו ימי אבל אבי – כמשמעו, שלא אצער את אבא. ומדרשי אגדה לכמה פנים יש.

וַיַּגֵּד לְרַבֵּקָה אֶת-דְּבָרֵי עֲשׂוֹ בְּנֵה הַגָּל וְתַשְׁלַח
וּתְקַרְא לִיעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן וְתֹאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עֲשׂוֹ
אֲחִיךָ מִתְנַחֵם לָךְ לְהַרְגֶּהּ:

וְאֶתְחַנּוּא לְרַבֵּקָה יֵת פְּתַגְמֵי עֲשׂוֹ בְּרַה רַבָּא וּשְׁלַחַת
וּקְרַת לִיעֲקֹב בְּרַה זַעִירָא וַאֲמַרְת לִיה הֵא עֲשׂוֹ אַחוּף
כְּמִין לָךְ לְמַקְטָלָךְ:

ויגד לרבקה – ברית הקדש הגד לה מה שעשו מהרהר בלבו. מתנחם לך – נחם על האחונה לחשוב מחשבה אחרת להתנכר לך ולהרגה. ומדרש אגדה: כבר אמה מת בעיניו, ושטה עליה כוס של תנחומין. ולפי פשוטו לשון תנחומים, מתנחם הוא על הברכות בהריגתה.

וַעֲתָה בְּנֵי שָׁמַע בְּקָלִי וְקוּם בְּרַח-לָךְ אֶל-לְבֹן אָחִי
תַּרְנָה:

וּכְעַן בְּרִי קַבִּיל מִנִּי וְקוּם אִינִיל לָךְ לְוֵת לְבֹן אָחִי
לְחָרוֹ:

וַיֵּשְׁבֶת עִמּוֹ יָמִים אַחָדִים עַד אֲשֶׁר-תָּשׁוּב חַמַּת
אָחִיךָ:

וְתִיב עַמִּיה יוֹמִין זַעִירִין עַד דְּתַתּוּב חַמַּתָּא
דְּאַחוּף:

אחדים – מועטים.

עַד-יָשׁוּב אַף-אֲחִיךָ מִמָּוֶה וְשָׁכַח אֶת אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ
לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם לָמָּה אֲשַׁכַּל גַּם-
שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד:

עַד דִּיתוּב רּוּגְזָא דְאַחוּף מִמָּוֶה וַיִּתְנַשֵּׂי יֵת דְּעַבְדָּתָּ
לִיה וְאֲשַׁלַּח וְאֶדְבַּרְנָד מִתַּמָּן לְמָא אַתְפוּל אַף
תַּרְוִיכוּן יוֹמָא חַד:

למה אשפל – אהיה שכולה משניכם, הקובר את בניו קרוי "שכול". וכן בייעקב אמר: "כאשר שכלתי שכלתי". גם שניכם – אם קוים עליה ואמה מתרגנו, נעמדו בניו ויטהרוה. ורום הקדש נזרקה בה, ונתנבאה שביום אחד ימותו, כמו שמפורש בפרק "המקנא לאשתו".

וְתֹאמֶר רַבֵּקָה אֶל-יִצְחָק קֶצְתִּי בְּחַיִּי מִפְּנֵי בְּנוֹת
חַת אִם-לָקַח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת-חַת כְּאֵלֶּה מִבְּנוֹת
הָאָרֶץ לָמָּה לִּי חַיִּים:

וַאֲמַרְת רַבֵּקָה לִיִּצְחָק עַקִּית בְּחַיִּי מִן קָדָם בְּנֵת
חַתָּאָה אִם נָסִיב יַעֲקֹב אֶתְתָּא מִבְּנֵת חַתָּאָה כְּאֵלִין
מִבְּנֵת אַרְעָא לְמָא לִי חַיִּין:

קצתי בחיי – מאסתי בחיי.

ויקרא יצחק אל-יעקב ויברך אתו ויצוהו ויאמר לו לא-תקח אשה מבנות כנען:

ויקרא יצחק ליעקב וברך יתיה ופקדיה ואמר ליה לא תסב אתתא מבנות כנען:

קום לך פדנה ארם ביתה בתואל אבי אמך וקח- לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך:

קום איזיל לפדן דארם לבית בתואל אבוהא דאמך וסב לך מתמן אתתא מבנות לבן אחוהא דאמך:

פדנה – כמו "לפדן". ביתה בתואל – לבית בתואל, כל מיכה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה.

ואל ש-די יברך אתך ויפךך וירבך והיית לקהל עמים:

ואל ש-די יברך יתך ויפשינך ויסגינך ויהי לכנשת שבטין:

ואל ש-די – מי ש-די בברכותיו למתברכין מפיו יברך אותך.

ויתן-לך את-ברכת אברהם לך וליזרעך אתך לרשתה את-ארץ מגר'ך אשר-נתן א-להים לאברהם:

וינתן לך ית ברכתא דאברהם לך ולבנך עמך למירתך ית ארע תותבותך דיהב יי לאברהם:

את ברכת אברהם – שאמר לו: "ואעשה לגוי גדול", "והתברכו בזרעך" – יהיו אותן ברכות אמורות בשבילך: ממך נצא אותו הגוי ואתו הנרע המבורך. **שביעי**

וישלח יצחק את-יעקב וילך פדנה ארם אל-לבן בן-בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו:

וישלח יצחק ית יעקב ואזל לפדן דארם לנת לבן בר בתואל ארמאה אחוהא דרבקה אמיה דיעקב ועשו:

אם יעקב ועשו – איני יודע מה מלמדנו.

וירא עשו כיי-ברך יצחק את-יעקב ושלח אתו פדנה ארם לקחת-לו משם אשה בברכו אתו ויצו עליו לאמר לא-תקח אשה מבנות כנען:

וחזא עשו ארי בריך יצחק ית יעקב ושלח יתיה לפדן דארם למסב ליה מתמן אתתא בדבריך יתיה ופקיד עלוהי למימר לא תסב אתתא מבנות כנען:

וישמע יעקב אל-אביו ואל-אמו וילך פדנה ארם:

וקביל יעקב מן אבוהי ומן אמיה ואזל לפדן דארם:

וישמע יעקב – מחבר לענון של מעלה: "וירא עשו כי ברך יצחק..." , וכי שלח אותו פדנה ארם, וכי שמע יעקב אל אביו והלך פדנה ארם, וכי רעות בנות כנען – והלך גם הוא אל ישמעאל.

וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו:

וחזא עשו ארי בישן בנת כנען בעיני יצחק אבוהי:

ויילך עשו אל-ישמעאל וילקח את-מחלתו בת- ישמעאל בן-אברהם אחות נביות על-נשיו לו לאשה:

ואזל עשו לנת ישמעאל ונסיב ית מחלת בת ישמעאל בר אברהם אחתיה דנביות על נשוהי ליה לאתו:

אחות נביות – ממשמע שנאמר "בת ישמעאל", איני יודע שהיא "אחות נביות"? אלא למדנו שמת ישמעאל משיעדה לעשו קדם גשוואיה, והשיאה נביות אחיה. ולמדנו שהיה יעקב באתו הפך בן ששים ושלוש שנים, שהרי ישמעאל בן שבעים וארבע שנים היה כשנולד יעקב, שארבע עשרה שנה היה גדול ישמעאל מיצחק: "ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם" – הרי שבעים וארבע. ושנותיו היו מאה ושלושים ושבע, שנאמר: "ואלה שני חיי ישמעאל...". נמצא יעקב כשמת ישמעאל בן ששים ושלוש שנים היה. ולמדנו מפאן שנטמן בבית עבר ארבע עשרה שנה ואחר כך הלך לחרו, שהרי לא שהה בבית לבן לפני לידתו של יוסף אלא ארבע עשרה שנה, שנאמר: "עבדתיך ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך ושש שנים בצאנך", ושכר הצאן משנולד יוסף היה, שנאמר: "ויהי כאשר הלך רחל את יוסף...". ויוסף בן שלוששים שנה היה כשמת, ומשם עד שירד יעקב למצרים משע שנים, שבע של שבע ושנים של רעב, ויעקב אמר לפרעה: "ימי שני מגורי שלוששים ומאת שנה". צא וחשוב ארבע עשרה שנה שלפני לידת יוסף, ושלושים של יוסף, ותשע משמלך עד שבא יעקב – הרי חמשים ושלוש. וכשפרש מאביו היה בן ששים ושלוש – הרי מאה ושש עשרה. והוא אומר "שלושים ומאת שנה", הרי חסרים ארבע עשרה שנים! הא למדת שאחר שקבל הברכות נטמן בבית עבר ארבע עשרה שנים. על נשיו – הוסיף רשעה על רשעתו, שלא גרש את הראשונות.

בִּתְקֵנוֹ שׁוֹפֵר בְּצִיּוֹן וְחֲרִיעוֹ בְּחַר קִדְשִׁי
וְרָגְזוּ כָּל יְשֵׁבֵי הָאָרֶץ כִּי־בָא יוֹם־יְהוָה כִּי
קָרוֹב׃ יוֹם הַשֶּׁשֶׁת וְאֶפְלָה יוֹם עָנָן וְעַרְפָּל
כְּשֹׁחַר פָּרֶשׁ עַל־הַהָרִים עִם רֶב וְעֲצוּם כְּמַהוֹ
לֹא נִהְיָה מִן־הַעוֹלָם וְאַחֲרָיו לֹא יוֹסֵף עַד־שָׁנֵי
דָּוָר וְדָוָר׃ לִפְנֵי אֲבֵלָה אֲשׁ וְאַחֲרָיו תִּלְהַט
לְהַבֵּה כְּגֹן־עֵדֶן הָאָרֶץ לִפְנֵי וְאַחֲרָיו מִדְּבַר
שְׂמֵמָה וְגַם־פְּלִיטָה לֹא־הִיְתָה לוֹ׃ בְּמִרְאֵה
סוּסִים מִרְאֵהוּ וּבְכַפְרָשִׁים כֵּן יְרוּצוּ׃ בְּקוֹל
מִרְפָּבוֹת עַל־רֹאשֵׁי הַהָרִים יִרְקְדוּן בְּקוֹל
לֶחֶב אֲשׁ אֲבֵלָה קָשׁ כְּעַם עֲצוּם עֲרוּד
מִלְחָמָה׃ מִפְּנֵי יַחֲלוּ עַמִּים כֹּל־לִפְנֵי
קִבְצוֹ כְּאֲרוּר׃ כְּגִבּוֹרִים יִרְצוּן כְּאֲנָשֵׁי
מִלְחָמָה יַעֲלוּ חוֹמָה וְאִישׁ בְּדַרְכֵּי יִלְכוּן וְלֹא
יַעֲבֹטוּן אֲרָחוֹתָם׃ וְאִישׁ אַחִיו לֹא יִדְחֲקוּן
גֹּבֵר בְּמִסְלָתוֹ יִלְכוּן וּבְעַד הַשְּׁלַח יִפְלוּ לֹא
יִבְצְעוּ׃ בְּעִיר יִשְׁקוּן כְּחוֹמָה יִרְצוּן בַּבַּתִּים
יַעֲלוּ בְּעַד חֲתוּלָנִים יִבְאוּ כְּגִבּוֹב׃ לִפְנֵי רִגְזָה
אָרֶץ רָעֲשׂוּ שָׁמַיִם שָׁמַשׁ וַיִּרַח קִדְרוֹ
וּכּוֹכְבֵי אֲסַפּוּ נִגְהָם׃ וַי־הוּהָ נִתָּן קוֹלוֹ
לִפְנֵי חֵילוֹ כִּי רַב מְאֹד מִחֲנֹהוּ כִּי עֲצוּם
עָשָׂה דְבָרוֹ כִּי־גִדּוֹל יוֹם־יְהוָה וְנוֹרָא מְאֹד
וּמִי יִכִּילֶנּוּ׃ וְגַם־עָתָה נֹאמִי־הוּהָ שָׁבוּ עָדֵי
בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְצֹם וּבְבָכֵי וּבְמִסְפָּד׃
וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאֶל־בְּגֵדֵיכֶם וּשְׂבוּ אֶל־
יְהוָה אֶל־לְהִיבֶם כִּי־חֲנוּן וְרַחוּם הוּא אֲרָף
אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְנָחַם עַל־הֲרָעָה׃ מִי יוֹדֵעַ
יָשׁוּב וְנָחַם וְהַשְׂאִיר אַחֲרָיו בְּרַכָּה מִנְחָה
וְנִסְדָּ לִי־הוּהָ אֶל־לְהִיבֶם׃ תְּקַעוּ שׁוֹפֵר
בְּצִיּוֹן קִדְשׁ־צוּם קִרְאוּ עֲצָרָה׃ אֲסַפּוּ־עַם
קִדְשׁוֹ קָהָל קִבְצוֹ זְקֻנִים אֲסַפּוּ עוֹלָלִים וַיִּנְקִי
שִׁי־דִים יֵצֵא חֲתָן מִחֲדָרוֹ וּכְלָה מִחַפְתָּהּ׃
בֵּין הָאוֹלָם וְלִמְזֻבְחָ יִכְפוּ הַבַּהֲלִים מִשְׁרָתֵי
יְהוָה וַיֹּאמְרוּ חוֹסֵה יְהוָה עַל־עַמּוֹ וְאֶל־

תִּתֵּן נַחֲלָתְךָ לְחֲרָפָה לְמִשְׁלֵיכֶם גּוֹיִם לְמָה
יֹאמְרוּ בְּעַמִּים אֵיךָ אֶל־לְהִיבֶם׃ וַיִּקְנֵא
יְהוָה לְאֲרָצוֹ וַיַּחְמַל עַל־עַמּוֹ׃ וַיִּעַן יְהוָה
וַיֹּאמֶר לְעַמּוֹ הֲנֵנִי שְׁלַח לְכֶם אֶת־הַדּוֹגָן
וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וְשִׁבְעַתֶּם אֹתוֹ וְלֹא־אֶתֵּן
אֶתְכֶם עוֹד חֲרָפָה בְּגוֹיִם׃ וְאֶת־הַצִּפּוֹרִי
אֲרָחִיק מִעֲלֵיכֶם וְהִדְחִיתִיו אֶל־אָרֶץ צִיָּה
וְשִׂמְמָה אֶת־פְּנֵי אֶל־לְהִיבֶם הַקְדַּמְנִי וְסַפּוּ
אֶל־לְהִיבֶם הָאֲחֵרוֹן וְעַלָּה בְּאֲשׁוֹ וְתֵלַע צַחֲנָתוֹ
כִּי הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת׃ אֶל־תִּירָאִי אֲדַמָּה גִילִי
וְשִׂמְחִי כִּי־הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת׃ אֶל־
תִּירָאוּ בַּחֲמוֹת שֵׁשׁ־רִי כִּי דָשְׂאוּ נְאוֹת מִדְּבַר
כִּי־עֵץ נִשְׂא פִרְיוֹ תֵאנָה וְגַפְּן נִתְּנוּ חֵילָם׃
וּבְנֵי צִיּוֹן גִּילוּ וְשִׂמְחוּ בִי־הוּהָ אֶל־לְהִיבֶם
כִּי־נָתַן לְכֶם אֶת־הַמּוֹרָה לְצַדִּיקָה וַיִּוָּרֵד לְכֶם
גֹּשֶׁם מוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ בְּרֹאשׁוֹן׃ וּמִלְאוּ
הַגְּרָנוֹת בַּר וְהַשִּׁיקוּ הַיִּקְבִּים תִּירוֹשׁ וַיִּצְהָר׃
וְשִׂלְמֹתַי לְכֶם אֶת־הַשְּׂנִיִּם אֲשֶׁר אֲכַל
הָאֲרָפָה הַיִּלְק וְהַחֲסִיל וְהַגֹּזֵם חֵילוֹ הִגְדִּיל
אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּי בְכֶם׃ וְאֲכַלְתֶּם אָכּוֹל וְשִׁבְעֵת
וְהִלְלַתֶם אֶת־שֵׁם יְהוָה אֶל־לְהִיבֶם אֲשֶׁר־
עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְּלִיא וְלֹא־יִבְשׂוּ עַמִּי לְעוֹלָם׃
וַיִּדְעַתֶּם כִּי בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל אָנִי וְאַנִּי יְהוָה
אֶל־לְהִיבֶם וְאִין עוֹד וְלֹא־יִבְשׂוּ עַמִּי לְעוֹלָם׃
ג וְהִיָּה אַחֲרֵי־כֵן אֲשַׁפּוֹד אֶת־רוּחִי עֲלֵיכֶם לִי
בְּשֵׁר וְנִבְאוּ בְּנִיבֶם וּבְנֹתֵיבֶם וּזְקֵנֵיבֶם
חֲלֵמוֹת יַחֲלֵמוּן בַּחֲוִירֵיבֶם חֲזִינֹת יִרְאוּ׃ וְגַם
עַל־הַעֲבָדִים וְעַל־הַשִּׁפְחוֹת בַּיָּמִים הַחֲמָה
אֲשַׁפּוֹד אֶת־רוּחִי׃ וְנִתְּלִי מוֹפְתִים בְּשָׁמַיִם
וּבְאָרֶץ דָּם וְאֲשׁ וְתִימָרוֹת עָשׂוּ׃ הַשִּׁמְשׁ
יִחַפֵּד לְחֹשֶׁךְ וְחִירַח לְדָם לִפְנֵי בּוֹא יוֹם
יְהוָה הִגְדִּיל וְהַנּוֹרָא׃ וְהוּהָ כָּל אֲשֶׁר־יִקְרָא
בְּשֵׁם יְהוָה יִמְלֹט כִּי בַּחֲר־צִיּוֹן
וּבִירוּשָׁלַיִם תִּהְיֶה פְּלִיטָה כַּאֲשֶׁר אָמַר

י-הִזָּה וּבְשָׂרֵי־לֵבָב אֲשֶׁר י-הִזָּה קִרְא:

ד «כִּי הִנֵּה בַיָּמִים הַהֵמָּה וּבָעֵת הַזֹּאת אֲשֶׁר
אָשׁוּב אָשׁוּב אֶת-שְׂבוֹת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָּיִם:
וְקִבַּצְתִּי אֶת-כָּל-הַגּוֹלִים וְהוֹרַדְתִּים אֵלַי-
עִמְק יְרוּשָׁלַּיִם וְנִשְׁפַּטְתִּי עִמָּם שָׁם עַל-עַמּוּ
וְנִחַלְתִּי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּזְרוּ בְּגוֹלִים וְאֶת-
אֶרְצֵי חֶלְקוֹ: וְאֶל-עַמּוּ יְדוּ גֹרֵל וַיִּתְּנוּ הַיְלָד
בַּזֹּנָה וְהַיְלָדָה מִכְּרוּ בֵּין וַיִּשְׁתּוּ: הֲגַם מַה-
אֲתֶם לִי צָר וְצִדּוֹן וְכָל גְּלִילוֹת פְּלִשְׁת
הַגְּמוּל אֲתֶם מִשְׁלָמִים עָלַי וְאִם-גְּמוּלִים אֲתֶם
עָלַי קָל מִחֶרֶה אָשׁוּב גְּמוּלְכֶם בְּרֹאשְׁכֶם:
אֲשֶׁר-פָּסַפְסִי וַיְהִי לְקַחְתֶּם וּמַחְמַדֵּי הַטְּבִים
הַבְּאֲתֶם לְחִכְלִיכֶם: וּבְנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי
יְרוּשָׁלָּיִם מִכְּרַתְּם לְבָנֵי הַיּוֹנִים לְמַעַן
הִרְחִיקֶם מֵעַל גְּבוּלָם: הֲנֵנִי מְעִוְרָם מִן-
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-מִכְּרַתְּם אֲתֶם שָׂמָּה וְהַשְׁבַּתִּי
גְּמוּלְכֶם בְּרֹאשְׁכֶם: וּמִכְּרַתִּי אֶת-בְּנֵיכֶם
וְאֶת-בָּנוֹתֵיכֶם בְּיַד בְּנֵי יְהוּדָה וּמִכְּרוּם
לְשָׂבָאִים אֶל-גּוֹי רָחוֹק כִּי י-הִזָּה דְבַר:
קִרְאוּ-זֹאת בְּגוֹלִים קֹדֶשׁוֹ מִלְחָמָה הִעִירוּ
הַגְּבוּרִים וַיִּגְשׁוּ יַעֲלֹו כָּל אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה:
בָּתוֹ אֲתִיכֶם לְחַרְבוֹת וּמִזְמֶרְתֵיכֶם לְרַמְחִים

חֲחַלְשׁ יֹאמֶר גְּבוּר אָנֹכִי: «עוֹשׂוּ וּבֹאוּ כָּל-
הַגּוֹלִים מִסְּבִיב וְנִקְבְּצוּ שָׂמָּה הַנִּחַת י-הִזָּה
גְּבוּרִיךָ: יִעֲזָרוּ וַיַּעֲלֹו הַגּוֹלִים אֶל-עִמְק
יְרוּשָׁלַּיִם כִּי שָׁם אָשׁוּב לְשַׁפֵּט אֶת-כָּל-
הַגּוֹלִים מִסְּבִיב: שְׁלַחוּ מִגֹּל כִּי בִשְׁל קֶצֶר
בָּאוּ רְדוּ כִּי-מִלְּאָה גַּת הַשִּׁיקוֹ הַיְקָבִים כִּי
רַבָּה רָעַתְּם: הַמּוֹנִים הַמּוֹנִים בְּעִמְק הַחֲרוּץ
כִּי קָרוֹב יוֹם י-הִזָּה בְּעִמְק הַחֲרוּץ: שְׁמַשׁ
וַיִּרַח קִדְרוֹ וּכּוֹכְבֵים אִסְפוּ נְגָהֶם: וַי-הִזָּה
מִצִּיּוֹן יִשְׁאַג וּמִירוּשָׁלָּיִם יִתֵּן קוֹלוֹ וַרְעִשׁוּ
שָׁמַיִם וָאָרֶץ וַי-הִזָּה מִחֶסֶה לְעַמּוֹ וּמְעוֹז
לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּדְעֶתֶם כִּי אָנֹכִי י-הִזָּה
א-לְחֵיכֶם שָׁכַן בְּצִיּוֹן הַר-קֹדֶשׁ וְהִיתָה
יְרוּשָׁלָּיִם קֹדֶשׁ וְזָרִים לֹא-יַעֲבֹרוּ-בָּהּ עוֹד:
וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִשְׁפּוּ הַחֲרִים עָפִים
וְהַגְּבָעוֹת תִּלְכְּנָה חֶלֶב וְכָל-אֲפִיקוֹ יְהוּדָה
יִלְכוּ מַיִם וּמְעִין מִבַּיִת י-הִזָּה יֵצֵא וְהַשְׁקָה
אֶת-נַחַל הַשְּׂטִיִם: מִצְרִיִם לְשִׂמְמָה תִּהְיֶה
וְאֲדוּם לְמִדְבַּר שְׂמִמָּה תִּהְיֶה מִחֶמֶס בְּנֵי
יְהוּדָה אֲשֶׁר-שָׁפְכוּ דַם-נְקִיָּא בְּאֶרֶצָם:
וַיְהוּדָה לְעוֹלָם תֵּשֵׁב וִירוּשָׁלָּיִם לְדוֹר וָדוֹר:
וְנִקְיִתִי דָמָם לֹא-נִקְיִתִי וַי-הִזָּה שָׁכַן בְּצִיּוֹן:

עָמוֹם

מִבַּיִת עֵדוֹן וְגָלוּ עִם-אָרָם קִרְא אָמַר י-הִזָּה:
כֹּה אָמַר י-הִזָּה עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי עֲזָה וְעַל-
אַרְבָּעָה לֹא אָשׁוּבְנִי עַל-הַגְּלוֹתֶם גְּלוֹת
שְׁלַמָּה לְחַסְגִּיר לְאֲדוּם: וְשַׁלַּחְתִּי אִשׁ
בְּחוֹמַת עֲזָה וְאֶכְלָה אֶרְמֹנְתֶיהָ: וְהִכְרַתִּי
וַיֹּשֶׁב מֵאֲשִׁיזָד וְתוֹמֶד שֶׁבֶט מֵאֲשִׁקְלוֹן
וְהַשִּׁיבוֹתִי יָדַי עַל-עַקְרוֹן וְאֶבְדוּ שְׂאֵרֵי
פְּלִשְׁתִּים אָמַר א-דְנִי י-הִזָּה: כֹּה אָמַר
י-הִזָּה עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי-צָר וְעַל-אַרְבָּעָה לֹא
אָשׁוּבְנִי עַל-חַסְגִּירָם גְּלוֹת שְׁלַמָּה לְאֲדוּם
וְלֹא זָכְרוּ בְּרִית אֲחִים: וְשַׁלַּחְתִּי אִשׁ

א דְבַרִי עָמוֹם אֲשֶׁר-יְהִי בְּנִקְדִים מִתְּקוּעַ
אֲשֶׁר חָזָה עַל-יִשְׂרָאֵל בִּימֵי | עֲזָה מְלֹךְ-
יְהוּדָה וּבִימֵי יַרְבֵּעַם בְּ-יִזְאֵשׁ מְלֹךְ יִשְׂרָאֵל
שְׁנַתִּים לִפְנֵי חֲרַעֲשׁ: וַיֹּאמֶר | י-הִזָּה מִצִּיּוֹן
יִשְׁאַג וּמִירוּשָׁלָּיִם יִתֵּן קוֹלוֹ וְאֶבְלוּ נְאוֹת
חֲרָעִים וַיִּבֶשׁ רֹאשׁ הַכְּרַמֶּל: כֹּה אָמַר י-הִזָּה
עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי דְמָשֶׁק וְעַל-אַרְבָּעָה לֹא
אָשׁוּבְנִי עַל-דִּוְשָׁם בְּחַרְצוֹת הַכְּרַזֵּל אֶת-
הַגְּלָעַד: וְשַׁלַּחְתִּי אִשׁ בְּבַיִת חֲזָאֵל וְאֶכְלָה
אֶרְמֹנֹת בֶּן-חֲדָד: וְשַׁבְּרְתִי בְּרִיחַ דְּמָשֶׁק
וְהִכְרַתִּי יוֹשֵׁב מִבְּקַעַת-אֲזוֹן וְתוֹמֶד שֶׁבֶט

בְּחֹמַת צָר וְאָכְלָה אַרְמְנוֹתֶיהָ: כֹּה אָמַר
יְ-הוָה עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי אֲדוֹם וְעַל-אַרְבָּעָה
לֹא אָשִׁיבֶנּוּ עַל-רַדְפּוֹ בַחֶרֶב אַחִיו וְשָׁחַת
רַחֲמָיו וַיִּטְרַף לְעַד אַפּוֹ וְעִבְרָתוֹ שָׁמְרָה
נֶצַח: וְשַׁלַּחְתִּי אִישׁ בְּתִימֹן וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת
בְּ-צָרָה: כֹּה אָמַר יְ-הוָה עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי
בְּנֵי-עַמּוֹן וְעַל-אַרְבָּעָה לֹא אָשִׁיבֶנּוּ עַל-
בְּקָעַם הַרְוֹת הַגְּלָעָד לְמַעַן הִרְחִיב אֶת-
גְּבוּלָם: וְהִצַּתִּי אִישׁ בְּחֹמַת רֶבֶח וְאָכְלָה
אַרְמְנוֹתֶיהָ בַּתְרוּעָה בַּיּוֹם מִלַּחְמָה בְּסַעַר
בַּיּוֹם סוּפָה: וְהִלָּךְ מִלֶּפֶם בַּגּוֹלָה הוּא וְשָׂרָיו
יַחַדוּ אָמַר יְ-הוָה:

ב כֹּה אָמַר יְ-הוָה עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי מוֹאָב
וְעַל-אַרְבָּעָה לֹא אָשִׁיבֶנּוּ עַל-שְׂרָפּוֹ עֲצָמוֹת
מִלֶּדְ-אֲדוֹם לְשִׁיר: וְשַׁלַּחְתִּי אִישׁ בְּמוֹאָב
וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת הַקְּרִיּוֹת וּמַת בְּשֹׂאֵן מוֹאָב
בַּתְרוּעָה בְּקוֹל שׁוֹפָר: וְהִכְרַתִּי שׁוֹפֵט
מִקְרִבָּה וּכְלִי-שִׁרְיָה אַחֲרוֹג עִמּוֹ אָמַר יְ-הוָה:
כֹּה אָמַר יְ-הוָה עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יְהוּדָה
וְעַל-אַרְבָּעָה לֹא אָשִׁיבֶנּוּ עַל-מִאֲסָם אֶת-
תּוֹרַת יְ-הוָה וְחָקוּ לֹא שָׁמְרוּ וַיִּתְּעוּם
בְּזִבְיָהֶם אֲשֶׁר-הִלְכוּ אֲבוֹתָם אַחֲרֵיהֶם:
וְשַׁלַּחְתִּי אִישׁ בַּיהוּדָה וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת
יְרוּשָׁלַּיִם: כֹּה אָמַר יְ-הוָה עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי
יִשְׂרָאֵל וְעַל-אַרְבָּעָה לֹא אָשִׁיבֶנּוּ עַל-מִכְרָם
בַּכֶּסֶף צְדִיק וְאֲבִיוֹן בַּעֲבוּר נְעֻלִים:
הַשְׂאֵפִים עַל-עַפְרֵי-אֶרֶץ בְּרֹאשׁ הַדָּלִים וְרָדְף
עֲנָוִים יָטוּ וְאִישׁ וְאָבִיו יִלְכוּ אֶל-הַנְּעֻרָה
לְמַעַן חָלַל אֶת-שֵׁם קֹדְשִׁי: וְעַל-בְּגָדִים
חִבְלִים יָטוּ אֲצֵל כֹּל-מִזְבֵּחַ וַיִּין עֲנוּשִׁים
יִשְׁתּוּ בֵּית אֱ-לֹהֵיהֶם: וְאֲנֹכִי הַשְׁמַדְתִּי אֶת-
הָאֲמֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כָּגַבְהָ אַרְזִים גְּ-בָחוּ
וְחֶסֶן הוּא כַּאֲלוֹנִים וְאֲשַׁמִּיד פָּרִיו מִמַּעַל
וְשָׂרָשָׁיו מִתַּחַת: וְאֲנֹכִי הַעֲלִיתִי אֶתְכֶם

מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֹלְךָ אֶתְכֶם בְּמִדְבָּר
אַרְבָּעִים שָׁנָה לְרַשְׁתָּ אֶת-אֶרֶץ הָאֲמֹרִי:
וְאֲקִים מִפְּנֵיכֶם לְנִבְיָאִים וּמִבְּחֹרֵיכֶם
לְנֹזְרִים הֵאָּת אֵי-יְזֹאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם-
יְ-הוָה: וְתִשְׁקוּ אֶת-הַנְּזִירִים יַיִן וְעַל-
הַנְּבִיאִים צִוִּיתָם לֵאמֹר לֹא תִנְבְּאוּ: הִנֵּה
אֲנֹכִי מַעֲיֵק תַּחְתֵּיכֶם כַּאֲשֶׁר תַּעֲיֵק הַעֲנָלָה
הַמֵּלָאָה לָהּ עַמּוֹר: וְאֲכַד מִנּוּם מִקָּל וְחֹזֵק
לֹא-יִצְמָן כַּחוֹ וְגִבּוֹר לֹא-יִמְלֹט נִפְשׁוֹ:
וְתַפֵּשׁ הַקִּשְׁתׁ לֹא יַעֲמֹד וְקַל בְּרַגְלָיו לֹא
יִמְלֹט וְרֶכֶב הַסּוּס לֹא יִמְלֹט נִפְשׁוֹ: וְאֲמִיץ
לְכוּ בְּגִבּוֹרִים עָרוֹם יָנוּם בַּיּוֹם-הַהוּא נְאֻם-
יְ-הוָה:

ג שִׁמְעוּ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְ-הוָה
עֲלֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כֹּל-הַמַּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר
הַעֲלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: גֵּרֵק אֶתְכֶם
יִדְעֵתִי מִכָּל מַשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה עַל-כֵּן אֶפְקֹד
עֲלֵיכֶם אֶת כֹּל-עֲוֹנוֹתֵיכֶם: הִילְכוּ שְׁנַיִם
יַחַדוּ בְּלִתֵּי אִם-נִוְעָדוּ: הִישָׁאֵג אֲרִיָּה בַּיַּעַר
וַיִּטְרַף אֵין לוֹ חֵיתָן כְּפִיר קוֹלוֹ מִמְּעַנְתּוֹ
בְּלִתֵּי אִם-לָכַד: הִתְפַּל צִפּוֹר עַל-פֶּחַ הָאֶרֶץ
וּמִוֶּקֶשׁ אֵין לָהּ חֵיעֶלְה־פֶּחַ מִן-הָאֲדָמָה וְלָכַד
לֹא יִלְפֹד: אִם-יִתְקַע שׁוֹפָר בַּעִיר וְעַם לֹא
יַחַדוּ אִם-יִתְחִיהַ רֶעִה בַּעִיר וַיְ-הוָה לֹא
עָשָׂה: כִּי לֹא יַעֲשֶׂה אֱ-דָנִי יְ-הוָה דְּבָר כִּי
אִם-יִגְלַח סוּדוֹ אֶל-עַבְדּוֹ הַנְּבִיאִים: אֲרִיָּה
שָׂאֵג מִי לֹא יִרְאֵ אֱ-דָנִי יְ-הוָה דְּבָר מִי לֹא
יִנְבֵּא: הַשְׁמִיעוּ עַל-אַרְמְנוֹת בְּאֲשֻׁדּוֹד וְעַל-
אַרְמְנוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֲמַרוּ הֲאִסְפוּ עַל-
הָרִי שְׁמֵרוֹן וְרֵאוּ מִהוֹמַת רַבּוֹת בְּתוֹכָהּ
וְעֲשׂוּקִים בְּקִרְבָּהּ: וְלֹא-יִדְעוּ עֲשׂוֹת-נִכְחָה
נְאֻם-יְ-הוָה הַאֲוֹצְרִים חֲמָם וְשֹׂד
בְּאַרְמְנוֹתֵיהֶם: לָכֵן כֹּה אָמַר אֱ-דָנִי יְ-הוָה
צָר וְסָכִיב הָאֶרֶץ וְהוֹרִיד מִמֶּנָּה עֲזָב וְנִבְיָו

אֲרַמְנוֹתַיִךְ: כֹּה אָמַר יְיָ-הוֹה פֶּאֶשֶׁר יַצִּיל
הַרְעָה מִפִּי הָאָרִי שְׁתֵּי כַרְעִים אֹו כְּדֹלֵאֲזֹן
כִּן יִנְצְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּשִׁמְרוֹן
בְּכַאֲת מִטָּה וּבְדַמְשֶׁק עָרֵשׁ: שִׁמְעוּ וְהִעִירוּ
בְּבֵית יַעֲקֹב נְאֻם-יְיָ הוֹה אֶ-לְחֵי
הַצ-בָּאוֹת: כִּי בְיוֹם פְּקֻדֵי פְשָׁעֵי-יִשְׂרָאֵל
עָלְיוּ וּפְקֻדָתִי עַל-מִזְבְּחוֹת בֵּית-אֵל וְנִגְדְעוּ
קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְנִפְלוּ לְאָרֶץ: וְהִפִּיתִי בֵית-
הַחֶרֶף עַל-בֵּית הַקֹּיץ וְאֲבִדוּ בְתֵי הַשֶּׁן וְסִפּוּ
בְּתַיִם רַבִּים נְאֻם-יְיָ-הוֹה:

ד שִׁמְעוּ הַדְּבָר הַזֶּה פְּרוֹת הַבָּשָׂן אֲשֶׁר בְּהַר
שִׁמְרוֹן הָעִשְׂקוֹת הַלֵּים הָרַצְצוֹת אֲבִיוֹנִים
הָאֹמְרוֹת לְאֹדְנֵיהֶם הַבִּיֵּאָה וְנִשְׁתַּחֲ: נִשְׁבַּע
אֶ-רִנִּי יְיָ-הוֹה בְּקִדְשׁוֹ כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים
עֲלֵיכֶם וְנִשְׂא אֶתְכֶם בְּצַנּוֹת וְאַחֲרֵיתְכֶן
בְּסִירוֹת הַיָּגָה: וּפְרָצִים תִּצְאָנָה אִשָּׁה נִגְדָה
וְהִשְׁלַכְתֶּנָּה הַחֶרְמוֹנָה נְאֻם-יְיָ-הוֹה: בָּאוּ
בֵּית-אֵל וּפְשָׁעוּ הַגְּלָגָל הַרְבּוּ לְפִשְׁעַ וְהַבִּיֵּאוּ
לְבַקֵּר וּבְחִיכֶם לְשִׁלְשֵׁת יָמִים מִעֲשָׂרְתֵיכֶם:
וְקַטֵּר מִחֶמֶן תֹּודָה וְקִרְאוּ נְדָבוֹת הַשְּׁמִיעוּ
כִּי כִן אֶהְבַּתֶּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֶ-רִנִּי
יְיָ-הוֹה: וְגַם-אֲנִי נָתַתִּי לָכֶם נְקִיזוֹן שְׁנַיִם
בְּכַל-עֲרֵיכֶם וְחָסֵר לָחֵם בְּכָל מְקוֹמֵתֵיכֶם
וְלֹא-שִׁבְתֶּם עָדִי נְאֻם-יְיָ-הוֹה: וְגַם אֲנֹכִי
מִנְעָתִי מִכֶּם אֶת-הַנֶּשֶׁם בְּעוֹד שְׁלֹשָׁה
חֳדָשִׁים לְקִצִּיר וְהַמְטַרְתִּי עַל-עֵיר אַחַת וְעַל-
עֵיר אַחַת לֹא אֲמַטִּיר חֶלְקָה אַחַת תִּמְטֵר
וְחֶלְקָה אֲשֶׁר-לֹא-תִמְטֵר עָלֶיהָ תִּיבֶשׁ: וְנָעוּ
שְׁתֵּי שָׁלֹשׁ עָרִים אֶל-עֵיר אַחַת לְשִׁתּוֹת
מִיָּם וְלֹא יִשְׁבְּעוּ וְלֹא-שִׁבְתֶּם עָדִי נְאֻם-
יְיָ-הוֹה: הִפִּיתִי אֶתְכֶם בְּשִׁדְפוֹן וּבִירְקוֹן
הַרְבּוֹת גְּמוֹתֵיכֶם וּבְרַמִּיכֶם וּתְאֵנֵיכֶם
וְזִיתֵיכֶם יֵאָכֵל הַגִּזְם וְלֹא-שִׁבְתֶּם עָדִי נְאֻם-
יְיָ-הוֹה: שְׁלַחְתִּי בָכֶם דָּבָר בְּדַרְךְ מִצְרַיִם

הַרְגַתִּי בַחֶרֶב בַּחֲזֵרֵיכֶם עִם שְׁבִי סוּסֵיכֶם
וְאֶעֱלֶה פֶּאֶשׁ מִחֲנִיכֶם וּבְאֶפְלֹם וְלֹא-שִׁבְתֶּם
עָדִי נְאֻם-יְיָ-הוֹה: הִכַּכְתִּי בָכֶם בְּמַהֲפַכַת
אֶ-לְחִים אֶת-סֹדֶם וְאֶת-עַמּוֹרָה וְתַהֲלוּ בְּאוֹד
מִצֵּל מִשְׁרַפָּה וְלֹא-שִׁבְתֶּם עָדִי נְאֻם-יְיָ-הוֹה:
לָכֵן כֹּה אֶעֱשֶׂה-לָךְ יִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב כִּי-זֹאת
אֶעֱשֶׂה-לָךְ הַכּוֹן לְקִרְאֵת-אֶ-לְחֵי יִשְׂרָאֵל:
כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבְרָא רוּחַ וּמַגִּיד לְאָדָם
מִה-יִשְׁחֹו עֲשֶׂה שֶׁחַר עֵיפָה וְדַרְךְ עַל-בְּמַתִּי
אָרֶץ יְיָ-הוֹה אֶ-לְחֵי-צ-בָאוֹת שְׁמוֹ:

ה שִׁמְעוּ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי נֹשֵׂא
עֲלֵיכֶם קִינָה בֵּית יִשְׂרָאֵל: נִפְלָה לֹא-תוֹסִיף
לָוֶם בְּתוֹלֵת יִשְׂרָאֵל נִפְשָׁה עַל-אֲדַמְתָּה אֲיִן
מִקִּימָה: כִּי כֹה אָמַר אֶ-רִנִּי יְיָ-הוֹה הָעֵיר
הִיִּצְאָת אֶלְפָה תִשְׁאִיר מֵאָה וְהִיִּצְאָת מֵאָה
תִשְׁאִיר עֲשָׂרָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל: כִּי כֹה אָמַר
יְיָ-הוֹה לְבֵית יִשְׂרָאֵל הַרְשׁוּנִי וְחִיו: וְאֵל-
תְּדַרְשׁוּ בֵּית-אֵל וְהַגְּלָגָל לֹא תִבְאוּ וּבְאֵר
שָׁבַע לֹא תַעֲבְרוּ כִּי הַגְּלָגָל גָּלָה וְגָלָה וּבֵית-
אֵל יִחַיָה לְאֹוֹן: הַרְשׁוּ אֶת-יְיָ-הוֹה וְחִיו פֶּךְ
יִצְלָה פֶּאֶשׁ בֵּית יוֹסֵף וְאֶכְלָה וְאֲיִן-מִכְבָּה
לְבֵית-אֵל: הַחֶפְכִּים לְלַעֲנָה מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה
לְאָרֶץ הַנִּיחֹו: עֲשֶׂה כִימָה וּכְסִיל וְהַפֶּךְ
לְבַקֵּר צִלְמוֹת וְיוֹם לַיְלָה הַחֲשִׁיךְ הַקּוֹרָא
לְמִי-חַיִּים וְיִשְׁפְּכֶם עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ יְיָ-הוֹה
שְׁמוֹ: הַמְבַלִּיג שׂוֹד עַל-עֵז וְשׂוֹד עַל-מִכְבָּר
יָבוֹא: שִׁנְאוּ בְשָׁעַר מוֹכִיחַ וְדַבֵּר תָּמִים
יִתְעַבּוּ: לָכֵן יַעַן פּוֹשְׁסֶכֶם עַל-יָד וּמִשְׁאֵת-
כָּר תִּקְחוּ מִמֶּנּוּ בְתֵי גְזִית בְּנֵיתֶם וְלֹא-
תִשְׁבוּ בָם בְּרַמִּי-חֶמֶד נִטְעַתֶם וְלֹא תִשְׁתּוּ
אֶת-יְיָנֶם: כִּי יִדְעֵתִי רַבִּים פְּשָׁעֵיכֶם
וְעַצְמוֹת חֲטָאֵתֵיכֶם צָרִי צָדִיק לְקַחֵי כֶּפֶר
וְאֲבִיוֹנִים בְּשָׁעַר הַטּוֹ: לָכֵן הַמְשַׁכִּיל בָּעַת
הַחַיָּא יָדָם כִּי יַעַת רָעָה חַיָּא: הַרְשׁוּ-טוֹב

וְאֵלֶּיךָ לְמַעַן תִּחְיֶה וְיִחְיֶיךָ יְיָ הוֹדָה אֱלֹהֵי-לֵהִי
צ- בָּאוֹת אֶתְכֶם בְּאֶשׁר אָמַרְתֶּם: שְׂנֵאוֹדְרַע
וְאֶהְיֶה טוֹב וְהִצִּינֹו בְשַׁעַר מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי יַחֲנוּ
י- הוֹדָה אֱלֹהֵי-צ- בָּאוֹת שְׂאֲרִית יוֹסֵף: לִכְן
כִּה־אָמַר יְיָ הוֹדָה אֱלֹהֵי-צ- בָּאוֹת אֱלֹהֵי-דָנִי
בְּכַל־רַחֲבוֹת מִסְפָּד וּבְכַל־חֻצוֹת יֹאמְרוּ הִי
הוּ וְקִרְאוּ אֶבֶר אֶל־אֶבֶר וּמִסְפָּד אֶל־יִוְדֵי
נָהִי: וּבְכַל־כְּרָמִים מִסְפָּד פִּי־אֶעְבֹּר בְּקִרְבְּךָ
אָמַר יְיָ הוֹדָה: הֵי הַמַּתְאוּיִם אֶת־יוֹם יְיָ הוֹדָה
לְמַת־זֶה לָכֶם יוֹם יְיָ הוֹדָה הוֹדָה חֶשֶׁד וְלֹא־אֹר:
בְּאֶשׁר יָנוּם אִישׁ מִפְּנֵי הָאֱלֹהִים וּפְגַעוּ הַדָּב
וּבֹא הַפִּיִת וּסְמוּךְ יָדוֹ עַל־הַקִּיר וְנִשְׁכָּו
הַנְּחָשׁ: הִלֵּא־חֶשֶׁד יוֹם יְיָ הוֹדָה וְלֹא־אֹר
וְאֶבֶר וְלֹא־נָגַהּ לוֹ: שְׂנֵאתִי מֵאֶסְתִּי חַיִּיכֶם
וְלֹא אֶרְיַח בְּעֶצְרֵתִיכֶם: כִּי אִם־תִּעַלְוֵלִי
עֲלוֹת וּמִנְחֹתֵיכֶם לֹא אֶרְצֶה וְשָׁלֵם מְרִיאֵיכֶם
לֹא אֶפְיֵט: הַסֵּפֶר מֵעַל־יְמֵי שְׂרָיָה וְזִמְרַת
נְבִלְיָה לֹא אֶשְׁמַע: וְיִגַּל כַּמּוֹם מִשְׁפַּט
וְצָדִיקָה בְּנַחַל אֵיתָן: הַחֻצְבָּחִים וּמִנְחָה
הַגִּשְׁתִּים־לִי בַמִּדְבָר אַרְבָּעִים שָׁנָה בֵּית
יִשְׂרָאֵל: וְנִשְׁאַתֶּם אֶת סִבּוֹת מִלְּכֶם וְאֶת
כִּיּוֹן צְלָמֵיכֶם כּוֹכַב אֱלֹהֵיכֶם אֶשְׂרַע עֲשִׂיתֶם
לָכֶם: וְהִגְלִיתִי אֶתְכֶם מִהַלְאָה לְדַמְשֶׁק אָמַר
יְיָ הוֹדָה אֱלֹהֵי-צ- בָּאוֹת שְׂמוּ:

ו הֵי הַשְּׂאֲנָנִים בְּצִיּוֹן וְהַבְּטָחִים בְּהַר
שְׂמֵרוֹן נִקְבְּלוּ רֵאשִׁית הַגּוֹזִים וּבָאוּ לָהֶם בֵּית
יִשְׂרָאֵל: עֲבָרוּ כְּלָנָה וְרָאוּ וּלְכוּ מִשָּׁם חֲמַת
רַבָּה וְרָדוּ גַת־פְּלִשְׁתִּים הַטּוֹבִים מִן־
הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה אִם־רַב גְּבוּלָם מִגְּבוּלְכֶם:
הַמִּנְדִּים לְיוֹם רַע וְתַגְשׁוֹן שַׁבַּת חֲמָס:
הַשְּׂכָבִים עַל־מַטּוֹת שֵׁן וּסְרָחִים עַל־
עֲרֻשׁוֹתָם וְאֶבְלִים כְּרִים מִצָּאֵן וְעַגְלִים מִתּוֹךְ
מִרְבֵּק: הַפְּרֻטִים עַל־פִּי הַנְּבִל כְּדֹלִיד חֲשָׁבוּ
לָהֶם כְּלִי־שִׁיר: הַשְּׂתִים בְּמִזְרְקֵי לֵיּוֹן וְרֵאשִׁית

שְׂמָנִים וּמִשְׁחֹו וְלֹא נָחֵלוּ עַל־שֶׁבֶר יוֹסֵף:
לִכְן עָתָה יִגְלוּ בְּרֵאשׁ גּוֹלִים וְסָר מִרְזַח
סְרוּחִים: נִשְׁפָּע אֱלֹהֵי-דָנִי יְיָ הוֹדָה בְּנִפְשׁוֹ נֹאֵם־
יְיָ הוֹדָה אֱלֹהֵי-צ- בָּאוֹת מִתְאַב אֲנִכִּי אֶת־
גִּאֲזוֹן יַעֲקֹב וְאַרְמְנֹתָיו שְׂנֵאתִי וְהַסְגֵּרְתִּי עִיר
וּמְלָאָה: וְהָיָה אִם־יִוָּתְרוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים
בְּבֵית אֶחָד וּמֵתוּ: וְנִשְׁאָל דוֹדוֹ וּמִסְפָּרוֹ
לְהוֹצִיא עֲצָמִים מִן־הַבַּיִת וְאָמַר לֹא־אֶשְׂר
בִּירְבֵּתִי הַבַּיִת הַעוֹד עִמָּךְ וְאָמַר אִפְסָם וְאָמַר
הֵם כִּי לֹא לְהוֹפִיר בְּשֵׁם יְיָ הוֹדָה: כִּי־הִנֵּה
יְיָ הוֹדָה מִצִּיּוֹן וְהִפְּחָה הַבַּיִת הַגָּדוֹל רְסוּסִים
וְהַבַּיִת הַקָּטָן בְּקַעִים: הַיְרָצוּן בְּסַלַּע סוּסִים
אִם־יִחְרֹושׁ בְּבִקְרִים כִּי־הִפְכֹתֶם לְרֵאשׁ
מִשְׁפָּט וּפְרִי צָדִיקָה לְלַעֲנָה: הַשְּׂמָחִים לְלֹא
דָבָר הָאֲמֹרִים הַלּוֹא בְּחֻזְקָנוּ לְקַחְנוּ לָנוּ
קִרְנִים: כִּי הִנְנִי מִקִּים עֲלֵיכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל
נֹאֵם־יְיָ הוֹדָה אֱלֹהֵי-צ- בָּאוֹת גּוֹי וְלַחֲצוֹ
אֶתְכֶם מִלְּבוֹא חֲמַת עַד־נַחַל הָעֶרְבָה:

ו כִּה־הִרְאֵנִי אֱלֹהֵי-דָנִי יְיָ הוֹדָה וְהִנֵּה יוֹצֵר גְּבִי
בְּתַחֲלַת עֲלוֹת הַלֶּקֶשׁ וְהִנֵּה־לֶקֶשׁ אַחַר גְּבִי
הַמִּלְיָה: וְהָיָה אִם־כִּלָּה לֶאֱכֹל אֶת־עֵשֶׂב
הָאָרֶץ וְאָמַר אֱלֹהֵי-דָנִי יְיָ הוֹדָה סִלַּח־נָא מִי יָקוּם
יַעֲקֹב כִּי קָטָן הוּא: נָתַם יְיָ הוֹדָה עַל־זֹאת לֹא
תִּהְיֶה אָמַר יְיָ הוֹדָה: כִּה־הִרְאֵנִי אֱלֹהֵי-דָנִי
יְיָ הוֹדָה וְהִנֵּה קָרָא לְרַב בְּאֵשׁ אֱלֹהֵי-דָנִי יְיָ הוֹדָה
וְתֹאכַל אֶת־תְּהוֹם רַבָּה וְאֶכְלָה אֶת־הַחֶלֶק:
וְאָמַר אֱלֹהֵי-דָנִי יְיָ הוֹדָה חַדְלִינָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב
כִּי קָטָן הוּא: נָתַם יְיָ הוֹדָה עַל־זֹאת נָס־הוּא
לֹא תִהְיֶה אָמַר אֱלֹהֵי-דָנִי יְיָ הוֹדָה: כִּה־הִרְאֵנִי
וְהִנֵּה אֱלֹהֵי-דָנִי נָצַב עַל־חֻמַּת אֲנָהּ וּבִידוֹ אֲנָהּ:
וְאָמַר יְיָ הוֹדָה אֱלֹהֵי מִה־אֶתָּה רֵאֵה עַמּוֹס
וְאָמַר אֲנָהּ וְאָמַר אֱלֹהֵי-דָנִי הִנְנִי שָׁם אֲנָהּ
בְּקִרְבְּ עַמִּי יִשְׂרָאֵל לֹא־אֹסִיף עוֹד עֲבוֹר לוֹ:
וְנִשְׁאָלוּ בְּמֹות יִשְׁחָק וּמִקְדָּשֵׁי יִשְׂרָאֵל יִחַרְבוּ

וְקַמְתִּי עַל־בֵּית יִרְבְּעָם בַּחֶרֶב׃ וַיִּשְׁלַח
 אֶמְצִיָּה בֶּהֱן בֵּית־אֵל אֶל־יִרְבְּעָם מִלְּךָ־
 יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר קִשֶׁר עָלֶיךָ עֲמוֹס בְּקִרְבִּי בֵּית
 יִשְׂרָאֵל לֹא־תֹכֵל הָאָרֶץ לְהַכִּיל אֶת־כֹּל־
 דְּבָרָיו׃ כִּי־כֹה אָמַר עֲמוֹס בַּחֶרֶב יָמוּת
 יִרְבְּעָם וַיִּשְׂרָאֵל גָּלָה יִגְלָה מֵעַל אֲדָמָתּוֹ׃
 וַיֹּאמֶר אֶמְצִיָּה אֶל־עֲמוֹס הֲזֶה לְךָ בְּרַחֲלֶךָ
 אֶל־אָרֶץ יְהוּדָה וְאֶכְלֶ־שָׁם לֶחֶם וְשָׁם תִּנְבְּא׃
 וּבֵית־אֵל לֹא־תֹסִיף עוֹד לְהִנָּבֵא כִּי מִקִּדְשֵׁי־
 מִלְּךָ הוּא וּבֵית מִמְלַכָּה הוּא׃ וַיַּעַן עֲמוֹס
 וַיֹּאמֶר אֶל־אֶמְצִיָּה לֹא־נָבִיא אֲנִי וְלֹא בֶן־
 נָבִיא אֲנִי כִּי־בֹקֵר אֲנִי וּבֹלֵם שִׁקְמוּם׃
 וַיִּקְרָאֵנִי יְיָ הֲזֶה מֵאַחֲרֵי הַצֹּאן וַיֹּאמֶר אֵלַי
 יְיָ הֲזֶה הִנְבֵּא אֶל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃ וַעֲתָה
 שְׁמַע דְּבָרַי־ הֲזֶה אַתָּה אָמַר לֹא תִנְבְּא עַל־
 יִשְׂרָאֵל וְלֹא תִשְׁוֶה עַל־בֵּית יִשְׁחָק׃ לָכֵן כֹּה־
 אָמַר יְיָ הֲזֶה אֲשַׁתֶּךָ בְּעִיר תִּזְנֶה וּבְנִיךָ
 וּבְנֵתֶיךָ בַּחֶרֶב יִפְּלוּ וְאֲדָמָתְךָ בַּחֶבֶל תִּחְלַק
 וְאַתָּה עַל־אֲדָמָה טַמְאָה תָמוּת וַיִּשְׂרָאֵל גָּלָה
 יִגְלָה מֵעַל אֲדָמָתּוֹ׃

ט רֹאִיתִי אֶת־אֶ־דְּנִי נָצַב עַל־הַמִּזְבֵּחַ
 וַיֹּאמֶר הֲךָ חִפְּתָוֹר וַיִּרְעָשׁוּ חִפְּפִים וּבְצַעֲמִים
 בְּרֹאשׁ כָּלֶם וְאַחֲרֵיתָם בַּחֶרֶב אֶחָרָג לֹא־יָנוּם
 לָחֶם זֶם וְלֹא־יִמְלֹט לָחֶם פְּלִיט׃ אִם־יִחַתְּרוּ
 בְּשָׂאֹל מִשָּׁם יָדֵי תִקְחֶם וְאִם־יַעֲלוּ הַשָּׁמַיִם
 מִשָּׁם אֲזַרְיִדֶם׃ וְאִם־יִחְבְּאוּ בְּרֹאשׁ הַכְּרָמִל
 מִשָּׁם אֲחַפֵּשׂ וְלִקְחֵתֶם וְאִם־יִפְתְּרוּ מִנְּגַד
 עֵינַי בְּקִרְקַע הַיָּם מִשָּׁם אֲצַנֶּה אֶת־הַנְּחָשׁ
 וְנִשְׁכַּם׃ וְאִם־יִלְכּוּ בַשָּׂבִי לִפְנֵי אֵיבֵיהֶם
 מִשָּׁם אֲצַנֶּה אֶת־הַחֶרֶב וְהִרְגַתֶם וְשַׁמְתִּי עֵינַי
 עֲלֵיכֶם לְרַעַה וְלֹא לְטוֹבָה׃ וְאֶ־דְּנִי יְיָ הֲזֶה
 הֵצֵ־בְאוֹת הַנּוֹגֵעַ בְּאָרֶץ וּתְמוֹג וְאֶבְלוּ
 כֹּל־לִיּוֹשְׁבֵי בָּהּ וְעַלְתָּה כִּיֹּאֵר כְּלָה וְשִׁקְעָה
 כִּיֹּאֵר מִצְרַיִם׃ הַבּוֹנֶה בְּשָׁמַיִם מֵעַלְוָתוֹ
 וְאַגִּידָתוֹ עַל־אָרֶץ יִסְדֶּה הַפְּרָא לְמִי־הַיָּם
 וַיִּשְׁפְּכֶם עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ יְיָ הֲזֶה שָׁמוֹ׃ הֲלוֹא
 כִּבְנֵי בְשָׂיִם אַתֶּם לִי כִּיִּי יִשְׂרָאֵל נֹאֵם־
 יְיָ הֲזֶה הֲלוֹא אֶת־יִשְׂרָאֵל הַעֲלִיתִי מֵאָרֶץ

ח כֹּה הִרְאֵנִי אֶ־דְּנִי יְיָ הֲזֶה וְהִנֵּה כְּלוּב קִיּוּן׃
 וַיֹּאמֶר כֹּה־אַתָּה רֹאֵה עֲמוֹס וְאָמַר כְּלוּב
 קִיּוּן וַיֹּאמֶר יְיָ הֲזֶה אֵלַי בַּא חִקִּין אֶל־עַמִּי
 יִשְׂרָאֵל לֹא־אֹסִיף עוֹד עֲבוֹר לֹו׃ וְהִילִילוּ
 שׂוֹרֹת הַיָּבֵל בַּיּוֹם הַהוּא נֹאֵם אֶ־דְּנִי יְיָ הֲזֶה
 רַב הַפְּגַר בְּכָל־מְקוֹם הַשְּׁלִיךְ הֵם׃ שְׁמַע־נִי
 זֹאת הַשְּׂאֵפִים אֲבִיוֹן וְלִשְׁבִּית עֲנוּי עֲנִי־
 אָרֶץ׃ הֲלֹא־מֵתִי יַעֲבֹר הַחֹדֶשׁ וְנִשְׁבִּירָה
 שֹׁבֵר וְהַשְּׁבִית וְנִפְתַּח־הַבַּר לְהַקְטִין אִיפָּה
 וְלְהַגְדִּיל שִׁקְל וְלַעֲוֹת מֵאֲזֵנֵי מִרְמָה׃ לִקְנֹת
 בַּכֶּסֶף דָּלִים וְאֲבִיוֹן בַּעֲבוֹר נַעֲלִים וּמִפֶּלֶל בַּר
 נִשְׁפִּיר׃ נִשְׁבַּע יְיָ הֲזֶה בְּגֹאזוֹן יַעֲקֹב אִם־
 אֲשַׁבַּח לְנֹצַח כֹּל־לַמַּעֲשִׂיהֶם׃ הֲעַל זֹאת לֹא־
 תִרְגַּז הָאָרֶץ וְאֶבְל כֹּל־לִיּוֹשְׁבֵי בָּהּ וְעַלְתָּה

מִצָּרִים וּפְלִשְׁתִּים מִפְּתוֹר וְאַרְבַּם מִקִּיר:
הִנֵּה עֵינַי | א-דְּנִי י-הוֹה בַּמַּמְלָכָה הַחֲטָאָה
וְהַשְׁמֵדְתִּי אֹתָהּ מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה אֲפֶס כִּי
לֹא הַשְׁמִיד אֲשַׁמִּיד אֶת-בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם-י-
הוֹה: כִּי-הִנֵּה אֲנֹכִי מֵצִיחַ וְהַנְּעוּתִי
בְּכֹל-לַחְגוּזִים אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יִנְוַע
בַּכְּבָרָה וְלֹא-יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ: בַּחֶרֶב יָמוּתוּ
כָּל חֲטָאֵי עַמִּי הַאֲמֹרִים לֹא-תִגִּישׁ וְתִקְדִים
בְּעַדֵינוּ הַרְעָה: כִּיזֶם הַהוּא אֲקִים אֶת-סִפְת
דוֹיד הַנְּפֹלֶת וְגִדְרְתִי אֶת-פְּרִצִיחֹן וְהִרְסֵתִיו
אֲקִים וּבְנִיתִיחַ כִּימִי עוֹלָם: לְמַעַן יִירָשׁוּ

אֶת-שְׂאֵרֵי אָדָם וְכָל-חַגוּזִים אֲשֶׁר-נִקְרָא
שְׁמִי עֲלֵיהֶם נְאֻם-י-הוֹה עֲשֵׂה זֹאת: הִנֵּה
יָמוּם בָּאִים נְאֻם-י-הוֹה וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ בַּקֶּצֶר
וְדָרָה עֲנָבִים כַּמִּשְׁהַ הַזֶּרַע וְהַטִּיפוּ הַחֲרִים
עִסִים וְכָל-חַגְבָּעוֹת תִּתְמוּגְגְנָה: וְשִׁבְתִּי
אֶת-שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי עָרִים נְשִׁמוֹת
וַיִּשְׁבּוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים וְשָׂתוּ אֶת-יַיִנָם וְעָשׂוּ
גִזְוֹת וְאָכְלוּ אֶת-פְּרִיָהֶם: וְנָטְעֵתִים עַל-
אֲדָמָתָם וְלֹא יִנְתָּשׁוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר
נָתַתִּי לָהֶם אָמַר י-הוֹה א-לְחִיךְ:

עֲבָדִיחַ

א חֲזוֹן עֲבָדִיחַ כַּהֲאָמַר א-דְּנִי י-הוֹה
לְאָדָם שְׁמוּעָה שְׁמַעְנוּ מֵאֵת י-הוֹה וְצִיר
בַּגּוֹיִם שִׁלַּח קוֹמוּ וְנִקְוָמָה עֲלֵיחַ לְמִלְחָמָה:
הִנֵּה קָטָן נִתְתִיחַ בַּגּוֹיִם בְּזוּי אֹתָהּ מֵאָד:
זָרוֹן לְבָרַח הַשִּׁיאָה שְׁכֵנִי בַּחֲגוּי-סֹלַע מְרוֹם
שִׁבְתוּ אָמַר בְּלָפוּ מִי יוֹרְדֵנִי אֶרֶץ: אִם-י-
תִגְבִּיחַ כַּאֲשֶׁר וְאִם-בֵּין כּוֹכָבִים שִׁים קִנְיָה
מִשָּׁם אֲוִרִידֶךָ נְאֻם-י-הוֹה: אִם-נִגְבִים בְּאוּ-
לָךְ אִם-שׁוֹדְדִי לִלְחָ אִיךְ נְדַמִיתָה הַלּוֹא
יִגְנְבוּ דַיִם אִם-בְּצָרִים בְּאוּ לָךְ הַלּוֹא יִשְׂאִירוּ
עַלְלוֹת: אִיךְ נַחֲפָשׁוּ עָשׂוּ נָבְעוּ מִצְפְּנֵינוּ:
עַד-חַגְבָּוֶל שִׁלְחוֹךְ כָּל אֲנָשׁוּ בְרִיתֶךָ
הַשִּׁיאָה וְכָלוּ לָךְ אֲנָשׁוּ שְׁלֹמֶךָ לְחֶמֶךָ יִשִּׁימוּ
מִזוֹר תִּחְתִּיחַ אֵין תִּבּוֹנָה בּוּ: הַלּוֹא בַיּוֹם
הַהוּא נְאֻם-י-הוֹה וְהַאֲבָדְתִּי חֲכָמִים מֵאָדָם
וְתִבּוֹנָה מִחַר עָשׂוּ: וְחַתּוּ גְבוּרֶיחַ תִּימָן
לְמַעַן יִפְרֹת-אִישׁ מִחַר עָשׂוּ מִקְטָל: מִחֲחַם
אֲחִיחַ יַעֲקֹב תִּכְסֶךָ בּוֹשָׁה וְנִכְרַת לְעוֹלָם:
כִּיזֶם עַמֶּךָ מִנְּגִד בַּיּוֹם שְׁבוֹת זָרִים חִילוּ
וְנִכְרִים בְּאוּ שְׁעָרוֹ וְעַל-יְרוּשָׁלָּיִם יָדוּ גוֹרָל
גַּם-אֹתָהּ כַּאֲחֵר מִחֶם: וְאֹלִיתָרָא בַיּוֹם-אֲחִיחַ
בַּיּוֹם נִכְרוּ וְאֹלִיתָשְׁמַח לְבַנְיָהוּדָה בַּיּוֹם

אֲבָדָם וְאֹלִיתָגְדֵל פִּיחַ בַּיּוֹם צָרָה: אֹלִיתָבּוֹא
בְּשַׁעַר-עַמִּי בַיּוֹם אִידָם אֹלִיתָרָא גַם-אֹתָהּ
בְּרַעַתוֹ בַּיּוֹם אִידוֹ וְאֹלִיתָשְׁלַחְנָה בְּחִילוֹ
בַּיּוֹם אִידוֹ: וְאֹלִיתָעַמֵּד עַל-חֶפְרָק לְהַכְרִית
אֶת-פְּלִיטָיו וְאֹלִיתָסָגַר שְׁרִידוֹ בַּיּוֹם צָרָה:
כִּי-קָרוֹב יוֹם-י-הוֹה עַל-כֹּל-לַחְגוּזִים כַּאֲשֶׁר
עָשִׂיתָ יַעֲשֵׂה לָךְ גַּמְלָךְ יִשׁוּב בְּרַאשֶׁיחַ: כִּי
כַּאֲשֶׁר שָׂתִיתָם עַל-יָחַר קִדְשִׁי וְשָׂתוּ כָּל-
חַגוּזִים תִּמְוִד וְשָׂתוּ וְלָעוּ וְחָיו כְּלוֹא חָיו:
וְבַחַר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה וְהָיָה קִדְשׁ וִירָשׁוּ
בֵּית יַעֲקֹב אֶת מוֹרְשֵׁיהֶם: וְהָיָה בֵּית-יַעֲקֹב
אִשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְחֶבֶה וּבֵית עָשׂוּ לְקָשׁ וְדָלְקוּ
בָּהֶם וְאָכְלוּם וְלֹא-יִהְיֶה שְׁרִיד לְבֵית עָשׂוּ כִּי
י-הוֹה דִּבְרָ: וִירָשׁוּ הַנְּגָב אֶת-יָחַר עָשׂוּ
וְהַשְׁפִּלָה אֶת-פְּלִשְׁתִּים וִירָשׁוּ אֶת-שָׂדֵה
אֲפָרַיִם וְאֶת שָׂדֵה שְׁמֶרוֹן וּבְנִימָן אֶת-
הַגְּלָעָד: וְגִלְתַּת חַחֲלִיחָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-
כָּנְעָנִים עַד-צָרְפָּת וְגִלְתַּת יְרוּשָׁלָּיִם אֲשֶׁר
כָּסַפְרָד יְרָשׁוּ אֶת עָרֵי הַנְּגָב: וְעָלוּ מוֹשְׁעִים
בְּחַר צִיּוֹן לְשַׁפֵּט אֶת-יָחַר עָשׂוּ וְהִיתָה
לִי-הוֹה הַמְּלוֹכָה:

יונה

וַאֲמַנְזַח עִם אֶתְהָ: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֲבָרִי
אֲנֹכִי וְאֶת־יְהוָה אֶל־לֵהי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יוֹאֵ
אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶת־הַיָּם וְאֶת־הַיַּבֹּשָׁה: וַיִּירָאוּ
הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מִה־זֹּאת
עֲשִׂיתָ פִּי־יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים פִּי־מִלְּפָנָי יְהוָה
הוּא בָרַח פִּי הַגָּיִד לָהֶם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מִה־
נַעֲשֶׂה לָּךְ וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מִעֲלֵינוּ פִּי הַיָּם הוֹלֵךְ
וְסָעַר: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׂאוּ־נִי וְהַטִּילְנִי אֶל־
הַיָּם וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מִעֲלֵיכֶם פִּי יוֹדֵעַ אֲנִי פִּי
בְּשָׁלִי הַסָּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם: וַיַּחֲתְרוּ
הָאֲנָשִׁים לְהַשִּׁיב אֶל־לֵהי־יָבֹשָׁה וְלֹא יָכְלוּ פִּי
הַיָּם הוֹלֵךְ וְסָעַר עֲלֵיהֶם: וַיִּקְרְאוּ אֵלָיו־הַיָּה
וַיֹּאמְרוּ אָנָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נִאֲבָדָה בְּנַפְשׁ
הָאִישׁ הַזֶּה וְאֶל־הַתֵּן עָלֵינוּ דָם נָקִיָּה פִּי־
אֶתְהָ יְהוָה כַּאֲשֶׁר חֲפָצָתָ עֲשִׂיתָ: וַיִּשְׂאוּ
אֶת־יוֹנָה וַיַּטְּלוּהוּ אֶל־הַיָּם וַיַּעֲמֹד הַיָּם
מִזְעָפוֹ: וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה אֶת־
יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ־זֶבַח לֵי־הַיָּה וַיִּדְּרוּ נְדָרִים:

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה בֶן־אָמִתַּי
לֵאמֹר: קוּם לָךְ אֶל־נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה
וְקֵרָא עָלֶיהָ פִּי־עָלְתָה רַעְתֶּם לְפָנָי: וַיִּקֶּם
יוֹנָה לְבָרַח תַּרְשִׁישָׁה מִלְּפָנָי יְהוָה וַיֵּרֶד יָפוֹ
וַיִּמְצָא אֲנִיָּה | בָּאָה תַרְשִׁישׁ וַיִּתֵּן שְׂכָרָהּ
וַיֵּרֶד בָּהּ לָבוֹא עִמָּהֶם תַרְשִׁישָׁה מִלְּפָנָי
יְהוָה: וַיִּי־הוּא הַטִּיל רוּחַ־גְּדוֹלָה אֶל־לֵהיָם
וַיְהִי סַעֲר־גְּדוֹל בַּיָּם וְהָאֲנִיָּה חֲשֹׁבָה לְהִשָּׁבֵר:
וַיִּירָאוּ הַמַּלְחִים וַיִּזְעֻקוּ אִישׁ אֶל־אֶחָיו
וַיִּטְלוּ אֶת־הַכֵּלִים אֲשֶׁר בָּאֲנִיָּה אֶל־לֵהיָם
לְהַקֵּל מִעֲלֵיהֶם וַיִּזְנֶה יָרֵד אֶל־יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה
וַיִּשְׁכַּב וַיִּרְדָּם: וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֵבֶל
וַיֹּאמֶר לוֹ מִה־לָּךְ נִרְדָּם קוּם קְרָא אֶל־
אֶל־לְהִיף אֹלֵי יִתְעַשֶׂת הָאֶל־לְהיָם לָנוּ וְלֹא
נִאֲבָד: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לָבוֹ וְנִפְּלָה
גּוֹרְלוֹת וְנִדְעָה בְּשַׁלְּמֵי הַרְעָה הַזֹּאת לָנוּ
וַיִּפְּלוּ גּוֹרְלוֹת וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל עַל־יוֹנָה: וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו הַגָּיִד־הַנֶּאֱלָנוּ לָנוּ כַּאֲשֶׁר לְמִי־הַרְעָה הַזֹּאת
לָנוּ מִה־מְלֹאכְתְּךָ וּמֵאֵין תָּבוֹא מִה אֲרָצְךָ

הלכות מגלה פרק ב

ב, א הקורא את המגלה למפרע, לא יצא: קרא ושכח פסוק אחד, וקרא פסוק שני לו, וחזר וקרא פסוק ששכח, וחזר וקרא פסוק שלישי—לא יצא, מפני שקרא פסוק אחד למפרע; אלא ביצע עושה—מתחיל מפסוק שני ששכח, וקורא על הסדר.

ב, ב מצא צבור שקראו חציה—לא יאמר אקרא חצי האחרון עם הצבור, ואחזר ואקרא חצי ראשון: שזה קורא למפרע; אלא קורא מתחלה ועד סוף, על הסדר. קרא ושהה מעט, וחזר וקרא—אף על פי ששהה כדי לגמור את פלה—הואיל וקרא על הסדר, יצא.

ב, ג הקורא את המגלה על פה, לא יצא ידי חובתו. הלועז ששמע את המגלה הפתובה בלשון הקדש, ובכתב הקדש—אף על פי שאינו יודע מה הן אומריה, יצא ידי חובתו; וכן אם היתה פתובה יוגית ושמעה, יצא—אף על פי שאינו מפיר, ואפלו היה השומע עברי.

ב, ד היתה פתובה תרגום, או בלשון אחרת מלשונות הגויים—לא יצא ידי חובתו בקריאתה, אלא המפיר אותה לשון בלבד: והוא, שתהיה פתובה בכתב אותה לשון. אבל אם היתה פתובה בכתב עברי, וקראה ארמית לארמי—לא יצא, שנמצא זה קורא על פה, וכיון שלא יצא הקורא ידי חובתו, לא יצא השומע ממנו.

ב, ה הקורא את המגלה בלא פונה, לא יצא. ביצע: היה פותבה, או דורשה, או מגיחה—אם פון לבו לצאת בקריאה זו, יצא; ואם לא פון לבו, לא יצא. קרא, והוא מתנמנם—

הואיל ולא נרדם בשינה, יצא.

ב, ו במה דברים אמורים שהמכון לבו בנתינתה יצא—בשמתפון לצאת בקריאה שקרא בספר שמעתיק ממנו, בשעה שהוא פותב; אבל אם נתפון לצאת בקריאה זו שפותב—לא יצא, שאינו יוצא ידי חובתו אלא בקריאתה מספר שפלה פתובה בו בשעת קריאה.

ב, ז הקורא את המגלה וטעה בקריאתה, וקרא קריאה משבשת—יצא, לפי שאין מדקדקין בקריאתה. קראה עומד, או יושב—יצא, ואפלו בעצור; אבל לא יקרא בעצור יושב לכתחלה, מפני פבוד צבור. קראוה שנים, אפלו עשרה, כאחד—יצאו הקוראין, והשומעים מן הקוראין; וקורא אותה גדול עם הקטן, ואפלו בעצור.

ב, ח אין קוראין בעצור, במגלה הפתובה בין הפתובים; ואם קרא, לא יצא—אלא אם פו היתה יתרה על שאר הידיעות או חסרה, כדי שיחא לה חבר. אבל יחיד קורא בה, ואפלו אינה חסרה ולא יתרה, ויוצא בה ידי חובתו.

ב, ט אין פותבין את המגלה אלא בדין, על הגויל או על הקלף בספר תורה. ואם פתבה במי עפצא וקלקנתוס, פשרה; פתבה בשאר מיני צבעונין, פסולה. ועריכה שרטוט, פתורה עצמה; ואין העור שלה, צריך עבודה לשמה. היתה פתובה על הנר, או על עור שאינו מעבד, או שפתבה גוי, או מין—פסולה.

ב, י היו בה אותיות מטשטשות או מקרעות—אם רשומן נפר—אפלו היו רפה,

כְּשֶׁרָה. וְאִם אֵין רְשׁוּמָן נֶכֶד—אִם הִיא רַבָּה שְׁלֵם, כְּשֶׁרָה; וְאִם לֹא, פְּסוּלָה. הַשְּׂמִיט בַּהּ הַסּוֹפֵר אוֹתוֹת אוֹ פְּסוּקִים, וְקִרְאָן הַקּוּרָא עַל פֶּה—יֵצֵא.

בִּיא הַמִּגְלָה עֲרִיבָה תְּפִירָה, עַד שִׁיְהִי כָּל עוֹרוֹתֶיהָ מִגְלָה אַחַת. וְאִינָה נִתְּפֶרֶת אֲלֵא בְּגִידִין, כְּסֶפֶר תּוֹרָה; וְאִם תְּפֶרֶת שְׁלֹשׁ בְּגִידִין, פְּסוּלָה. וְאִינוּ עֲרִיף לְתַפֵּר אֶת כָּל הִירִיעָה, כְּסֶפֶר; אֲלֵא אִפְלוּ תֶּפֶר בְּגִידִין שְׁלוֹשׁ תְּפִירוֹת בְּקִצָּה הִירִיעָה, וְשְׁלוֹשׁ בְּאֲמִצָּעָה, וְשְׁלוֹשׁ בְּקִצָּה הַשְּׂנִית—כְּשֶׁרָה, מִפְּנֵי שְׂנִיקְרָאת אֲגָרֶת.

בַּיָּב וְעֲרִיף הַקּוּרָא לְקִרוֹת עֶשְׂרֵת בְּנֵי הַמֶּן וְעֶשְׂרֵת, בְּנִשְׂמִיָּה אַחַת, כְּדִי לְהוֹדִיעַ לְעַם, שֶׁכֻּלָּם נִתְּלוּ וְנִהְרָגוּ בְּאַחַד. וּמִנְהַג כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקּוּרָא אֶת הַמִּגְלָה, קוּרָא וּפּוֹשֵׁט כְּאֲגָרֶת; וּכְשִׁיגְמֹר, חוֹזֵר וְכוֹרֵכָה כְּלָה, וּמְבַרֵּךְ.

בַּיָּג שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלּוּ, שֶׁהֵן אַרְבַּעַת עָשָׂר וְחֲמִשָּׁה עָשָׂר, אֲסוּרִין בְּסֶפֶד וְתַעֲנִית, לְכָל אָדָם בְּכָל מְקוֹם—בֵּין לְבְּנֵי כְּרִכִּין, שֶׁהֵן עוֹשִׂין חֲמִשָּׁה עָשָׂר בַּלְבָּד, בֵּין לְבְּנֵי עִירוֹת, שֶׁהֵן עוֹשִׂין אַרְבַּעַת עָשָׂר בַּלְבָּד. וּשְׁנֵי הַיָּמִים, אֲסוּרִין בְּסֶפֶד וְתַעֲנִית בְּאֵדָר הָרִאשׁוֹן, בְּאֵדָר הַשְּׂנִי. אֲנָשֵׁי כְּפָרִים שֶׁהַקְּדִימוֹ וְקִרְאוּ בְּשְׁנֵי אוֹ בְּחֲמִישֵׁי הַסְּמוּךְ לְפּוּרִים, מִתְּרִים בְּסֶפֶד וְתַעֲנִית בְּיוֹם קְרִיאָתוֹ, וְאֲסוּרִין בְּשְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלּוּ, אֲף עַל פִּי שְׂאִין קוּרְאִין בָּהֶן.

בַּיָּד מִצְּוֹת יוֹם אַרְבַּעַת עָשָׂר לְבְּנֵי כְּפָרִים וְעִירוֹת, וַיּוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר לְבְּנֵי כְּרִכִּים—לְהִיּוֹת יָמֵי מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה, וּמִשְׁלוֹחַ מְנוֹת לְרַעִים וּמִתְּנוּת לְאֲבִיוֹנִים. וּמִתֵּר, בְּעִשִׂית מְלֶאכֶה; וְאֲף עַל פִּי כּוֹן, אֵין רְאוּי לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלֶאכֶה: אֲמָרוּ חֲכָמִים, כָּל הָעוֹשֶׂה מְלֶאכֶה

בְּיוֹם פּוּרִים, אֵינוּ רוֹאֵה סִימָן בְּרִכָּה.

בִּטּוּ בְּנֵי כְּפָרִים שֶׁקְּדִמוֹ וְקִרְאוּ בְּשְׁנֵי אוֹ בְּחֲמִישֵׁי—אִם חִלְקוּ מְעוֹת לְאֲבִיוֹנִים בְּיוֹם קְרִיאָתוֹ, יֵצֵאוּ; אֲבָל הַמִּשְׁתָּה וְהַשְּׂמִיטָה, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָהּ אֲלֵא בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר, וְאִם הַקְּדִימוֹ, לֹא יֵצֵאוּ. וְסְעוּדַת פּוּרִים שֶׁעֲשָׂאָה בְּלֵילָה, לֹא יֵצֵא יְדֵי הוֹבְתוֹ.

בִּטּוּ כִּיֵּצֵד חוֹבֵת סְעוּדָה זוֹ—שִׁיאֲכַל בָּשָׂר וַיִּתְקַן סְעוּדָה נְאֻמָּה, כְּפִי אֲשֶׁר תִּמְצָא יְדוּ; וְשׁוֹתָה יַיִן, עַד שִׁישְׁתַּכֵּר וַיִּרְדֵּם בְּשִׂכְרוֹת.

בַּיָּז וּבֵן חֵיב לְשַׁלַּח שְׁתֵּי מְנוֹת שְׁלֵבֶשֶׂר, אוֹ שְׁלֵמִינֵי תְּבַשִּׁיל, אוֹ שְׁנֵי מִינֵי אֲכָלִין—לְחֻבְרוֹ; שְׁנֵי אֲמָרוֹ "וּמִשְׁלַח מְנוֹת, אִישׁ לְרַעְהוֹ"—שְׁתֵּי מְנוֹת, לְאָדָם אֶחָד. וְכָל הַמְּרַבֵּה לְשַׁלַּח לְרַעִים, מְשַׁבַּח. וְאִם אֵין לוֹ, מַחְלִיף עִם חֻבְרוֹ—זֶה שׁוֹלַח לְזֶה סְעוּדָתוֹ וְזֶה שׁוֹלַח לְזֶה סְעוּדָתוֹ, כְּדִי לְקַיֵּם "וּמִשְׁלַח מְנוֹת, אִישׁ לְרַעְהוֹ".

בַּיָּח וְחֵיב לְחַלֵּק לְעַנְיִים בְּיוֹם הַפּוּרִים, אֵין פְּחוֹת מִשְׁנֵי עַנְיִים; נוֹתֵן לְכָל אֶחָד מִתְּנֵה אַחַת, אוֹ מְעוֹת אוֹ מִינֵי תְּבַשִּׁיל אוֹ מִינֵי אֲכָלִין: שְׁנֵי אֲמָרוֹ "וּמִתְּנוּת לְאֲבִיוֹנִים"—שְׁתֵּי מִתְּנוֹת, לְשְׁנֵי עַנְיִים. וְאֵין מְדַקְדְּקִין בְּמְעוֹת פּוּרִים, אֲלֵא כָּל הַפּוֹשֵׁט יְדוּ לְטַל, נוֹתֵנִין לוֹ;

וְאֵין מְשַׁנֵּין מְעוֹת פּוּרִים, לְעִדְקָה אַחֲרֶת. בַּיָּט מוֹטֵב לְאָדָם לְחֻבְרוֹת בְּמִתְּנוֹת אֲבִיוֹנִים, מִלְּחֻבְרוֹת בְּסְעוּדָתוֹ וּבְשַׁלַּח לְרַעִיו—שְׂאִין שֵׁם שְׂמִיחָה גְּדוּלָּה וּמִפְּאָרָה, אֲלֵא לְשִׂמְחָה לֵב עַנְיִים וַיִּתּוּמִים וְאֲלֻמְנוֹת וְגֵרִים, שֶׁהַמְּשַׁמַּח לֵב הָאֲמֻלָּלִים הָאֵלּוּ מְדַמָּה בְּשִׂכְיָנָה, שְׁנֵי אֲמָרוֹ "לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׂפָלִים, וְלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים".

בַּכּ כָּל סְפָרֵי הַנְּבִיאִים וְכָל הַפְּתוּבִים, עֲתִידִין לְבָטֵל לַיְמוֹת הַמְּשִׁיחַ, חוּץ מִמִּגְלַת

אֶסְתֵּר—הָרִי הִיא קִיּוּמָת בַּחֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה, וּבְהַלְכוֹת שְׁלֵתוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה, שְׂאִינָן בְּטִלְיָן, לְעוֹלָם. וְאֵף עַל פִּי שְׁכַל זְכוּרֹן הַצְּרוֹת יִבְטַל, שְׁנֵאמַר "כִּי נִשְׁכַּחוּ, הַצְּרוֹת הָרֵאשִׁנוֹת, וְכִי

נִסְתָּרוּ, מֵעֵינַי" —יָמֵי הַפּוֹרִים לֹא יִבְטְלוּ, שְׁנֵאמַר "יָמֵי הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה, לֹא יֵעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים, וְזָכְרָם, לֹא—יִסּוּף מִזְרָעָם".

הַלְכוֹת חֲנֻכָּה פָּרָק ג

ג, א בְּבֵית שְׁנֵי בְּשִׁמְלֹכוֹ יוֹן, גָּזְרוּ גְזֵרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, וּבְטָלוּ דָתָם, וְלֹא הִנִּיחוּ אוֹתָם לְעֶסֶק בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת; וּפְשָׁטוּ יָדָם בְּמִמוֹנָם, וּבְבִנּוֹתֵיהֶם; וּנְכַנְסוּ לְהִיכָל, וּפְרָעוּ בּוֹ פְרָצוֹת, וְטָמְאוּ הַטְּהָרוֹת. וְצַר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מְאוֹד מִפְּנֵיהֶם, וּלְחָעוֹם לַחַץ גָּדוֹל, עַד שֶׁרַחַם עֲלֵיהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וְהוֹשִׁיעֵם מִיָּדָם. וְגָבְרוּ בְּנֵי חֲשֵׁמְנַאי הַכּוֹהֲנִים הַגְּדוֹלִים, וְהִרְגוּם וְהוֹשִׁיעוּ יִשְׂרָאֵל מִיָּדָם; וְהַעֲמִידוּ מֶלֶךְ מִן הַכּוֹהֲנִים, וְחִזְרָה מַלְכוּת לְיִשְׂרָאֵל יָתֵר עַל מְאֵתִים שָׁנָה—עַד הַחֲרָפוֹ הַשְּׁנִי.

בְּהַדְלַקַת נֵר חֲנֻכָּה; וְהַמְדַלִּיק אוֹתָהּ בְּלֵילָה הָרֵאשׁוֹן, מִבֶּרֶךְ שְׁלוֹשׁ בְּרָכוֹת: בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שְׁלֵחֲנֻכָּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁעָשָׂה נְסִים לְאֲבוֹתֵינוּ בְּיָמֵים הָהֵם בְּזִמְנָן הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיָנוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעֵנוּ לְזִמְנָן הַזֶּה. וְכָל הַרוֹצֵא אוֹתָהּ, מִבֶּרֶךְ שְׁתֵּים—שֶׁעָשָׂה נְסִים לְאֲבוֹתֵינוּ, וְשֶׁהַחֲיָנוּ. וּבִשְׂאֵר הַלֵּילוֹת, הַמְדַלִּיק מִבֶּרֶךְ שְׁתֵּים, וְהַרוֹצֵא מִבֶּרֶךְ אַחַת—שְׂאִין מִבְּרַכִּין שֶׁהַחֲיָנוּ, אֵלֶּא בְּלֵילָה הָרֵאשׁוֹן.

ג, ב וּבְשִׁגְבְּרוֹ יִשְׂרָאֵל עַל אוֹיְבֵיהֶם וְאֲבָדוֹם, בַּחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים בְּחֹדֶשׁ בְּסָלוֹ הָיָה. וּנְכַנְסוּ לְהִיכָל, וְלֹא מָצְאוּ שְׁמֹן טְהוֹר אֵלֶּא פֶּה אֶחָד; וְלֹא הָיָה בּוֹ לְהַדְלִיק אֵלֶּא יוֹם אֶחָד בְּלִבָּד, וְהַדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ נֵרוֹת הַמַּעֲרָכָה שְׁמוֹנָה יָמִים—עַד שֶׁפָּתְשׁוּ זֵיתִים, וְהוֹצִיאוּ שְׁמֹן טְהוֹר.

ג, ה בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִשְׁמוֹנַת הַיָּמִים הָאֵלֶּה, גּוֹמְרִין אֵת הַחֵלֶל; וּמִבֶּרֶךְ לִפְנֵינוּ, בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְגַמֵּר אֵת הַחֵלֶל—בֵּין יְחִיד, בֵּין צְבוּר: אֵף עַל פִּי שְׁקָרִיאת הַחֵלֶל מִצְוָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, מִבֶּרֶךְ עֲלֵיהָ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ, כְּדָרָךְ שֶׁמִּבֶּרֶךְ עַל הַמְּגַלָּה וְעַל הָעֵרוֹב—שְׁכַל וְדָאֵי שְׁלִדְבְּרֵיהֶם, מִבְּרַכִּין עֲלֵיו. אֲבָל דְּבַר שֶׁהוּא מִדְּבָרֵיהֶם וְעִיקַר עֲשִׂיתָן לוֹ מִפְּנֵי הַסֶּפֶק, כְּגוֹן מַעֲשֵׂר דְּמַאי—אִין מִבְּרַכִּין עֲלֵיו; וְלָמָּה מִבְּרַכִּין עַל יוֹם טוֹב שְׁנִי, וְהֵם לֹא תִקְנֹהוּ אֵלֶּא מִפְּנֵי הַסֶּפֶק—כְּדִי שְׁלֹא יִזְלָזְלוּ בּוֹ.

ג, וּמִפְּנֵי זֶה הִתְקִינוּ חֲכָמִים שְׁבָאוֹתוֹ הַדוֹר, שֶׁיְהִיוּ שְׁמוֹנַת הַיָּמִים הָאֵלֶּה שֶׁתְּחַלְתָּן מִלֵּיל חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים בְּכִסְלוֹ, יָמֵי שְׁמֻחָה וְהַחֵלֶל; וּמִדְּלִיקוֹן בְּהֵן הַנֵּרוֹת בְּעֶרֶב עַל פְּתַח הַבָּתִּים, בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה מִשְׁמוֹנַת הַלֵּילוֹת. וְיָמִים אֵלֶּה הֵן הַנִּקְרָאִין חֲנֻכָּה. וְהֵן אֲסוּרִין בְּסֶפֶד וְתַעֲנִית, כִּימֵי הַפּוֹרִים; וְהַדְלַקַת הַנֵּרוֹת בְּהֵן, מִצְוָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים כְּקָרִיאת הַמְּגַלָּה.

ג, ז וְלֹא הֵלֶל חֲנֻכָּה בְּלִבָּד, הוּא שְׁמִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, אֵלֶּא קָרִיאת הַחֵלֶל לְעוֹלָם מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, בְּכָל הַיָּמִים שֶׁגּוֹמְרִין בְּהֵן אֵת

ג, ד כָּל שְׁחִיב בְּקָרִיאת הַמְּגַלָּה, חִיב

ההלל. וּשְׁמוֹנֵה עָשָׂר יוֹם בַּשָּׁנָה, מִצְוָה לְגַמֵּר
בָּהֶן אֶת הַהֲלָל; וְאֵלוֹ הֵן—שְׁמוֹנֵת יְמֵי הַחֵג,
וּשְׁמוֹנֵת יְמֵי חֲנֻכָּה, וְרֵאשׁוֹן שְׁלֹפְסַת, וַיּוֹם
עֶצְרַת. אָבֵל רֵאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים, אֵין
בָּהֶן הֲלָל, לְפִי שֶׁהֵן יְמֵי תְּשׁוּבָה וַיִּרְאֶה
וַפָּחַד, לֹא יְמֵי שְׂמִיחָה יִתְּרָה; וְלֹא תִקְנֵנוּ הֲלָל
בַּכּוּרִים, שֶׁקְרִיאַת הַמְּגִלָּה הִיא הַהֲלָל.

ג,ז מְקוֹמוֹת שְׁעוֹשִׁין יָמִים טוֹבִים שְׁנֵי יָמִים,
גּוֹמְרִין אֶת הַהֲלָל בְּאַחַד וְעֶשְׂרִים יוֹם—
בְּתַשְׁעַת יְמֵי הַחֵג, וּשְׁמוֹנֵת יְמֵי חֲנֻכָּה, וּשְׁנֵי
יָמִים שְׁלֹפְסַת, וּשְׁנֵי יָמִים שְׁלֵעֶצְרַת. אָבֵל
בְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים, קְרִיאַת הַהֲלָל מְנַהֵג, וְאֵינָה
מִצְוָה; וּמְנַהֵג זֶה, בְּעֶבֶר. לְפִיכָּךְ קוֹרְאִין
בְּדִלּוּג; וְאֵין מְבַרְכִין עָלָיו, שְׂאִין מְבַרְכִין עַל
הַמְּנַהֵג. וַיְחִיד, לֹא יִקְרָא כָּלֵל; וְאִם הִתְחִיל,
יִשְׁלִים בְּדִלּוּג בְּדֶרֶךְ שְׁקוֹרְאִין הַעֶבֶר. וְכֵן
בְּשָׂר יְמֵי הַפֶּסַח, קוֹרְאִין בְּדִלּוּג בְּרֵאשֵׁי
חֲדָשִׁים.

ג,ח פִּיעַד מְדַלְגִין: מִתְחִילִין מִתְחַלֵּת הַהֲלָל,
עַד "חֲלָמִישׁ, לְמַעֲיָנוּ—מִים"; וְדוֹלֵג וְאוֹמֵר
"ה', זְכַרְנוּ יְבָרַךְ..."; עַד "הֲלָלוּ—יְה"; וּמְדַלֵּג
וְאוֹמֵר "מָה—אָשִׁיב לָהּ", עַד "הֲלָלוּ—יְה";
וּמְדַלֵּג וְאוֹמֵר "מִן—הַמִּצֵּר, קָרָאתִי יְה", עַד
סוּף הַהֲלָל. וְזֶה הוּא הַמְּנַהֵג הַפְּשוּט; וַיֵּשׁ
מְדַלְגִין דְּלוּג אַחֵר.

ג,ט כָּל הַיּוֹם, בְּשֶׁר לְקְרִיאַת הַהֲלָל. וְהַקּוֹרָא
אֶת הַהֲלָל לְמַפְרַע, לֹא יֵצֵא; קָרָא וְשָׁהָה,
וְחֹזֵר וְקָרָא—אֵף עַל פִּי שֶׁשָּׁהָה כְּדִי לְגַמֵּר אֶת
כָּלוּ, יֵצֵא. יָמִים שְׁגוֹמְרִין בָּהֶן אֶת הַהֲלָל, יֵשׁ
לוֹ לְהַפְסִיק בֵּין פֶּרֶק לְפֶרֶק; אָבֵל בְּאֲמִצֵּעַ
הַפֶּרֶק, לֹא יַפְסִיק. וַיָּמִים שְׁקוֹרְאִין בָּהֶן
בְּדִלּוּג, אִפְלוּ בְּאֲמִצֵּעַ הַפֶּרֶק, פּוֹסֵק.

ג,י כָּל יוֹם שְׁגוֹמְרִין בּוֹ אֶת הַהֲלָל, מְבַרְךְ
לְפָנָיו; וּמְקוֹם שְׁנַהֲגוּ לְבָרַךְ אַחֲרָיו, מְבַרְךְ.

פִּיעַד מְבַרְךְ: יְהֲלָלוּךָ ה' אֱלֹהֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂיךָ,
וְחֲסִידֶיךָ וְעַדִּיקֶיךָ עוֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ, וְכָל עַמּוּךָ בֵּית
יִשְׂרָאֵל, בְּרִנָּה יוֹדוּ לְשִׁמְךָ—כִּי אַתָּה ה', לָךְ
טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשִׁמְךָ נָעִים לְזַמֵּר, וּמַעוֹלָם
וְעַד עוֹלָם, אַתָּה הָאֵל. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְּלִיךְ
הַמְּשַׁבַּח הַמְּכַפֵּר, חַי וְקַיִם, תָּמִיד יְמַלֵּךְ
לְעוֹלָם וָעֶד.

ג,יא יֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׁנַהֲגוּ לְכַפֵּל מִ"אוֹדָה, כִּי
עֲנִיתָנִי" עַד סוּף הַהֲלָל, כּוֹפְלִין כָּל דְּבַר
וְדְבַר שְׁתֵּי פְעָמִים. וּמְקוֹם שְׁנַהֲגוּ לְכַפֵּל,
יְכַפֵּל; וּמְקוֹם שְׁנַהֲגוּ שְׁלֹא לְכַפֵּל, אֵין
כּוֹפְלִין.

ג,יב מְנַהֵג קְרִיאַת הַהֲלָל בִּימֵי חֲכָמִים
הָרֵאשׁוֹנִים, כֶּף הָיָה: אַחֵר שְׁמַבְרָךְ הַגְּדוֹל
שְׁמַקְרָא אֶת הַהֲלָל, מִתְחִיל וְאוֹמֵר הֲלָלוּ יְה,
וְכָל הָעַם עוֹנִין הֲלָלוּ יְה; וְחֹזֵר וְאוֹמֵר הֲלָלוּ
עֲבָדֵי ה', וְכָל הָעַם עוֹנִין הֲלָלוּ יְה; וְחֹזֵר
וְאוֹמֵר הֲלָלוּ אֶת שֵׁם ה', וְכָל הָעַם עוֹנִין
הֲלָלוּ יְה; וְחֹזֵר וְאוֹמֵר יְהִי שֵׁם ה' מְבַרְךְ
מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם, וְכָל הָעַם עוֹנִין הֲלָלוּ יְה.
וְכֵן עַל כָּל דְּבַר, עַד שְׁנַמְצָאוּ עוֹנִין בְּכָל
הַהֲלָל, הֲלָלוּ יְה מֵאָה וְשְׁלוֹשׁ וְעֶשְׂרִים
פְּעָמִים—סִימָן לָהֶם, שְׁנוֹתָיו שְׁלֹאֲהֲרוֹן.

ג,יג וְכֵן בְּשֶׁהַקּוֹרָא מְגִיעַ לְרֵאשׁ כָּל פֶּרֶק
וּפֶרֶק, הֵן חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין מָה שְׂאָמַר. פִּיעַד:
כִּשְׁהוּא אוֹמֵר בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, כָּל
הָעַם חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל
מִמִּצְרַיִם; וְהַקּוֹרָא אוֹמֵר בֵּית יַעֲקֹב מַעַם
לַעֲזוֹ, וְכָל הָעַם עוֹנִין הֲלָלוּ יְה; עַד שְׂיֵאמֵר
אֶהְבֵּתִי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי תַחֲנוּנֵי, וְכָל
הָעַם חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין אֶהְבֵּתִי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת
קוֹלִי תַחֲנוּנֵי. וְכֵן כִּשְׂיֵאמֵר הַקּוֹרָא הֲלָלוּ אֶת
ה' כָּל גּוֹיִם, כָּל הָעַם חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין הֲלָלוּ
אֶת ה' כָּל גּוֹיִם.

או עֶבֶד, או אִשָּׁה—עוֹנָה אַחֲרֵיהֶם מִה שֶׁהוּן
אוֹמְרִין, מִלָּה מִלָּה בְּכָל הַהֲלָל.
ג, טו זֶה הוּא הַמִּנְהַג הַרְאִשׁוֹן, וְבוֹ רְאִי
לִילָה; אֲבָל בְּזִמְנִים אֵלּוּ, רְאִיתִי בְּכָל
הַמְּקוֹמוֹת, מִנְהַגוֹת מְשֻׁנוֹת בְּקִרְיָאָתוֹ
וּבְעִנְיַת הָעַם, וְאִין אֶחָד מֵהֶם דּוֹמֵה לְאַחֵר.

הַלְכוֹת חֲנֻכָּה פֶּרֶק ד

מְקַדִּימִין. שָׂבַח אוּ חֲזִיד וְלֹא הַדְּלִיק עִם
שְׂקִיעַת הַחֲמָה, מִדְּלִיק וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתִּכְלָה
רֶגֶל מִן הַשּׁוֹק; וְכַמָּה הוּא זְמַן זֶה, כְּמוֹ חֲצִי
שָׁעָה אוּ יֵתֵר. עֶבֶר זְמַן זֶה, אִינוּ מִדְּלִיק.
וְצָרִיךְ לִתֵּן שָׁמֶן בְּנֵר, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה דוֹלְקַת
וְהוֹלְכַת, עַד שֶׁתִּכְלָה רֶגֶל מִן הַשּׁוֹק;
הַדְּלִיקָה וְכַבְתָּהּ, אִינוּ זָקוּק לְהַדְּלִיקָה פְּעַם
אַחֲרַת. נִשְׁאַרָה דוֹלְקַת אַחַר שֶׁכִּלְתָּה רֶגֶל מִן
הַשּׁוֹק—אִם רָצָה לְכַבּוֹתָהּ אוּ לְסַלְקָהּ, עוֹשֶׂה.
ד, ו כָּל הַשְּׂמָנִים וְכָל הַפְּתִילוֹת, כְּשֵׁרוֹת לְנֵר
חֲנֻכָּה, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין הַשְּׂמָנִים נִמְשָׁכִים
אַחַר הַפְּתִילָה, וְאִין הָאוֹר נִתְּלִית יָפָה בְּאוֹתָן
הַפְּתִילוֹת. וְאִפְלוּ בְּלִילֵי שַׁבַּת שֶׁבִּתּוֹךְ יָמֵי
חֲנֻכָּה, מִתֵּר לְהַדְּלִיק בְּשְׂמָנִים וּפְתִילוֹת
שְׂאִסוֹר לְהַדְּלִיק בָּהֶן נֵר שַׁבַּת, לְפִי שְׂאִסוֹר
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְנֵר חֲנֻכָּה, בֵּין בַּשַּׁבַּת בֵּין בַּחֲלוּ;
וְאִפְלוּ לְבַדֵּק מְעוֹת, אוּ לְמַנּוֹתָן לְאוֹרָה—
אִסוֹר.

ד, ז נֵר חֲנֻכָּה, מִצְוָה לְהַנִּיחוֹ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ
מִבְּחוּץ, בְּטַפַּח הַסְּמוּךְ לַפֶּתַח, עַל שְׂמֹאל
הַנִּכְנָס לַבַּיִת—כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה מְזוּזָה מִיָּמִין, וְנֵר
חֲנֻכָּה מִשְׂמֹאל; וְאִם הָיָה דֶרֶךְ בְּעִלְיָהּ, מְנִיחוֹ
בַּחֲלוֹן הַסְּמוּכָה לְרִשׁוֹת הָרַבִּים. וְנֵר חֲנֻכָּה
שֶׁהַנִּיחוֹ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרִים אָמָה—לֹא עֲשֶׂה
כְּלוּם, לְפִי שְׂאִינוּ נִכְרִי.

ד, ח בִּימֵי הַסִּפְּנָה, מְנִיחִין נֵר חֲנֻכָּה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ

גִּיד הַקּוֹרָא אוֹמֵר אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָא, וְהָן
עוֹנִין אַחֲרָיו אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָא—אֵף עַל פִּי
שְׂאִינוּ רֹאשׁ פֶּרֶק. הוּא אוֹמֵר אָנָּה ה'
הַעֲלִיחָה נָא, וְהָן עוֹנִין אָנָּה ה' הַעֲלִיחָה נָא;
הוּא אוֹמֵר בְּרוּךְ הַבַּיִת, וְכָל הָעַם אוֹמְרִים
בְּשֵׁם ה'. וְאִם הָיָה הַמְּקַרָּא אֶת הַהֲלָל קֶטָן,

ד, א כַּמָּה גֵּרוֹת הוּא מִדְּלִיק בְּחֲנֻכָּה—מִצְוָתָהּ
שִׁיחָה כָּל בַּיִת וּבַיִת מִדְּלִיק נֵר אֶחָד, בֵּין
שְׁהָיוּ אַנְשֵׁי הַבַּיִת מְרַבִּין, בֵּין שְׁלֹא הָיָה בּוֹ
אֶלָּא אָדָם אֶחָד. וְהַמְּהַדֵּר אֶת הַמִּצְוָה,
מִדְּלִיק גֵּרוֹת כְּמִנְיֵן אַנְשֵׁי הַבַּיִת, נֵר לְכָל
אֶחָד וְאֶחָד, בֵּין אַנְשִׁים בֵּין נָשִׁים. וְהַמְּהַדֵּר
יֹתֵר עַל זֶה וְעוֹשֶׂה מִצְוָה מִן הַמְּבַחֵר,
מִדְּלִיק נֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּלִילָה הַרְאִשׁוֹן,
וּמוֹסִיף וְהוֹלֵךְ בְּכָל לֵילָה וְלֵילָה, אֶחָד.

ד, ב כִּי־צַד: הָרִי שְׁהָיוּ אַנְשֵׁי הַבַּיִת עֲשָׂרָה—
בְּלִילָה הַרְאִשׁוֹן, מִדְּלִיק עֲשָׂרָה גֵּרוֹת; וּבְלִיל
שֵׁנִי, עֲשָׂרִים; וּבְלִיל שְׁלִישִׁי, שְׁלוֹשִׁים; עַד
שֶׁנִּמְצָא מִדְּלִיק בְּלִיל שְׁמִינִי, שְׁמוֹנִים.

ד, ג מִנְהַג פְּשׁוּט בְּכָל עָרֵינוּ בְּסִפְרָה, שִׁיחָיו
כָּל אַנְשֵׁי הַבַּיִת מִדְּלִיקִין נֵר אֶחָד בְּלִילָה
הַרְאִשׁוֹן, וּמוֹסִיפִין וְהוֹלְכִין נֵר בְּכָל לֵילָה
וְלֵילָה, עַד שֶׁנִּמְצָא מִדְּלִיק בְּלִיל שְׁמִינִי
שְׁמוֹנֵה גֵּרוֹת—בֵּין שְׁהָיוּ אַנְשֵׁי הַבַּיִת מְרַבִּים,
בֵּין שְׁהָיָה אָדָם אֶחָד.

ד, ד נֵר שִׁישׁ לוֹ שְׁנֵי פִּיּוֹת, עוֹלָה לְשְׁנֵי בְּנֵי
אָדָם. מִלָּא קְעָרָה שָׁמֶן וְהַקִּיפָה פְּתִילוֹת—אִם
כָּפָה עֲלֶיהָ כְּלִי, כָּל פְּתִילָה וּפְתִילָה נִחְשָׁבֶת
כְּנֵר אֶחָד; לֹא כָּפָה עֲלֶיהָ כְּלִי—נִעֲשֶׂת
כְּמַדּוּרָה, וְאִפְלוּ כְּנֵר אֶחָד אִינָה נִחְשָׁבֶת.

ד, ה אִין מִדְּלִיקִין גֵּרוֹת חֲנֻכָּה קֶדֶם שֶׁתִּשְׁקַע
הַחֲמָה, אֶלָּא עִם שְׂקִיעַתָּה—לֹא מְאַחֲרִין, וְלֹא

לֹא בֵּית לְהַדְלִיק עֲלָיו בּוֹ—צָרִיף לְהַדְלִיק
בְּמִקּוֹם שְׁנַתְאָרַח בּוֹ, וּמִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹן בְּשֶׁמֶן.
וְאִם הָיָה לוֹ בֵּית בְּפָנָי עֵצְמוֹ—אָף עַל פִּי
שְׁמִדְלִיקוֹן עֲלָיו בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ—צָרִיף לְהַדְלִיק
בְּבֵית שֶׁהוּא בּוֹ, מִפְּנֵי הָעוֹבְרִין.

ד, יב מִצְוֹת גֵּר חֲנֻכָּה, מִצְוָה חֲבִיבָה הִיא עַד
מְאוּד; וְצָרִיף אָדָם לְהִזְהַר בָּהּ, כְּדֵי לְהוֹדִיעַ
הַנֶּסֶךְ, וּלְהוֹסִיף בְּשֶׁבַח הָאֵל וְהוֹדִיָּה לוֹ, עַל
הַנֶּסֶךְ שֶׁעָשָׂה: אֶפְלוֹ אֵין לוֹ מַה יֵּאכַל אֶלֶּא
מִן הָעֲדָקָה—שׂוֹאֵל, אוֹ מוֹכֵר כְּסוּתוֹ; וְלוֹקַח
שֶׁמֶן וְגֵרוֹת, וּמִדְלִיק.

ד, יג הָרִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלֶּא פְּרוּטָה אַחַת, וּלְפָנָיו
קְדוּשַׁת הַיּוֹם וְהַדְּלָקָת גֵּר חֲנֻכָּה—מְקַדִּים שֶׁמֶן
לְהַדְלִיק גֵּר חֲנֻכָּה, עַל הַיַּיִן לְקְדוּשַׁת הַיּוֹם:
הוֹאִיל וּשְׁנֵיהֶם מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, מוֹטָב
לְהַקְדִּים גֵּר חֲנֻכָּה שֵׁישׁ בּוֹ זְכוּרֹן הַנֶּסֶךְ.

ד, יד הָיָה לְפָנָיו גֵּר בֵּיתוֹ וְגֵר חֲנֻכָּה, אוֹ גֵּר
בֵּיתוֹ וְקְדוּשַׁת הַיּוֹם—גֵּר בֵּיתוֹ קוֹדֵם, מִשּׁוּם
שְׁלוֹם בֵּיתוֹ: שְׁהָרִי הַשֶּׁם נִמְחָק, לַעֲשׂוֹת
שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ. גְּדוּל הַשְּׁלוֹם, שֶׁכָּל
הַתּוֹרָה נִתְּנָה לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר
”דְּרַכֶּיהָ דְרָכֵי—נַעֲם; וְכָל—נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם”.

מִבְּפָנָי; וְאֶפְלוֹ הַנִּיחוּ עַל שְׁלַחְנוּ, דִּיּוֹ.
וְצָרִיף לְהִיזֹת בְּתוֹךְ הַבַּיִת גֵּר אַחֵר,
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרוֹ. וְאִם הִיָּתָה שָׁם מְדוּרָה,
אֵינּוּ צָרִיף גֵּר אַחֵר; וְאִם אָדָם חָשׁוּב הוּא
שֶׁאֵין דְּרָכּוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְמְדוּרָה, צָרִיף גֵּר
אַחֵר.

ד, ט גֵּר חֲנֻכָּה שֶׁהַדְּלִיקוֹ חֲרָשׁ, שׂוֹטָה, וְקָטָן,
אוֹ גּוֹי—לֹא עָשָׂה כְּלוּם: עַד שִׁדְלִיקוֹ מִי
שֶׁהוּא חָיֵב בְּהַדְּלָקָה. הַדְּלִיקוֹ מִבְּפָנָי,
וְהוֹצִיאוֹ דְלוֹק וְהַנִּיחוּ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ—לֹא
עָשָׂה כְּלוּם: עַד שִׁדְלִיקוֹ בְּמִקּוֹמוֹ. אַחַז הַגֵּר
בְּיָדוֹ וְעָמַד, לֹא עָשָׂה כְּלוּם, שֶׁהֲרוּאָה אוֹמֵר,
לְצַרְבּוֹ הוּא עוֹמֵד. עֲשִׂשִׁית שֶׁהִיָּתָה דוֹלָקָת
כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ, לְמוֹצָאֵי שַׁבַּת מְכַבֵּה, וּמְבַרֵּךְ,
וּמִדְלִיקָה—שֶׁהַדְּלָקָה הִיא הַמִּצְוָה, לֹא
הַחֲנֻכָּה. וּמִתֵּר לְהַדְלִיק גֵּר חֲנֻכָּה, מִגֵּר חֲנֻכָּה
אַחֵר.

ד, י חָצֵר שֵׁישׁ לָהּ שְׁנֵי פֶתָחִים בְּשִׁתֵּי רוּחוֹת,
צָרִיבָה שְׁנֵי גֵרוֹת, שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ הָעוֹבְרִים
בְּרוּחַ זֶה, לֹא הַנִּיחַ גֵּר חֲנֻכָּה; אֲבָל אִם הָיוּ
בְּרוּחַ אַחַת, מִדְּלִיק בְּאַחַד מֵהֶן.

ד, יא אוֹרַח שְׁמִדְלִיקוֹן עֲלָיו בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֵינּוּ
צָרִיף לְהַדְלִיק עֲלָיו בְּמִקּוֹם שְׁנַתְאָרַח בּוֹ; אֵין

בְּרִיף רַחֲמָנָא דְסִיעוּן. נִגְמַר סֵפֶר שְׁלִישִׁי, בְּעִזְרַת שְׁדֵי. וּמִנֵּן פְּרָקִים שְׁלֹסְפֵר זֶה, שֶׁבָּעָה וְתִשְׁעִים: הַלְבוֹת שַׁבַּת,
שְׁלוֹשִׁים פְּרָקִים; הַלְבוֹת עֲרוּבִין, שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים; הַלְבוֹת שְׁבִיתַת עֲשׂוֹר, שְׁלוֹשָׁה פְּרָקִים; הַלְבוֹת שְׁבִיתַת יוֹם
טוֹב, שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים; הַלְבוֹת חֲמִיץ וּמִצָּה, שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים; הַלְבוֹת שׂוֹפָר וְסֶכֶה וְלוֹלֵב, שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים; הַלְבוֹת
שְׁקָלִים, אַרְבָּעָה פְּרָקִים; הַלְבוֹת קְדוּשַׁת הַחֹדֶשׁ, תִּשְׁעָה עָשָׂר פְּרָקִים; הַלְבוֹת תַּעֲנִיּוֹת, חֲמִשָּׁה פְּרָקִים; הַלְבוֹת
מִגְלָה וְחֲנֻכָּה, אַרְבָּעָה פְּרָקִים.

סֵפֶר רְבִיעִי וְהוּא סֵפֶר נְשִׁים

הַלְבוֹתָיו חֲמִשָּׁה, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְבוֹת אִישׁוֹת, הַלְבוֹת גְּרוּשִׁין, הַלְבוֹת יְבוּם וְחֲלִיעָה, הַלְבוֹת נְעֻרָה
בְּתוֹלָה, הַלְבוֹת סוּטָה.

נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסֵפֶר זֶה, שֶׁבַע עֶשְׂרֵה מִצְוֹת—מֵהֶן תִּשְׁעַת מִצְוֹת עָשָׂה, וּשְׁמוֹנֶה מִצְוֹת
לֹא תַעֲשֶׂה.

הלכות אישות

יש בכללן ארבע מצוות—שתי מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: לשא אשה בכתבה וקדושין; שלא תבעל אשה בלא כתבה וקדושין; שלא ימנע שאר כסות ועונה; לפרות ולרבות ממנה. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות אישות פרק א

א,ה כל שאסר ביאתן בתורה וחיוב על ביאתן פרת, והן האמורות בפרשת "אחרי מות", הן הנקראין עריות; וכל אחת מהן נקראת ערוה, כגון אם ואחות ובת וכיוצא בהן.

א,ו ויש נשים אחרות שאסורות מפי הקבלה, ואסורן מדברי סופרים; והן הנקראות שניות, מפני שהן שניות לעריות, וכל אחת מהן נקראת שניה. ועשרים אשה הן, ואלו הן: אם אמו, וזו אין לה הפסק, אלא אפלו אם אם אמו עד מעלה מעלה, אסורה; ואם אבי אמו בלבד; ואם אביו, וזו אין לה הפסק, אלא אפלו אם אם אביו עד למעלה, אסורה; ואם אבי אביו בלבד; ואשת אבי אביו, וזו אין לה הפסק, אפלו אשת יעקוב אבינו, אסורה על אחד ממנו; ואשת אבי אמו בלבד; ואשת אחי האב, מן האם; ואשת אחי האם, בין מן האם בין מן האב; וכלת בנו, וזו אין לה הפסק, אפלו כלת בן בן בנו עד סוף העולם, אסורה—עד שתהיה אשת אחד ממנו, שניה על יעקוב אבינו; וכלת בתו בלבד; ובת בת בנו בלבד; ובת בן בנו בלבד; ובת בן בתו בלבד; ובת בן בתו בלבד; ובת בן אשתו בלבד; ובת בת אשתו בלבד; ואם אב אשתו בלבד; ואם אב אב אשתו בלבד; ואם אב אב אב אשתו בלבד; ואם אב אב אב אב אשתו בלבד. נמצאו השניות שאין להן

א,א קדם מתן תורה, היה אדם פוגע אשה בשוק—אם רצה הוא והיא לשא אותה—מכניסה לביתו ובועלה בינו לבין עצמו, ותהיה לו לאשה. כיון שנתנה תורה, נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לשא אשה—יקנה אותה תחלה בפני עדים, ואחר כך תהיה לו לאשה: שנאמר "כי-יקח איש, אשה; ובא אליה".

א,ב ולקוחין אלו, מצות עשה שלתורה הם. ובאחד משלושה דברים האשה נקנית—בכסף, או בשטר, או בביאה; ושלשתן, מן התורה. ולקוחין אלו, הן הנקראין קדושין או ארוסין, בכל מקום; ואשה שנקנית באחד משלושה דברים אלו, היא הנקראת מקדשת או מארסת.

א,ג וכיון שנקנית האשה ונעשית מקדשת—אף על פי שלא נבעלה ולא נכנסה לבית בעלה, הרי היא אשת איש; והבא עליה חוץ מבעלה, חייב מיתת בית דין, ואם רצה לגרש, צריכה גט.

א,ד קדם מתן תורה, היה אדם פוגע אשה בשוק—אם רצה הוא והיא—נותן לה שכרה, ובועל אותה על אם הדרך והולך לו; וזו היא הנקראת קדשה. משנתנה התורה, נאסרה הקדשה—שנאמר "לא—תהיה קדשה, מבנות ישראל"; לפיכך כל הבעל אשה לשם זנות, בלא קדושין—לוקח מן התורה, מפני שבעל קדשה.

הַפֶּסֶק, אַרְבַּע-אֵם הָאֵם עַד לְמַעְלָה, וְאֵם
הָאֵב עַד לְמַעְלָה, וְאִשְׁתְּ אָבִי הָאֵב עַד
לְמַעְלָה, וְאִשְׁתְּ בֶן בְּנוֹ עַד לְמוֹטָה.
אִזּוּ כָּל שְׂאֵסֵר בִּיאָתוֹ בַּתּוֹרָה וְלֹא חֵיב עָלָיו
כְּרַת, הֵן הַנִּקְרָאִים אֲסוּרֵי לְאוּיָן; וְעוֹד,
נִקְרָאִין אֲסוּרֵי קְדוּשָׁה. וְתִשְׁעָה הֵן, וְאֵלוֹ הֵן:
אֶלְמָנָה לְכוּהֵן גְּדוּלָּה; גְּרוּשָׁה, אוֹ זוֹנָה, אוֹ
חֶלְלָה-בֵּין לְכוּהֵן גְּדוּלָּה, בֵּין לְכוּהֵן הַדְּיוּטָה;
וּמְמוּזְרֵת לְבֶן יִשְׂרָאֵל, וְכֵן בַּת יִשְׂרָאֵל
לְמוּזָר; וּבַת יִשְׂרָאֵל לְעַמּוּזֵנִי, וּמוֹאָבִי; וּבַת
יִשְׂרָאֵל לְפַעוּעַ דְּבָא, וּכְרוֹת שְׂפָכָה;
וּגְרוּשָׁתוֹ, אַחֵר שְׁנֵשֶׁאֵת לְאַחֵר; וַיִּבְמָה
שְׁנֵשֶׁאֵת לְזֹר, וְעַדִּין רְשׁוֹת הַיָּבֵם עָלֶיהָ.
אֵחָ הַחֲלוּצָה, הֵרִי הִיא כְּגְרוּשָׁה; וְהִיא

אֲסוּרָה לְכוּהֵן מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. וְהַנְּתִינִים-
הֵרִי הֵם כְּמוּזָרִים, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֻבוֹת;
וְאֲסוּרִים מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. וּבְהַלְכוֹת אֲסוּרֵי
בִּיאָה, יִתְבָּאֵר לָךְ מֵהָ הֵם הַנְּתִינִים.
אִטּוּ וַיֵּשׁ שְׂאֵסוּר בִּיאָתוֹ בַּעֲשָׂה, וְאִינָן מִחֵיבֵי
לְאוּיָן. וְשְׁלוֹשָׁה הֵם-מִצְרֵי וְאַדוּמֵי דוֹר
רֵאשׁוֹן וְדוֹר שֵׁנִי, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֻבוֹת;
וּבַעֲוֹלָה לְכוּהֵן גְּדוּלָּה: לְפִי שְׁלֹא נֶאֱמַר בְּאֵלוֹ
לֹא יָבוֹא אוֹ לֹא יִקַּח, אֲלֹא מִכֻּלֵּל שְׁנֶאֱמַר
"דוֹר שְׁלִישִׁי-יָבֹא לָהֶם", אֲתָה לְמַד שְׁדוֹר
רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי לֹא יָבוֹא; וּמִכֻּלֵּל שְׁנֶאֱמַר "וְהוּא,
אִשָּׁה בְּבַתּוּלְיָהּ יִקַּח", אֲתָה לְמַד שְׁאִינָהּ
בַּתּוּלָה לֹא יִקַּח. וְלֹא הִבָּא מִכֻּלֵּל עֲשָׂה, הֵרִי
הוּא בַּעֲשָׂה.

הַלְכוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק ב

בֵּא הַבַּת, מִיּוֹם לִידָתָהּ עַד שֶׁתְּהִיָּה בַת
שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה שָׁנָה גְּמוּרוֹת-הִיא הַנִּקְרָאֵת
קֶטְנָה, וְנִקְרָאֵת תִּינִקָּת; וְאֶפְלוֹ הַבִּיאָה כְּמֵה
שְׁעָרוֹת בְּתוֹךְ הַזְּמַן הַזֶּה, אִינָן אֲלֹא כְּשׁוּמָה.
אֲבָל אִם הַבִּיאָה שְׁתַּיִ שְׁעָרוֹת לְמֹטָה בְּגוֹף
בְּמִקּוּמוֹת הַיְדוּעוֹת לְהַבָּאת שְׁעָרָה, וְהִיא
מִבַּת שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד וּמַעְלָה-
נִקְרָאֵת נְעָרָה. וְהַבָּאת שְׁתַּיִ שְׁעָרוֹת בַּזְּמַן
הַזֶּה, נִקְרָא סִימָן הַתְּחַתּוֹן.

בְּשָׁנַת עֲשָׂרִים-תְּהִיָּה נְעָרָה שְׁשָׁה חֳדָשִׁים,
וְאַחֵר כִּף תִּקְרָא בּוֹגֶרֶת.

בֵּד הִיָּתָה בַת עֲשָׂרִים שָׁנָה פְּחוּת שְׁלוֹשִׁים
יוֹם, וְלֹא הַבִּיאָה שְׁתַּיִ שְׁעָרוֹת, וְנִרְאוּ בָּהּ
סִימָנֵי אֵילוּנִית-הֵרִי הִיא אֵילוּנִית; וְאִם לֹא
נִרְאוּ בָּהּ כָּל סִימָנֵי אֵילוּנִית, עַדִּין קֶטְנָה
הִיא, עַד שֶׁתִּבְיֵא שְׁתַּיִ שְׁעָרוֹת וְתְהִיָּה נְעָרָה,
אוֹ עַד שֶׁתְּהִיָּה בַת חָמֵשׁ וּשְׁלוֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹם
אֶחָד.

בֵּב וּמֵאַחֵר שֶׁתִּבְיֵא סִימָן הַתְּחַתּוֹן, תִּקְרָא
נְעָרָה עַד שְׁשָׁה חֳדָשִׁים גְּמוּרוֹת. וּמִתְחַלֵּת
יוֹם תְּשֻׁלוּם הַשְּׁשָׁה חֳדָשִׁים וּמַעְלָה, תִּקְרָא
בּוֹגֶרֶת; וְאִין בֵּין נְעָרוֹת לְבַגְרוֹת, אֲלֹא שְׁשָׁה
חֳדָשִׁים בְּלִבָּד.

בֵּה הַגִּיעָה לַזְּמַן הַזֶּה, וְלֹא הַבִּיאָה שְׁתַּיִ
שְׁעָרוֹת-הֵרִי זֹו נִקְרָאֵת אֵילוּנִית, אֲפִי עַל פִּי
שְׁלֹא נִרְאָה בָּהּ סִימָן מִסִּימָנֵי אֵילוּנִית.
נִמְצָאֵת לְמַד שֶׁהָאֵילוּנִית-אִין לָהּ יָמֵי
נְעָרוֹת, אֲלֹא מִקְטְנוּתָהּ תֵּצֵא לְבַגְרוֹת.

בֵּג הַגִּיעָה לְשְׁתַּיִם עֲשָׂרָה שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד,
וְלֹא הַבִּיאָה שְׁתַּיִ שְׁעָרוֹת-אֲפִי עַל פִּי שְׁנִרְאוּ
בָּהּ סִימָנֵי אֵילוּנִית-עַדִּין קֶטְנָה הִיא, עַד
עֲשָׂרִים שָׁנָה; וּכְשֶׁתִּבְיֵא שְׁתַּיִ שְׁעָרוֹת, אֶפְלוֹ

בֵּו וְאֵלוֹ הֵן סִימָנֵי אֵילוּנִית-כָּל שְׁאִין לָהּ
דְּדִין, וּמִתְקַשָּׁה בְּשַׁעַת תְּשְׁמִישׁ, וְאִין לָהּ
שְׁפוּלֵי מַעִים כְּנִשִׁים, וְקוֹלָה עָבָה וְאִינָהּ
נִכְרַת בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה. וְהַנְּעָרָה, וְהַבּוֹגֶרֶת,

והאילונית-כל אחת משלשתן, נקראת גדולה.

בז ויש בבת סימנין מלמעלה, והן הנקראין סימן העליון; ואלו הן: משתחזיר ידה לאחוריה, ויעשה קמט במקום הדד; ומשישחיר ראש הדד; ומשיתן אדם ידו על עקץ הדד, והוא שוקע ושוחה לחזר; ומשיפצל ראש חטם הדד, ויעשה בראשו פדור קטן-ורבותי פרשו, משיפצל החטם עצמו.

בח וכן משיטו הדדיו; ומשיתקשקשו הדדיו; ומשתקיף העטרה, והוא מקום הבשר התפוח שלמעלה מן הערוה לעמת הבטן; ומשיתמעך בשר זה, ולא יהיה קשה. כל אלו הסימנין, שמונה.

בט נראה בבת סימן מפל אלו או בלו, והיא בת שתיים עשרה שנה או פחות-אין משגיחין בו, והרי היא בקטנותה. נעשית בת שתיים עשרה שנה ויום אחד, ונראה בה סימן התחתון-אין משגיחין באחד מפל אלו; ואם לא נראה התחתון, ונראה בה אחד מאלו-הרי היא ספק בין קטנה לנערה, ודנים בה להחמיר. ואם נראו בלו, הרי זו גדולה ודאית-שאי אפשר שיבואו בלו, אלא וכבר בא סימן התחתון ונשר.

בי הבת שילדה אחר שתיים עשרה שנה-אף על פי שלא הביאה סימן, לא עליון ולא תחתון-הרי זו גדולה: בנים, הרי הם כסימנין.

ביא הבן-משילד עד שיהיה בן שלוש עשרה שנה-נקרא קטן, ונקרא תינוק; ואפלו הביא כמה שערות בתוך זמן זה, אינו סימן אלא שומה. הביא שתי שערות למטה במקומות הידועים לשער, והוא מבן שלוש

עשרה שנה ויום אחד ומעלה-נקרא גדול, ונקרא איש.

ביב הגיע לזמן הזה, ולא הביא שתי שערות-אף על פי שנראו בו סימני סריס-הרי זה קטן, עד שיהיה בן עשרים שנה פחות שלושים יום; הגיע לזמן הזה, ולא הביא שתי שערות למטה, ולא הביא שתי שערות בזקן-אם נראה בו אחד מסימני סריס-הרי זה סריס, ודינו דין הגדול לכל דבר.

ביג ואם לא נראה בו סימן מסימני סריס, עדיו קטן הוא, עד שיביא שתי שערות למטה במקום הראוי להן, או עד שיהיה בן חמש ושלושים שנה ויום אחד. הגיע לזמן הזה, ולא הביא-הרי זה סריס, אף על פי שלא נראה בו אחד מסימני סריס.

ביד הגיע לשנת עשרים פחות שלושים יום, ולא הביא שתי שערות למטה, והביא שתי שערות בזקן-אף על פי שנלד לו אחד מסימני סריס, אינו סריס אלא הרי הוא בקטנותו, עד שיולדו לו כל סימני סריס, או עד שיהיה בן חמש ושלושים שנה ויום אחד. בטז ואלו הן סימני סריס-כל שאין לו זקן, ושערו לקוי, ובשרו מחליק, ואין מימי רגליו מעלים רתיחה, וכשמטיל מים אינו עושה פיפה, ושכבת זרעו דהה, ואין מימי רגליו מחמיצין, ורוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל, וקולו לקוי ואינו נפר בין איש לאשה.

בטז וסריס זה, הוא הנקרא סריס חמה בכל מקום; אבל הבן שחתכו או נתקו או מעכו גידו או ביציו, כמו שהגויים עושין-הוא הנקרא סריס אדם; וכשיהיה בן שלוש עשרה שנה ויום אחד, נקרא גדול-שאיין זה

מביא סימן, לעולם.

בִּיז בֶּן שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד שָׁלֹא
הָבִיא סִימָן לְמִטָּה, וְנִרְאוּ בּוֹ כָּל הַסִּימָנִין
שֶׁלְמַעֲלָה—הָרִי זֶה סֶפֶק בֵּין קֶטֶן לְגָדוֹל; וְאִם
לֹא נִבְדַּק מִלְמִטָּה—כִּיּוֹן שֶׁנִּרְאוּ בּוֹ סִימָנֵי
בְּגָרוֹת מִלְמַעֲלָה, הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת גְּדוֹל.

בֵּיחַ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת הָאֲמוּרוֹת בִּבְנֵי וּבְבָת, וּבְכָל מְקוֹם—שְׁעוֹרֵן כְּדֵי לְכַף רֹאשׁוֹ לְעִיקְרוֹ.
וּמִשִּׁיעֲמָחוּ וַיְהִי יְכוּלוֹת לְהִנְטֵל בְּפִי הַזּוּג,
עַד שִׁיגִיעוּ לְכַף רֹאשׁוֹ לְעִיקְרוֹ—דָּגִין בְּהוֹ
לְהַחְמִיר, בְּכָל מְקוֹם: לְפִיכָף בִּבְנֵי וּבְבָת,
נִחְשָׁב אוֹתָם גְּדוֹלִים לְהַחְמִיר, הוֹאִיל וְעֲמָחוּ
כְּדֵי לְהִנְטֵל בְּפִי הַזּוּג; וְנִחְשָׁב אוֹתָם קִטְנִים
לְהַחְמִיר, הוֹאִיל וְלֹא הִגִּיעוּ לְכַף רֹאשׁוֹ
לְעִיקְרוֹ.

בֵּיט שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת אֵלוּ, עֲרִיכוֹת שִׁיחֵי
בְּמְקוֹם הָעֶרְוָה; וּבֵית הָעֶרְוָה כָּלוּ, מְקוֹם
סִימָנִין, בֵּין לְמַעֲלָה בֵּין לְמִטָּה, בֵּין עַל אַבְרֵי
הַזָּרַע עֲצָמוֹ. וְעֲרִיכוֹת לְהִיּוֹת בְּמְקוֹם אֶחָד,
וְשִׁיחֵי בְּעִיקְרוֹ גְּמוּזָה; וְאִפְלוּ שְׁתֵּיהֶן בְּגִמְהָ
אֶחָת, הָרִי אֵלוֹ סִימָן.

בֵּכ, נִמְצְאוּ שְׁתֵּי גְמוּזָה זוֹ בְּצַד זוֹ, וְאִין בְּהוֹ
שְׁעַר—הָרִי אֵלוֹ סִימָן: חֻזְקָה אִין גְּמָה בְּלֹא
שְׁעַר, וּשְׁעָרוֹת הִיוּ בְּהוֹ וְנִשְׂרוּ.

בֵּכֹא הֵבֵת שֶׁהָבִיָּא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּתוֹךְ שְׁנַת
שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, וְתַבֵּן שֶׁהָבִיָּא בְּתוֹךְ שְׁלוֹשׁ
עֶשְׂרֵה, שֶׁהוֹן שׁוּמָה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ—אֵף עַל פִּי
שֶׁהַשְּׁעָרוֹת בְּמְקוֹמָן עוֹמְדוֹת אַחַר שְׁלוֹשׁ
עֶשְׂרֵה לְזָכַר, וְאַחַר שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לְנִקְבָּה—
אִינֵן סִימָן. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁנִּבְדְּקוּ
בְּתוֹךְ הַזְּמַן וְנִדְעָה שֶׁהוֹן שׁוּמָה; אֲבָל אִם לֹא
נִבְדְּקוּ אֲלֹא אַחַר זְמַן, וְנִמְצְאוּ שָׁם שְׁתֵּי
שְׁעָרוֹת—הָרִי הוֹן בְּחֻזְקַת סִימָנִין, וְאִין אוֹמְרִין
שָׁמָּה קֶדֶם זְמַן עֲמָחוּ כְּדֵי שִׁיחֵי שׁוּמָה.

בֵּכֹכב כְּשֶׁבּוֹדְקִין הֵבֵת, בֵּין בְּתוֹךְ הַזְּמַן שֶׁהוֹא
כָּל שְׁנַת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, בֵּין קֶדֶם זְמַן זֶה, בֵּין
לְאַחֲרָיו—בוֹדְקִין עַל פִּי נָשִׁים כְּשָׂרוֹת
וְנִאֲמָנוֹת; וְאִפְלוּ אִשָּׁה אֶחָת בּוֹדְקַת,
וְשׁוּמְעִין מִמֶּנָּה אִם הָבִיָּא אִם לֹא הָבִיָּא.

בֵּכֹכג כָּל הַשָּׁנִים הָאֲמוּרוֹת בִּבְנֵי וּבְבָת,
וּבְעָרְכִין וּבְכָל מְקוֹם, אִינֵן לֹא שְׁנֵי הַלְבָּנָה,
וְלֹא שְׁנֵי הַחֲמָה—אֲלֹא שְׁנֵים שְׁלֹסְדֵר הָעֶבּוּר,
שֶׁהוֹן פְּשׁוּטוֹת וּמְעַבְרוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּית דִּין
קוֹבְעִין אוֹתָן, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהַלְבוֹת קְדוּשׁ
הַחֹדֶשׁ; וּבְאוֹתָן הַשָּׁנִים, מוֹנִין לְכָל דְּבָרֵי
הַדָּת.

בֵּכֹכד אִין סוֹמְכִין עַל הַנָּשִׁים בְּמִנֵּן הַשָּׁנִים,
וְלֹא עַל הַקְּרוֹבִים, אֲלֹא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים,
כְּשָׂרִים לְהַעֲיֵד. הָאֵב שֶׁאֵמַר בְּנֵי זֶה בֶּן תִּשְׁעָ
שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, בְּתֵי זֹו בֵּת שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וַיּוֹם
אֶחָד—נִאֲמָן לְקָרְבָן, אֲבָל לֹא לְמַכּוֹת וְלֹא
לְעַנְשִׁים. בְּנֵי זֶה בֶּן שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹם
אֶחָד, בְּתֵי זֹו בֵּת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹם
אֶחָד—נִאֲמָן לְנִדְרִים וְלְעָרְכִין וְלְחַרְמִים
וְלְהַקְדָּשׁוֹת, אֲבָל לֹא לְמַכּוֹת וְלֹא לְעַנְשִׁים.

בֵּכֹכה מִי שִׁישׁ לוֹ אַבְרֵי זְכוּרוֹת, וְאַבְרֵי
נְקֻבוֹת—הוֹא הַנִּקְרָא אֲנִדְרָגִינוֹס; וְהוֹא סֶפֶק
אִם זָכַר אִם נִקְבָּה, וְאִין לוֹ סִימָן שִׁינִידַע בּוֹ,
אִם הוֹא זָכַר וְדָאִי אוֹ נִקְבָּה וְדָאִית, לְעוֹלָם.
וּמִי שֶׁאִין לוֹ לֹא זְכוּרוֹת וְלֹא נְקֻבוֹת, אֲלֹא
אֲטוּם—הוֹא הַנִּקְרָא טְמָטוּם; וְגַם הוֹא סֶפֶק.
וְאִם נִקְרַע הַטְּמָטוּם וְנִמְצָא זָכַר, הָרִי הוֹא
כְּזָכַר וְדָאִי; וְאִם נִמְצָא נִקְבָּה, הָרִי הוֹא
נִקְבָּה. וְטְמָטוּם וְאֲנִדְרָגִינוֹס שֶׁהִיוּ בֶּן שְׁתַּיִם
עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד, הָרִי הוֹן בְּחֻזְקַת
גְּדוֹלִים; וְהֵם שֶׁנִּדְבַר בְּהוֹ, בְּכָל מְקוֹם.

בֵּכֹכוו חֲרַשׁ וְחֲרַשְׁת הָאֲמוּרִים בְּכָל מְקוֹם—הוֹן
הָאֲלָמִים שֶׁאִין שׁוּמְעִין, וְאִין מְדַבְּרִים; אֲבָל

מי שמדבר ואינו שומע, או שומע ואינו מדבר—הרי הוא ככל אדם. ואיש ואשה שהן שלמים בדעתן, ואינן לא חרשים ולא שוטים—נקראין פקח ופקחת.

בכו נמצאו כל השמות שבארנו ענינם בשני פרקים אלו, עשרים שמות; ואלו הן—קדושין, ערוה, שניה, אסורי לאוין, אסורי עשה, קטנה, נערה, בוגרת, אילונית,

הלכות אישות פרק ג

גדולה, סימן התחתון, סימן העליון, קטן, סריס חמה, סריס אדם, גדול, אנדרגיגוס, טמטום, חרשים, פקחים.

בכח שים כל השמות האלו לעמתך תמיד, ואל ילוזו מעיניך כל עניניהם, כדי שלא נהיה צריכין לבאר ענין כל שם מהן, בכל מקום שנזכר אותו.

ג,א פיעד האשה מתקדשת: אם בכסף הוא מקדש—אין פחות מפרוטה כסף, או שוזה פרוטה; ואמר לה, הרי את מקדשת לי, או הרי את מארסת לי, או הרי את לי לאשה בזה; ונותנו לה, בפני עדים. והאיש, הוא שאומר דברים שמשמען שקנה אותה לו לאשה, והוא שיתן לה הכסף.

ג,ב נתנה היא ואמרה לו, הריני מקדשת לה, הרי אני לך לאשה, ובכל לשון הקנאה—אינה מקדשת; וכן אם נתנה היא לו, ואמר הוא—אינה מקדשת. נתן הוא, ואמרה היא—הרי זו מקדשת בספק.

ג,ג ואם קדש בשטר—פותב על הנזיר או על החרס או על העלה ועל כל דבר שירצה, הרי את מקדשת לי, או הרי את מארסת לי, וכל פיוצא בדברים אלו; ונותנו לה, בפני עדים. וצריך שיכתב אותו לשם האשה המתקדשת, כגט; ואינו פותבו, אלא מדעתה. פתבו שלא לשמה, או לשמה ושלא מדעתה—אף על פי שנתנו לה מדעתה בפני עדים, אינה מקדשת.

ג,ד ואם קדש בפיאה—אומר לה, הרי את מקדשת לי, או הרי את מארסת לי, וכל פיוצא בזה, או הרי את לי לאשה, בבעילה

זו; ומתנחד עמה, בפני עדים; ובועלה. והמקדש בפיאה, דעתו על גמר פיאה; וכשיגמר פיאתו, תהיה מקדשת. ובין שבא עליה בדרבה, בין שבא עליה שלא בדרבה—הרי זו מקדשת.

ג,ה הדברים שיאמר האיש בשיקדש, צריך שיהיה ענינם שהוא קונה אשה, לא שיהיה ענינם שהקנה עצמו לה. פיעד: הרי שאמר לה, או פתב בשטר שנתנו לה, הריני בעליך, הריני ארוסיך, הריני אישיך, וכל פיוצא בזה—אין כאן קדושין, כלל.

ג,ו אמר לה או פתב לה, הרי את אשתי, או ארוסתי, או הרי את קנויה לי, או הרי את שלי, או הרי את ברשותי, או הרי את זקוקה לי, או הרי את לקוחתי, או הרי את חרופתתי, וכל פיוצא בזה—הרי זו מקדשת.

ג,ז אמר לה או פתב לה, הרי את מיחדת לי, הרי את מיעדת לי, הרי את עזרתי, הרי את נגדי, הרי את צלעתי, הרי את סגורתי, הרי את תחתית, הרי את אסורתי, הרי את תפוסתי—הרי זו מקדשת בספק; והוא שיהיה מדבר עמה תחלה על עסקי קדושין; אבל אם אינו מדבר עמה תחלה על עסקי קדושין, אין חוששין למלוות אלו.

ג,ח ויש לאיש לקדש את האשה, בכל לשון שהיא מפרת בו, ויהיה משמע הדברים באותה הלשון, שקננה כמו שבארנו.

ג,ט היה מדובר עם האשה על עסקי הקדושין ורצת, ועמד וקדש, ולא פרש ולא אמר לה כלום, אלא נתן בידה או בעל-הואיל והן עסקין בענין, דיו ואינו צריך לפרש. וכן עדי הקדושין והגרושין, אינו צריך לומר להם אתם עדי, אלא כיון שקדש בפניהם או גרש, הרי זו מקדשת ומגרשת.

ג,י האומר לאשה, התקדשי לחיי, הרי זו מקדשת-הא למה זה דומה, לאומר לה תחיי אשתי את ואחרת, שנמצא שאין ליה אלא חיי איש. אבל אם אמר לה, חציך מקדש לי-אינה מקדשת, שאין אשה אחת ראיה לשנים; וכן האומר, הרי את מקדשת לי ולזה, אינה מקדשת.

ג,יא אמר לה, הרי חציך מקדש לי בפרוטה וחציך מקדש לי בפרוטה, או שאמר לה, הרי חציך מקדש לי בחצי פרוטה וחציך האחר בחצי פרוטה-הרי זו מקדשת.

ג,יב אמר לה, חציך מקדש לי בפרוטה היום וחציך בפרוטה למחר, שני חציך בפרוטה, שתי בנותיך לי בפרוטה, או שתי בנותיך לשני בני בפרוטה, בתך מקדשת לי ופרתך מכורה לי בפרוטה, או בתך וקרקעך לי בפרוטה-בכל אלו מקדשת בספק.

ג,יג האב מקדש את בתו שלא לדעתה, כל זמן שהיא קטנה; וכשהיא נערה, רשותה בידו, שנאמר "את-בתי, נתתי לאיש הזה". וקדושיה, לאביה; וכן הוא זפאי במציאתה, ובמעשה ידיה, ובכתבתה. ואם נתגרשה או נתאלמנה מן הארוסין, הוא זפאי בכל, עד שתבגר.

ג,יד לפיכך מקבל האב קדושי בתו, מיום שתולד עד שתבגר; ואפלו היתה חרשת או שוטה, וקדשה האב-הרי היא אשת איש גמורה. ג,טו ואם היתה בת שלוש שנים ויום אחד, מתקדשת בפיאה מדעת אביה; פחות מכאן-אם קדשה אביה בפיאה, אינה מקדשת.

ג,טז בגרה הבת, אין לאביה בה רשות; והרי היא כשאר כל הנשים, שאין מתקדשת אלא לדעתה. וכן אם השיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה-הרי היא כשאר נשים, ואף על פי שעדין היא קטנה; כיון שנשאת, אין לאביה בה רשות.

ג,יז נתקדשה קדם שתבגר, שלא לדעת אביה-אינה מקדשת, אפלו נתרצה האב אחר שנתקדשה; ואפלו נתאלמנה או נתגרשה מאותן הקדושין, אינה אסורה על הכוהן. ובין היא, ובין אביה-יכולין לעכב; בין שנתקדשה בפניו, בין שנתקדשה שלא בפניו-אינה מקדשת.

ג,יח היתה הבת ספק בוגרת-בין שקדשה אביה שלא לדעתה, בין שקדשה היא עצמה; שלא לדעת אביה-הרי זו מקדשת בספק; לפיכך צריכה גט, מספק.

ג,יט יש לאיש לעשות שליח לקדש לו אשה, בין אשה פלונית, בין אשה משאר הנשים; וכן האשה הגדולה עושה שליח לקבל קדושיה, בין מאיש פלוני, בין מאיש משאר האנשים. וכן האב עושה שליח לקבל קדושי בתו, כשהיא ברשותו; ואומר אדם לבתו הקטנה, צאי וקבלי קדושיך.

ג,כ כל העושה שליח לקבל הקדושין, צריך לעשותו בפני שני עדים. אבל האיש שעשה שליח לקדש לו אשה, אינו צריך לעשותו בעדים, שאין מקום לעדים בשליחות האיש,

אלא להודיע אמתת הדבר; לפיכך אם הודו השליח והמשלח, אינו צריכין עדים, כמו שליח הגט, וכמו שליח שהרשהו להפריש לו תרומה וכיוצא בהן—בכל, שלוחו שלאדם כמותו, ואינו צריך עדים.

ג, כא השליח, נעשה עד; לפיכך אם עשה שנים שלוחין לקדש לו אשה, והלכו וקדשו אותה—הן הן שלוחיו, והן הן עדי הקדושין, ואינו צריכין לקדשה לו, בפני שנים אחרים. ג, כב הכל פשרין לשליחות: הויז מחרש שוטה וקטן, לפי שאינו בני דעת; והגוי, לפי שאינו בן ברית, ונאמר "בן תרימו גם-אתם", לרבות השליח—ומה אתם בני ברית אף שלוחכם בן ברית, להוציא את הגוי. אבל העבד—אף על פי שהוא נעשה שליח לדבר שבממון—הרי הוא פסול בשליחות הקדושין והגטין, לפי שאינו בתורת גטין וקדושין.

ג, כג שליח האיש שקדש—אומר לה, הרי את מקדשת לפלוני בכסף זה, או בשטר זה. ואם שליח האשה הוא שמקבל הקדושין—אומר לו, הרי פלונית ששלחה אותך מקדשת לי; והוא אומר לו, קדשתיה לך, או ארסתיה לך, או נתתיה לך לאשה, וכל כיוצא בזה.

ג, כד וכן המקדש על ידי האב—אומר לו, הרי בתך פלונית מקדשת לי; והוא אומר לו, קדשתיה לך. ואם אמר האב או השליח, הין—דין; ואם היו עסקין בענין, ונתן לאב או לשליח, ולא פרש ולא אמר דבר—דין. ואם קדש בשטר—אינו פותבו אלא מדעת האב, או מדעת השליח. וכן בכל הדברים בלן שלקדושין, כדיון האיש עם האשה, כף דין שליח עם שליח, או עם האב.

ג, כה מצוה שיקדש אדם אשתו בעצמו, יותר

מעל ידי שלוחו; וכן מצוה על האשה שתקדש עצמה בידה, יותר מעל ידי שליח. ואף על פי שיש רשות לאב לקדש בתו כשהיא קטנה וכשהיא גערה, לכל מי שירצה—אין ראוי לעשות כן; אלא מצות חכמים שלא יקדש אדם את בתו כשהיא קטנה, עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה. ג, כו וכן האיש, אין ראוי לו שיקדש קטנה; ולא יקדש אשה עד שיראנה, ותהיה כשרה בעיניו—שפא לא תמצא הן בעיניו, ונמצא מגרשה, או שזכב עמה, והוא שזנאה.

ג, כז המקדש בביאה, הרי אלו קדושי תורה. וכן בשטר, מתקדשת בו מן התורה; כשם שגומר ומגרש, שנאמר "וכתב לה ספר בריתת"—כף גומר ומכניס. וכן הכסף, מן התורה; ופרושו מדברי סופרים, שנאמר "כי-יקח איש, אשה", ואמרו חכמים לקוחים יהיו בכסף, שנאמר "נתתי כסף השדה, קח ממני".

ג, כח אף על פי שעיקר הדברים בן הוא, נהגו כל ישראל לקדש בכסף, או בשוזה כסף; וכן אם רצה לקדש בשטר, מקדש. אבל אין מקדשין בביאה, לכתחלה; והמקדש בביאה, מכין אותו מפת מרדות, כדי שלא יהיו ישראל פרוצים בדבר זה, אף על פי שקדושיו קדושין גמורין.

ג, כט וכן המקדש בלא שדוף, או המקדש בשוק—אף על פי שקדושיו קדושין גמורין, מכין אותו מפת מרדות, כדי שלא יהא דבר זה הרגל לזנות, וידמה לקדשה שהיתה קדם מתן תורה.

ג, ל כלל המקדש אשה—בין על ידי עצמו, בין על ידי שליח—צריך לברך קדם הקדושין, הוא או שלוחו, ואחר כף מקדש, כדרך

שְׁמֹבְרֵכִין קָדָם כָּל הַמִּצְוֹת. וְאִם קֹדֶשׁ וְלֹא בִרְךְ—לֹא יִבְרַךְ אַחֵר הַקְדוּשִׁין, שְׂזוּ בִרְכָה לְבִטְלָה: מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה, כְּבָר נַעֲשֶׂה. ג, לֹא פִיעַד מְבָרֵךְ: בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְהִבְדִּילָנוּ מִן הָעַרְוֹת, וְאָסַר לָנוּ אֶת הָאֲרוֹסוֹת, וְהִתִּיר לָנוּ אֶת הַנְּשׂוֹאוֹת עַל יְדֵי

חֶפְזָה וְקְדוּשִׁין; בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל. ג, לֵב זֶה הִיא בְּרַכַּת אֲרוֹסִין. וְנִהְיָ הָעַם, לְחֶסְדִיר בְּרַכָּה זֶה עַל כּוֹס שְׁלִיין, אוֹ שְׁלִשְׁכָר: אִם יֵשׁ שָׁם יַיִן, מְבָרֵךְ עַל חֵינִן תְּחִלָּה, וְאַחֵר כֶּךָ מְבָרֵךְ בְּרַכַּת אֲרוֹסִין, וְאַחֵר כֶּךָ מְקַדֵּשׁ; וְאִם אֵין שָׁם לֹא יַיִן וְלֹא שְׁכָר, מְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּפָנֵי עֲצָמָה.

הַלְכוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק ד

ד, א אֵין הָאִשָּׁה מִתְקַדֶּשֶׁת, אֲלֵא לְרֵצוֹנָהּ, וְהַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה בְּעַל בְּרָחָה, אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת; אֲבָל הָאִישׁ שֶׁאֲנִסּוּהוּ עַד שֶׁקִּדֵּשׁ בְּעַל בְּרָחוּ, הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת. וַיֵּשׁ לְאִישׁ לְקַדֵּשׁ נָשִׁים רַבּוֹת, כְּאַחַת—וְהוּא שִׁיחִיהָ בְּכֶסֶף אִם קֹדֶשׁ בְּכֶסֶף, פְּרוּטָה לְכָל אַחַת וְאַחַת; וַיֵּשׁ לְאַחַת מֵהֶן אוֹ לְאַחַר, לְקַבֵּל הַקְדוּשִׁין עַל יְדֵי כֶּלֶן מִדַּעְתּוֹ.

ד, ב הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה, וְנָתַן קְדוּשִׁיהָ מִדַּעְתָּהּ בְּיַד חֲבֵרְתָּהּ, וְאָמַר לְחֲבֵרְתָּהּ כְּשֶׁנָּתַן הַקְדוּשִׁין בְּיָדָהּ, וְאֵת נַמִּי, אוֹ וְכֵן גַּם אֶת, וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה—הָרִי שֶׁתִּיהֶן מְקַדְּשׁוֹת. אֲבָל אִם נָתַן בְּיָדָהּ, וְאָמַר לָהּ וְאֵת—הָרִי זֶה שֶׁקִּבְּלָה הַקְדוּשִׁין, סָפֵק מְקַדֶּשֶׁת: שְׂמֵא לֹא נִתְּכַוֵּן אֲלֵא לְרְאוֹת מַה בְּלָבָהּ, וְכֹאֲלוֹ אָמַר לָהּ וְאֵת מַה תֹּאמְרִי בְּדָבָר זֶה; וְלִפְיָכָּה קִבְּלָה הִיא הַקְדוּשִׁין, שֶׁהָרִי זֶה עֵדִין שׁוֹאֵלָה לְרְאוֹת מַה בְּלָבָהּ—וּמִפְּנֵי זֶה, הִיא סָפֵק מְקַדֶּשֶׁת.

ד, ג הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּדִינָךְ זֶה, וְנִטְלָתוֹ וְזִרְקָתוֹ לְפָנָיו אוֹ לַיָּם אוֹ לְאוֹר אוֹ לְדָבָר הָאֲבֵד—אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת. אָמְרָה לוֹ, תִּנְהוּ לְאַבָּא, אוֹ לְאַבִּיָּה, אוֹ לְאִישׁ פְּלוֹנִי, וְנָתַן—אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת; וְאִם אָמְרָה לוֹ, תִּנְהוּ לוֹ שִׁיקְבְּלָנוּ לִי, וְנָתַן—הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת. אָמְרָה לוֹ, הִנִּיחָהּ עַל הַסֵּלַע—אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת; וְאִם הָיָה סֵלַע שְׁלֵה, מְקַדֶּשֶׁת. הָיָה הַסֵּלַע שְׁלִשְׁנֵיהֶם, הָרִי

זוֹ מְקַדֶּשֶׁת בְּסָפֵק. ד, ד אָמַר לָהּ, הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּכֶסֶף זֶה, אָמְרָה לוֹ, תִּנְהוּ לְעֵנִי—אֲפִלּוֹ הָיָה עֵנִי הַסְמוּךְ עֲלֶיהָ, אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת. תִּנְהוּ לְכָלֵב, אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת; וְאִם הָיָה כָּלֵב שְׁלֵה, מְקַדֶּשֶׁת; הָיָה רֶץ אַחֲרֶיהָ לְנִשְׁכָּהּ, וְאָמְרָה לוֹ, תִּנְהוּ לְכָלֵב זֶה—הָרִי זֶה סָפֵק מְקַדֶּשֶׁת.

ד, ה הָיָה מוֹכֵר פְּרוֹת אוֹ כֵלִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, בָּאת אִשָּׁה וְעִמְדָה וְאָמְרָה לוֹ תָּן לִי מַעֲט מֵאֲלוֹ, וְאָמַר לָהּ אִם אֶתָּן לִיךְ, תִּהְיִי מְקַדֶּשֶׁת לִי—אִם אָמְרָה הֵינן וְנָתַן לָהּ, הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת; אֲבָל אִם אָמְרָה לוֹ, תָּן לִי מֵהֶן, אוֹ הַשְּׁלַךְ לִי, אוֹ דְבָרִים שֶׁעֲנִינָם לֹא תִשְׁחַק עִמִּי בְּדְבָרִים אֲלוֹ אֲלֵא תָּן בְּלִבְדָּהּ, וְנָתַן—אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת.

ד, ו וְכֵן אִם הָיָה שׁוֹתָה בַּיַּיִן, וְאָמְרָה לוֹ תָּן לִי כּוֹס אֶחָד, וְאָמַר לָהּ אִם אֶתָּן לִיךְ, הָרִי אֶת מְקַדֶּשֶׁת לִי בּוֹ, וְאָמְרָה לוֹ הַשְּׁקִנִי הַשְּׁקוֹת, אוֹ תָּן, הַשְּׁקָה, הַשְּׁלַךְ—אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת, שֶׁאֵין הַדְּבָרִים מֵרְאוּן אֲלֵא הַשְּׁקִנִי בְּלִבְדָּהּ וְלֹא תִשְׁחַק עִמִּי בְּדְבָר אַחֵר.

ד, ז הַמְקַדֵּשׁ בְּעֵד אֶחָד—אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקְדוּשִׁיו, וְאֵף עַל פִּי שְׁשֵׁנֵיהֶם מוֹדִין; קַל וְחֹמֵר, לְמְקַדֵּשׁ בְּלֹא עֵדִים. הַמְקַדֵּשׁ בְּכֶסֶף לִי עֵדוֹת שְׁלֵתוֹרָה, אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת. בְּכֶסֶף לִי עֵדוֹת שְׁלֵדְבָרֵי סוֹפְרִים, אוֹ בְּעֵדִים שֶׁהֵן סָפֵק

פסולי תורה—אם רצה לכנס, חוזר ומקדש בפשרים; ואם לא רצה לכנס, צריכה ממונו גט מדברי סופרים. ואפלו בפרה האשה והכחישה את העדים, ואמרה לא קדשתני—כופין אותה לקח הגט. וכן דין כל קדושי ספק—אם רצה לכנס, חוזר ומקדש ודאי; ואם לא רצה, צריכה ממונו גט מספק.

ד, ח קטן שקדש, אין קדושי קדושין. אבל גדול שקדש את הקטנה היתומה, או קטנה שיצאה מרשות אב—אם היתה פחותה מבת שש, אף על פי שהיא נבונת לחש ביותר ומכרת ומבחנת, אין כאן שם קדושין, ואינה צריכה למאן; ואם היתה מבת עשר ומעלה, אף על פי שהיא סכלה ביותר, הואיל ונתקדשה לדעתה, הרי זו מקדשת למאן.

ד, ט היתה מבת שש עד סוף עשר, בודקין את יפי דעתה—אם מבחנת ומכרת עסקי הנשואין והקדושין, צריכה למאן; ואם לאו, אינה מתקדשת למאן ואינה צריכה למאן. ד, י פיצד מתקדשת למאן: שאם נתקדשה, ולא רצת לישב עם בעלה—צריכה למאן בפני שנים, ולומר איני רוצה בפלוני בעלי, ויוצאה בלא גט, כמו שיתבאר בהלכות גרושין; וזו היא הנקראת ממאנת. ולמה יוצאה בלא גט, מפני שאין קדושיה קדושין מן התורה; אלא קדושי קטנה זו מדברי סופרים, והן תלוין: שאם ישבה עם בעלה עד שגדלה—גמרו קדושיה, ונעשת אשת איש גמורה, ואינו צריך לחזר ולקדשה אחר שגדלה; ואם לא רצת לישב—צריכה למאן, ותצא בלא גט.

ד, יא חרש שנשא פקחת, וכן חרשת שנשאת לפקח—אין קדושיהן גמורין מן התורה, אלא מדברי סופרים; לפיכך אם בא פקח וקדש

אשת חרש הפקחת—הרי זו מקדשת לשני קדושין גמורין, ונותן גט, והיא מתרת לבעלה החרש. אבל השוטה שקדש פקחת, או פקח שקדש שוטה—אין כאן קדושין כלל, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים.

ד, יב סריס שקדש, בין סריס חמה בין סריס אדם, וכן אילונית שנתקדשה—הרי אלו קדושין גמורין. טמטום ואנדרגינוס שקדשו אשה, או שקדשן איש—הרי אלו קדושי ספק, וצריכין גט מספק.

ד, יג המקדש אחת מן העריות, לא עשה כלום—שאין קדושין תופסין בערוה, חוץ מן הנדה: שהמקדש את הנדה, הרי זו מקדשת קדושין גמורין; ואין ראוי לעשות כן.

ד, יד אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר בפני בעלה, הרי זו מקדשת לשני שהאשה שאמרה לבעלה בפניו גרשתני, נאמנת: חזקה, אינה מעזה פניה בפני בעלה. אבל אם קדשה אחר שלא בפני בעלה, אין קדושין תופסין בה, עד שתביא ראיה שנתגרשה, קדם שתקבל הקדושין: כל שלא בפניו, מעזה.

ד, טו המקדש אחת מן השניות, או מאסורי לאוין, או מאסורי עשה, וכן חיבם שקדש צרת ערוה—הרי זו מקדשת קדושין גמורין: חוץ מיבמה שנתקדשה לזר, שהיא מקדשת בספק—נסתפק לחכמים אם הקדושין תופסין ביבמה, כשאר חיבי לאוין, או אין קדושין תופסין בה, בערוה. ואף על פי שאסור לו לכנס אחת מכל אלו, הרי זה מגרש בגט.

ד, טז המקדש גויה או שפחה—אינן קדושין, אלא הרי היא אחר קדושין כמה שהיתה קדם הקדושין; וכן גוי ועבד שקדשו בת ישראל, אין קדושיהן קדושין. ישראל משמד

שְׁקֵדֵשׁ בֵּית יִשְׂרָאֵל—אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹבֵד
עֲבוּדָה זָרָה בְּרֵצוֹנוֹ—הָרִי אֵלֹו קְדוּשֵׁי
גְּמוּרֵי, וְצָרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵט.

ד, יז הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה שֶׁחֻצְיָהּ שִׁפְחָה, וְחֻצְיָהּ בֵּית
חוּרִין—אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת קְדוּשֵׁי גְּמוּרֵי, עַד
שֶׁתִּשְׁתַּחֲרָר; וּכְיוֹן שֶׁנִּשְׁתַּחֲרָרָה, גָּמְרוּ
קְדוּשֵׁיהָ בְּקְדוּשֵׁי קֶטְנָה שֶׁגִּדְּלָה, וְאֵינּוּ צָרִיךְ
לְקַדְּשָׁהּ קְדוּשֵׁי אַחֲרָיִם. בָּא אַחֲרַי וְקַדְּשָׁהּ
אַחֲרַי שֶׁנִּשְׁתַּחֲרָרָה, הָרִי זֶה סֶפֶק קְדוּשֵׁי
לְשִׁנְיָהֶם. וְאִיזוֹ הִיא שִׁפְחָה חֲרוּפָה הָאֲמוּרָה
בְּתוֹרָה, זֶה מִי שֶׁחֻצְיָהּ שִׁפְחָה וְחֻצְיָהּ בֵּית
חוּרִין שֶׁקְדָּשָׁה עִבֵד עִבְרִי; וּמִי שֶׁחֻצְיוֹ עִבֵד
וְחֻצְיוֹ בֶּן חוּרִין שֶׁקְדָּשׁ בֵּית חוּרִין, הָרִי זֶה
סֶפֶק קְדוּשֵׁי.

ד, יח שְׁבוּר שֶׁקְדָּשׁ—קְדוּשֵׁי קְדוּשֵׁי, וְאֵף עַל
פִּי שֶׁנִּשְׁתַּכַּר הַרְבֵּה. וְאִם הִגִּיעַ לְשִׁכְרוּתוֹ
שֶׁלֹּוֹט, אֵין קְדוּשֵׁי קְדוּשֵׁי; וּמִתְּיַשְׁבִּין
בְּדָבָר זֶה.

ד, יט הַמְקַדֵּשׁ בְּפָחוֹת מִפְּרוּטָה, אֵינָה
מְקַדֶּשֶׁת. קְדָּשָׁה בְּאֶכָל אוֹ בְּכֹלִי וּכְיוֹצֵא בּוֹ
שֶׁשׂוּוּה פָּחוֹת מִפְּרוּטָה—הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת
בְּסֶפֶק, וְצָרִיכָה גֵט מִסֶּפֶק: שְׁמָא דָּבָר זֶה
שׂוּוּה פְּרוּטָה בְּמָקוֹם אַחֲרַי. הֵא לְמִדָּת, שֶׁכָּל
הַמְקַדֵּשׁ בְּשׂוּוּה כֶּסֶף—אִם הָיָה שׂוּוּה פְּרוּטָה
בְּאוֹתָהּ הַמְדִינָה, הָרִי אֵלֹו קְדוּשֵׁי וְדָאִי; וְאִם
אֵינּוּ שׂוּוּה פְּרוּטָה, הָרִי אֵלֹו קְדוּשֵׁי סֶפֶק.

ד, כ יֵרָאֵה לִי, שְׁאִם קְדָּשׁ בְּתַבְשִׁיל אוֹ בְּיָרֵק
שֶׁאֵינּוּ מִתְקִיִם, וּכְיוֹצֵא בָהֶם—אִם לֹא הָיָה
שׂוּוּה פְּרוּטָה בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת
כָּלֵל: שֶׁהָרִי דָּבָר זֶה אֵינּוּ מִגִּיעַ לְמָקוֹם אַחֲרַי
עַד שֶׁיִּפְסַד וַיֵּאבֵד, וְלֹא יִהְיֶה שׂוּוּה כְּלוּם.
וְדָבָר שֶׁלֹּוֹט הוּא זֶה, וְרָאוּי לְסַמְךָ עָלָיו.

ד, כא הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה בְּפָחוֹת מִפְּרוּטָה, אוֹ
שֶׁקְדָּשׁ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּפְרוּטָה—אֵף עַל פִּי שֶׁשָּׁלַח

סְבִלּוֹנוֹת אַחֲרַי מִכָּאן, אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת; וְכֵן קָטָן
שֶׁקְדָּשׁ—אֵף עַל פִּי שֶׁשָּׁלַח סְבִלּוֹנוֹת אַחֲרַי
שֶׁהִגְדִּיל, אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת: שְׁמוּחֲמַת קְדוּשֵׁי
הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁלָּחוּ, שֶׁהָיָה קְדוּשֵׁי פְּסוּלִין.

ד, כב הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה בְּכֶסֶף אוֹ בְּשֶׁטֶר,
אֵינּוּ צָרִיךְ שִׁיתֵן הַקְדוּשֵׁי לְתוֹךְ יָדָה; אֲלֹא
כִּיּוֹן שֶׁרָצָת לְזָרֵק לָהּ קְדוּשֵׁיהָ, וְזָרֵק—כִּיּוֹן
לְתוֹךְ יָדָה, כִּיּוֹן לְתוֹךְ חִיקָה, אוֹ לְתוֹךְ חֲצֵרָה,
אוֹ לְתוֹךְ שָׂדֵה שְׁלֵה—הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת: הֵיתָה
עוֹמֶדֶת בְּרִשׁוֹת הַבַּעַל—צָרִיךְ שִׁיתֵן לְתוֹךְ
יָדָה, אוֹ לְתוֹךְ חִיקָה.

ד, כג הֵיתָה עוֹמֶדֶת בְּרִשׁוֹת שֶׁהִיא שֶׁלֹּוֹט
וְזָרֵק לָהּ קְדוּשֵׁיהָ מִדַּעְתָּהּ, וְלֹא הִגִּיעוּ לְיָדָה
אוֹ לְחִיקָה—הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת קְדוּשֵׁי סֶפֶק; וְאֵפְלוֹ
אֲמָרָה לוֹ, הִנֵּחַ קְדוּשֵׁי עַל מָקוֹם זֶה, וְאוֹתוֹ
הַמָּקוֹם שֶׁלֹּוֹט—הָרִי אֵלֹו קְדוּשֵׁי סֶפֶק.

ד, כד הָיָה עוֹמֶדִים בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, אוֹ בְּרִשׁוֹת
שֶׁאֵינָה שֶׁלֹּוֹט, וְזָרֵק לָהּ קְדוּשֵׁיהָ—קְרוֹב
לוֹ, אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת; קְרוֹב לָהּ, הָרִי זֶה
מְקַדֶּשֶׁת. מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה, אוֹ שֶׁהָיָה סֶפֶק קְרוֹב
לָהּ סֶפֶק קְרוֹב לוֹ, וְאֵבְדוּ קֶדֶם שֶׁיִּגִּיעוּ
לְיָדָה—הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת בְּסֶפֶק.

ד, כה פִּיֶּצֵד הוּא קְרוֹב לָהּ, וְקְרוֹב לוֹ: כָּל
שֶׁהוּא יָכוֹל לְשָׁמֵר אוֹתוֹ, וְהִיא אֵינָה יָכוֹלָה—
זֶה הוּא קְרוֹב לוֹ; הִיא יָכוֹלָה לְשָׁמֵר, וְהוּא
אֵינּוּ יָכוֹל לְשָׁמֵר—זֶה הוּא קְרוֹב לָהּ. שֶׁנִּיְהוּן
יָכוֹלִין לְשָׁמֵר אוֹתוֹ, אוֹ שֶׁנִּיְהוּן אֵינָם יָכוֹלִים
לְשָׁמֵר אוֹתוֹ—זֶה הוּא מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה.

<p>12</p>	<p>ראשון</p>	<p>כה 28</p>	<p>עלות השחר 4:52 סו"ז קר"ש - מג"א 8:07 סו"ז תפלה - מג"א 9:12 שקיעה 4:41 צה"כ 4:00 בבלי: בבא קמא י • ירושלמי: ערלה ב • תוספתא: מעשרות א נ"ך: יואל ב-ג • רמב"ם: מגילה וחנוכה ב</p>
<p>13</p>	<p>שני</p>	<p>כט 29</p>	<p>יום כפור קטן עלות השחר 4:53 סו"ז קר"ש - מג"א 8:08 סו"ז תפלה - מג"א 9:13 שקיעה 4:41 צה"כ 4:59 בבלי: בבא קמא יא • ירושלמי: ערלה ג • תוספתא: מעשרות ב נ"ך: יואל ד - עמוס א • רמב"ם: מגילה וחנוכה ג</p>
<p>14</p>	<p>שלישי</p>	<p>א 1</p>	<p>ראש חודש כסלו עלות השחר 4:54 סו"ז קר"ש - מג"א 8:08 סו"ז תפלה - מג"א 9:13 שקיעה 4:40 צה"כ 4:59 בבלי: בבא קמא יב • ירושלמי: ערלה ד • תוספתא: מעשרות ג נ"ך: עמוס ב-ג • רמב"ם: מגילה וחנוכה ד</p>
<p>15</p>	<p>רביעי</p>	<p>ב 2</p>	<p>עלות השחר 4:55 סו"ז קר"ש - מג"א 8:09 סו"ז תפלה - מג"א 9:14 שקיעה 4:39 צה"כ 4:58 בבלי: בבא קמא יג • ירושלמי: ערלה ה • תוספתא: מעשר שני א נ"ך: עמוס ד-ה • רמב"ם: אישות א</p>
<p>16</p>	<p>חמישי</p>	<p>ג 3</p>	<p>עלות השחר 4:55 סו"ז קר"ש - מג"א 8:09 סו"ז תפלה - מג"א 9:14 שקיעה 4:39 צה"כ 4:58 בבלי: בבא קמא יד • ירושלמי: ערלה ו • תוספתא: מעשר שני ב נ"ך: עמוס ו-ז • רמב"ם: אישות ב</p>
<p>17</p>	<p>ששי</p>	<p>ד 4</p>	<p>עלות השחר 4:56 סו"ז קר"ש - מג"א 8:10 סו"ז תפלה - מג"א 9:14 שקיעה 4:38 צה"כ 4:57 בבלי: בבא קמא טו • ירושלמי: ערלה ז • תוספתא: מעשר שני ג נ"ך: עמוס ח-ט • רמב"ם: אישות ג</p>
<p>18</p>	<p>הפטרה: משא דבר ד' שב"ק</p>	<p>ה 5</p>	<p>תולדות עלות השחר 4:57 סו"ז קר"ש - מג"א 8:10 סו"ז תפלה - מג"א 9:15 שקיעה 4:38 צה"כ 4:57 בבלי: בבא קמא טז • ירושלמי: ערלה ח • תוספתא: מעשר שני ד נ"ך: עובדיה א - יונה א • רמב"ם: אישות ד</p>

יבנאל	חיפה	ת"א	ירושלים	הדלקת הנרות
3:55	4:07	4:19	3:58	

יבנאל	חיפה	ת"א	ירושלים	מוצ"ש ר"ת
5:15	5:17	5:19	5:17	5:51
5:48	5:50	5:52		

קרבת הצדיקים טוב בעולם הזה ובעולם הבא.

(ספר המדות אות צדיק סימן נ"א)